

**SELİM (YAVUZ SULTAN SELİM)'İN FARŞÇA DİVANI İLE AVNİ (FATİH
SULTAN MEHMET)'İN TÜRKÇE DİVANININ MUKAYESESİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Eski Türk Edebiyatı Programı**

Abdurrahman ZEYBEK

**Danışman
Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE**

**OCAK 2019
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türk Dili ve Edebiyatı, Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı öğrencisi Abdurrahman ZEYBEK tarafından Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE yönetiminde hazırlanan “Yavuz Sultan Selim’in Farsça Divanı İle Fatih Sultan Mehmet’in Türkçe Divanının Mukayesesi” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 25.1.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

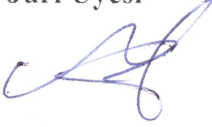

Prof. Dr. Hasan KAVRUK

Jüri Başkanı

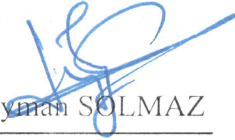
Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE

Jüri Üyesi

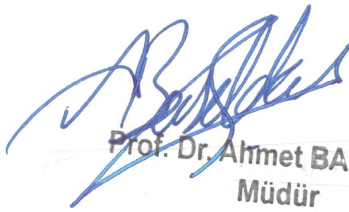

Prof. Dr. Süleyman SOLMAZ

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 18/05/2019 tarih ve 19/01 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet BARDAKCI
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Abdurrahman ZEYBEK

ÖN SÖZ

Bu çalışmamızda, Osmanlı hükümdarlarından olan Yavuz Sultan Selim'in Selimî, Fatih Sultan Mehmet'in Avnî mahlasıyla yazmış oldukları şiirleri inceleme fırsatı bulduk. Çalışmamızın amacı eserlerinin dilleri farklı olsa da aynı kültürün insanları olan Yavuz Sultan Selim ve Fatih Sultan Mehmet'in şiir kabiliyetlerini, mazmunlara bakış açılarını, edebi dünyalarının zenginliklerini tespit etmek ve düşünce dünyalarına ait izleri eserlerinde aramaya çalışmaktır.

Bu amaçla ilk olarak Yavuz Sultan Selim'in Farsça olan eserinin iki nüshasını tespit ettik. Bu nüshaların birincisi, Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kitaplığında yer alan 3830 numaralı mukavva cilt, mıkblebli, cedvelli, tezhibli, ser-levhalı, 13 satır, talik yazı ile yazılmış ve 30 varaktan oluşan müstensihinin Abdulvahid isminde birisinin olduğu (23,9 x 14,1) (14,3 x 7,3) ölçülerindeki nüshadır. Biz bu nüshayı çalışmamızda Sü. 1 şeklinde kısaltarak verdik.

Araştırmamızın büyük çoğunluğuna kaynaklık eden nüsha ise; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Bölümünde 1331 numarada yer alan nüshadır. Bu nüsha 78 varak, talik yazıyla, 15 satırdır. Birinci varak ve 22-b minyatürlüdür. Ondan önce de Sultan Selim'in tasviri bulunmaktadır. 1222 hicri yılında Seyyid Abdi tarafından istinsah edilmiştir. Şemseli, mukavva bir cilt içerisinde. Çalışmamızda bu nüshayı İs. 4 şeklinde kısaltarak verdik. Yaptığımız mukayese çalışması için Muhammet Nur Doğan'ın *Avnî (Fâtih) Dîvânı* adlı çalışmasından yararlandık.

Çalışmamızın hazırlık aşamasında Yavuz Sultan Selim'in Farsça Divanının Sü. 1 ve İs. 4 nüshalarını Türkiye Türkçesine çevirdik ve tercüme ettik. Daha sonra bu iki nüshayı karşılaştırdık ve nüsha farklılıklarını belirledik. Çalışmamızı daha da zenginleştirmek için çalışmamıza, Paul Horn tarafından 7 nüsha karşılaştırılarak meydana getirilen Berlin Nüshası'ndan Sü.1 ve İs. 4 nüshalarında yer almayan 30 gazeli ekledik. Hazırlık aşamamızı tamamladıktan sonra tezimizin asıl konusu olan mukayese kısmına geçtik.

Çalışmamızı metin şablonu olarak iki bölüm halinde hazırladık. 1. bölümde mazmunların şairler tarafından nasıl kullanıldığını inceledik. Alfabetik sıraya göre dizdiğimiz bu mazmunlardaki benzer ve farklı kullanımları tespit ettik.

İkinci bölümde ise Yavuz Sultan Selim'in Farsça Divanı'nın Latin harflerine çevrilmiş haline ve tercümelere yer verdik.

Bu çalışmamın her aşamasında bana desteğini esirgemeyen Değerli Öğretmenim Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE'ye, Prof. Dr. Süleyman Solmaz'a, fikirleriyle yol gösteren Prof. Dr. Hasan Kavruk'a minnet ve şükran duygularımı ifade etmeyi bir borç bilirim.

Abdurrahman ZEYBEK
DENİZLİ 2019

ÖZET

**Selim (Yavuz Sultan Selim)'in Farsça Divanı ile Avni (Fatih Sultan Mehmet)'in
Türkçe Divanının Mukayesesi**

ZEYBEK, Abdurrahman

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE

Ocak, 2019 VII+325 Sayfa

Bu çalışmamızda Osmanlı hükümdarları Yavuz Sultan Selim ve Fatih Sultan Mehmet'in şairlik yönlerini, yazmış oldukları eserler üzerinden inceleme fırsatını bulduk. Bunun için Selimi'ye ait olan iki Farsça yazma nüshayı Türkiye Türkçesine çevirdik ve tercüme ettik. Daha sonra Muhammet Nur Doğan'ın *Avnī (Fātih) Dīvānı* adlı çalışmasından yararlanarak iki şairin şiir dünyalarını mazmunlar üzerinden karşılaştırdık. Çalışmamızı iki bölüm halinde hazırladık. Birinci bölümde mukayeseye ikinci bölümde ise Selimi'nin Farsça Divanı'nın Türkiye Türkçesine çevrilmiş haline bu metnin Türkçe tercümesine yer verdik.

Anahtar Kelimeler: Yavuz, Selimi, Farsça, Mukayese, Avni

ABSTRACT

Comparison of Selim (Yavuz Sultan Selim)'s Persian Divan with Avni (Fatih Sultan Mehmet)'s Turkish Divan

ZEYBEK, Abdurrahman

Postgraduate (Master) Thesis

Turkish Language and Literature Department

Field of Classic (Old) Turkish Literature

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE

Ocak, 2019 VII+325 Pages

In this study, the poesy aspects of the Ottoman sultans Yavuz Sultan Selim and Fatih Sultan Mehmet were investigated through their work of art. For this purpose, two Persian manuscripts belonging to Selimi were primarily transliterated and translated. Subsequently, the poetry worlds of the two poets were compared over mazmuns using the work of Mohammad Nur Dogan entitled ‘Avnī (Fātih) Dīvānı’. This study was basically composed of two parts. The first part of the study compared the two poets, whereas the second part included the transliterated text of Selmi's Persian Divan and the translation of this text into Turkish.

Keywords: Yavuz, Selimi, Persian, Comparison, Avni

KISALTMALAR

(B) : Benzer

(F) : Farklı

A. G: Avni Gazel

A. M: Avni Muhammes

Be. N: Berlin Nüshası

By: Beyit

Çev. : Çeviren

Haz. : Hazırlayan

İs. 1) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.1016= Halis Efendi 8413.

İs. 2) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.1607

İs. 3) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.929

İs. 4) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr. 1331

İs. 5) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.1330=Halis Efendi

M: Muhammes

Mu: Mukatta‘ât

N. F: Nüsha Farkı

N-O. 1) Nuru Osmaniye Kütüphanesi nr. 3827

S. G: Selimi Gazel

S. K. TB: Selimi Kasīde Terkib-i Bent

S. K: Selimi Kasīde

Sü. 1) Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kitaplığı nr. 3830

Sü. 2) Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Kitaplığı nr.449

Sü. 3) Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Kitaplığı nr. 3422/1

Sü. 4) Süleymaniye Kütüphanesi Reşit Paşa Kitaplığı nr. 762

Sü. 5) Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Kitaplığı nr. 3630

Sü. 6) Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi İlavesi nr.154

Sü. 7) Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey Kitaplığı nr.2141

T. 1) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Kitaplığı nr.737

T. 2) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Kitaplığı nr.738

T. 3) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Kitaplığı nr.507

TB: Terkib-i Bent

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
KISALTMALAR.....	V
İÇİNDEKİLER	VII
GİRİŞ.....	1
FATİH SULTAN MEHMET (AVNĪ).....	4
A. Hayatı.....	4
B. Edebi Kişiliği	6
C. Avnī Divānının Nüshaları.....	8
YAVUZ SULTAN SELİM (SELĪMĪ).....	9
A. Hayatı.....	9
B. Edebi Kişiliği	12
C. Selīmī Divanının Nüshaları	14
BİRİNCİ BÖLÜM.....	19
MUKAYESE	19
1. Āh, Feryād, Figān, Nāle	19
2. Allah (Hudā, Hakk, Mevlā, Yārab, Rahmān, Yezdān, Rabbānī, Hudāvend, Zü'l-Minen, ilāhī, ilah).....	21
3. Alın (Cebīn).....	23
4. Ay (Māh, Meh, Kamer).....	24
5. Ayak Toprağı (Hâk-i Pây)	25
6. Ayva Tüyleri (Hatt)	26
7. Baş (Ser, Kelle).....	27
8. Bel (Miyân)	28
9. Ben (Hal).....	28
10. Bende	29
11. Boy (Kadd, Kâmet, Endâm).....	30
12. Bülbül	31
13) BÜT (Sanem)	32
14) Cehennem (Duzah, Cahīm)	33
15. Cem (Cemşid).....	33

16. Cennet (Behişt, Cinān, Firdevs)	34
17. Ciğer	35
18. Cism, Ten, Beden.....	36
19. Çene (Zekān)	37
20. evgān.....	37
21. Diş (Dendān).....	38
22. Dudak (Leb, Lā'l).....	38
23. Ferhad	39
24. Fitne	40
25. Gabgab	41
26. Gam, Gussa, Dert, Bela, Elem.....	41
27. Gamze	44
28. Gece (şeb, Gece-Gice, Leyl)	45
29. Gonca	46
30. Göküzü (arh, Felek, Sipih, Āsumān)	47
31) Güneş	48
32. Haņer	50
33. Hüküm-Ferman	51
34. İskender (İsfendiyār)	51
35. Kābe	52
36. Kadeh (Cām,Sāgar, Peymāne)	52
37. Kař (Ebrū)	53
38. Kemik (Üstühān).....	54
39. Kirpik (Müjgān, Müje, Hadeng, Peykān, Tır, Nāvek)	54
40. Kulak (Gūř, Benāgūř).....	55
41. Lāle	55
42. Meclis (Bezm, Meyhāne, Harābāt, Encümen)	56
43. Naz (şive).....	57
44. Nergis	58
45. Ok (Tır, Hadeng, Navek)	59
46. Padişah (şah, şeh, Hüsrev, Sultan).....	60
47) Peygamberler.....	63
47.1) Ādem.....	63
47.2) Hızır (Hızr)	63
47.3) Hz. Āsā (Mesih, Āsī)	64
47.4). Musa	64

47.5) Nuh.....	65
47.6) Süleymān	65
47.7) Yūsuf	66
48. Saç (Zülf, Mūy-Mū, Kākül, Gīsū)	66
49. Sürme (Kuhl, Tūtiyā).....	69
50. Yara (Dāg, Zahm, Rīş)	69
51) Yıldızlar.....	70
51.1) Kehkeşān.....	71
51.2) Sühā	72
51.3) Süheyl.....	72
51.4) Zühre.....	72
51.5) Süreyyā	73
52. Yüz Ve Yanak (Rūy, Rū, Likâ, Ruh, Ruhsâr, Ârız, Hadd).....	73
İKİNCİ BÖLÜM	76
SELİMİ DİVANININ METNİ	76
SONUÇ.....	317
KAYNAKÇA.....	324
ÖZ GEÇMİŞ	326

GİRİŞ

Osmanlı padişahlarının ve şehzadelerinin çoğunun şiirle ilgilendiği ve şairleri koruyup kolladığı, desteklediği bilinmektedir. Bir araştırmaya göre otuz altı Osmanlı padişahından dokuzunun divanı vardır. Bunların onu divan tertip etmemekle birlikte şiirle uğraşmıştır. Yedisinin ise şiir yazdığı rivayet edilmektedir.¹

Osmanlı sultanlarının şiire olan ilgisine dikkat çeken Rüştü Şardağ, geçmiş hükümdarlar arasında zalimlikleriyle nam salmış eli kanlı hükümdarlara veya ince düşünceli, yumuşak kalpli krallara rastlanabileceğini ancak şair olanlara pek rastlanamayacağını söyler.²

Osmanlı sultanlarının genelde sanata, özelde ise şiire gösterdikleri rağbette atadan gelen geleneğin yanında eğitimlerinde ve yetişmelerindeki ihtimamın güçlü bir tesiri vardır ve bu durum yüzyıllar boyu devam etmiştir. Zira Osmanlı hanedanı diğer hanedanlardan farklı olarak çok sayıda şair ve sanatkâr yetiştirmiştir. Oldukça iyi bir eğitim alan şehzade ve sultanlar daha çok musikiye ve şiire alaka göstermişlerdir. Osmanlı sarayının sanatçılara ve ilim adamlarına verdiği destek neticesinde kültür ve sanat hayatı canlılığını korumuştur.³ Bu padişahlardan öyle ikisi vardır ki hem siyasi başarılarıyla hem de ilme-irfana verdiği önemle diğer padişahlardan ayrılır. Bu padişahlardan ilki; İstanbul’u fethettiğinde yeni bir cami yaptırıp bu caminin çevresine de sekiz medrese inşa ettiren,⁴ Avnî mahlasıyla şiirler yazan Fatih Sultan Mehmet’tir. İkincisi ise Tebriz Seferi dönüşü yanında sanatkârlar, musikişinaslar, hâsılı kültür adamlarını getirerek İstanbul’un kültür hayatını yeniden canlandıran ‘‘Selimî’’ mahlasıyla şiirler yazan Yavuz Sultan Selim’dir. Çalışmamızda siyasi ve edebi yönleriyle vazgeçilmez birer şahsiyet olan bu iki şairin şiirlerini karşılaştırma imkânına sahip olduk. Aşağıdaki beyitte Yavuz Sultan Selim; Selimi mahlasıyla yazdığı şiirinde kardeşi Korkut ile yaşadığı iktidar mücadelesini:

Korkud birâdereş şeh-i şîr me-gîn

Mî-kerd husûmet ze-pey tâc ü nigîn.

¹ İsmail Avcı, *Şair Osmanlı Padişahlarına Dair Bir Eser: Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 35, Balıkesir 2016, s. 428.

² İ. Avcı, a.g. e, s. 428.

³ Nustafa İsen-Ali Fuat Bilkan *Sultan Şairler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

⁴ Sehî Beg, *Heşt-Bihişt*, (Haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey), Ankara 2017, s. 15.

Kısmet kerdīm tā ber-āsāyed halk

K‘ū zīr-i zemīn girift ü men rūy-ı zemīn. (S. Mu-239)

(Korkut birader husumet eyleyip şahlık tacına ve yüzüğüne meyletti. Allah bizi halka hükamdar eyledi, onu da yerin altına gönderdi.)

dizeleriyle ele alırken, Avnī mahlasıyla şiirler yazan Fatih Sultan Mehmet de Karamanoğlu Mehmet Bey’le yaşadığı iktidar mücadelesine:

Bizümle saltanat lafın idermiş ol Karamānī

Hudā fursat virürse ger kara yire karam ānı⁵

dizeleriyle atıfta bulunur.

Bu beyitler bize, tarihi gerçeklere şiirsel bir bakış açısıyla ulaşmayı sağlarken aynı zamanda, iki şairin ortak konularda nasıl farklı bir yaklaşım içinde olduklarını da tespit etme imkânı sağladı. İktidar mücadelesini ele alan yukarıdaki beyitlerde Avni’nin hırçın, Selimi’nin ise kadercı tavrını müşahade ettik.

Yaptığımız çalışma bize, şairleri çok yönlü incelemenin yanında; onların yaşamlarına çok yönlü bakmamızı sağladı. Çalışmamızda aynı kültürün yetiştirdiği fakat farklı dillerle eserler ortaya koyan bu şairlerimizi; mazmunlar üzerinden karşılaştırma imkânı bulduk. Bu iki şairin, mazmunları ele alışlarındaki ortak ve farklı yönleri, söz sanatlarını kullanma biçimlerini tespit etmeye çalıştık. Bu sayede, şairlerin hayal dünyalarını keşfetme imkânı bulduk.

Çalışmamıza kaynaklık eden eserler şunlardır:

Selimi’nin Farsça şiirlerinin yer aldığı divanın 16 nüshası mevcuttur, bu nüshaları *Selīmī Dīvānı’nın Nüshaları* başlığında detaylı şekilde verdik. Bu 16 nüshanın yedisi Süleymaniye Kütüphanesi’nde, beşi İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde, üçü Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’nde, biri de Nuru Osmaniye Kütüphanesi’nde bulunmaktadır. Nüshaları, bulunduğu kütüphanenin baş harfi esas alınarak şu şekilde kısalttık.

⁵ Muhammet Nur Doğan, *Avnī (Fātīh) Dīvānı*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-78360/avni-fatih-divani.html>, giriş.

Sü. 1)	Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kitaplığı nr. 3830
Sü. 2)	Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Kitaplığı nr.449
Sü. 3)	Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Kitaplığı nr. 3422/1
Sü. 4)	Süleymaniye Kütüphanesi Reşit Paşa Kitaplığı nr. 762
Sü. 5)	Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Kitaplığı nr. 3630
Sü. 6)	Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi İlavesi nr.154
Sü. 7)	Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey Kitaplığı nr.2141
T. 1)	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Kitaplığı nr.737
T. 2)	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Kitaplığı nr.738
T. 3)	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Kitaplığı nr.507
İs. 1)	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.1016= Halis Efendi 8413.
İs. 2)	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.1607
İs. 3)	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.929
İs. 4)	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr. 1331
İs. 5)	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.1330=Halis Efendi
N-O. 1)	Nür u Osmaniye Kütüphanesi nr. 3827

Yukarıdaki nüshalardan Sü. 1 ve İs. 4 şeklinde kısalttığımız nüshaları inceledik, nüsha farklarını belirledik. Sü. 1 ve İs. 4'te yer almayan 30 gazeli de Paul Horn tarafından 7 nüsha bir araya getirilerek oluşturulan Berlin Nüshası'ndan yararlanarak ekledik. Muhammet Nur Doğan tarafından hazırlanan ‘‘Avnî (Fâtih) Dîvânı’’⁶ adlı çalışmada yer alan Avni'ye ait şiirleri Selimi'nin şiirleriyle mukayese ettik.

Selimi'ye ait divanda 21 kasîde, 5 Terkib-i Bent⁷, 5 Muhammes⁸, 269 Gazel⁹ olmak üzere toplamda 300 şiiri ele aldık. Muhammet Nur Doğan tarafından hazırlanan (*Fâtih*) *Dîvânı* adlı çalışmadaki 84 şiiri, Selimi'ye ait divandaki 300 şiir ile mukayese ettik.

⁶ M. Doğan, a. g. e,

⁷ Terkib-i bentler 4. kasidede yer almaktadır.

⁸ Muhammesler 21. kasidenin içinde yer almaktadır.

⁹ Divanda yer alan 269 gazelin içinde 10 tahmis ve 2 mukattat yer almaktadır.

Selīmī'nin şiirlerinin tercümelerine dipnot halinde sayfanın sonunda yer verdik. Çalışmamızda Farsça sözcüklerin okunuşunda Mehmet Kanar'ın *Farsça-Türkçe Sözlük*¹⁰ adlı eserdeki okunuşları esas aldık.

FATİH SULTAN MEHMET (AVNĪ)

A. Hayatı

Yedinci Osmanlı padişahı olan Fatih Sultan Mehmet'in babası Sultan II. Murad Han, annesi Hüma Hatun'dur. 30 Mart 1432 günü Edirne'de doğdu.

Fatih Sultan Mehmet, çağ kapatıp çağ açmış; Osmanlı Devleti'ni siyasi yönden imparatorluk haline getirmiş, İstanbul'u fethederek burayı ilim ve kültür merkezi yapmıştır.

Fatih Sultan Mehmet'in siyasi başarılarına değinen Erhan Afyoncu; Halil İnalçık'ın, Fatih'i imparatorluğun gerçek kurucusu kabul ettiğini ifade eder ve onun döneminde Boğazlar'da Osmanlı hâkimiyetinin kurulduğunu, sınırların Tuna'ya kadar genişletildiğini, Anadolu ve Rumeli topraklarının birleştirildiğini, Uzun Hasan tehlikesinin ortadan kaldırıldığını, Karadeniz'de hâkimiyet kurulduğunu, devlet teşkilatlanmasının ana yapısının oluşturulduğunu söyler¹¹

Bu kadar büyük işler yapan bu cihangir padişahın gücü, hayallerinin sonsuz olmasından geliyordu. Fatih'in bu düşüncesini Stanford J. Shaw, şu şekilde ifade eder:

*Fatih Sultan Mehmet, kendisini yalnız Doğu Roma'nın değil; dünya çapında bir imparatorluğun mirasçısı olarak görüyordu.*¹²

Fatih Sultan Mehmet'i güçlü kılan diğer bir yön de dünya hâkimiyetinin sadece kılıçla değil aynı zamanda kalemle olacağını bilincinde olmasıydı. Fatih, siyasi ve askeri faaliyetlerin yanında bilimsel çalışmalara da önem vermiştir. Kendisi de bir âlim olan Fatih, dünyanın her yanından bilim adamlarını ülkesine davet etmiş ve İstanbul'u kısa sürede ilim ve kültür merkezi haline getirmiştir. Fatih'in bu yönünü Necdet Sakaoglu eserinde şöyle ifade eder:

¹⁰ Mehmet Kanar, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, 2015.

¹¹ Erhan Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, Kırmızı Yayınları, İstanbul 2001, s. 64-65.

¹² Stanford J. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Cilt I, (Çev: Mehmet Harmanlı), İstanbul 2008, s. 88.

Fatih İstanbul'u aldığı zaman, kentin kültür merkezi kimliği tamamen sönmişti. Patrik Gennadios'a göre, fetihten sekiz yıl önceki durumuyla İstanbul'un bilim ve kültür çehresi bir harabeden ibaretti. Bununla birlikte bazı felsefe ve din konuları yine de tartışılabilirdi. Her iki alana da ilgi duyan Fatih, fetihten sonra ilk akademik oturumu bir çevirmen yardımıyla Patrik Gennadios'la Pammakaristos Manastır'ında (Fethiye Camii) yaptı. Buradaki hoşgörülü yaklaşımı, dinleyenlerde hayranlık uyandırdı. Bu davranışları kirnilerince Hıristiyan eğilimli olduğuna yorumlansa da, onun amacı, her dinden ulernayı "kimine sof, kimine çuha ve kimine akçe verip" hoşnut etrnekti. Kavim ve din farkı gözetmeksizin sanatçıları, düşünür ve bilim adarlarını İstanbul'a toplamayı amaç edinmiş, İslam bilimleri için de medreseler yaptırmıştı.¹³

Namık Kemal de Fatih'in bu ilmi yönüne dikkat çeker ve onun ilmin her alanıyla geniş ölçüde ilgilenen bir âlim olduğunu ifade eder¹⁴

1453 senesinde Aragon kralına Fatih hakkında verilen malumat arasında padişahın maiyetinde biri Latince diğeri Yunanca bilen iki âlimin daima bulunduğunu ve bunların kendisine eski çağlar tarihini okudukları söylenmektedir.¹⁵

Fatih Sultan Mehmet'in hilyesi şu şekilde idi:

Dış görünüş itibariyle Sultan Mehmet, orta boylu, vücudu oldukça nahif yapılı, fakat her iklimde sefer hayatının meşakkatlerine tahammül edebilecek derecede sağlam ve mukavemetli idi. Yüzünün ifadesi insana hem saygı ve hem de, belki daha fazla derecede, korku telkin ederdi. Çenesi öne doğru fazlaca çıkık, açık alınlı, geniş ve yüksekçe omuzlu idi. Rengi kumral, sakalı kırmızımtrak ve kıvrırcık, boynu kısa ve kalındı. Hafifçe kavisli kaşları, muhteşem bir şahinburnu vardı. İri, derin manalı, biraz da hülyalı gözleri, yüce fikirlere ve engin bir ruha sahip olduğunu ifşa ediyordu.¹⁶

Türk târihi, sayılamayacak kadar çok kahraman ve cihangirlerle doludur. Fâtihten Sultan Mehmet de bunların başında gelenlerdendir. Çünkü o kılıçla keşfi yan yana yürütmüş, çağ açıp çağ kapatmıştır. İstanbul'u bütün ganimetleri içinde firûze bir yüzük taşı gibi parmağında taşımış, bu güzel şehri torunlarının torunlarına bırakmıştır.¹⁷

¹³ Necdet Sakaoğlu, *Bu Mülkün Sultanları*, Alfa Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 96-97.

¹⁴ Namık Kemal, *Osmanlı Tarihi 2*, (Çev. Mücahit Demirel), Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2005, s. 318

¹⁵ A. Adnan Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1982. s. 32-33.

¹⁶ Bekir Sıtkı Baykal, *Fatih Sultan Mehmed'in Muhiti ve Şahsiyeti Üzerine Bir Deneme*, s. 76.

¹⁷ Ahmet Şimşirgil, *Kayı II, Cihan Devleti/Osmanlı Tarihi*, KTB Yayınları, İstanbul 2013, s. 295.

B. Edebi Kişiliği

Şair sultanlardan divanı bulunan ilk padişah Fatih Sultan Mehmet'tir. "Avnî" mahlasıyla şiirler yazan Fatih Sultan Mehmet, Ahmet Paşa'nın etkisinde kalmıştır. Fatih Sultan Mehmet'in şairlik yönü ile ilgili bilgilere devrin tezkirelerinde ve nazire mecmualarında rastlanmaktadır.¹⁸

İlme ve sanata çok değer veren Fatih Sultan Mehmet'in bu yönü kaynaklarda yer almaktadır. Kınalızade Hasan Çelebi, Fatih'in şiire ve şairlere önem verdiğini, şairlerle sohbet ettiğini, ara sıra kendisinin de şiir okuduğunu dile getirir ve şöyle der:

*Gâhî zât-ı sa'âdet-penâhı şu'arâ-yı zemânî ve fusahâ-yı devrânî ile sohbet idüp bu tâ'ifeye külli meyl ü ragbet iderlerdi ve kendüleri dahı ahyânen kellimînî yâ hümeyrâ makâmında sadâ idüp eş'âr-ı belâgat şi'âr dirler idi ve bu zümre hakkında eltâf-ı 'illiyeleri kâmil ve mekârim ü merâhim-i seniyyeleri şâmil olup tasarruf-ı menâsıb u merâtibden kalanlara ayda bin akçe idrâr-ı râtıbları mu'ayyen ü mukarrer idi.*¹⁹

Tıpkı Hasan Çelebi gibi Beyani de Fatih'in ilme önem verdiğini, şairlerin onun döneminde itibar gördüğünü şu şekilde dile getirmiştir:

*Zemân-ı şerîflerinde ma'rifet ü kemâl-i i'tibâr bulup ulemâ vü şu'arâ vü bülegânun her birinün cevâ'iz ü in'âmı mukarrer ve atâyâ vü hedâyâsı mu'ayyen ü mukadder idi.*²⁰

Fatih Sultan Mehmet, Avnî mahlasıyla yazdığı şiirleriyle pek çok kişi tarafından çeşitli kaynaklarda övülmüştür. Sehi Bey, Fatih'in sözlerini merdane, şiirlerini âşıkane ve nazmını benzersiz olarak ifade eder.²¹

Avnî, aruzu ustaca kullanmış ve başarılı gazeller yazmıştır. Şiirlerindeki ifadeleri açık ve üslubu akıcıdır. Şiirlerinde ince hissiyat ve düşüncelerini dile getirmiştir.

Riyazi, onun şiirdeki kabiliyetini şu şekilde metheder: "Gâhî meydân-ı belâgatde mihmâz-ı hâme-i sühan-pervâz ile esb-i tabi'ate ihtizâz virürlermiş." ve aşağıdaki beyiti örnek olarak verir:

Secde-gâh eyler idi Ka'be'de mihrâb gibi

¹⁸ M. Doğan, a. g. e, giriş.

¹⁹ Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, (Haz. Aysun Sungurhan), Ankara 2017, s. 128.

²⁰ Beyânî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, (Haz. Aysun Sungurhan), Ankara-2017, s. 12.

²¹ Sehi Beg, a. g. e, s. 16.

Kūyun içinde melek görse nişān-ı kademün²²

Avnī'nin şairlik yönünü öven bir başka kişi de Âşık Çelebi'dir. Âşık Çelebi, Avnī'nin mükemmel gazeller yazdığını dile getirmiş, şiirlerinin zihinlerde yer ettiğini ifade ederek şu beyitlere eserinde yer vermiştir.

Cigerüm pâreledi hañçer-i cevr-i sitemün
Sabrumun cāmesini togradı mıkrāz-ı gamun

Zülfünün zencirine kul eyledün şāhum beni
Kullugından kılmasun āzād Allāhum beni²³

Avnī'nin edebi kişiliği hakkında günümüzde pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalardan birisi, belki de en önemlisi; Muhammet Nur Doğan tarafından yapılmıştır:

Avnī hakkında kapsamlı bir çalışma yapan Muhammet Nur Doğan, şairin edebi kişiliği hakkında şu yorumlarda bulunur²⁴

1. Çok kuvvetli bir eğitim almış, birkaç lisan bilen, zamanının bütün ilmî, kültürel, felsefî, siyasî ve entellektüel birikimine sahip kudretli bir padişah olan Fatih Sultan Mehmed'in şiiri bu yüksek bilgi ve kültür hamulesi ile birlikte bütün bir klâsik Türk edebiyatının son derecede gelişmiş ve neredeyse mükemmeliyete ulaşmış muhteva birikimini güçlü bir şekilde yansıtmaktadır.

2. Hacim olarak ancak küçük bir divançe oluşturan bu şiirler duygu ve düşünce bakımından oldukça gelişmiş bir sanatkâr şahsiyetinin renkli, samimî ve orijinal yansımalarını taşımaktadır.

3. Beyitlerde ve mısralarda, büyük bir cihan devletini yöneten, doğunun padişahı olduğu kadar batının da kayzeri olmaya azmetmiş bir hükümdarın bu yüksek şahsiyetinin sanatkârlık ve söz sultanlığı ile bir kat daha güçlenmiş parıltılı akisleri de kendini hissettirmektedir.

4. Gerek devrinin büyük şairleri ve gerekse bütün bir klâsik Türk edebiyatı şairler kadrosu içerisinde yapılacak ciddî araştırmaya dayalı bir mukayese sonucu, Şair

²² Riyazi Muhammed Efendi, *Riyâzû 'ş-Şuara*, (Haz. Namık Açıkgoz), Ankara 2017, s.29-30.

²³ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü 'ş-Şu'arâ*, (Haz. Filiz Kılıç), Ankara 2018, s. 72.

²⁴ M. Doğan, a. g. e, giriş.

Avnî'nin, hiç de telâffuz edildiği gibi "orta derecede bir şair" olmayıp; aksine, hayâl ve bilgi açısından çok yönlülük özelliği taşıyan üslûbu göz önünde bulundurulacak olursa, emsallerinden geri kalmayan, birinci sınıf sanatkârlar arasında sayılabileceği söylenebilir.

5. *Avnî'nin şiiri klâsik Türk edebiyatının olanca bilgi, kültür ve estetik birikimini bütün ihtişamı ile yansıttığı kadar, tasavvufun ve tasavvuf ile ilgili bütün hususların mecazî düşünceyi, sembolizmi ve hattâ allegoriyi besleyen etkilerine de sonuna kadar açıktır. Onun şiirlerinde sevgili, sevgiliye ait bütün bedenî güzellik unsurları, şarap, meyhane, kilise, put, zünnar, sakî, sultan, köle v.b. gibi maddî değerler, bir taraftan dünyevî (gerçek) nitelikleri ile boy gösterirken; diğer taraftan da tasavvufî (plâtonik) düşünce dünyasına ait mecaz ve sembolizm unsurları olarak karşımıza çıkarlar.*

6. *Avnî'nin şiirleri teşbih, teşhis, mecaz, kapalı ve açık istiare, telmih, hüsn-i ta'lil, iham (tevriye) gibi sanat ve ifade üslûpları açısından da şaşırtıcı bir zenginlik taşımaktadır.*

7. *Avnî, hacimce küçük, ama taşıdığı edebî ve estetik değer bakımından ihmal edilemeyecek önemdeki bu divanı ile edebiyat tarihimizde müstesna bir yere sahip güçlü bir sanatkârdır.*

8. *Fatih Sultan Mehmed'in oldukça kuvvetli düşünce, kültür, tasavvuf, felsefe ve estetik ışıkları saçan şiirleri, kudretli bir hükümdar şahsiyeti ile güçlü bir sanatkârlık ve şairlik kimliğini bütünleştirerek bizim devlet anlayışımızın hangi temeller üzerinde yükseldiği hususunu da ortaya koyan belgeler durumundadır.*

C. Avnî Divânının Nüshaları

Fatih'in şiir metinleri ile ilgili bilinen tek nüsha, bugün Fatih Millet Kütüphanesi, Yazma Manzum Eserler kısmı no.305'te kayıtlı bulunan, Ali Emirî Efendi'nin bulduğu yazmadır. Umumiyetle gazellerden oluşan bu yazmayı Ali Emirî kendi el yazısı ile iki defa kopya etmiş ve ilim âlemine de bu yazmayı yine kendisi tanıtmıştır.²⁵Fatih'in bazı şiirlerini ilk defa derli toplu bir şekilde yayımlayan Dr. Georg Jacob'dur.²⁶ Onun, içindeki şiirlerin büyük bölümünü Uppsala Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki bir elyazması mecmuadan kopya edip bir kısmını da bazı tezkire ve

²⁵ M. Doğan, a. g. e, giriş.

²⁶ Georg Jacob, *Der Divan Sultan MehmedsDes Zweiten*, Berlin 1904

tarihlerden alarak 1904 yılında Berlin’de bastırıldığı bu divan, aslında ufak çaplı bir gazeliyattan ibarettir ²⁷

YAVUZ SULTAN SELİM (SELİMİ)

A. Hayatı

Dokuzuncu Osmanlı padişahı olan Yavuz Sultan Selim’in babası Sultan II. Bayezid Han, annesi Dulkadıroğlu Alaüddeve’nin kızı Aişe Hatun’dur 10 Ekim 1470’de Amasya’da doğdu.

Onun hakkında bilgiler veren Ahmet Uğur şöyle der: *Çocukluğu, dedesi Fatih’in yanında geçti. Halimi Çelebi hocası idi. Amasyalı Şeyh Hamdullah ile de ilgisi olduğu söylenir. Şehzade Ahmet ve Korkut’un yumuşak huyuna karşılık Selim; sert, cevval ve amansız bir şekilde hareket ederdi. Ondandır dolayı ‘‘Yavuz’’ lakabını almıştır.*²⁸

Yavuz Sultan Selim, ömrünü İslam birliğine adanmış bir padişahı. Onun bu düşüncesi, şu şiirinde açıkça ortaya çıkar:

Milletimde ihtilâf u tefrikâ endişesi

Kûşe-i kabrimde hatta bî-karâr eyler beni

İttihad oldu hücum-ı hasmı def’e çâremiz

*İttihad olmazsa dâ‘im dağ-dâr eyler beni*²⁹

Namık Kemal, Yavuz’un İslam birliği gayesini eserinde işler ve onun Şiiliği ortadan kaldırma amacının bu birliği sağlamak olduğunu ifade eder.³⁰

Yavuz Sultan Selim’in hilyesi hakkında bilgi veren Solak-zade Mehmet Çelebi şöyle der:

Orta boylu, oldukça şişman, inci gibi parlak ve beyaz dişli, hışımlı bakışlı, kuvvetli bazulu, pak yüzlü, sakalsız, Arab ve Acem hükümleri cārī cünbüşleri, merdâne

²⁷ M. Doğan, a. g. e, giriş.

²⁸ Ahmet Uğur, *Yavuz Sultan Selim*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları, No:2 Kayseri 1989, s. 9.

²⁹ Mehmet Maksudoğlu, *Osmanlı Tarihi (1289-1922)*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2011, s. 228.

³⁰ Namık Kemal, *Yavuz Sultan Selim*, (Haz. Kemal Erkan), Çamlıca Yayınları, İstanbul 2013, s. 62.

*tazr levendâne tavırlı, t̄ab‘-ı selīm ve doğru d̄üşünceli, n̄āzık, zarif ve güzel konuşan, temiz anlayışlı, şanı yüce bir p̄ādişāh idi.*³¹

Yavuz Sultan Selim’in hiddetli bir padişah olduğunu dile getiren Solak-zade Mehmet Çelebi, vezir namında olanları hatalarından dolayı katlettiğini, devlet ayanlarının birbirlerine: “Sen de Sultan Selim’e vezir olasın.” diye beddua ettiğini; şairin birisinin bu konuda şu beyiti söylediğini ifade eder:

Rakībin ölmesine çāre yoktur

Meger vezīr ola Sultān Selīm’e³²

Yavuz Sultan Selim’in Farsça şiirlerini tercüme eden Ali Nihat Tarlan, Yavuz Sultan Selim’in siyasi ve devlet meselelerindeki hiddetine rağmen, çok ince bir ruha sahip olduğunun şiirlerinden müşahade edilebileceğini söyler.³³

Yavuz Sultan Selim’in sekiz yıllık saltanatında elde ettiği siyasi başarılar gerçekten de şaşırtıcıdır. Ahmet Şimşirgil, onun siyasi hayatının ne kadar muazzam başarılarla dolu olduğu şu sözlerle ifade eder:

Bu büyük devlet adamının sekiz yıllık kısa saltanatu sırasında yaptığı işler gerçekten baş döndürücü olmuştur. İki buçuk milyon kilometrekareye yakın devraldığı devletini dört yıllık bir zaman dilimi içerisinde (1514-1518) altı buçuk milyon kilometrekareye çıkarmıştır. Bu suretle tarihin en büyük cihangirleri arasında yerini almıştır.

*Yıkıcı Şii propagandasını Anadolu’dan söküp atmış ve vurduğu müthiş darbe ile İran’ı Türkiye için bir tehdit olmaktan çıkarmıştır. İki yüz elli yedidir devam eden, Timur Han’ın fethi müyesser olamadığı Memlûklü Devleti’ni iki meydan savaşı ile tarihe gömmüştür. İslam halifeliğini üzerine alarak Osmanoğullarına büyük bir prestij ve manevi güç kazandırmıştır. Cezayir’i himayesine alarak Mağrib’e atlamış ve İspanya ile karşı karşıya gelmiştir.*³⁴

³¹ Solak-zāde Mehmet Hemdemī Çelebī, *Solak-Zāde Tarihi*, Kültür Bakanlığı Yayınları:1089, Ankara 1989, Cilt 2, s. 1.

³² S. M. Çelebi, *a. g. e.*, s.104.

³³ Ali Nihat Tarlan, *Yavuz Sultan Selim Divanı*, Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul 1946, Ön söz.

³⁴ Ahmet, Şimşirgil, *Kayı III, Osmanlı Tarihi, Haremeyn Hizmetinde*, Timaş Yayınları, İstanbul 2013, s. 277.

Siyasi hayatı bu kadar başarılarla dolu olan Selim'in dünya malına pek ehemmiyet vermeyen bir yapıda olduğunu söyleyen Celal-zade Mustafa, onun olgunluk ve marifet ülkesinin padişahı olduğunu; tacdan ve tahttan ar duyduğunu³⁵ ifade eder.

Padişahın en yakınlarından birisi olan Hasan Can, Yavuz Sultan Selim'in manevi yönünü şu kıssayla ifade eder:

Hâlet-ihzarlarında yanlarında idim. Bu hakîre hitâb edip buyurdular ki: Hasan, ne haldir? Ben cevap verdim: Cenâb-ı Hakka teveccüh edip ulaşacak vaktidir, deyince dedi ki: " Sen bizi bunca zamandır kimin ile bilirdin? Hakka teveccühümüzde kusur mu gördün?" buyurdular. "Hâşâ, bir zaman bie pâdişâhımı Rahman'a teveccühünden boş bulmuş değilim. Lâkin bu zaman başka zamana kıyas olunmaz. Bu cihetten tenbihe ikdam ve te'kide intimâm eyledim." dedim. Bir anlık süreden sonra, "Yâsin-i Şerîf oku." diye ferman buyurdular. Emr-i hümayûnlarına imtisâl ederek, bir kerre Yâsin-i Şerîf'i hatmeyledim. Benimle birlikte okudular. İkinci kerrede "Selâmün kavlen min rabbi'r-rahîm (Çok esirgeyen rabbinden bir de selam vardır.) ayetine gelince emaneti sâhibine teslim eyledi.³⁶

Kısacık hayatında akıl almaz işler yapan bu cihangir padişahın arkasından Kemalpaşa-zade tarafından şu mersiye söylendi:

Öldi Sultan Selim hayf ü diriğ

Hem kalem ağlasun ana hem tiğ

Hayf Sultan Selim'e hayf ü diriğ

Hem kalem ağlasun ana hem tiğ³⁷

Yahya Kemal de şu dizelerinde "Eğer ecel Sultan Selim'i almasaydı. Bütün dünyayı Hz. Muhammet'in şanı fethedecekti" diyerek üzüntüsünü dile getirmiştir.

Sultan Selim'i Evvel'i râm etmeyip ecel

Fethetmeliydi âlemi şân-ı Muhammedî³⁸

³⁵ Celâl-zâde Mustafa, *Selim-nâme*, (Haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar), KBY/ 1182, s. 263

³⁶ S. M. Çelebi, a.g.e, s. 97

³⁷ Namık Kemal, *Yavuz Sultan Selim*, (Haz. Kemal Erkan), Çamlıca Yayınları, İstanbul 2013, s. 70.

³⁸ Yahya Kemal, *Eski Şiirin Rüzgarıyla*, Baha Matbaası, İstanbul 1962, s. 43.

B. Edebi Kişiliği

Osmanlı padişahları devlet yönetiminin yanında bilimsel ve edebi çalışmalarla da ilgilenmiş, özellikle şiir alanında önemli başarılar göstermişlerdir. Dîvân oluşturacak kadar şiir söyleyen Osmanlı padişahlarından biri de şiirlerinde ‘’Selimî’’ mahlasını kullanan Yavuz Sultan Selim’dir. Yavuz Sultan Selim’in divanı Prof Dr. Ali Nihat Tarlan tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir.³⁹ Dîvân’ını Türkçe değil sadece Farsça şiirler söyleyerek oluşturmuş olması onu diğer şairlerden ayıran yönüdür.

Rivayete göre Şah İsmâil’in Hatâyî mahlası ile Türkçe şiirler söyleyerek Türk milletinin hükümdarlığına tek başına tâlip olmak istemesi üzerine Yavuz Sultan Selim de Türkçe ve Farsça konuşan bölge halkının tek hükümdarının kendisi olduğunu kanıtlamak amacıyla Farsça şiirler söylemiştir.⁴⁰

Yavuz Sultan Selim’in Türkçe şiirler yazdığı iddia edilse de bazı tezkire yazarları bu iddiayı reddetmişlerdir. Sehî Bey Selimi’nin Türkçe şiir yazdığını kesin bir dille reddeder ve şöyle der:

*Egerçi ‘avâmü’-n-nās anlara Türkî eş‘âr isnād iderler ammā anlar aslā Türkî şi‘r dimemişlerdür. Küllî eş‘ârı anların Pârsidür. Dîvânlarında bir Türkî sözleri yok.*⁴¹

Latifi ise Selimi’nin Türkçe şiirlerinin çok az olduğunu ifade eder ve Selimi’ye isnat edilen Türkçe şiirlerin çoğunun iftira olduğunu şu sözlerle dile getirir:

*Egerçi elsinei selâsede nazma kâdirdür ammā zebân-ı Türkîde eş‘ârı gâyetde kalîl u nâdirdür. Anların nâmına esnâ-i nâsda okınan Türkî eş‘ârun ekseri ‘avâmü’-n-nâsun iftirâsı ve isnâdıdır. Ol müfterâ ve müsned olan Türki eş‘ârun her biri mahallinde tahrîr ve her makâlün kâ‘ili kimler idügi şihhat üzre takrîr olunmuşdur. İnşâ‘allah mevki‘inde zikr ola.*⁴²

Her ne kadar, Selimi’nin şiirlerinin dili tartışılan bir konu olsa da onun şairlik kabiliyeti ortak beğeni kazanan bir husustur.

Şeyh Vasfî, *Bârîka* adlı eserinin giriş kısmında Yavuz Sultan Selim’in Farsça şiirlerine Fars şairlerinin bile hayranlık duyduklarını, Osmanlı şairlerinden onu taklit

³⁹ A. Tarlan, a. g. e.

⁴⁰ Hasan Gültekin, *Yavuz Sultan Selim’in Farsça Beyitleriyle Tercümeleri*, Turkish Studies, 10/8 Ankara 2015, s. 1219.

⁴¹ S. Beg, a. g. e, s. 100

⁴² Lâtîfi, *Tezkiretü’ş-Şu‘arâ Ve Tabsratü’n-Nuzamâ*, (Haz. Rıdvan Canım), Ankara 2018, S. 109.

eden takipçilerinin ise onun Farsça şiir söyleme derecesine ulaşamadıklarını, ayrıca elde bulunan Farsça Dîvân'ındaki yüz iki gazelden seçtiği beyitlerin hakimane, arifane, âşıkane ve şairane özellikler taşıdığını ve seçtiği on iki mısra-ı bercestenin de dillerden düşemeyecek kadar nefis darb-ı meseller mahiyetinde olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir:

Eş 'ār-ı Fārsiyyesi ise bülegā-yı A 'cām'ı çār-nā-çār üslüb-ı ifādesine āferīn-hān edecek bir meziyyet-i mahsūsayı hāzirdir. Şuarā-yı Osmanıyye'den bazıları müşārun ileyhe karīb Fārsī şī'r söyleyebilip o şehsüvār-ı meydān-ı belāgatin peyrevi olmak şerefine mazhar olmuşlarsa da ekseri hazrete nisbetle bu vādide rācil kalmışlardır Geçen gün Fārsī Dīvān-ı matbūuna şöyle bir göz gezdirdim. Yüz iki gazelden bi-hakkın hakīmāne, ārifāne, āşıkāne, şāirāne denmeye sezā yüz altmış altı beyt-i bī-hemtā ile darb-ı mesel olmaya şāyeste on iki mısra-ı ber-ceste müsādif-i nazar-ı iftihārım oldu..⁴³

Sehi Bey, Selim Han'ın şairlik yönünü anlatırken: "Şiirleri âşıkane ve merdanedir. Şayet padişahlık etmeyip halkın, ileri gelenlerin ve memleketin işleri ile uğraşmak yerine gönül rahatlığıyla tamamen şiire yönelseydi, her tarafta meşhur olan Hüsrev-i Dehlevi'nin şiirleri onunkiler yanında, okunma hakkına sahip olacak kabiliyette olmazdı" demiştir.⁴⁴

Riyazi, Selimi'nin kendi dili dışında başka bir dille şiir yazmasının hayret verecek bir başarı olduğunu dile getirir, Selimi'nin Farsça şiirlerinin kendisine muhalif olanlarca bile beğenildiğini şu sözlerle ifade eder:

Semend-i tab '-ı sihr-sāzları 'arsa-i lisān-ı Derī'de Türk ü Tāzī itmeden hālī olmayup ol lisānda tertīb-i Dīvān buyurmuşlardır. Hakkı 'l-insāf-ı munsif olan merd-i sühan-şināsa hafī olmaya ki bir pādīşāh-ı 'ālī-cāh bu denlü işgāl-i saltanat u cihān-gīrī ile kendi lisānı olmayan zebānda tertīb-i Dīvān idüp pesendide-i erbāb-ı lisān düşüp muhālif-i dīn ü devlet olan ba'zı sāhib-tezkire dahı tezkirelerinde terceme-i şerīflerin sebt idüp hakkında senā-yı belīg ideler.⁴⁵

Kınalızade Hasan Çelebi, Selimi'nin şairlik kabiliyetini övmüş ve onun divanının mükemmel olduğunu söylemiş, şiirlerinin diğer şairler tarafından kıskanıldığını şöyle ifade etmiştir:

⁴³ Filiz Kalyon, *Yavuz Sultan Selim'in Şiirlerinden Seçmeler-Bârîka-Şeyh Vasfî*, Berikan Yay, Ankara 2015.

⁴⁴ S. Beg, a. g. e, s.20.

⁴⁵ R. M. Efendi, a. g. e, s. 30.

Ol ŧāh-ı hünerver ve sultān-ı sühandānun Fārisī müretteb ü mükemmel Dīvānı ve bīnazīr ü bā-‘adīl kelimāt-ı belāgat-‘unvānı vardır ki ma‘nā-yı kelāmu’l-mülūki mülūkü’l kelām muhbir-i hāl ü ŧānı ve her beyti magbūt u maḥsūd-ı ŧā’irān-ı sāhirān-ı zemānı olmuŧdur.⁴⁶

ŧiirleriyle ve ŧairlik kabiliyetiyle övülen Selimi; edebiyatımızda, kendi lisanı dışında başka bir dille yazıp da bu kadar başarılı olabilen ender ŧairlerimizdendir.

C. Selīmī Divanının Nüshaları

Yavuz Sultan Selim’in Selimi mahlasıyla yazdığı Farsça ŧiirlerinin toplandığı nüshalar ŧu ŧekildedir ⁴⁷

Sü. 1) Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kitaplığı nr. 3830 mukavva cilt, miklaplı, cedvelli, tezhibli, ser-levhalı, 13 satır, talik yazı ile yazılmıştır. 30 varaktır, müstensihisi Abdulvahid isminde birisidir. (23,9 x 14,1) (14,3 x 7,3) ölçülerindedir.

Başı: Ey tō-râ perde-i izzet-i ilm yektayî

Kes ne-hemtâ-i tō der mülk-et bî-hemtayî

Sonu: Ez yarî-yi Selimî her çend râ dârî

Gayr ez tō tâ kıyâmet u râ me-bad yarî

Sü. 2) Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Kitaplığı nr.449 mukavva bir cilt içindedir.15 satır, talik yazı ile yazılmış 38 varaktır. (17 x 11, 10x 5) ölçülerindedir. İstinsah tarihi ve müstensihisi belli değildir.

Başı: Ey tō-râ perde-i izzet-i ilm yektayî

Kes ne-hemtâ-i tō der mülk-et bî-hemtayî

Sonu: Goftî Selim kîst der iklim-i aşikî

Bîçâre-i fakir u hâkir-i belâ-keŧî

Sü. 3) Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Kitaplığı nr. 3422/1

⁴⁶ K. H. Çelebi, a. g. e, s. 140.

⁴⁷ Türk Dili ve Edebiyatı Ans., Dergâh Yay., C.VII, s.498-99.

Bu divân, bir divân mecmuasının içerisinde. Kenarında Şahî divanı yazılıdır. Mukavva bir cilt içinde, Serlevhalı, tezhiplidir. İstinsah tarihi 926 h. Müstensihi malum değildir. 15 satır, talik yazı ve 48 varaktır.

Başı: Ey tō-râ perde-i izzet-i ilm yektâyî

Kes ne-hemtâ-i tō der mülk-et bî-hemtâyî

Sonu: Tufeyl-i men hemî dîdend rûy-i digerân eknûn

Şodem razî ki çûn cam-i tufeyl-i digerân bâşem

Sü. 4) Süleymaniye Kütüphanesi Reşit Paşa Kitaplığı nr. 762 ‘Divân-ı Hazret-i Sultan Selim’ ünvanıyla, ebrulu mukavva cilt içerisinde, 57 varak, 15 satır, talik yazıdır. Müstensihi belli değildir, fakat 984 hicri senesinin Rebiülevvel ayında Kayseri’de istinsah edilmiştir.

Başı: Ey mihr-i âlem cân be-nümâ cemâl-i mâ-râ

Be-rükû zi reh ber-feken mülk cihân bey-ârâ

Sonu: Âb ber âteş tō-râ yârî ki mi-zed eşk bûved

Ey Selîmî ez-nazar u râ çi sân endâhtî

Sü. 5) Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Kitaplığı nr. 3630 Bu nüsha 65 varak, her varak 17 satır, talik yazıdır. (19×13) (14.5×7.8) cm ebatındadır. 1293 hicri tarihinde Muhammed Fikri el-Hüseyni tarafından istinsah edilmiştir.

Başı: Ey mihr-i âlem cân be-nümâ cemâl-i mâ-râ

Be-rükû zi reh ber-feken mülk cihân bey-âra

Sonu: Âb ber âteş tō-râ yârî ki mî-zed eşk bûved

Ey Selîmî ez-nazar u râ çi sân endâhtî

Sü. 6) Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi İlavesi nr.154 Bu nüsha ‘Divân-ı Selimî ünvanıyla 254 varaktır, her varak 21 satır, talik yazıdır. (21.1×12.4) (15.1×7.4) cm ebatındadır. Meşin cilt içerisinde, ser levhalar müzehhebtir.

Başı: Bismillâhirrahmânirrahîm

Hest âsâ-yı reh-i tâb-ı Selîm

Sonu: Ne-şikūfed tab-1 bî-şarâb Selîm

Mâye-i intiâş yâ'ni mey

Sü. 7) Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey Kitaplığı nr.2141 Bu nüsha, meşin bir cilt içerisinde, 252 varak, her varak 17-18 satır, talik yazıdır. (21.7×13) (16×7.5) cm ebatındadır. 1131 hicri tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihî belli değildir.

Başı: Bismillahirrahmanirrahim

Hest âsâ-yı reh-i tâb-1 Selîm

Sonu: Ne-şikūfed tab-1 bî-şarâb Selîm

Mâye-i intiâş yâ'ni mey

T. 1) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Kitaplığı nr.737 Bu nüsha 42 varak, her varak talik yazıyla, 13 satırdır. (21.5×13.5) cm ebatındadır. Abdulvahid Meşhedî tarafından hicri 10.yüzyılda istinsah edilmiştir.

Başı: Ey tō-râ perde-i izzet-i ilm yektâyî

Kes ne-hemtâ-i tō der mülk-et bî-hemtâyî

Sonu: Çûn Selimî saltanat dârem ki di goftî be-lütf

‘Âşık-ı dîvâne-i bî-itibâr-ı men tō-yî

T. 2) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Kitaplığı nr.738 Bu nüsha 32 varak, her varak talik yazıyla, 12 satırdır. Serlevhalı müzehheb bir nüshadır. (16×25) cm ebatındadır. Hicri 10. yüzyılda Abdulvahid Meşhedî tarafından istinsah edilmiştir.

Başı: Ey tō-râ perde-i izzet-i ilm yektâyî

Kes ne-hemtâ-i tō der mülk-et bî-hemtâyî

Sonu: Çûn Selimî saltanat dârem ki di goftî be-lütf

‘Âşık-ı dîvâne-i bî-itibâr-ı men tō-yî

T. 3) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Kitaplığı nr.507 Bu nüsha 32 varak, her varak talik yazıyla 15 satır yazılmıştır. Serlevhalı müzehheb, ebrulu, siyah meşin bir cilt içerisinde.

Başı: Ey tō-râ perde-i izzet-i ilm yektâyî

Kes ne-hemtâ-i tō der mülk-et bî-hemtâyî

Sonu: Çûn Selimî saltanat dârem ki di goftî be-lütf

‘Âşık-ı dîvâne-i bî-itibâr-ı men tō-yî

İs. 1) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.1016= Halis Efendi 8413. Bu nüsha 42 varak, nestalik yazıyla 13 satırdır. (11.8×19.4) (6×12.6) cm ebatındadır. Serlevhalı müzehhebli, şemseli, salbekli meşin bir cilt içerisindedir. Abdulvahid Meşhedî tarafından ihtimalen 10. hicri yüzyılda istinsah olmuştur.

Başı: Ey tō-râ perde-i izzet-i ilm yektâyî

Kes ne-hemtâ-i tō der mülk-et bî-hemtâyî

Sonu: Çûn Selimî saltanat dârem ki di goftî be-lütf

‘Âşık-ı dîvâne-i bî-itibâr-ı men tō-yî

İs. 2) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.1607 Bu nüsha 48 varak, talik yazıyla 15 satırdır. Cilt mukavva ve şemselidir.

Başı: Bismillâhirrahmânirrahîm

Hüdâyâ tō-râ zî-bed in pâdişâhî

Ki her pâdişâh-râ tō poşt u penâhî

Sonu: Behr-i tō ey nâ-mihribân hem çûn Selîm-i nâ-tüvân

Mâ-râ zî-yârî sūht cân tâ hod tō yâr-ı kîstî

İs. 3) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.929 Bu nüsha 54 varak, nesih yazıyla 19 satırdır. Serlevhalı ve müzehhebdir. (13.6×20.5)(7.8×14.1) cm ebatındadır. Müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. Ebrulu ve meşin bir cilt içerisindedir.

Başı: Bismillâhirrahmânirrahîm

Hüdâyâ tō-râ zî-bed in pâdişâhî

Ki her pâdişâh-râ tō poşt u penâhî

Sonu: Her çend Selîmî şode ez-cân-ı seg-i kûy- et

Sad cân be-fedâ-yı tō ki şâyeste-i ânî

İs. 4) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr. 1331 Bu nüsha 78 varak, talik yazıyla, 15 satırdır. Birinci varak ve 22-b minyatürlüdür. Ondan öncede Sultan Selim'in tasviri bulunmaktadır. 1222 hicri yılında Seyyid Abdi tarafından istinsah edilmiştir. Şemseli, mukavva bir cilt içerisindedir.

Başı: Bismillâhirrahmânirrahîm

Hüdâyâ tō-râ zî-bed in pâdişâhî

Ki her pâdişâh-râ tō poşt u penâhî

Sonu: Kısmet kerdîm tâ ber-âsâyed halk

Kū zîr zemîn girift u rûyî zemîn

İs. 5) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar nr.1330=Halis Efendi 6438 Bu nüsha 67 varak, her varak nestalik yazıyla 11 satırdır. (11.8×19.5)(6.9×11.3) cm ebatındadır. Bütün varaklar müzehheblidir. Birçok minyatür ihtiva eden bu nüshanın istinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. Çeşitli nakışlara sahip meşin bir cilt içerisindedir.

Başı: Ey tō-râ perde-i izzet-i ilm yektâyî

Kes ne-hemtâ-i tō der mülk-et bî-hemtâyî

Sonu: Mürg-i dil nâlân me-râ her dem subh

Çûn zülf-ü tō pür gül kafesî mî-bâyed

N-O. 1) Nūr u Osmaniye Kütüphanesi nr. 3827 Bu nüsha 73 varak, 12 satır, nestalik yazıyladır. (13×19.1) (7.2×11) cm ebatındadır. Şemseli, salbekli, meşin bir cilt içerisindedir.

Başı: Ey tō-râ perde-i izzet-i ilm yektâyî

Kes ne-hemtâ-i tō der mülk-et bî-hemtâyî

Sonu: Çûn Selimî saltanat dârem ki di goftî be-lütf

‘Âşık-ı dîvâne-i bî-itibâr-ı men tō-yî

BİRİNCİ BÖLÜM

MUKAYESE

Çalışmamızın mukayese bölümünde, edebiyatımızda sıkça kullanılan mazmunların Selīmī ve Avnī tarafından ne şekillerde ele alındığını tespit etmeye çalıştık. Mazmunların, iki şair tarafından ele alınışındaki farklılık ve benzerlikleri tespit etmeye çalıştık.

1. Āh, Feryād, Figān, Nāle

Avni'de âşığın āhının dumanı şekil itibariyle yağmur bulutuna (A.G.8-3), saç ile ilişkilendirildiğinde ise sünbüle (A.G.14-1) benzetilir, renk itibari ile de laleye benzetilir (A.G.55-1). Âşığın ta sinesinden gelen feryadı ve ahı (A.G.39-1) ateşlidir (A.G.76-3) ve bu yönüyle ejderha ile ilişkilendirilir (A.G.27-1). Ateşli olan ahlr feleğe kadar yükselir (A.G.18-5). Âşığın ahı Samanyolu'na teşbih edilir (A.G.60-5).

Âşığın bülbül gibi olup feryat eden gönlü (A.G.30-2), (A.G.36-5), (A.G.58-2), (A.G.64-2), feryat etmekten bir an dahi olsun vazgeçmez (A.G.43-3), (A.M.48-5). Âşığın gönlü neyin nefesi gibi feryat eder (A.G.72-3). Ama sevgili, âşığın bu feryadına karşılık vermekte kararsızdır, bazen onun feryadına kulak verir (A.G.2-5) bazen de vermez (A.G.43-4). Rakip ise bu konuda istikrarlıdır ve hiçbir zaman âşığın feryadına kulak vermez (A.G.46-3) hatta onu ayıplar (A.G.10-4).

Feryat ve figanlar, sevgilinin mihnetinde âşığın dostu, ayrılığında ise mahremidir (A.G.21-4). Âşığın feryadı tıpkı Ferhad'ın feryadı gibidir ve onun feryadından dağlar bile inler (A.G.21-6). Âşık, feryat ile dost olmak ve her daim feryat etmek ister (A.G.54-1). Âşığın feryat etmesinin bir nedeni de sevgilinin meclise gelmemesidir (A.G.68-1). Âşığın ahı kıvılcıma benzer ve bu kıvılcım ayrılık gecesinde aşığa yol göstericidir (A.G.18-3). Âşığın feryadı ondaki sabrı ve kararı tüketir (A.M.48-4). Âşığın toprak olan bedeni onun ağzından çıkacak bir ah ile savrulup gider, bundan dolayı âşık ah etmekten çekinir (A.G.22-3). Mahallenin köpekleri bile âşığın ölümüne feryat eder (A.G.67-3).

Öldüğüm bilüp mahalleñ itleri feryād idüp

Beni ağlar cem' olup bir yire yârân var ise

(B)

Her iki şaire göre de âşık, her daim sevgilinin derdinden feryat eder (S.K.21.M-5), (S.G.88-2), (S.G.113-3), (S.G.125-3), (S.G.157-2) ama sevgili, âşığın bu feryatlarına kulak asmaz (S.K.18-9), (S.G.57-6), (S.G.68-4). Âşığın feryadı tıpkı neyin sesi gibi içlidir (S.K.21.M-1), (S.G.105-4). Âşığın gönlü bülbüldür ve bu bülbül de sevgilinin aşkından feryat eder (S.K.14-22), (S.G.29-4), (S.G.68-6), (S.G.121-4), (S.G.147-5), (S.G.186-6). Her iki şair de âşığın feryadını Ferhat'ın feryadı ile ilişkilendirir (S.G.184-5).

(F)

Her iki şair de âşığın feryat eden gönlünü bülbüle benzetir ama Selimi Avni'den farklı olarak, âşığın feryat eden gönlünü kuşa benzetir (S.K.13-4), (S.G.56-6). Selimi, âşığın feryadını şahlık davuluna benzetir ve âşığın feryadının şahlık davulundan daha yeğ olduğunu ifade eder (S.G.127-3). Bu benzetmelerin yanında Selimi, âşığın feryadını savaş nefhasına (S.G.17-4) benzetir ve suru üfleyeceği vakit bu sesi duyan İsrail'in bile suru bir kenara bırakıp bu sese kulak vereceğini ifade eder (S.G.142-3).

Selimi, Avni'den farklı olarak âşığın feryadını çengin feryadına benzetir (S.G.105-4) ve çengin feryadının aşığı hüzünlendirdiğini ifade eder (S.G.144-4), (S.G.145-2). Bazen âşığın can yakan feryadını (S.G.150-9) herkes işitir ve bu sesi işitenler aşığa acıyıp (S.G.50-8) gözlerinden kanlı yaşlar akıtır (S.G.193-7) bazen de âşığın feryadını kimsecikler duymaz (S.G.192-9). Dünya, âşığın feryadını duymamak için kulaklarına pamuk tıkar (S.G.22-3), aynı şekilde sevgilinin köpekleri de âşığın feryadından sıkılır ve bu feryadı duymak istemez (S.G.193-5). Âşık da kendi feryadında teselli arar (S.G.220-5).

Âşık, genellikle hüznü çağrıştıran gece vaktinde feryat eder (S.G.78-1, (S.G.81-3), (S.G.92-6), (S.G.115-6), bu feryatlar onun gönlünde olan acı ve ıstırapın tercümesidir (S.G.100-3). Âşık, sürekli feryat etmekten bıkar (S.G.13-1), (S.G.238-2) ve bu feryatların ne zaman son bulacağını sorgular (S.G.50-6). Âşık için fanilikle yoğrulmuş kendi bedeni feryat nedenidir (S.G.83-4). Âşık, ettiği feryatlarla Mecnun'u bile mezarında inim inim inletir (S.G.124). Âşığın feryadı bu kadar şiddetlidir; ama Âşık, gururundan dolayı sevgiliden başkasının önünde feryat etmez (S.G.81-2), hatta ettiği feryatlardan utanır (S.G.98-6) (S.G.92-6). Âşık, şirin olan feryatlarını (S.G.170-6), kendisi için bir ibret vesilesi yapar (S.G.65-5) ve sevgilinin yolunda, ettiği feryatlardan

ders alır. Âşığın ordusu gamdır ve bu ordudan feryat ve figan okları gelir (S.G.22-1).
Âşık, sevgilinin kendisini öldürmesine kırılmaz, ama için için feryat eder (S.G.102-6)

Ze-bed hüyī me-rā küştī ne-rencīdem velī hergiz

Men ez-dīl nālem v‘ez īn-dīde-i hūnī ü cūy-ı hōd.

(Bir kötü huylu beni öldürdü, bundan dolayı asla kırılmadım ama ben gönülden (için için) feryad ettim ve bu gözlerden kan akıttım)

2. Allah (Hudā, Hakk, Mevlā, Yārab, Rahmān, Yezdān, Rabbānī, Hudāvend, Zü‘l-Minen, İlāhī, İlah)

Avni’ye göre Allah, her işi hakkıyla yapan bir nakkaştır (A.G.13-1) ve sevgilinin kusursuz güzelliği de onun lütfunun bir eseridir (A.G.1-2).

Avni’ye göre Allah, hiçbir zaman ümit kesilmeyecek yaratıcıdır : “Ey oğullarım! Mısır'a gidin de, Yûsuf ile kardeşini araştırıp bulmaya çalışın ve Allah'ın lütfundan ümit kesmeyin. Ancak Allah'tan gelen gerçekleri örtbas eden toplumlar, O'nun lütfundan ümitlerini keserler.” (Yusuf Suresi 88) ayete telmih yapar (A.G.9-5).¹

Avniye kat‘ eyleme sen avn-i Rahmāndan ümīd

Her ne deñlü cürmūñe hadd ü nihâyet yoğsa

(B)

Her iki şair de Allah’ın her işi hakkıyla yapan bir yaratıcı olduğunu (S.G.136-3), sevgilinin güzelliğinin de onun bir lütfu olduğunu (S.K.11-2), (S.K.11-17) , şiirlerinde işler ve Allah’a bahşettiği lütuflardan dolayı şükreder (S.K. TB. 5-1), (S.K.11-25).

Tıpkı Avni gibi Selimi de Allah’tan ümit kesilmeyeceğinin farkındadır (S.G.197-6) ve ondan kendisine yardım etmesi için niyazda bulunur (S.G.8), (S.G.8), (S.G.118-4).

(F)

Selimi, Allah’ı şiirlerinde Avni’ye göre çok daha yoğun bir şekilde ele alır. Selimi’ye göre yüce bir varlık olan Allah (S.K.1-1), (S.K.12-1) kâinatın padişahıdır, insan da bu padişahın kuludur (S.K.2-5). O, ilim sıfatıyla her şeyi bilen yaratıcıdır

¹ Elmalılı Hamdi Yazır, Kur’an-ı Kerim Türkçe Meali, Sadeleştiren Kahraman Yusufoglu, 2011

(S.G.18-2), (S.G.69-1), (S.G.96-6), lütuf sahibidir, bu lütfunu Selimiye de gösterir. Selimi bu lütuflardan dolayı çok müteşekkirdir (S.G.12-6), (S.G.15-7), (S.G.107-3), (S.G.182-6). Bütün bu yüce özelliklere sahip olan Allah, Selimi'nin âşık olduğu varlıktır ve Selimi, Allah'a âşık olmasından dolayı kimseden utanmaz, çekinmez; çünkü bunda utanılacak bir durum yoktur (S.G.143-5). Selimi, kendisini yüce yaratıcıya bağışlamak arzusundadır (S.K.1-9).

Allah, lütfuyla sevgiliye merhamet (S.K.7-7), naz ile salınma (S.G.113-5) gibi özellikler verir. Sevgilinin saçına ejderha tavrını veren de Allah'tır (S.K.9-3). Sevgiliye bu özellikleri veren Allah, Selimi'ye ise gam vadisinden padişahlık tahtına düşmeyi nasip eder (S.G.58-7). Allah, âşığa hoş bir gün geçirmeyi nasip etmez; âşık da kendisini "Ya Nasip" diyerek aşkın gamına ve derdine verir (S.G.49-1). Her ne kadar Allah, âşığa hoş bir gün geçirmeyi nasip etmese de âşık, Allah'tan ümidini kesmez. Âşık, sevgilinin güzellik unsurlarını (saç, göz vb.) kendisine nasip etmesi için Allah'tan ricada bulunur (S.K.10-6). Ama bu unsurlar aşığa cevr ve cefa çektirir. Âşık, sevgilinin güzellik unsurlarından çektiği sıkıntıları bile Allah'a şükür vesilesi sayar (S.G.21-4). Hatta sevgilinin derdinin ve cefasının bitmemesi için Allah'a yalvarır (S.G.18-5), (S.G.28-4), (S.G.37-6), (S.G.40-4), (S.G.49-6), (S.G.58-5), (S.G.88-6), (S.G.89-6), (S.G.148-4), (S.G.153-4). Sevgilinin güzellik unsurlarından ve cefasından bunalan âşık, sığınak olarak Allah'ı görür (S.K.10-42), (S.K.9-43), (S.K.9-47), (S.K.10-8), (S.K.15-1), (S.K.17-13), (S.K.18-4), (S.K.19-20), (S.G.9), (S.G.12-3), (S.G.140-3), (S.G.208-3). Allah'ın lütfunu hayırlı bir iş olarak gören Selimi "tebarekallah" derken; sevgilinin gamzesinden gelen cefayı da korkulacak bir durum olarak görür ve "nezübillah" der (S.K.6-7). Selimi, Allah rızası için sevgiliden bazı ricalarda bulunur (S.G.40-1), (S.G.40-5), (S.G.40-6), (S.G.70-5), (S.G.73-5), (S.G.95-8), (S.G.151-4), (S.G.169-1). Sevgilinin aşığa zulmetmesi (S.G.40-3), aşığı öldürmesi bile Selimi'ye göre Allah rızası içindir (S.G.157-4).

Allah, Selimi'de, iddiayı kuvvetlendirmek için üzerine yemin edilen (S.K.6-31), sevgilinin güzellik unsurlarından şaşkınlığa düşen âşığın "Yarab bu nasıl çene çukurudur, bu nasıl saçtır?" gibi ifadelerle şaşkınlığını ifade etmek için adını andığı yaratıcıdır (S.G.177-4). Bu vesilelerle adı anılan Allah'tan Selimi'nin bazı istekleri ve soruları vardır. Selimi, kendisini onun yoluna döndürmesi (S.G.89-2), kendisine yol göstermesi (S.G.117-2), aşığı sevgilinin aşkıyla sınınamaması (S.G.189-2) gibi nedenlerle Allah'tan niyazda bulunur. Selimi, sevgilinin kendisine ettiği cevr ve cefanın kimseye

nasip olmamasını Allah'tan niyaz eder (S.G.89-2). Selimi, içinde bulunduğu kötü duruma nasıl düştüğünü (S.G.65-3), (S.G.99-5) derdine emsal olacak başka bir derdin olup olmadığını (S.G.60-2) Allah'tan sorar ve Allah'ın yardımının ne zaman geleceğini sorgular (S.G.70-1). Selimi'nin Allah'a sorduğu bir başka soru da ay gibi güzel sevgiliye nasıl kavuşulacağı sorusudur (S.G.156-2).

Hudā kelimesindeki nokta, tıpkı sevgilinin beni gibidir (S.G.25-3). Yani sevgili de Allah'ın tecellisi vardır. Sevgiliden aşığa vefa göstermesi (S.G.204-3) ve onun halini hatrını sorması Allah rızası için istenir (S.G.174-7). Selimi'de dilencilerin Allah rızası için sadaka istemesi, gamın sadakası şeklinde ele alınır (S.G.40-2).

Gam ü melālī eğer dārī ez-men-i mahzūn

Be-sadaka-i gam hōd kon me-rā berā-yı hudā.

(Eğer (o sevgili) mahzūn olan benden bir üzüntü ve keder görseydi bana Allah rızası için sadaka olarak gam verirdi)

3. Alın (Cebīn)

Avni'de alın bir beyitte geçer ve sevgilinin alını parlaklık yönüyle aya benzetilir (A.G.1-3).

Alnuñ kamerine yüzüñ ayına müşâbih

Bunca göz ile görmedi bu çarh-ı muallâ

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi'de de sevgilinin alını parlaklık yönüyle aya benzetilir , (S.K.9-9) ,(S.G.185-7).

(F)

Selimi'de Avni'den farklı olarak sevgilinin alını, parlaklık yönü ile Zühre Yıldızı'na benzetilir (S.G.187-3)

Ān zühre cebīn k'ez ruh-ı ziyā çü Süheylet

Hurşid konem yā meh-i tābān lākab-ı ō.

(Parlak yanağı Süheyl Yıldızı gibi olan o Zühre alınliya parlak ay mı diyeyim yoksa güneş mi diyeyim?)

4. Ay (Mâh, Meh, Kamer)

Avni’de sevgilinin yüzü (A.G.1-1), (A.G.1-3), (A.G.5-3), (A.G.18-2), (A.G.18-7), (A.G.33-3), (A.G.36-3), (A.G.42-2), (A.G.51-1), (A.G.64-4) yanağı (A.G.5-3), (A.G.36-3), (A.G.42-2) parlaklık yönüyle aya benzetilir. Sevgili ay ile mukayese edilir ve sevgilinin güzelliği aya üstün gelir (A.G.13-4), (A.G.18-7). Bu üstünlük o kadar fazladır ki sevgilinin pazardaki alıcıları bile ay ve güneştir (A.G.42-1). Sevgili; âlemin ayı (A.G.14-1), (A.G.60-5) ve parlak ay (A.G.2-4), (A.G.14-2) olarak nitelendirilir.

Subh gibi sâdık olduğum reh-i ‘ışkuñda ben

Gün gibi rûşendürür ey mâh-ı tâbânım saña

(B)

Tıpkı Avni’de olduğu gibi Selimi de sevgilinin yüzü (S.K.6-17) (S.K.10-10), (S.K.14-15), (S.K.18-10), (S.G.17-2), (S.G.23-1), (S.G.32-1), (S.G.32-2), (S.G.34-1), (S.G.37-1), (S.G.58-1), (S.G.62-6), (S.G.65-1), (S.G.119-3), (S.G.161-1), (S.G.174-4), (S.G.194-2), yanağı (S.K.10-44), (S.G.27-4), (S.G.45-7), (S.G.78-3) parlaklık yönüyle aya benzetilmiştir.

Her iki şair de sevgili için ‘parlak ay’ tabirini kullanır (S.G.29-5). Sevgilinin güzelliğinin ay ile mukayese edilmesi her iki şairde de ortak olan unsurdur (S.K.14-7), (S.G.175-2).

(F)

Selimi’de Avni’den farklı olarak sevgilinin alını, parlaklık yönüyle aya benzetilir (S.K.10-9 Selimi sevgiliyi, güzellerin ayı (S.K.10-1), gümüş bedenli ay (S.G.171-1), ay parçası (S.G.42-1), şeref burcundaki ay (S.K.5-10) gibi sıfatlarla över.

Avni’de sevgilinin güzelliğini ay ile mukayese etme varken Selimi’de yanağını ay ile mukayese etme vardır (A.G.13-4), (A.G.18-7) (S.G.166-4).

Selimi, sevgiliyi hiçbir teşbih yapmadan direkt olarak ‘ay’ diye nitelendirir (S.K.14-11), (S.K.18-7), (S.G.9), (S.G.15-6), (S.G.17-5), (S.G.20-6), (S.G.25-5), (S.G.35-1), (S.G.44-8), (S.G.48-1), (S.G.48-6), (S.G.54-2), (S.G.56-1), (S.G.57-5), (S.G.70-1), (S.G.88-1), (S.G.105-4), (S.G.109-4), (S.G.117-1), (S.G.123-2), (S.G.129-1), (S.G.156-5), (S.G.157-1), (S.G.158-3), (S.G.162-5), (S.G.165-7), (S.G.173-5), (S.G.174-7), (S.G.178-6), (S.G.187-1), (S.G.190-5), (S.G.208-1).

Selimi, hilal konumunda iken halka şeklini alan ayı Türk güzellerin çevganı (S.G.12-2) olarak niteler ve onu sevgilinin kaşı (S.G.41-5) ile ilişkilendirir.

Ay, sevgilinin eşiğine secde eden (S.K.12-4), aşkta hayat bulan âşıkların esiri olan (S.G.22-5), ayrılık gecesinin habercisi olan (S.G.154-3) bir unsur olarak ele alınır.

Selimi, ayı 30 günlük zaman dilimi olarak ele alır (S.G.41-3), (S.G.95-4), (S.G.112-4).

Avni'de sevgilinin yüzüne, yanağına vb. güzellik unsurlarına benzetilen ay, Selimi'de Hz. Muhammed'in yüzüne benzetilir ve Ve'ş-Şemsi Vedduhâ Suresi'nden iktibas yapılır (S.K.4. TB. 4-5).

Ger āgehī ze-ma'ni-i ve'ş-şems-i vedduhā

Ta'rīf-i māh rūy-ı dil-ārā-yı Mustafā-set

(Eğer ve'ş-şems-i vedduha'nın manasından haberdar isen. Bu ayetin Mustafa'nın gönül süsleyen ay gibi yüzünü tarif ettiğini bilirsin)

5. Ayak Toprağı (Hâk-i Pây)

Avni'ye göre sevgilinin ayağının toprağı âşığın gözünün nurudur (A.G.63-1), bundan dolayı âşık sürekli olarak sevgilinin ayağının toprağını gözler durur (A.G.72-1). Sevgilinin ayağının toprağı o kadar kıymetlidir ki nice âlimler ve bilginler sevgilinin ayağının toprağına yanağını uzatır (A.G.58-3) ve padişahlar, bu ayak toprağını başına tâc eden Avni'yi kıskanır (A.G.51-3).

Hâk-i pây-i yâr tâcum kûy-i dilber mesnedüm

Reşk ider Cemşîd ü Cem taht ü külâhumdan benüm

(B)

Her iki şair de sevgilinin ayağının toprağını âşık için bir göz nuru olarak değerlendirir (S.K.6-30).

(F)

Selimi'ye göre sevgilinin ayağının toprağı âşığın vücuda gelmek istediği topraktır (S.G.163-1). O, öyle bir topraktır ki o toprağı Kevser ve Ab-ı Hayat tercih edilir (S.K.9-33), âlemlerin şahı bu toprağı secde eder (S.K.12-4); bu toprak, nam

sahibi sultanların ayak toprağıdır (S.K.14-15). Selimi, bu toprağı Osmanlı mülkünü feda eder (S.K.11-20). Selimi, böyle yüce özelliklere sahip olan bu toprağı başını koyar ve bu toprak karşısındaki aczini ifade eder (S.K.9-45).

Sad çün ser-i Selim büd hâk-i pây-i tō

Gerçi güzeşte ez-ser-i eflâk efsereş.

(Tacı, felek tacından daha değerli olan Selimi'nin başı gibi yüz baş senin ayağının toprağı olsun.)

6. Ayva Tüyleri (Hatt)

Avni'de sevgilinin ayva tüyleri, yanağı ve benleri ile beraber ele alınır (S.G.200-3) ve bunların gül bahçesinin birer parçası olduğu ifade edilir (A.G.36-7).

Hatt ü hâl ile bulur 'Avnî ruh-i yâr şeref

Bâblarla nitekim buldı Gülistân revnak

(B)

Sevgilinin ayva tüylerini yanak ve ben ile beraber kullanma her iki şairde de görülen ortak unsurdur (S.G.200-3).

(F)

Selimi'de ayva tüyleri; saç, kâkül (S.G.16-4), (S.G.230-3) ve gamze ile (S.G.157-2) bir olup cihana fitne salan (S.K.9-20), onun afeti olan (S.G.230-1), fitnessi ile herkesi perişan eden (S.G.237-1) bir küfür unsuru olarak ele alınır (S.G.97-1), (S.G.237-8). Sevgilinin ayva tüyleri ile âşığın kara bahtı arasında ilişki kurulur (S.G.84-4).

Ayva tüyleri Hızır ve âb-ı hayat ile mütenasip bir şekilde kullanılıp (S.K.8-4), semene (S.G.172-1) ve sebzeyle benzetilir (S.G.30-5), (S.G.136-4), (S.G.175-3), (S.G.218-5). Sebzeyle benzetilen ayva tüyleri onunla mukayese edilir ve ona üstün gelir (S.G.230-4).

Ayva tüyleri, güzel kokması (S.G.219-5) yönüyle ele alınır ve onun kokusu miske benzetilir (S.G.3), (S.G.83-3), (S.G.136-3). Yanağın güzelliğine gölge düşüren ayva tüyleri (S.G.195-4), beyaz yanaktaki divani yazı gibi görülür (S.G.219-3). Ayrıca sevgilinin yüzü kâğıt, onun ayva tüyleri de o kâğıttaki yazı olarak ele alınır (S.G.13-3)

ve diğ er anlamı ‘‘yazı’’ olan hat kelimesi ile tevriyeli bir şekilde kullanılır (S.G.76-1), (S.G.188-4), (S.G.201-3).

Ayva tüyleri âş ığın her daim arzulad ığı bir güzellik unsurudur (S.G.42-1) ama o, sevgilinin gönül kuşuna tuzaklar kurar (S.G.31-3).

Bī-dāne geşt sayd-ı tō mürğ-i dil ey perī

Dīğ er mūhīn be-dām-ı hat ez-hāl-i ç ĩne-rā.

(Ey Peri! Senin avın gönül kuşunu tanesiz (yemsiz) yakaladı. Bundan dolayı hatlarınla ve benlerinle tuzak kurup hile yapmana ne gerek var?)

7. Baş (Ser, Kelle)

Avni’de baş, sevgili için feda edilen bir unsur olarak ele alınır (A.G.37-3) ve âş ığın başına saçılan zelillik tozu vesilesiyle söz konusu edilir (A.G.5-4). Ayrıca âş ığın başının dertten kurtulamayacağı ifade edilir (A.G.15-7).

Gül-i dünyâda yokdur bûy-i rahat

Hemân ‘Avnî irişür derd-i serler

(B)

Her iki ş air de âş ığın başını sevgili için kolayca feda edilebilecek bir unsur olarak ele alır (S.G.19-4), (S.G.30-2), (S.G.192-8).

(F)

Selimi’de baş, Hz. Muhammed vasıtasıyla ele alınır. Selimi’ye göre başlar, Hz. Muhammed için iki habbe gibi değ ersiz bir fiyata satılır (S.K.4.TB.3-2). Yüz tane baş, Hz. Muhammed için feda edilir (S.K.4.TB.4-3).

Selimi’de baş, sevgili için ayrı; âş ık için ayrı anlamlar ifade eder. Sevgilinin başı yükseklerde iken (S.K.7-19), âş ığın başı yerdedir (S.K.9-18). Baş ı yerde olan âş ık, yerde olan baş ını sevgilinin ayağ ının toprağ ına feda eder (S.K.9-45), (S.G.181-1). Âş ığın baş ı sevgilinin saçının ç evganına top olur (S.K.10-4). Bunca sıkıntı yetmezmiş gibi âş ığın baş ına bir de zulüm taş ı isabet eder (S.G.43-4). Sevgili, mum; âş ığın baş ı da bu mumun etrafındaki pervanedir (S.G.51-4). Baş ını mumun etrafında pervane misali gezdiren Âş ık, bu baş ı sevgilinin köpeğ inin önüne koymaktan da kaç ınmaz (S.G.160-4).

Âşığın başındaki dert sevgilidir (S.K.19-20). Âşık, dert kapısına başsız ve ayaksız bir şekilde asılmıştır (S.G.36-1), (S. G.96-7). Başu utanç yakasında olan âşığın (S.G.185-5) gölgesi de gökyüzü değil, aşkın gölgesidir (S.G.130-6)

Tā ber-ser-i tō sāye-i ‘aşk-set ey Selīm

Ez-hasm ger sipihr būd der-zemīn me-bāş.

(Ey Selim! Eğer gökyüzü düşmanlık edip de sana gölge olayım derse ona itibar etme, senin başına gölge olarak aşkın sayesi yeter, başka bir şeyin gölge etmesine ihtiyaç yoktur.)

8. Bel (Miyân)

Avni’de sevgilinin beli, bağladığı zünnar ile beraber ele alınır (A.G.61-5).

Bir Firengî kâfir olduğıñ bilürdi Avnîyâ

Belüñ ü boynuñda zünnâr ü çelîpâyı gören

Selimi’de âşığın beli zayıflığı yönüyle sevgilinin saç kılına benzetilir S.G.204-5), ayrıca âşık; kavuşma gününde beline taktığı yaraya benzeyen işlemlere sahip olan kemer ile ele alınır (S.G.218-3).

Dest pür dāgem kemer şod der-miyānet rüz-ı vasl

Bāz sūzî ez-muhabbet der-miyān endāhtî.

(Yara dolu elim kavuşma gününde beline kemer oldu. Muhabbetten o araya bir ateş bıraktın.)

9. Ben (Hal)

Avni’de ben, koku itibari ile miske benzetilir (A.G.7-2). Ben, yanağın güzelliğini tamamlayan bir unsur olarak ayva tüyleri ile beraber ele alınır (A.G.36-7). Ayva tüyleri ile beraber ele alınan ben, aynı zamanda saç ile de beraber ele alınır (A.G.7-2). Ben, güzellik harmanının tanesi olarak ele alınır (A.G.40-2) ve rengi itibari ile Hindu’ya benzetilir (A.G.78).

Eger ân gebr-i efrencî be-dest âred dil-i mâ-râ

Be-hâl-i Hindûyeş bahşem Sitanbûl u Kalâtâ-râ

(B)

Her iki şair de beni, saç (S.K.19-11) ve ayva tüyleri (S.G.200-3) ile beraber ele alır ve onun misk gibi kokmasını şiirlerinde işler (S.K.19-11).

(F)

Selimi Avni'den farklı olarak beni noktaya benzetir (S.G.25-3), (S.G.181-2) ve onun, gönül kuşunu avlayan avcının yemi olduğunu ifade eder (S.G.31-3). Diğer taraftan Selimi, sevgilinin benini güneş gibi yanakta ilerleyen aya benzetir (S.G.136-1).

Ey şode hâl-i ruhet ber-rûh-ı huşîd nokta

Çün gül ez-sebze hâtet meh-i tâbân der-hât.

(Ey, beni güneş gibi yanağına nokta olmuş sevgili! (Bu nokta) tıpkı senin gül gibi taze yanağında yol alan bir ay gibidir)

10. Bende

Avni'de bazen şaraba (A.G-5-4), bazen Allah'a (A.G-6-1), bazen sevgiliye (A.G-18-1), (A.G-23-1), (A.G-45-1), (A.G-62-1), (A.G-64-4), (A.G-67-6), (A.G-76-1) bazen sevgilinin boyuna (A.G-40-1) köle olunur. Bazen de köle; zavallı, malsız-mülksüz bir bî-çâre olarak kullanılır. (A.G-43-7)

Görür kim bî-zer ü müflis gedâsen

Saña 'Avnî niçe yâr ola yâruñ (A.G-43-7)

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi'de de Allah'a (S.K.1-3), (S.K.2-2), (S.K.2-5), (S.K.2-17), sevgiliye (S.K.7-19), (S.K.8-8), (S.K.9-11), (S.K.9-18), (S.K.14-33), (S-G-12-2), (S.G.53-5), (S.G.62-3), (S.G.116-7), (S-G-117-6), (S.G.206-3), (S.G.210-4), (S-G-233-1) köle olma vardır. Selimi de Avni gibi köleliği hiçbir kavram ile ilişkilendirmeden tek başına kullanır (S.G.59-4), (S. G-65-4), (S.G.151-1), (S.G.191-7).

(F)

Kölelik mefhumu, Avni'de birisine veya bir varlığa köle olmak şeklinde iken Selimi'de bir kişiyi veya varlığı köle etme şeklindedir. Selimi bazı beyitlerinde telmih yapmak suretiyle Hz. Süleyman'ı (S.K.2-7), Dara'yı (S.K.2-11), Hızır'ı (S.K.6-10),

Rüstem, İsfendiyar ve İskender'i (S.K.7-18), Mısır Valisi'ni (S-G-152-2) köle olarak gösterir. Ayrıca kölelik mefhumunu Avni'den farklı olarak değişik kavramlarla ilişkilendirir. Bazen güneşi (S.K.5-10) bazen serviye (S.K.9-17) bazen ululuk, izzet ve saadeti (S.K.14-6) bazen de gözü (S.G.146-3) köle olarak görür ve kendisini, zulüm ve sitemin kölesi (S.K.11-10), aşkın kölesi (-G-127-2), (S.G. 154-8), ayrılığın kölesi (S-G-186-2), kâkülün kölesi (S.G.191-5) kabul eder.

11. Boy (Kadd, Kâmet, Endâm)

Avni'de Sevgilinin boyu, uzun olması yönüyle serviye (A.G.8-1), (A.G.40-1), (A.G.50-1), şimşada (A.G.21-1) ve fidana (A.G.52-5) benzetilir. Ayrıca düzgün olması yönüyle de serviye benzetilir (A.G.17-2). Sanavber ağacı sevgilinin servi gibi boyuna hizmet eder (A.G.44-2). Edalı edalı salınan sevgilinin boyu (A.G.42-5), insan aklının ulaşabileceği son nokta olan Sidre gibi yüce ve ulaşılmazdır (A.G.52-5). Sevgilinin boyu aşığa şevk veren (A.G.29-4), onun tarafından sürekli arzulanan bir güzellik unsurudur (A.G.41-1) . Sevgilinin boyu bir fidan gibi uzun ve düzgündür, ama âşığın boyu bir çeng gibi iki büklümdür (A.G.25-2). Kamet ile kıyamet arasında iştikak sanatı ile ilişki kurularak sevgilinin boyunun uzunluğu ifade edilir (A.G.19-2), (A.G.31-5).

Kıyâmet kâmeti üzre şol âb-ı Kevser-i lâ'lin

Görüp cân buldı 'Avnî sanasen yevmü'-l- hisâb olmuş

(B)

Her iki şair de sevgilinin boyunu uzun (S.G.224-4) ve düzgün (S.G.131-4), (S.G.235-3), (S.G.238-1) olması bakımından ele alır ve bunun için onun boyunu serviye (S.G.10), (S.G.68-1), (S.G.105-6), (S.G.154-1), (S.G.172-1), (S.G.208-6), (S.G.232-5), (S.G.68-1) nihale (S.K.6-5), (S.G.42-7) benzetir.

(F)

Selimi'de Hz. Muhammed'in boyu, yüce olması yönüyle ele alınır (S.K.4-2) ve bu yüce boyun Tuğba ağacını şaşkınlıktan ters çevirdiği ifade edilir (S.K.4.TB.3-5).

Sevgilinin boyu servi ile mukayese edilir ve ona üstün gelir (S.K.19-2), (S.G.67-5), (S.G.203-5). Serviye bile üstünlük kuran sevgilinin boyu, edalı edalı salınıp naz eder (S.G.177-3). Onun boyu bir elif kadar düzgündür (S.G.3). Selimi'de şimşad, servi (S.G.79-4), fidan (S.G.236-3) gibi unsurlar birlikte ele alınır ve birlikte ele alınan

bu unsurlar ile sevgilinin düzgün ve uzun boyu ifade edilir. Boy kıyamete benzetilir (S.G.56-4), (S.G.224-5).

Âşık, sevgilinin uzun olan boyunu tıpkı kendisi gibi yüce bir tutkuya layık görür (S.G.222) ama sevgili, âşık için bu kadar iyimser değildir ve onu, uzun boyunun altındaki bir gölge olarak görüp gam ayağıyla ezer (S.G.181-3). Bundan dolayı da âşığın fidan gibi olan boyunda taze yaraları temsil eden güller açılır (S.K.9-29). Selimi’de servinin su kenarında yetişmesinden dolayı, âşığın gözünün yaşı ile sevgilinin servi gibi olan boyu beraber ele alınır (S.G.183-1).

Menem nişeste çü Mecnûn ze-dîde-i giryân

Be-yâd-ı serv-kaddî ber-kenâr-ı âb-ı revân.

(Mecnun gibi, bir servi boylunun hatırına, akan suyun kenarında gözleri yaşlı bir şekilde oturan kişi benim.)

12. Bülbül

Avni’de bülbül, sevgilinin gül yüzünü arzulayan (A-G-7-3), (A-G-29-1), (A-G-32-4), gül şahına, arzu ve istekleri dile getiren (A-G-7-4), gönlün tercümanı olan (A-G-11-1), gül bahçesinin (A-G-13-5), (A-G-17-1) ve gönül bahçesinin şakıyan kuşu olarak tasvir edilir (A-G-30-2). Gam tuzağına tutulmuş bir kuş olarak betimlenen bülbül (A-M-48-5), gülden (sevgiliden) ayrı düştüğü için (A.G-43-1), feryat eden âşığın (A-G-36-5), (A-G-50-3), (A-G-58-2),(A-G-64-2), (A-G-68-3) duygularının dile gelmiş halidir. Şu beyitte bülbül, sevgilinin gül bahçesini (güzellik unsurlarını) temaşa eden bir âşık olarak görülür (A-G-71-4).

Behâr-ı ‘ârız-ı dilberde tâze güller açılmış

İderse n’ola bülbül gibi ‘âşıklar temâşâyı

(B)

Her iki şair de bülbülü, sevgiliden (gül bahçesi) ayrı düştüğü için (S-G-159-1) feryat eden âşık (S-G-21-2) (S-G-29-4), (S-G-147-5), (S-G-186-6) olarak ele alır ve onu âşığın can bulmuş hali (S-G-110-4) olarak tasvir eder.

(F)

Avni'de gam tuzağına tutulan bülbül (A-M-48-5), Selimi'de sevgili (güllerin şahı) tarafından katledilir (S-G-147-1). Gülü öven (S-K.9-40) bülbül, sevgisinden perişan olur (S.K.13-2)

Aşağıdaki beyitte Selimi, şairlik kabiliyetini ortaya koymak için âşıklığın şiirlerinde vücut bulduğunu dile getirmiş ve kendisini vefa bülbülü olarak tanımlamıştır.

Dâred Selîmî ez-sûhanet 'âşıkî revâc

Ey tûtî-i cinân vefa-yı 'andelîb hem.

(Ey Cennetlerin papağanı ve vefa bülbülü olan Selimi! Âşıklık senin şiirlerinle revac bulmuştur.)

13) BÛT (Sanem)

Avni'de büt kavramı, istiare yoluyla sevgili yerine kullanılır (A.G. 44-5), (A.G. 65-1), (A.G. 72-5) ve sevgilinin put gibi güzelliği, tasvir edilen bir unsur olarak ele alınır (A.G. 55-5).

Sanemler hüsni tasvîrinde bir büt-şekl ile 'Avnî

Göñül deyrini ser-tâ-ser kamu nakş u nigâr itdüm

(B)

Her iki şair de put kavramını istiare yoluyla sevgili yerine kullanır (S.K. 8-7), (S.K. 10-1), (S.G. 20-1), (S.G. 56-3), (S.G. 64-5), (S.G. 68-3), (S.G. 78-5), (S.G. 82-2), (S.G. 92-3), (S.G. 105-1), (S.G. 112-1), (S.G. 123-5), (S.G. 162-4), (S.G. 162-5), (S.G. 174-1), (S.G. 175-5), (S.G. 178-2), (S.G. 184-2), (S. G. 219-9), (S.G. 223-1), (S.G. 266-1), (S.G. 267-5)

(F)

Selimi, Avni'den farklı olarak put kavramını kilise-put-secde-mihrap gibi kavramlarla tezatlı ve tenasüplü bir şekilde kullanır (S.G. 223-4), (S.G. 227-3). Put kelimesi ile cami-mihrap kelimelerini de beyitlerinde tezatlı bir şekilde işleyen Selimi, put yerine koyduğu güzelin önünde secde eder (S.G. 29-2), Sevgilinin sevgisinden başka her şeyi putperestlik olarak gören (S.K. 3-4), sevgilinin güzelliğini puthaneye

benzeten Selimi, bu güzelliğin aşığa kendisini kaybettirdiğini ifade eder (S.G. 103-5). Selimi, sevgilinin saçını putpereste benzetir (S.G. 258-1). Put-kafir-haç-saç-yanak kavramlarını beraber kullanan Selimi, bu kavramlar arasındaki ilişkiyi ortaya koyar (S.G. 151-4).

Ey kâfir ez-berây-ı Hudâ zülf ü ruh nümây

Tâ büt perestem ü sanem ü ber-salīb hem.

(Ey kâfir! Allah rızası için saçını ve yanağını göster. Göster de puta, saneme ve haça tapayım.)

14) Cehennem (Duzah, Cahīm)

Avni'de cehennem, sevgilinin cefasına benzetilir (A.G. 52-5)

Cefâñı dūzaha teşbīh eylemiş 'Avnî

Boyuñla ruhlerüñi Sidr[e] vü cinâna yazam

(F)

Selimi, cehennemi aşığın bulunduğu (S.G.126-2) ve sevgilinin aşkıyla yandığı bir mekân olarak ele alır (S.K. 18-8). Selimi'ye göre cehennemin kıvılcımları aşığın gönlü (S.G. 121-2), Cahīm cehennemi de aşığın ahıdır (S.G. 250-2). Cennet ve cehennem kavramlarını beyitlerinde tezatlı bir şekilde kullanan Selimi, ayıplanma cehennemi tabirini kullanır ve aşığın da burada bulunduğunu ifade eder (S.G. 37-2). Cehennemi tüm bu olumsuz özellikleriyle ele alan Selimi, cehennemin aşığı korkutmadığını; çünkü aşığın gam ve mihnet ateşinde yandığını ifade eder (S.G. 247-2).

Nī ze-dūzah būdem bīm ne ez-merg elem

İn heme sūhtegī gam ü mihnet ki me-rā-set

(Gam ve mihnet beni o kadar yaktı ki artık ne cehennemden korku duyuyorum ne de ölümden elem.)

15. Cem (Cemşid)

Avni'de Cem ve Cemşid, saltanat sahibi olmaları yönüyle ele alınır (A.G-51-3) Cem kelimesi hem hükümdar olan Cem hem de toplanma anlamını ifade edecek şekilde

tevriyeli kullanılır (A.G-54-2) Cem, İskender ile birlikte kullanılır ve kendisine ait olan ‘‘cām-ı cem’’ ile birlikte ele alınır (A.G-56-2), (A.G-71-8)

(B)

Her iki şair de Cem-Cemşid’i saltanat sahibi bir hükümdar olarak beyitlerinde işler (S.K.12-2).

(F)

Selimi, Avni’den farklı olarak Cem’in yeme-içme meclisini şiirine konu ederek Cem’i zevk ve eğlencenin sembolü olarak gösterir (S.K.19-1). Avni, Cem’i saltanat sahibi bir padişah olarak beyitlerinde işlerken Selimi, bu özelliği ‘‘cam-mey’’ kelimeleri ile tenasüplü bir şekilde ifade eder (S.G.137-5), (S.G.216-5).

Veger Cem-râ haber bûdî ze-şehensâhî-yi dünyâ

Selîmî hemçü men meyl-i sebû ü cām mî-kerdî.

(Eğer Selim, Cem’in dünya padişahlığından haberdar olsaydı tıpkı benim gibi kadehe ve şarab testisine meyl ederdi.)

16. Cennet (Behişt, Cinân, Firdevs)

Avni’de meclis (A.G-34-1) ve sevgilinin gönül eşiği, güzellik ve kıymet yönünden cennete teşbih edilir (A.G-49-4).

Göñül eşiğüñ umar cânın itmedin kurbân

Ne çâre cennete girmege kişi olsa bahîl (A.G-49-4)

(F)

Selimi, cenneti içinde barındırdığı Tuba ağacı (S.K.6-31), (S.G.160-5) ve Kevser suyu (S.K.9-33), (S.G.29-1), (S.G.160-5) ile birlikte ele alır. Avni meclis (A.G-34-1) ve sevgilinin gönül eşiğini (A.G-49-4) cennete teşbih ederken Selimi, sevgilinin yüzünü (S.G.133-2) cennete benzetir. Güzelleri içinde barındıran bir mekân olan (S.G.223-1) cennet aynı zamanda Hz. Muhammed’i sevenlerin konaklayacağı köşklerin de mekânıdır (S.K.4.TB.2-1) Selimi, bu mekânı, bazen Hristiyanlığa ait unsurlarla (kilise, put) birlikte ele alır (S.G.213-4) bazen de Müslümanlık inancında yer alan cennet katmanlarından biri olan ‘‘Naim’’ ile beraber ele alır (S.G.37-5). Cennet ve Cehennemi beyitlerinde tezatlı bir şekilde kullanan Selimi, bazı beyitlerinde gam

cehennemini (S.G.34-3) ve sevgilinin köyünü (S.G.158-2) cennete tercih eder; sevgilinin içinde olmadığı cennete bile rıza göstermez (S.G.63-6). Bazı beyitlerinde de cehennemden kurtulup cennete geçmek için can atar (S.G.37-2).

Aşağıdaki beyitte Selimi, kendisini ve şiirini övmek için ‘‘cennet papağanı’’ tabirini şahsı için kullanır (S.G.151-5).

Dāred Selīmī ez-sūhanet ‘āşıkī revāc

Ey tūtī-i cinān vefā-yı ‘andelīb hem.

(Ey Cennetlerin papağanı ve vefa bülbülü olan Selimi! Âşıklık senin şiirlerinle revac bulmuştur.)

17. Ciğer

Avni’de âşık, sevgilinin kırmızı dudağının hatırına ciğer kanı içer (A.G.17-8). Âşığın sinesinin yaralı olması onun gözünden ciğer renkli kan akıtmasına neden olur (A.G.38-1). Sevgilinin cevr ve cefa hançeri âşığın ciğerini parçalar (A.G.77-1).

Cigerüm pâreledi hançer-i cevr ü sitemün

Sabrumuñ câmesini doğradı mikrâz-ı gamuñ

(B)

Her iki şair de sevgilinin kirpik oklarının ve hançerinin âşığın ciğerini yaraladığını ifade eder (S.G.98-5) ve âşığın ciğerinin kan ile dolu olduğunu, bundan dolayı da âşığın gözünden kanlı gözyaşları döküldüğünü ifade eder (S.G.26-7), (S.G.148-2), (S.G.93-1), (S.G.101-6), (S.G.209-3).

(F)

Selimi Avni’den farklı olarak, âşığın ciğerinde dikenler peyda olmasını (S.G.120-1) ve ciğerinin yaralı olmasını sevgilinin ayrı düşmesine bağlar (S.G.140-1), sevgilinin aşığa karşı gönülsüz olmasının âşığın ciğerini yaktığını (S.G.129-3) ve yanan bu ciğerdeki ateşin tıpkı bir yıldırım gibi olduğunu ifade eder (S.G.142-5). Selimi, âşığın ciğerinin her daim yaralı olduğunu (S.K.9-21), (S.G.160-1), bu yaralı ve kanla dolu ciğerdeki kanın (S.G.166-7), (S.G.212-2), âşığın çektiği ıstırapların nişanı

olduğunu (S.G.94-3) ifade eder; ancak âşık, sevgilinin kendisine ettiği bunca zulme rağmen onun gam oklarının ciğerinde kalmasına rıza gösterir (S.G.165-6).

Ze-sîne derd-i ò-râ âh mî-hâhed birün âred

Berây ey cân ü peykân-ı gameş-râ der-ciger be-şiken.

(Canım onun derdini sinemden ah ederek atmak istiyor. Ey can! Bırak da onun gamının oku ciğerde kırılsın ve orada kalsın.)

18. Cism, Ten, Beden

Avni’de sevgili, gümüş tenli olarak ele alınır (A.G.16-5). Âşık ise sevgilinin kirpiğinin hançerinden parça parça olmuş zayıf ve cansız olan teni ile şiire konu edilir (A.G.10-1). Âşık, zayıf olan bu tenini sevgilinin yoluna toprak eder (A.G.27-1). Ama sevgili, âşığın bu çabalarına karşılık vermez ve onun tenini yakıp kül eder (A.G.24-5)

‘Avnîyâ cismüñ yanup küllî kül oldıysa eger

‘Işk odın hıfz itmek için işbu hâkister yeter

(B)

Her iki şair de sevgiliyi gümüş tenli diye niteler (S.K.19-9), (S.G.82-4), (S.G.171-1). Sevgili için bu tabiri kullanan iki şair, aynı şekilde âşığın tenini de zayıf olması (S.G.10-30), (S.G.33-4), (S.G.172-4), sevgilinin kirpik oklarından yaralı olması (S.G.28-1), (S.G.203-3) onun hasretinden yanıp kül olması (S.K.19-6), (S.G.25-5), (S.G.110-6) ve onun yolunda toprak olması (S.G.207-2) gibi yönlerle ele alır.

(F)

Selimi, âşığın teninin durumunu izah ederken Avni’den farklı bir yol izler ve sık sık benzetmelere başvurur. Selimi, âşığın tenini zayıflığı yönüyle saman çöpüne (S.G.10-30), saç kılına benzetir (S.G.232-6) ve onun cansız teninin buharlaşarak bela bulutuna dönüştüğünü ifade eder (S.G.183-3).

Selimi, Avni’den farklı olarak sevgilinin cismini eşsiz bir nur kaynağı olarak görür (S.K.3-9). Selimi, âşığın teninin yanmaktan ateş rengini aldığını ve kemiklerinin de bu ateş gibi olan tene şamdan olduğunu ifade eder (S.K.19-18). Âşığın teni sevgilinin ayrılık taşından yaralıdır (S.G.110-3) ve onun gamından yüzlerce parçaya ayrılır (S.G.57-7), viran olur (S.G.204-2). Âşığın gönül kuşu, kafes gibi olan tenindedir

(S.G.27-6). Âşığın teni sevgilinin kapısından uzak olduğu için canından ayrılır (S.K.4.TB.3-8). Âşık da zaten hasta olan tenini (S.G.204-7) candan ayırmak ister (S.G.66-2). Her ne kadar sevgilinin ayrılığı âşığın tenini yaksa da âşık bunda bile olumlu bir yan görür ve sevgilinin teninde karar kılmasına şükreder (S.G.237-4).

Der-firâket sũhtem çendân ki hâkister şodem

Ger fenâ şod ten-i hõşem ki ârâm der-cân sãhtĩ.

(Senin ayrılığın benim tenimi yakıp kül etti, ama sen canımda bir an dahi olsa karar kıldığın için canım hoş oldu.)

19. Çene (Zekân)

Avni'de sevgilinin çene çukuru, isim olarak zikredilmez; Selimi'de ise iki beyitte zikredilen çene çukuru; saç, göz ve dudak gibi sevgilinin güzellik unsurları ile beraber ele alınır ve gönülde sabır ve karar bırakmaması (S.K.18-4), aşığı öldürmeye niyetli olması yönlerinden şiire konu edilir (S.G.208-3).

Nümūdĩ leb me-rã küşt ez-siyâset-i çeşmet ey bed-kĩş

Ma'âzallah ki kereded nãgeh ân çãh-ı zekân âgeh.

(Ey kötü tabiatlı! Dudağını gösterdin o da beni gözünün oyunlarıyla öldürdü. Allah korusun o çene çukurunun bundan ansızın haberi olursa ne olur?)

20. Çevgân

Selimi'de sadece iki beyitte rastlanan çevgan mazmununa Avni'de rastlanmaz. Selimi, bir beyitinde sevgilinin saçını çevgana, âşığın başını da topa benzetir (S.K.10-4). Diğer beyitinde ise güneş gibi gördüğü güzelin çevganının ay olduğunu ifade eder (S.G.12-2).

Türk-i hurşĩd ki çevgân-ı zereş mãh şode

Hest lâyıık ki bũd bende-i derbãnĩ mã.

(Güneş gibi olan Türk güzelin altın sopası ay oldu. (Mademki onun altın sopası ay oldu) bize de onun kapısının kölesi olmak yaraşır)

21. Diş (Dendān)

Avni'de sevgilinin dişleri, tek parça inci anlamına gelen ‘‘dürr-i şehvâr’’ terkibiyle ele alınır ve incinin denizden çıkması nedeniyle sevgilinin dişleri âşığın gözyaşları ile beraber ele alınır (A.G.9-4), (A.G.16-1).

Dür dişüñ fikri gözüm yaşını ummân eyler

Lâ ‘1-i nâbuñ hevesi yüregümi kan eyler

(F)

Selimi'de diş, Hz. Muhammed'in Uhud Savaşı'nda dişinin kırılmasına telmih yapılarak ele alınır ve onun dişi mücevhere benzetilir (S.K.4.TB.2-6). Sevgilinin dişi yakut taşına benzetilir ve yakut gibi olan bu dişlerine Yemen'deki ender bulunan Akik taşının ve şarap renkli lal taşının rakip olamayacağı ifade edilir (S.K.19-3). Yakut taşına benzetilen sevgilinin dişi, aynı zamanda yıldıza da benzetilir (S.G.30-6).

Gehī k‘ez nāz hāhed tāze nahl cism ü cānem-rā

Küll ‘ıyşem nişān-ı kevkeb-i dendān-ı ō bādā.

(Ara sıra o taze hurma ağacı canıma ve cismime naz etmek ister. O dişlerinin yıldızının nişanı bütün yeme içmem olsun.)

22. Dudak (Leb, Lâ‘1)

Avni, sevgilinin dudağını Hz. İsa gibi ölümlere hayat vermesi (A.G.1-1), (A.G.14-4), (A.G.61-2), (A.G.71-5), aşk derdine şifa olan ilaç olması (A.G.16-3), can veren şarap gibi olması (A.G.5-1), (A.G.16-1), (A.G.17-8), (A.G.27-3), (A.G.38-4) yönleriyle ele alır. Şair, sevgilinin dudağını canlara şifa olması yönüyle Kevser suyuna benzetir (A.G.31-5), (A.G.66-4).

Avni'de dudak, renk itibariyle lal ve mercan taşına benzetilir (A.G.20-1), (A.G.36-6). Avni, lal ve mercan taşına benzettiği dudağı tatlılığı yönüyle helvaya (A.G.11-4), (A.G.32-5) ve şekerle (A.G.46-5), (A.G.59-2) benzetir ve onu şirin olarak niteler (A.G.29-3), (A.G.66-3).

Goncaya benzeyen sevgilinin dudağı (A.G.29-1), (A.G.32-1), onun yüzüne parlaklık veren (A.G.45-3), güzellik sofrasının şahıdır (A.G.32-2). Tüm bu olumlu

özelliklere sahip olan dudak, aşığı öpmekten çekinir (A.G.71-3), şarabını ağyara sunar (A.G.39-2) âşık da bu durumdan muzdarip olur.

Şerbet-i lâ'lûñ sunup ağyâra öldürdüñ beni

Gayre cân viren 'acebdür kim beni eyler helâk

(B)

Tıpkı Avni'de olduğu gibi Selimi'de de sevgilinin dudağı kırmızı olması yönüyle lal taşına benzetilir (S.K.5-6), (S.G.207-4). Her iki şair de sevgilinin dudağını can veren şarap, tatlı şarap olarak nitelendirip (S.G.91-5) onun şeker gibi olma özelliğini şiirlerinde işler (S.K.21.M-3), (S.G.27-3), (S.G.192-7) İki şaire göre de sevgili aşığı öpmekten çekinir (S.G.230-5)

(F)

Avni'den farklı olarak Selimi, sevgilinin dudağını büyülü sözler söyleyen (S.G.100-2) bir büyücü olarak tasvir eder (S.K.9-32). Selimi'ye göre naz eden, gülücükler saçan (S.G.100-2) sevgilinin dudağından dökülen her bir söz batıl ve yanlış işleri açığa çıkarır (S.G.14-5). Selimi, bu dudağın vasıflarının şiirinde anlam bulduğunu söyler (S.G.172-7)

Avni'de lal ve mercan taşına benzetilen dudak, Selimi'de yakut taşına benzetilir (S.G.120-3) Yakut taşına benzeyen bu dudaktan âşık her daim bir öpücük bekler (S.G.218-5) ama bu istek hiçbir zaman gerçekleşmez. Sevgilinin dudağından öpücük bekleyen yalnızca âşık değildir, aynı zamanda kadeh de o dudaktan öpücük bekler (S.G.90-5).

Çün Selim ez-la'l-i ò kütâh mî-büsed kadeh

Der-miyân-ı cân-ı mînâ z'în-sebeb hün mî-reved.

(Selimi! O sevgili, kadehi çok kısa bir süre öptüğü için şarab kadehinin canı kanla dolmuştur)

23. Ferhad

Ferhad, Avni'de dağları delmesi (A.G.21-2), feryad ve figan eden âşığın temsilcisi olması yönleriyle ele alınır (A.G.21-6).

Aşağıdaki beyitte Avni, Ferhat'ı Hüsrev ve Mecnun ile birlikte beyitinde işler.(A.G.25.4).

Hüsrevâ bu hadd-i gül-gûnuñ görüp

Saña Ferhâd olmayan mecnûndur

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi de Ferhat'ı dağları delmesi (S.G.204-6), hasret (S.K.10-3) ve acı çeken âşğın sembolü olması yönleriyle ele alır (S.G.94-2). Her iki şair de beyitlerinde, ortak noktaları bir hayli fazla olan Ferhat ve Mecnun'u beraber işler (S.G.43-2), (S.G.71-5), (S.G.106-4) (S.G.128-5), (S.G.142-2) (S.G.156-6), (S.G.184-5) (S.G.216-2).

(F)

Her iki şair de Ferhat ve Mecnun'u birlikte ele alırken Selimi bu ortaklığı daha da ileriye götürür ve Ferhat'ı ele aldığı beyitlerine Vamık (S.G.142-2), Mahmut ve Ayaz'ı (S.G.106-4) da dâhil eder. Selimi, Ferhat'ı meşhur olan kıssası ile birlikte (S.G.57-3 ele alır ve şahın kızına âşık olan Ferhat'ın (S.G.154-8), Şirin'e olan aşkını beyitlerinde işler (S.G.79-2).

Aşk yolunda canını veren (S.G.202-7), Ferhat'ın aşktan kendini dağlara vurmasını (S.G.165-7), beyitlerinde işleyen Selimi, vefalı âşğın sembolü olarak gördüğü (S.K.9-43) Ferhat'ı dert çekme konusunda kendisi ile kıyaslar (S.G.S.G.208-5).

Kefen pür hûn koned çün lâle ber-hâl-i dilem ez-eşk

Ger ez-derdem şevved Ferhâd der-zîr-i kefen âgeh.

(Eğer Ferhad, kefeninin altında derdimden bir an bile haberdar olsaydı, gönlüm için döktüğü gözyaşları tıpkı lale gibi kefenini kıpkırmızı kan eylerdi.)

24. Fitne

Avni, sevgilinin bela ve fitne çıkarıp gönülde kavga peyda ettiğini (A.G.17-3), fitnesi ile her köşe ve pazarı karışıklık içinde bıraktığını ifade eder (A.G.65-3).

Şehr içinde çü revân oldı revân ben de didüm

Fitne-y-ile pür olur kûçe vü bâzâr yine

(F)

Avni, sevgilinin fitnesinin çarşı ve pazara karışıklık saldığını ifade ederken Selimi, sevgilinin fitnesini gözü ile ilişkilendirir ve Avni'den farklı olarak fitne saldığı mekânı genişletip sevgilinin Irak ve Arap mülküne bile fitne saldığını ifade eder. (A.G.65-3, S.G.46-4).

Selimi, sevgiliyi bela ve fitne tahtında oturan bir şah olarak tasvir eder (S.K.11-1). Selimi'de Sevgili; gözleriyle etrafa fitne salması (S.K.14-8), (S.G.114-7) saçlarının fitneci ve yankesici olması (S.G.192-5), (S.G.108-1), zamanın fitnesi olması (S.G.56-7), beninin fitne saçan bir küfür tozu olması (S.G.237-2), mecliste karışıklık ve fitne çıkarması (S.G.91-2), belası ile fitne ve karışıklık çıkarması (S.G.204-3) başlı başına bir fitne unsuru olması (S.G.222-2), fitnesi ile halkı dahi canından bezdirmesi (S.G.237-3), gibi yönlerle ele alınır.

Türk-çeşmet çi fitnehâ efgend

Hem be-mülk-i 'Irāk hem be-'Arab

(Türk gibi gözlerin hem Irak mülküne hem de Arap mülküne ne fitneler düşürdü.)

25. Gabgab

Avni'de işlenmeyen gabgab, Selimi'de gönlün hapis olduğu bir çukur olarak tasvir edilir (S.G.9) ve Hz. Yusuf'un Mısır'da zindana atılmasına telmih yapılarak zindan ile ilişkilendirilir (S.G.177-4). Ayrıca gabgab, dudak ile beraber kullanılır ve dudağın can bağışlayan İsa, gabgabın da Kenanlı Yusuf olduğu ifade edilir (S.G.230-2).

Ez-leb-i şîrîn ü çâh-ı gabgabeş hemçün turunc

Rūh-bahş 'İsā vü sad-ı Yūsuf-ı Ken'an şodī

(Tatlı dudağın can bağışlayan İsa'dır. Turunç gibi olan çenenin altındaki çukur da yüzlerce Kenanlı Yusuf'tur)

26. Gam, Gussa, Dert, Bela, Elem

Dert, âşığın yaratılma sebebidir (A.G.76). Âşık için bu dünya gam çekme yeridir (A.G.3-1), (A.G.15-7). Onun gönlü her an dert ile doludur (A.G.2-1), (A.G.52-1) . Çünkü o, sevgilinin derdi ile doludur (A.G.38-1), (A.G.51-5), ve onun yüzüne hasret olduğu için gamlıdır (A.G.52-4). Yani kısacası o, ayrılık belasına tutulmuştur (A.G.27-

3). Ayrılık belası ile ağlar durur (A.G.4-1). Onun derdinin dermanı ise sevgiliden başkası değildir (A.G.4-5). Fakat sevgili aşığa dert ve bela verir (A.G.70-1), gam oku ile onun gönlünü yaralar (A.G.73). Sevgilinin bu kadar cevr ve cefa etmesi âşığın vücudunu gam ateşiyle yakar, ama âşığın gözyaşları bu ateşi söndürür (A.G.17-5). Aşığa gözyaşı döktürür gam gönlü kanla doldurur (S.G.26-7)

Âşığın bülbül gibi olan gönlü gam tuzağına tutulur (A.M.48-5), âşık da bu hasta gönlü ile dertlidir ve ona derman arar (A.G.29-2), (A.G.30-1), onun dermanı da ölümdür (A.M.48-7).

Gam meclisi âşığın şarap içtiği yerdir (A.G.1-4), (A.G.3-2). Âşık orada ney ile arkadaşlık eder (A.G.25-2). Âşığın boyu dertten dolayı bükülmüş ve çeng halini almıştır, yüzü de sapsarı bir şekildedir (A.M.48-6). Gam beyabanı, âşığın yol aldığı menzildir (A.G.3-4), A.G.4-1) o, gam gecesinde feryat ederek (A.G.3-3), bela vadisini dolaşır (A.G.4-2). Onun derdi aşktır (A.G.8-2), (A.G.11-2), onun derdi o kadar çoktur ki kendisini gam dağında Ferhat ile mukayese eder (A.G.21-2), Ferhat gibi gam Bî-sütün'unda feryat eder (A.G.21-6). Aşk derdinden, çöllerde Leyla'sını arayan Mecnun gibi dolaşır (A.G.38-2), ama divaneliğinden dolayı gam çekmez (A.G.40-5). Âşık, gam gecesinde pervane gibi yanar (A.G.50-4).

Gam çölü, âşığın ülkesidir (A.G.24-1), dertten feryat eden âşık (A.G.39-1) için sevgilinin derdi bile hoştur (A.G.74). Sevgilinin gamının zehri âşık için helva, rakip için zehir gibidir (A.G.11-4).

Avni'ye gamlar, felekten ah ile erişir (A.G.44-5). Gam, her gece Avni'yi ayrılık evinde ziyaret eder (A.G.66-5).

(B)

Selimi de derdi ortaya çıkaran bazı nedenleri Avni'yle benzer şekilde ele alır. Ona göre derdi, kederi ve gamı ortaya çıkaran nedenler şunlardır: Sevgiliden ayrı olmak (S.K.4.TB.3-8), (S.K.7-3), (S.G.5), (S.G.38-2), (S.G.67-9) sevgilinin, âşığa nazar etmemesi (S.K.7-21).

Dert, keder ve gamın aşığa etkilerini Selimi şu şekilde izah eder: Âşığın gönlünde her daim var olan dert, keder ve gam (S.K.9-36), (S.K.6-3), (S.G.47-4), (S.G.48-5) aşığa feryat ettirir (S.K.5-9), (S.G.27-2), aşığı mahveder (S.G.16-2), (S.G.56-3) bir deri bir kemik bırakır, zayıflatır (S.G.35-2) ve saman çöpüne çevirir

(S.K.9-30), âşığın yüreğini yaralar (S.K.18-5) ve gönlünü kanla doldurur (S.K.4.TB.2-7), gündüzünü geceye çevirir (S.K.6-32), günlerini zayıf eder (S.G.50-2) bela oklarıyla gönlünü yaralar (S.G.43-6).

Her ne kadar gam, keder ve belalar kötü gibi görünse de âşık gam çekmekten mutludur (S.K.4.TB.3-6), (S.K.7-3), (S.K.10-7), (S.G.14-2), (S.G.41-2), (S.G.49-7), (S.G.51-5), (S.G.52-1), (S.G.74-4), (S.G.75-6), (S.G.89-4), gamdan ayrı düşmek istemez (S.K.12-20) ve gamının artmasını ister (S.G.28-1).

Her iki şaire göre de belanın kaynağı sevgilidir (S.K.11-21), (S.K.14-3 (S.K.19-20), dert, bela ve gam sevgilinin asli unsurlarındandır (S.K.11-1).

Gam, bela, keder ve elem âşığın ikamet ettiği yerlerin olmazsa olmaz unsurlarıdır. Gam (S.G.58-7) ve ayrılık vadisi (S.G.43-3), bela çölü (S.G.58-1) âşığın ikametgâhıdır. Gam günü (S.G.70-1) ve gam gecesi (S.G.186-5), (S.G.229-4) âşığın yaşadığı zaman dilimleridir.

Her iki şair de gam mazmununu işledikleri beyitlerinde Mecnun (S.K.14-21), (S.K.18-11), (S.G.43-2), (S.G.71-5), (S.G.87-5), (S.G.93-1) Ferhat (S.K.18-6), (S.G.37-8), (S.G.71-5), (S.G.79-2), (S.G.87-5), (S.G.106-4) Hüsrev ve Şirin'e (S.G.87-1) telmih yapar.

Gam âşığın tüm zerrelerinde mevcuttur (S.G.55-3), o âşığa tuzaklar kurar (S.G.158-5), (S.G.174-5), (S.G.213-5).

(F)

Selimi Avni'den farklı olarak gamın kaynağını çeşitlendirir ve sevgilinin saç (S.G.67-2), (S.G.85-1) gözleri (S.G.90-2) kaşları (S.G.106-6), boyu ve yüzü (S.G.175-2) ve hattını da gam kaynağı olarak görür (S.G.175-3); zaman ve çarhın gam getirmesinden şikâyet eder (S.G.233-4), (S.G.237-2).

Avni'yle ortak kullanımların yanısıra Selimi, gamın bulunduğu mekânlara gam köşesi (S.G.74-3), (S.G.156-3) ve bela dağını (S.G.214-3) ekleyerek gam sultanlığının sevgilinin köyünün başında (S.G.18-1) olduğunu; belanın ise âşığın sığınak yeri olduğunu ifade eder (S.G.54-3) .

Beyitlerinde gam askeri (S.G.132-2) ve gam askerinin şahı (S.G.185-6) tabirlerini kullanan Selimi, âşığın gam odusuna sahip olduğunu bu ordunun askerlerinin de ahlâr ve feryatlar olduğunu dile getirir (S.G.22-1).

Dert ve kederin âşığı sarhoş ettiğini söyleyen (S.K.4.TB.1-4), (S.G.33-5), Selimi, yine de ayrılığın derdiyle huzur bulur (S.G.14-1), amaca ulaşmanın yolunu dert ve belada görür (S.G.1). Sevgiliden gelen gamı, kederi cihan mülküne (S.G.22-4), devlet ve ikbale (S.G.38-4) tercih eder. Bu gam ve kederi de yalnız kendisi için ister, başkalarıyla paylaşmak istemez (S.G.24-2), (S.G.28-3), (S.G.53-3). Bu derdin ilacının yine aynı dert olduğunu bilen (S.G.30-1), (S.G.61-6), (S.G.67-7), (S.G.76-3) Selimi, gam cehennemini cennet bahçesine tercih eder (S.G.34-3) ve derdine bir ilaç istemez (S.G.37-6).

Gam şerbeti (S.G.46-2), aşk gamı (S.G.79-5, âşığın yiyecekleridir. Bela zakkumu âşığı kendisine mübtela eder (S.G.102-4), zikir olarak âşıklar tarafından gam çekilir (S.G.125-4) (S.G.132-2).

Selimi, derdi ortaya çıkaran nedenleri Avni'den daha farklı bir şekilde ele alır ve güzellerin sırlarını söylemeyi (S.G.58-6), baharın gelip bülbülün perişan olmasını (S.K.13-2) sultanın kıymetini bilmemeyi (S.G.32-5) sevgilinin, gayrların adını ağzına almasını bir gam sebebi olarak görür (S.G.35-7).

Girifted âteş Selīmī ber-dilet ez-gam revā-set

Tā ze-diger gayr ber-bendī dehān-ı hīş-rā

(Ey selimi! (Sevgili) ağzını gayrlardan bağlamadıkça (onların adını ağzına almaktan vazgeçmedikçe) gönlüne gamdan ateş düşmesi sana revadır.)

27. Gamze

Avni'de sevgilinin gamzesi Hz. Musa'nın eline benzetilir. (A.G.1-1). Avni'de gamze, kaş ile beraber ele alınır (A.G.66-1). Harami olarak tasvir edilen (A.G.15-5) gamze, âşığa oklar fırlatır (A.G.12-4), (A.G.19-3), (A.G.19-4), (A.G.60-4), (A.G.65-5), hançer çeker (A.G.71-3). Onun okları âşık için akrebin zehirli iğnesi gibidir (A.G.27-3), bu oklar âşığın gönlünde yaralar açar (A.G.25-1), bu yaralar da âşığı perişan edip (A.G.24-3) öldürür (A.G.14-4).

Gamzesi öldürdüğüne lebleri cânlar virür

Var ise ol rûh-bahşuñ dîn-i 'Îsâ rāhıdur

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi’de gamze, kaş ile beraber ele alınır (S.K.19-4), (S.G.235-4). Her iki şair de gamzenin âşığa ok atmasını (S.K.6-3), (S.K.7626), (S.K.9-1), (S.K.11-8), (S.K.14-8), (S.G.2), hançer çekmesini (S.K.6-7) ve âşığı perişan edip (S.G.111-7), öldürmesini (S.G.157-2) şiirlerinde ele alır.

(F)

Selimi, Avni’den farklı olarak sevgilinin gamzesini aşığa oyun (S.G.2), naz eden (S.G.68-2), hilebaz (S.G.120-3) bir avcı (S.K.9-4), (S.G.217-4) olarak ele alır.

Selimi, gamzeyi sevgilinin sarhoş gözü ile beraber kullanır (S.G.85-2) ve gammaz olan o gamzelerin (S.G.100-8), (S.G.101-8) aşığa cevri ile cefa ettiğini söyler (S.K.14-16).

Selimi, sevgilinin gamzesini adalet dağıtan (S.K.16-5), attığı okla âşığın gönlüne merhem olan (S.G.115-7) ve onun hazin canına lezzet veren bir unsur olarak ele alır (S.G.116-2).

Her tîr-i gamze k‘ez tō resed ber-dil-i fikâr

Der-sîne-i hazîn dehedem lezzetî diğêr

(Yaralanmış gönlüme ulaşan senin her bir gamze okun kederli gönlümde ayrı bir lezzet meydana getirdi)

28. Gece (Şeb, Gece-Gice, Leyl)

Avni’de saç, renk olarak kara olduğu için geceye benzetilir (A.G.1-1), (A.G.15-5), (A.G.33-5), (A.G.52-2), (A.G.60-3), (A.G.63-4) Karalığı yönüyle genel anlamda geceye benzetilen saç, Kadir Gecesi ile ilişkilendirilip özelleştirilir (A.G.23-3). Avni geceyi; gam (A.G.3-3), (A.G.4-4), (A.G.36-2), (A.G.50-4), ve ayrılık (A.G.18-3) gecesi şeklinde ele alır. Gece, feryadın ve ahın doruk noktasına ulaştığı bir zaman dilimidir (A.G.66-5),(A.G.68-1).

Avni, geçen zamanın uzunluğunu belirtmek için gece ile gündüzü beraber ele alır (A.G.49-3) Avni’de gece, zaman dilimi olarak ele alınır (A.G.5-5), (A.G.16-5), (A.G.30-4), (A.G.68-2), (A.G.68-3), (A.G.68-4), (A.G.68-5), (A.G.68-6), (A.G.68-7)

Bu kelâm ile Nizâmî işidürse sözüñi

İlteler saña hased Sa'di vü Selmân bu gice

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi de geçen zamanın uzunluğunu belirtmek için gece ile gündüzü beraber ele alır (S.K.2-15), (K.4.TB.1-3), (S.G.16-1), (S.G.29-4), (S.G.63-5), (S.G.215-3), (S.G.227-1). Her iki şair de saç, kara olması yönüyle geceye benzetir (S.K.6-4), (S.K.19-12), (S.G.120-4) ve zaman dilimi olarak ele alır (S.G.6), (S.G.9), (S.G.16-3), (S.G.17-2), (S.G.17-3), (S.G.24-5), (S.G.46-3), (S.G.47-1), (S.G.54-2), (S.G.55-3), (S.G.68-6), (S.G.74-3), (S.G.92-6), (S.G.94-1), (S.G.94-6), (S.G.114-2), (S.G.119-5), (S.G.150-7), (S.G.154-3), (S.G.159-3), (S.G.160-4), (S.G.187-5), (S.G.188-6), (S.G.188-7), (S.G.200-1), (S.G.202-4), (S.G.210-6), (S.G.215-5).

İki şair de geceyi, gam gecesi (S.G.34-5), (S.G.50-2), (S.G.115-6), (S.G.121-1), (S.G.147-4), (S.G.159-2), (S.G.186-5), (S.G.208-4) ve ayrılık gecesi şeklinde ele alır (S.G.37-4), (S.G.172-4), (S.G.180-2), (S.G.182-4).

(F)

Avni, Kadir Gecesi'ni kullanarak Ramazan Ayı'na telmih yaparken Selimi Miraç Gecesi'ne telmih yapar (S.K.3-6) Selimi, Avni'den farklı olarak gece ve gündüzü ay ve güneşle leff-ü Neşr kurarak kullanır (S.K.6-17)

Selimi'de gece, Hz. Muhammed'in nuru ile aydınlanan bir karanlık unsuru olarak ele alınır (S.K.14-32). Selimi'de Avni'den farklı olarak gece, ases ile birlikte ele alınır (S.G.27-4). Gecenin renk olarak kara olma özelliği sevgilinin gözünün karalığını ifade etmek için de kullanılır (S.G.169-6)

Ey ki mest-i hâb hüsni ber-serîr-i dilber

Geh gehî ez-dîde-i şeb zinde dârem rahm kon.

(Ey tahtında gözleri uykulu olan güzel! Zaman zaman da olsa senin gece gibi kara olan gözlerinden hayat buluyoruz, merhamet et de o gözleri (kapama)).

29. Gonca

Avni'de gonca, kapalı olması özelliği ile ele alınır ve onun açılması bazen gülmeye (A.G-36-5), bazen de söz söylemeye bağlanır (A.G-59-2). Gül ve bülbül ile

birlikte beyitlerde sıkça işlenen (A.G-4-4), (A.G-29-1), (A.G-36-5), (A.G-50-3) gonca, ‘‘nazlı gonca’’ tabiriyle sevgilinin yerine kullanılır ve istiare yapılır (A.G-50-3).

Avni’nin aşağıdaki beyitinde gonca, gömleğin düğmelere benzetilir ve bir zinet unsuru olarak kullanılır. (A.G-59-1)

Şâhid-i gül bâğda çün geydi gül-gûn pîrehen

Tügmeler takındı aña zînet için goncadan

(B)

Her iki şair de goncayı, gül ve bülbül ile birlikte beyitlerinde işler (S.K.9-2), (S.G.110-4) (S.G.212-2) (S.G.219-4).

(F)

Avni’de gömleğin düğmelerine benzetilen (A.G-59-1) gonca, Selimi’de okun ucundaki temrene benzetilir (S.K.9-2). Avni’de goncanın açılması söz söylemeye (A.G-59-2) ve gülmeye (A.G-36-5) bağlanırken Selimi’de gönül açmaya (S.G.219-4) bağlanır. Selimi, goncayı kırmızı rengi itibariyle beyitlerinde işler, goncanın kırmızı rengini gönül kanı (S.G.110-4) ve ciğer kanına benzetir (S.G.212-2).

Be-sad şühî ü nâz efrûhte ruhsâre çü gül

Me-râ çün gonca ez-hicrân-ı ò hûn der-ciger beste.

(Onun gül gibi yanağında yüzlerce naz ve güzellik parıladı. Benim ciğerimde ise ayrılıktan gonca gibi kan birikti.)

30. Gökyüzü (Çarh, Felek, Sipîhr, Āsumān)

Avni, gökyüzünü şekil olarak, rintlerin yiyip içtiği büyükçe bir sofraya (A.G.41-6) benzetir ve onu, yüceliği ve yüksekliği yönüyle ele alır (A.G.1-3), (A.G.27-5). Diğer taraftan gökyüzü, âşğın ahının dumanının ulaştığı yer olarak ele alınır (A.G.44-5) ve bu ah dumanından hâsıl olan gözyaşı yağmurları vesilesiyle şiire söz konusu edilir (A.G.8-3), (A.G.18-5). Gökyüzü, âşğın başına bela taşları saçan yer olarak şiire konu edilir (A.G.55-4)

Cünûn sahrâsı içinde felekde[n] başuma yağan

Cefâ taşlarını cem‘ eyledüm seng-i mezâr itdüm

(B)

Her iki şair de gökyüzünün yüceliğine vurgu yapar (S.K.14-10), (S.G.21-1) ve gökyüzünü, âşğın ahının ulaştığı yer olarak ele alır (S.K.7-12), (S.G.21-1), (S.G.45-4), (S.G.142-5). (S.G.197-2). İki şaire göre de gökyüzü, âşğın başına bela taşları saçan yerdir (S.G.50-4), (S.G.101-7).

(F)

Selimi, gökyüzünü Avni'den çok daha kapsamlı bir şekilde ele alır. Selimi gökyüzünü dokuz kat olması (S.K.2-4), (S.K.3-1), (S.K.9-10), (S.K.9-46), (S.G.152-2), (S.G.214-5), (S.G.233-6) yönüyle ele alır ve içinde barındırdığı Şeref Burcu (S.K.6-10), Ay (S.K.14-7), (S.G.54-2) gibi kozmik unsurlar vasıtasıyla şiire konu eder.

Selimi, gökyüzünü mekân olarak Cebrayil'in vahiy getirdiği (S.K.4. TB. 4-7), güzellerin emrinde olan (S.K.15-3), aşk sofrası olarak tasvir eder (S.G.12-7). Bu yerin de sevgiliye eşik olduğu ifade eder. (S.K.6-30) Ayrıca, talihin doğacağına dair ümidin işareti olan Hilal'in bulunduğu yer olarak ele alır (S.G.112-3).

Avni'de ve Selimi'de gökyüzü, sevgilinin başına bela taşı saçan bir unsur olarak ele alınsa da Selimi'de Avni'den farklı olarak gökyüzü, âşğın başına lal ve güher saçan bir unsur olarak ele alınır ve ona güvenilmemesi gerektiği konusunda aşğa uyarı yapılır (S.G.101-10).

Selimi, gökyüzünü istiare sanatıyla kişileştirerek, Ay'a sahip olduğu için övünen ancak sevgilinin önünde utanıp kızıla bürünen bir kişi olarak tasvir eder (S.G.195-2).

Selimi gökyüzünü, sevgiliye gölge olan (S.K.9-39), (S.G.130-6) yeşil bir kubbe olarak ele alır (S.K.9-41).

Tâ 'aşk-ı yâr zened key ehl-i dil bûd

Bî-nûr-ı 'aşk tâ ne-bûd çarh-ı ahzereş.

(Sevgilinin aşkı gönül ehlini vurdukça, aşkın nuru olmadan yeşil kubbe aydınlanmadıkça.)

31) Güneş

Sevgilinin yüzüne (A.G.14-1), (A.G.49-2), (A.G.52-4) ve yanağına (A.G.23-1), (A.G.42-2), (A.G.57-1) benzetilen güneş, Avni'de bir karşılaştırma unsuru olarak

karşımıza çıkar. Sevgilinin yüzü ile mukayese edilen (A.G.51-1) güneş, sevgilinin yüzü yanında Süha Yıldızı gibi değersiz kalır (A.G.18-7).

Güneş kavramını şiirlerinde sanatlı bir şekilde kullanan Avni, bir beyitinde Vedduha Suresi'ne iktibas yapar (A.G.18-1). Diğer bir beyitinde ise güneşi mihr kelimesinin ‘sevgi’ anlamını da çağrıştıracak şekilde tevriyeli kullanır. (A.G.60-5). Avni'ye göre güneş, sevgilinin pazardaki alıcısıdır (A.G.42-1)

Ey perî hüsn ile çün germ oldı bâzâruñ senüñ

Âfitâb ü mâh oldılar harîdâruñ senüñ

(B)

Her iki şair de güneşi parlaklığı yönüyle yüze (S.G. 25-2), (S.G.156-2), (S.G.161-1), (S.G.162-6), (S.G.184-1), (S.G.205-2) yanağa (S.K-9-44) , (S.G-20-1), (S.G. 37-3), (S.G. 106-2), (S.G. 136-1), (S.G.159-2), (S.G.184-1), (S.G.201-1), (S.G.206-6) teşbih eder ve güneşi sevgilinin yanağı ve yüzüyle mukayese eder (S.G-96-8).

(F)

Selimi. güneşi Hz. Muhammet'i övdüğü beyitlerde şiirine konu eder. Güneş'i Hz. Muhammet'in annesi olarak gören Selimi (S.K. 6-11), Hz. Muhammet'in tarağının dişlerini de güneşin parlıtlarına benzetir (S.K. 4. TB. 1-2). Selimi'ye göre güneş, Mustafa'nın tuzağında uçan bir güvercindir (S.K.4. TB. 5-7) .

Güneşi, sevgili yerine kullanan Selimi, sevgiliye bazen güneş (S.G. 78-2) , (S.G. 116-3) (S.G. 127-4) (S.G-130-3) (S.G.135-1), (S.G.187-3) (S.G.201-6) bazen ‘âlemin güneşi’ (S.G. 114-6), (S.G.215-2) bazen de ‘can âleminin güneşi’ diye hitap eder (S.G. 11-1).

Güneşi, sevgilinin peşinden koşan bir unsur olarak ele alan (S.G.268-2) Selimi'ye göre güneş, ışığını sevgiliden alır (S.K. 6-18) sürekli sevgiye hizmet eder (S.G.252-3) ve ona kul olur (S.K. 5-10).

Avni'de sevgilinin yüzü ile mukayese edilip Süha Yıldızı gibi değersiz kabul edilen güneş, Selimi'de daha da değersizleştirilir ve bir toz zerresi olarak görülür (S.K. 14-7). Selimi, Avni'den farklı olarak güneşi, yaydığı ışıklar vasıtasıyla aşığın ahına benzetir (S.G. 132-4).

Āh-ı mā berk çü zed āteş-i dil ber-eflāk

Şu‘le-hā-yı meh ü hurşîd bûd yek ‘alemeş.⁴

(Bizim ahımız gönül ateşini feleklerde şimşek gibi çaktırdı. Onun bir nişanı da güneş ve ayın parıltıları oldu.)

32. Hançer

Avni sitemle âşîğın ciğerini parça parça eden (A.G-77-1), hançeri sevgilinin kirpiklerine (A.G-10-1), gamzesine benzettir (A.G-71-3) ve kirpikle ilgili beyitlerde hançeri kullanır (A.G-19-4). Hançerin keskin oluşuna değinen (A-M-48-3) Avni, aşağıdaki beyitte hançerin sadece yıkıcı yönüne değil aynı zamanda yapıcı yönüne de dikkat çeker (A.G-63-2).

Nâvek-i dil-dûzdur cân mülkin âbâd eyleyen

Hançer-i dildârdur dil hânesin ma‘mûr iden

(B)

Her iki şair de hançeri gamzeye (S.K.6-7), kirpiğe (S.K.29-5) teşbih eder ve âşîğın gönlünü parça parça eden bir mazmun olarak ele alır (S.K.18-5), (S.G.30-4), (S.G.203-3), (S.G.213-5).

(F)

Avni’de sadece yaralayıcı özelliği ele alınan hançer Selimi’de öldürücü özelliğiyle de ele alınır (S.G.157-4), demir, çelik gibi cevherlerden (S.K.8-6), ateşte bekletilerek yapılması gibi hançerin yapım aşamalarına Selimi’de dolaylı yollardan yer verilir (S.G.77-2). Aşağıdaki beyitte Selimi, hançerin ateşte yapılmasına atıfta bulunmuştur.

Be-güzeşt hançereş ze-dil-i pâre pâreem

V‘ez sūz-ı sîne geşt çü sîh-i kebâb surh.

(Onun hançeri parça parça olmuş gönlümden geçsin de gönlümün ateşi tıpkı kebab şişi gibi kıpkırmızı olsun.)

⁴ 4) Bizim ahımız gönül ateşini feleklerde şimşek gibi çaktırdı. Onun bir nişanı da güneş ve ayın parıltıları oldu.

33. Hüküm-Ferman

Avni'de hüküm-ferman mazmunu tek bir beyitte yer alır. Kendisini hüküm sahibi gören Avni, buna rağmen sevgiliye sözünün geçmediğini ifade eder.(A.G-60-7)

Gam-hâneñe getürimeyesün o dilberi

‘Avnî ne deñlü eyler iseñ hükmüñi revân

Avni'de tek bir beyitte geçen hüküm-ferman mazmunu Selimi'de sayıca daha fazladır. Selimi, Avni'den farklı olarak hüküm sahibi olarak (S.K.2-15) sevgiliyi görür. Hüküm sahibi olan sevgili, aşğa ferman buyurur (S.K.2-2), onun sadece sözü değil kaşları da ferman gibidir (S.K.11-17), âşık ferman edici bir şah olarak gördüğü sevgiliden af (S.G.179-5) ve teselli fermanı bekler (S.G.96-9), istediğini bulamayan âşık, hiç olmazsa başını feda etme müjdesi olan bir ferman talep eder (S.G.30-2), ondan bir hüküm fermanı bekler (S.G.216-1).

Be-men ey kâş cānān yek sühan-ı peygām mî-kerdî

Veger ān nîst bārî rug‘e-i i‘lām mî-kerdî.

(Ey özlem! Sevgililerden bana bir haber gönder, haber gönderdermeyeceksen hiç olmazsa onların hüküm mektubunu gönder.)

34. İskender (İsfendiyār)

Avni'de İskender, edebiyatımızda önemli bir yere sahip olan ve cihanı gösterdiğine inanılan (Ayine-i âlem-nüma) ayna vasıtasıyla ele alınır ve şarap kadehiyle aynanın arasında bağlantı kurulur (A.G-24-2), (A.G-56-2). (Ayine-i İskender)

İki ‘âlem nakşını görmek dilerseñ âşikâr

Devr içinde şîşe-i mey cām-ı İskender yeter

(F)

Avni'de dünyayı gösteren ayna vasıtasıyla ele alınan İskender, Selimi'de Ab-ı Hayat'ı araması yönüyle ele alınır (S.K.7-18) ve sevgilinin kapısının kulu olarak görülerek kendisine telmih yapılır (S.K.7-18).

Be-dān rehî ki gulemān-ı dergehet bāşend

Hemme çü Rüstem ü İsfendiyār ü İskender.

(Senin yolun, dergâhının köleleri Rüstem, İsfendiyar ve İskender gibiler olan bir yoldur.)

35. Kâbe

Avni'de Kâbe, tek başına değil içinde bulundurduğu mihrab vasıtasıyla ele alınır (A.G-3-7), (A.G-77-2) ve Avni, söylediklerine delil getirmek ve söylediklerini inandırıcı kılmak için "Kâbe hakkı" tabirini kullanır (A.G-3-7).

Kâ'be hakkı 'Avnî baş egmez nemâza yüz yumaz

Kaşlaruñ mihrâbına secde yeter kiblem bana (A.G-3-7)

(F)

Selimi'de sevgilinin köyü Kâbe ve kiliseyi içinde barındıran mekândır (S.G.143-7), bu mekânı âşıklar tavaf eder (S.G.31-5). Ayrıca sevgilinin yüzü de âşıkların yönünü döndüğü Kâbe'dir (S.G.131-1).

Aşağıdaki beyitte Selimi, "İstek Kâbe'si" tabirini kullanır ve bu yolda ölmeyi arzular (S.G.19-3).

Der-reh-i ka'be-i maksûd be-ümîd-i visâl

Ey hōş ân rûz ki tâbût bûd mahmil-i mâ.

(Kavuşma ümidiyle istek kabesinin yolunda bizim mahmilimizin tabut olacağı gün ne güzel bir gündür.)

36. Kadeh (Câm,Sâgar, Peymâne)

Avni, kadehi içinde bulundurduğu şarapla beraber ele alır ve sevgilinin içi şarap dolu kadehini Künbed-i Hadra'ya (A.G.1-1) benzeter. Kadehin elden eli dönüşünü dünyanın dönekliğine benzeten Avni (A.G.56-5), kadehi İskender (A.G.24-4), (A.G.56-2) ve Cem ile beraber kullanarak telmih yapar (A.G.71-8). Kadeh için "ateş renkli kadeh" tabirini kullanan Avni, bu tabirle birlikte Nemrud'u şiirine konu eder (A.G.56-3). Bahar mevsiminin gelmesiyle beraber ortaya çıkan kadehi (A.G.5-2), Avni, "ayak" kelimesiyle beraber kullanır ve tevriye sanatını uygular (A.G.27)

Bâdeye baş üzre yir idüp ayağa salmazuz

Hürmetin câm-ı meyüñ ol deñlü idrâk eylerüz

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi de şarap kadehinin meclis içinde dönüşünü şiirinde işler (S.G.15-6), (S.G.36-3). Ayrıca Selimi kadehi Cem ile beraber kullanarak tıpkı Avni gibi telmih yapar (S.G.137-5), (S.G.216-5)

(F)

Selimi Avni'den farklı olarak kadehi, ona isabet eden bela taşlarıyla birlikte ele alır (S.G.91-5).

Bī-la'l-i cān-fezā-yı tō dāyım Selīm-rā

Seng-i belā be-sāgar ü peymāne mī-resed.

(Senin cana can katan dudağın olmadığı için Selimi'nin kadehine sürekli bela taşı isabet ediyor)

37. Kaş (Ebrū)

Avni'de sevgilinin kaşı etrafa oklar saçan bir güzellik unsuru olarak ele alınır (A.G.12-4) , (A.G.19-4), (A.G.65-5), (A.G.66-1). Etrafa oklar saçan kaş, aşığı öldürür (A.G.14-4), (A.G.29-5), (A.G.60-4), Özelliği yağmacılık olan kaş, gönül mülkünü talan eder (A.G.15-3), perişan eder (A.G.24-3). Gönlü perişan eden kaşlar âşığın gözünü de kanla doldurur (A.G.25-1). Sevgilinin kaşı aşığa korkulu haberler getirir (A.G.15-5)

Avni'de sevgilinin kaşı şekil itibari ile mihraba (A.G.3-7), tuğraya (A.G.13-3), hilale (A.G.23-3), (A.G.32-3), kemana (A.G.52-2) (A.G.60-2), hançere (A.G.71-3) benzetilir. Sevgilinin kaşının güzellik sultanının hacibi olduğu ifade edilir (A.G.57-5).

Sultân-ı hüsn yüzüñ ü hâcibdürür kaşuñ

Cellâd çeşm ü zülf-i siyeh perde-dâr-ı hüsn

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi'de de kaş şekil itibari ile mihraba (S.K.20-3), (S.G.31-4), (S.G.125-1), (S.G.184-2), (S.G.195-2), (S.G.227-3), kemana (S.G.28-2), (S.G.106-6), (S.G.126-4), (S.G.138-3), (S.G.207-7), (S.G.235-4), tuğraya (S.K.11-17), (S.G.121-3) benzetilir.

(F)

Selimi'de Avni'den farklı olarak kaş, şekil itibari ile kemere (S.G.29-2), (S.G.212-4) benzetilir ve eğri oluşu nedeniyle kavs olarak nitelenir (S.G.212-3). Ayrıca kaş, misk gibi kokması (S.K.6-20), ve kara olması yönüyle de ele alınır (S.K.18-3).

Âşık bakımından kaş, naz eden (S.K.9-13), (S.G.108-1), (S.G.123-2), (S.G.150-1), (S.G.163-3), (S.G.199-1), (S.G.199-6), hile yapan (S.K.18-2), fitne yapıp (S.G.204-3), savaş çıkarma niyetinde olan (S.K.18-1), bu suretle ona acı çektirme arzusunda olan (S.K.14-13), (S. G.170-4) ve bu arzusunda başarılı olup onu perişan eden (S.G.176-2) bir güzellik unsurudur.

Menem şürîde-i dâyim ze-‘aşk-ı çeşm-i ebrüyet

Gehî mest ü gehî bî-höd gehî dîvâne geh hayrân.

(Onun kaşlarının aşkıdan sürekli perişan olan ve (Bundan dolayı da) bazen sarhoş, bazen de deli-divane olan kişi benim.)

38. Kemik (Üstühân)

Avni'de kemik, ele alınmaz. Selimi'de ise âşığın bedeni muma, kemikleri de şamdana benzetilir (S.K.19-18) Âşığın zayıf hali kemiklerine bakılarak anlaşılabilir (S.G.35-2). Âşığın gönlü yaralıdır, bu yaraya onun kemiklerinin iliği merhem olur (S.G.153-7). Sevgilinin akrep gibi olan siyah saçı çengin kemiğinin üzerinde delikler açar (S.G.144-5). Âşığın tüm kemikleri sevgilinin yüzünden yanmıştır ve bundan dolayı âşık, köpeklere atacak bir tek kemik dahi bulamaz (S.G.207-6)

Ân seg kû mâyil hün-ı men-set ammâ çî sūd

Çün ne-māned ez-men be-gayr üstühân sühte.

(Biliyorum, o köpek benim kanımı istiyor, ama ne fayda. Bende başkalarına atacak yanık kemik kalmadı)

39. Kirpik (Müjgân, Müje, Hadeng, Peykân, Tîr, Nâvek)

Avni, sevgilinin kirpiğini şekil olarak oka (A.G.52-2), (A.G.73), kılıca (A.G.11-6), (A.G.16-4), hançere (A.G.10-1), (A.G.63-2) benzetir ve onu, âşığın sinesini delip (A.G.4-5), (A.G.52-3), onu katleden (A.G.23-2), (A.G.47-1) bir güzellik unsuru olarak ele alır. Aynı zamanda Avni, kirpiği göz ve kaş ile beraber ele alır (A.G.19-4).

Ne lâzım tîğ-ı müjgânı seni katl eylesün dimek

Bilürsüz ehl-i hâl olan olur bu söze kâ'iller

(B)

Avni gibi Selimi de sevgilinin kirpikleri oka (S.K.6-22), (S.G.12-3), (S.G.27-6), (S.G.33-2), (S.G.48-5), (S.G.91-3), (S.G.98-5), (S.G.101-1), (S.G.106-5), (S.G.114-1), (S.G.118-2), (S.G.203-1), (S.G.229-1), hançere (S.K.19-5), kılıca (S.G.30-3) gülün dikenine (S.K.9-2), benzetir ve bu özellikleri ile âşığın gönlünü yaralamasını şiirlerinde işler (S.K.10-5), (S.K.21.M-4), (S.G.43-6), (S.G.48-4), (S.G.80-2), (S.G.155-3).

(F)

Selimi, sevgilinin kirpiğini safları yaran bir ordunun (S.K.6-14), hata yapmayan askeri olarak görür (S.K.14-12). Kâfir olan kirpiklerin (S.K.8-1), âşığın gönül mülkünü harap edip (S.K.9-7) onu mahzun etmesini şiirinde işler (S.K.19-15).

Çend bâşem ez-tō men mahzūn çün peykānhā

Tā kīm dārī be-derd-i nā-ümīdī mūmtehin.

(Dana ne kadar kirpiklerinin okundan mahzun olacağım? Daha ne kadar ümitsizlik derdine mübtela olacağım?)

40. Kulak (Güş, Benāgüş)

Avni'de kulak ele alınmaz Selimi'de ise üzerine takılan halka ile beraber ele alınır (S.G.10-14) ve bu halka da parlak aya benzetilir (S.G.177-1).

Çi hüsnet īn ki kerde halka der-güş meh-i tībān

Çi hışm-set īn ki rüz ez-vey küşt-set ber-terekān.

(Parlak ayı, kulağına halka yapmış olan bu güzellik nasıl bir güzelliiktir? Gündüzü yarıp öldüren bu öfke nasıl bir öfkedir?)

41. Lāle

Avni'de lale, kırmızı rengi itibariyle âşığın kanlı gözyaşına benzetilir (A.G-8-7), (A.G-55-1) ve şarapla ilişkilendirilir (A.G-22-1).

Sākîyâ mey vir ki bir gün lāle-zâr elden gider

Çün irer fasl-ı hazân bâğ ü behâr elden gider

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi de âşğın kanlı gözyaşını lalenin kırmızı rengiyle ilişkilendirir (S.K.5-5), (S.G.190-6), (S.G.208-5).

(F)

Avni ve Selimi, lale ile âşğın gözyaşını ilişkilendirirken Selimi, bu ortak kullanımın yanı sıra âşğın kanı ile lale arasında bir ilişki kurar (S.G.211-3) ve lalenin içindeki siyah noktayı, âşğın sinesindeki yaralara benzeterek lale mazmununu Avni'ye nazaran daha çok yönlü ele alır (S.G.6), (S.G. 43-6), (S.G.110-4).

Ber cerâhâthâ-yı cânem rîz peykân-ı belâ

Lâle-zârî ârzü kon sîne-i sad-pâre-râ. (S.G. 43-6)

(Bela oklarını gönlümün yaralarının üzerine saçarak yüz parça olmuş sinemde lale bahçesi vücuda getirmeyi arzuluyorsun.)

42. Meclis (Bezm, Meyhâne, Harâbât, Encümen)

Avni'de meclis; mekân olarak; gamı içinde barındıran (A.G.1-4), (A.G.3-2), (A.G.25-2), (A.M.48-6), sevgilinin içinde bulunduğu (A.G.1-3), yeme-içme, zevk-safa yeridir (A.G.41-6), (A.G.53-), (A.G.54-2).

Avni, meclisi içinde barındırdığı meyhane büyüğüyle beraber ele alır (A.G.35-1) ve mecliste bulunanları, zühd ve takva sahibi kişilerle mukayese edip üstün görür (A.G.71-6).

Avni'ye göre sevgilinin içinde bulunduğu zamanlarda cennet gibi olan meclis (A.G.34-1), sevgilinin olmadığı zamanlarda feryat, figan etmek için bir vesiledir (A.G.68-1). Avni'de tüm bu özellikleriyle ele alınan meclis bir hisar olarak değerlendirilir (A.G.62-5) ve bu meclise kavuşma (A.G.54-1), kavuşulamıyorsa da bari bu meclisin eşğini öpme arzulanır (A.G.69-6).

‘Avnî o bezme varmağa lâyıq degülse ger

Men' itmeñüz ki bâri öpe âstânei

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi de meclisi yeme-içme, zevk-safa yeri olarak ele alır (S.K.19-1), (S.G.29-8) ve meclisi vuslat yeri olarak görür (S.G.202-3), (S.G.228-2).

(F)

Selimi'ye göre sevgilinin güzellik kıssası meclislerde okunur (S.K.19-13). Meclis, şarabın elden ele dolaştığı mekândır (S.G.15-6). Selimi de tıpkı Avni gibi meclisi içinde barındırdığı meyhane büyüğü ile birlikte ele almış ancak Avni'den farklı olarak bu büyüğün pervane olduğunu dile getirmiştir (S.G.22-6). Selimi'ye göre âşık, mecliste yakasını parçalar (S.G.33-5). Selimi'de saki-rint ve meclis tenasüp oluşturacak bir şekilde ele alınmıştır (S.G.36-4). Selimi, sevgilinin içinde bulunduğu mecliste canlılıktan nasip alamadığı için yakını (S.G.49-5). Avni'de ve Selimi'de zevk-safa yeri olarak ortak bir şekilde ele alınan meclis, Selimi'de aynı zamanda âşığın mersiyesinin okunduğu ve âşık hakkında hüznün dolu sözlerin söylendiği bir yerdir (S.G.53-4), (S.G.93-5). Selimi zevk ve safa yeri olan meclise gamlı ve kederli olan kendisini yakıştıramaz (S.G.55-2). Selimi sevgilinin gözünü âşıklar meclisindeki sakiye benzetir (S.G.84-3). Selimi'ye göre meclis, dert ehlinin toplanma yeridir (S.G.128-4). Selimi, mecliste bulunan çengi yardım için çalınan bir unsur olarak değerlendirmiştir (S.G.152-3). Selimi aşk meclisine ve saltanata bağlanmaz (S.G.195-7). Çengin mecliste feryat etmesi Selimi'de göze çarpan unsurlardandır (S.G.228-4). Avni'de sevgilinin meclise gelmemesi feryat ve figan vesilesi iken Selimi'de sevgilinin mecliste bulunması mutlu olmak için bir vesiledir (S.G.236-3).

Selimi, şu beyitinde meclisi dertli şiirlerin söylendiği mekân olarak ele alır.

Der-meclisî ki hâned kesî gufte-i Selîm

Ez-sûz ü derd dîde-i merdüm pür-âb şod.

(Selimi'nin dertli ve yakıcı sözlerinin (şiirlerinin) söylendiği mecliste göz bebekleri yaş ile doludur.)

43. Naz (Şive)

Sevgilinin özelliği nazlı oluşudur. Avni, sevgilinin nazını gönül ehli olanların gönlünü alan bir unsur olarak görür (A.G.15-1), sevgilinin naza, âşıkların niyazını

görünce başladığını ve feryadını duyunca da nazını artırdığını ifade eder (A.M.48-6).
Avni, sevgiliyi Frengi nazlı İsa olarak tasvir eder (A.G.61-2).

Bir Firengî şîvelü 'Îsâyî gördüm anda kim

Lebleri dirisidür dir idi 'Îsâyî gören (A.G.61-2)

(B)

Her iki şair de nazı, sevgilinin olmazsa olmaz özelliği olarak ele alır ve ona nazın yakıştığını ifade eder (S.G.123-5).

(F)

Selimi, sevgilinin naz unsurlarını açıkça ifade eder. Selimi'ye göre sevgilinin en önemli özelliği olan naz, gökyüzünün dağıcı yerle bir eden bir unsur (S.K.6-12) ve bu nazın çeşitli şekillerde ortaya çıkar. Sevgili, aşığa bakmaktan (S.K.6-21), (S.K.9-25), güzel sözleri açığa çıkarmaktan (S.K.6-25) naz eder. Daha çok gözlerle ortaya çıkan naz (S.G.90-2), sitem meydana getiren bir unsurdur (S.G.83-1), sitem meydana getiren naz, aşığı yaralar (S.K.9-21) ve aşığı öldürür (S.G.166-6). Âşık da bundan dolayı nazı yâdına getirmek istemez (S.G.154-2).

Me-deh yâdem ze-nâz-ı ō ki hūnī nīst der-çeşmem

Za'îfem harf-i ō gam gū ne-mānde tākāt ü āhem.

(Onun nazını yâdına getirme, çünkü gözlerimde (akacak) kan kalmadı. Gamımı ve ahımı dile getirecek takatim kalmadı, o kadar zayıfım.)

44. Nergis

Avni'de nergis, sevgilinin şehla (A.G-17-4), (A.G-42-4) ve uykulu gözlerini temsil eder (A.G-50-3)

Uyurmuş bilmedüm bülbül-misâl itdüm hezâr efgân

Meded ol çeşmi nergis gonca-i nâzı uyandırdum.

(B)

Her iki şair de nergis ile sevgilinin gözü arasında ilişki kurar (S.K.11-22), (S.G.43-5), (S.G.56-7), (S.G.100-5), (S.G.150-2), (S.G.178-1), (S.G.199-1), (S.G.202-2) ve nergis çiçeğini sevgilinin uykulu gözüyle ilişkilendirir (S.K.6-21).

(F)

Avni'de şaşî bakan gözü (şehla) ifade etmek için kullanılan nergis mazmunu, Selimi 'de baygın (mahmur) bakışları (S.K.6-21), (S.K.18-2), (S.G.123-3) ve sarhoş (mest-mestane) gözleri ifade etmek için kullanılır (S.G.91-3), (S.G.95-7)

Me-râ be-kürî-i aġyâr ez-ân dü nergis-i mest

Murâd coz nazari nîst ger tûvânî kerd.

(Eğer bir bakıştan başka bir şey talep edersek bizi o iki sarhoş gözden aġyarın kör gözleri gibi mahrum et.)

45. Ok (Tîr, Hadeng, Navek)

Avni'de sevgilinin gamze (A.G-19-4), (A.G-66-1), kaş (A.G-52-2) ve kirpiġinin (A.G-23-2),(A.G-52-2) okları gönlü yakar (A.G-4-5). Sevgilinin gam (A.G-73) ve ayrılık oklarına âşık, sinesini açar (A.G-27-4). Bu oklar, can mülkünü abad eder (A.G-63-2).

Nâvek-i dil-dûzdur cân mülkin âbâd eyleyen

Hançer-i dildârdur dil hânesin ma'mûr iden

(B)

Her iki şair de sevgilinin gamze (S.K.6-3), (S.K.14-8), (S.K.19-4), (S.G.98-2), (S.G.116-2), (S.G.198-3), (S.G.212-3), (S.G.217-4), (S.G.235-4) ve kirpiġinin oklarını (S.K.14-12), (S.K.21.M-4), (S.G.2), (S.G.30-3), (S.G.33-2), (S.G.35-5), (S.G.48-5), (S.G.91-3), (S.G.97-5), (S.G.98-5), (S.G.101-4), (S.G.106-6), (S.G.118-2), (S.G.138-3), (S.G.165-2), (S.G.193-1) gam oku (S.G.24-3), (S.G.173-1) ve ayrılık oku (S.G.58-5) olarak değerlendirir.

(F)

Avni'de sadece sevgili ile ilgili unsurlarla beraber ele alınan ok Selimi'de sevgiliden baġımsız bir şekilde de ele alınır. Selimi, ok mazmununu; düşmanın sahip olduġu (S.K.11-3) bir savaş aracı olarak (S.G.139-6) ele alır ve onu diġer bir savaş aracı olan kılıçla beraber beyitlerinde kullanır (S.G.117-5).

Her iki şair de ok mazmununu gamze ve kirpiklerden peyda olan bir unsur olarak ele alırken Selimi, oku bizzat sevgilinin fırlattığı (S.G.22-1), (S.G.26-2), vefa

meyvesi yetiştiren bir fidan olarak tahayyül eder (S.G.52-4). Selimi'ye göre sevgiliden gelen vefa (S.G.100-4) cefa (S.G.65-4), (S.G.203-1) ve bela okları (S.G.106-1), cana safadır ve bu oklar gönlün devası olan (S.G.88-6) candan aziz (S.G.229-1) oklardır.

Avni'de gönül mülkünü abad eden ayrılık okları (A.G-63-2), Selimi'de gam bahçesinin dikenleri olarak görülür (S.G.169-3). Âşığın gönlünü kana bulayan elmas oklar (S.G.80-2), sevgilinin bakışından zuhur eder (S.G.165-2) ve gönülde pencereler açar (S.G.155-3).

Selimi'ye göre gönül kuşunu tutsak eden (S.G.27-6) sevgilinin oklarına, can ipliği bağlıdır (S.G.48-4) ve bu ok, gönlün bereketidir (S.G.76-4).

Aşağıdaki beyitte Selimi, ok mazmunu aşk gemisinin bir aracı olarak ele almış ve oku, aşk gemisinin çapasına benzetmiştir (S.G.15-3)

Be-mevchā-yı havādis ne-mī-revīm ze-cā

Ki Tır-i keşt-i 'aşk-set kūh-ı lengerhā.

(Aşk gemisinin oku, öyle, dağ gibi saplanmış ki (geminin olduğu yerden) bize haber dalgaları ulaşmıyor.

46. Padişah (Şah, Şeh, Hüsrev, Sultan)

Aynı zamanda bir padişah olan Avni, bu özelliğini şiirlerinde ifade eder (A.G.4-6) ve Karamanoğlu Mehmet Bey'le yaşadığı iktidar mücadelesine atıfta bulunur (A. G. 79-1) Avni, kendisinin de bir padişah olduğunu şiirlerinde ifade etse de asıl padişahın sevgili olduğunun bilincindedir. Bundan dolayı Avni, sevgiliyi padişah; aşığı da onun kölesi olarak ifade eder (A.G.6-1), (A.G-18-1). Avni, sevgiliyi Hüsrev olarak nitelendirir (A.G.25-4) ve onu Sultan Mahmut ile ilişkilendirir (A.G.23-5). Sultan Mahmut ile ilişkilendirilen sevgilinin hayali bile âşıklar için yüz sürme vesilesidir (A.G.12-2). Avni'ye göre sevgili; güllerin şahı (A.G-7-4), saçları güzelliğine gölge düşüren bir güzellik şahıdır (A.G.27-1). Böyle bir güzelliğe sahip olan güzellik şahına kul olana Osmanlı mülkü teslim edilir.

Ol şeh-i hüsn ü cemâle çün kul olduñ

Avnîyâ Saña olmışdur müsellim mülk-i 'Osmân var ise.

(B)

Her iki şair de sevgiliyi padişah olarak ele alır (S.K.5-9), (S.G.47-3), (S.G.137-1), (S.G.200-3) ve onu, güzelliğin (S.K.14-1), (S.G.17-3), güzellerin (S.K.14-15), (S.K.16-2), (S.K.19-8), (S.G.51-3), (S.G.65-4), (S.G.81-1), (S.G.82-3), (S.G.96-3), (S.G.170-5), (S.G.175-3), (S.G.186-3), (S.G.191-7), (S.G.206-2) , (S.G.221-5), (S.G.224-2), güllerin (S.G.147-1) şahı olarak nitelendirir. Her iki şair de sevgiliyi padişah, kendilerini de köle olarak görür (S.G.58-7), (S.G.60-6), (S.G.154-8).

(F)

Selimi Avni'den farklı olarak, Allah'ı bir padişah olarak görür (S.K. 4. TB.4-8), (S.K.12-1) ve onun her padişahın sığınağı olan bir sultan olduğunu, kulluğun sırrına erenler için ondan başka bir sultana gerek olmadığını ifade eder ve kendisinin ona kul olduğunu, bunun için de padişah olarak ifade ettiği Allah'tan kendisine mana ilminin verilmesi gerektiğini vurgular (S.K.1-1), (S.K.1-3), (S.K.2-17). Selimi, şah olarak nitelendirdiği Allah'tan dünya saltanatından beri olan bir saltanat talep eder (S.K.2-18). Selimi'ye göre Allah, hakikat sultanıdır (S.G.134-5). Selimi, tıpkı Avni gibi, yaşadığı iktidar mücadelesine şiirinde atıfta bulunur ama bunu biraz daha kaderci bir tavırla dile getirir (S. M. 239)

Selimi, Allah'ı padişah olarak nitelendirdiği gibi Hz. Muhammed'i de padişah olarak nitelendirir. Onu, yoluna köle olunabilecek bir padişah olarak değerlendirir (S.K. 4. TB.3-3) ve ona resullerin şahı (S.K. 4. TB.1-7) diye hitap eder.

Selimi sevgiliyi, yoluna mücevherler saçılacak bir padişah olarak görür (S.K.6-15) ve ona "Ey Şah" (S.K.9-34), (S.K.11-10), "Ey Hüdavend" (S.G.8), şahların şahı (S.K.3-8) diye hitap eder ve sevgili için padişahlık ünvanları olan "kayser ve kavus" ünvanlarını kullanır (S.G.15-5). Diğer taraftan Selimi, sevgili için "Hazret-i şah" tabirini kullanır (S.G.117-8).

Selimi, Avni'den farklı olarak sevgili için çok daha fazla unvan kullanır ve sevgiliyi vefa mülkünün (S.K.6-1), naz mülkünün (S.K.5-9), güzellik mülkünün (S.G.81-2), bela ve fitne tahtının (S.K.11-1), saadet ve mutluluk tahtının (S.K.14-6) şahı olarak niteler. Sevgili, Doğu padişahlarının bile şahı olan (S.K.8-8) bir padişaktır. Onun güzelliğine tüm padişahlar hayrandır ve bu güzelliğe sahip olmak için birbirleriyle

yarışırlar (S.K.7-16). Sevgilinin aşkına rıyasız bir şekilde âşık olana binlerce Kayser, ayak toprağı olur (S.K.9-11).

Sevgili; ay yüzlülerin (S.K.18-10), (S.G.23-1), güneş yüzlülerin (S.G.24-4), peri yüzlü güzellerin (S.G.43-5), (S.G.60-3), (S.G.202-2) şahı olan zamanın şahıdır (S.G.109-4), (S.G.197-4). O, şirinlerin şahı ve velilerin hüsrevidir (S.203-2), aynı zamanda şirin ağızlıların da şahıdır (S.204-7). Onun rehberi, güzeller askerinin şahıdır (S.K.8-7).

Selimi kendisini, şiir mülkünün (S.K.9-23), dert mülkünün (S.G.54-1), şahı olan âşıkların şahı (S.202-7), olarak görür. Selimi her ne kadar Mısır'ın sultanı da olsa (S.G.152-2), Hint padişahını, askerlerinin çokluğı ile fil-mat da etse (S.G.152-6), bu dünyanın şahlığına gönül bağılamanın boş olduğına inanır (S.G.212-5). Çünkü o bilir ki, asıl maksat mana şahlığına ulaşmaktır (S.G.107-4). Mana şahlığına ulaşmak da sevgiliye kavuşmakla olur, bunun için de şahlık eteğini bırakmak gerekir (S.G.5). şahlık eteğini bırakmak Selimi için çok da zor değıldir, çünkü padişahlık bir nidadan ibarettir (S.G.72-5). Bunun bilincinde olan Selimi, kendisine padişahlıktan el etek çekmeyi tembihler(S.G.79-2). Bu tembihlere uyan Selimi, aşk tahtına sahip olur ve hakikat şahlığına ulaşır (S.G.125-5).

Selimi'ye göre sevgili, tac sahibi bir padişah (S.K.16-4) ; âşık da onun misafiridir (S.G.57-9). Tac sahibi olan bu padişahın köyü de hakikat şahlığıdır (S.G.88-5). Çünkü bu âlem, aşk sultanının layığı değıldir (S.G.156-5) ona layık olan yer hakikat şahlığıdır. Sevgiliye kavuşmak isteyen âşığın işi çok zordur, çünkü aşk şahlığına ulaşmanın bedeli bela ve gamdır (S.G.146-4). Bela ve mihnete uğrayan âşığın feryadı şahlık davulu gibidir (S.G.127-3).

Âşık, gam askerinin şahıdır (S.G.75-1), (S.G.185-6), Selimi de gam vadisinden padişahlık tahtına düşmüş bir zavallıdır ve bu durumundan rahatsızdır. O, padişahlığından utanır ve asıl padişah olan sevgilinin kölesi olmak ister (S.G.58-7), (S.G.60-6). Padişahlık, sevgilinin yanağına âşık olmaktan (S.G.65-1) ve duanın kıymetini bilmekten geçer (S.G.69-3). Sevgili, adaletli bir sultandır (S.G.179-4), onun köyü de kendinden geçenlerin padişah olduğı yerdir (S.G.176-5). Sevgili, şah; âşık da derviftir (S.G.174-3).

Çü hest ez-sohbet-i dervîş cāy-ı neng şāhān-rā

Hemān bihter ki der-pīşeş ne-bāşed i'tibār-ı men.

(Şahların katında dervişlerle sohbet etmek ayıptır. Ne güzel! Zaten benim onun huzurunda bir itibarım yok)

47) Peygamberler

47.1) Âdem

Âdem peygamber, Avni'nin beyitlerinde yer almazken Selimi'de iki beyitte göze çarpar. Selimi; HZ. Âdem'in ilk günahı işlemesine (S.K.3-3) ve onun topraktan yaratılmasına telmih yapar (S.G. 258-4).

Būd çün bülbül dil-i mā ber-gül-i vasl-ı habīb

Ebr-i rahmet ber-gil-i âdem çü bārīden girift

(Rahmet yağmuru Âdem'in toprağına yağdığında gönlümüz, sevgilinin kavuşma gülüne tıpkı bir bülbül gibi konmuştu.)

47.2) Hızır (Hızır)

Avni divanında ele alınmayan Hızır mazmunu Selimi'de üç beyitte geçer. Selimi, Hızır'ı Hz. İsa ile birlikte ele alır (S.K.6-10), (S.K.19-1) dudak, ayva tüyleri ve āb-ı hayat kavramlarını Hızır ile mütenasip şekilde kullanır (S.K.8-4). Aşağıdaki beyitte Selimi, Hz. Hızır'ı sevgilinin kapısında dertlilere deva olmak için bekleyen bir şifacı olarak görür (S.K.6-10).

Be-cān-ı helāk şeker-hande-i tō sad çü Mesīh

Gedā-yı kūy-ı tō her rüz Hızır peygamber.

(Senin tatlı gülüşün helāk olan cana şifa veren yüz isa gibidir. Senin kapının kölesi her gün Hızır peygamberdir. (Hızır peygamber dertlilere deva olmak için senin kapında hal-i hazırda bekler.)

47.3) Hz. 'Îsâ (Mesîh, Îsî)

Hz. İsa, Avni'de ölümlere can vermesi yönüyle sevgilinin dudağına benzetilir (A.G.1-1), (A.G.14-4), (A.G.17-7), (A.G.71-5). Avni, sevgiliyi "Bir Firengi şıveli İsa" diye tanımlamıştır (A.G.61-2)

Bir Firengî şıvelü 'Îsâyî gördüm anda kim

Lebleri dirisidür dir idi 'Îsâyı gören

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi de sevgilinin dudağını Hz. İsa'nın ölümlere can verme özelliğiyle ilişkilendirir (S.G.113-6).

(F)

Selimi'de Hz. İsa'nın Allah'ın lütfuyla peygamber olması, Nuh'un oğlunun da onun gazabıyla rüsva olması ele alınır ve bu suretle Allah'ın yüceliği dile getirilir (S.K.2-9) Avni'de ölümlere can vermesi yönüyle Hz. İsa'ya benzetilen dudak, Selimi'de canları helak eder (S.K.6-10) Hz. İsa'nın annesiz doğması hadisesine Selimi'de telmih yapılır (S.K.6-11) Selimi'ye göre, sevgilinin sözleri Hz. İsa'nın nutkundan izler taşır (S.K.14-14) Selimi, Hz. İsa'nın kurtarıcı olma özelliğini ay ile ilişkilendirerek beyitinde kullanır (S.G.27-4)

Ger mâh koned şeb-i 'Îsâ ber-ser-i küyet

Be-nümâ ruh şermende-i hōd sâz 'ases-râ

(Eğer ay senin köyünün başına İsa gibi (kurtarıcı ve aydınlatıcı olarak) gece vakti gelirse ona yanağını göster ve o gece bekçisini utandır)

47.4). Musa

Hz. Musa Avni'nin divanında isim olarak iki beyitte zikredilir. Beyitlerin birisinde Hz. Musa'nın eli sevgilinin gamzesine (beyaz el mucizesi) benzetilir (A.G.1-1), diğesinde ise kirpikler Hz. Musa'ya (onun esasına) benzetilir (A.G.47-1).

Mûsâ-yı müjeñ olursa cânuma kâtil

Kâfir olayın olur isem Îsîye kâ'il

Selimi divanında Hz. Musa isim olarak zikredilmemiştir.

47.5) Nuh

Nuh peygamber, Selimi'nin sadece bir beyitinde yer alırken Avni'de yer almaz. Selimi, Nuh peygamberi oğlu vasıtasıyla beyitinde işler ve Allah'ın, Nuh'un oğluna gazap etmesine telmih yapar (S.K. 2-9)

Püser-i Nüh-ı nebī-rā gazab-et rüsvā kerd

Ver kon emr koned Ermenī-i 'İsayī.

(Nuh peygamberin oğlunu senin gazabın rezil rüsva ettiği gibi sen emredersen bir Ermeni İsa olur.)

47.6) Süleymān

Avni'de sevgili Hz. Süleyman'a, âşık da karıncaya benzetilir (A.G.2-2)

Mesned-i hüsn üzre señ ben hâk-i rehde pây-mâl

Mûr hâlin niçe 'arz ide Süleymānum saña

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi de Hz. Süleymanı sevgili (S.K.18-10) , aşığı da onun emrindeki karınca olarak görür (S.K.12-3)

(F)

Selimi'de Avni'den farklı olarak Hz Süleyman, asası ve zenbili ile meşhur olmuş (S.K.2-7) taht ve devlet sahibi olan bir cihan padişah olarak ele alınır (S.K.12-3), (S.G.8).

Ne-mī-güyem hudāvendā me-rā taht ü sa'ādet deh

Berā-yı memleket-gīrī zafer yā feth nusret deh

Ze-behr-i kesb derdem der-tarīk-i 'aşk fırsat deh

Men-i ser-geşte-i bī-çāre-rā ān cāh ü devlet deh

Geh rüzī hem-nişīn-i ān Süleymān-ı cihān bāşem

(Ey Hüdavend! Senden taht ve mutluluğu talep etmiyorum (Kendi nefsim için senden bir şey istemiyorum).Memleket için zaferler kazanmada ve fetihler yapmada bana yardım et. Aşk yolunda hisseme derd (düştü), bana fırsat ver. Benim gibi başı dönmüş zavallıya öyle bir yer ve devlet ver ki bir gün cihan padişahı olan Süleyman ile arkadaşlık edeyim (onun kadar yüca bir padişah olayım).

47.7) Yūsuf

Avni, Hz. Yusuf'u sevgilinin güzelliğini öne çıkardığı beyitlerde şiirine konu eder ve sevgiliye güzellik Yusuf'u (A.G. 23-4), zamanın Yusuf'u gibi hitaplarda bulunur (A.G. 60-4).

Ey Yūsuf-ı zemâne nice cân halâs idem

Gamzeñ ki katlüme takınur tîğ ile sinân

(F)

Selimi, Hz. Yusuf'a beyitlerinde Avni'den daha kapsamlı bir şekilde yer verir ve hemen hemen Yusuf ile ilgili tüm hikâyelere telmih yapar. Hz. Yusuf'un Mısır'a aziz olmasına (S.K. 10-6), (S.G. 197-5), köle pazarında satılmasına (S.G. 205-4), zindana atılmasına S.G.177-4), (S.G. 230-2) telmih yapan Selimi, Hz. Yusuf'u sevgiliyi övdüğü beyitlerde şiirine konu eder ve sevgiliye "İkinci Yusuf" diye hitap ederek (S.K. 11-5), Yusuf'un hikâyesinin, sevgilinin güzelliğinin bir parçası olduğunu ifade eder (S.G. 225-4).

Ez-derd-i men meşakkat-i Mecnūn nümüne

V'ez hūbī-i tō kıssa-i Yūsūf hikāyetī.

(Benim derdim Mecnun'un çektiği sıkıntıların numunesi, senin güzelliğın de Yusuf kıssasının bir hikâyesi.)

48. Saç (Zülf, Mūy-Mū, Kākül, Gīsū)

Avnī, sevgilinin saçını renk itibariyle kara olduğu için gece ile ilişkilendirir (A.G.1-1), (A.G.15-5), (A.G.18-4), (A.G.33-5), (A.G.36-2), (A.G.52-2), (A.G.63-4). Avni, renk itibariyle genel anlamda geceye benzettiği saçı, Kadir Gecesi ile beraber kullanarak özelleştirir(A.G.18-4), (A.G.23-3). Şair saçın karalığını, ikinci anlamı kara olan "sevda" kelimesi ile birlikte tevriyeli kullanarak ifade eder (A.G.3-4, (A.G.10-1),

(A.G.15-6), (A.G.15-6), (A.G.17-3), (A.G.26-1), (A.M.48-4), (A.G.55-2), (A.G.58-4), (A.G.70-2).

Avni saçı şekil olarak kıvrım kıvrım olması (A.G.7-2), (A.G.24-3), uzun olması (A.G.15-2), (A.G.49-3), perişan ve dağınık olması (A.G.64-5) yönleriyle ele alır ve onu gönlü bağlayan bağ, zincir ve kelepçe olarak ifade eder (A.G.45-5), (A.G.76-1). Şair şekil olarak bu özelliklere sahip olduğunu ifade ettiği saçı, sevgilinin güzelliğine gölge olan bir unsur olarak görür (A.G.42-2), (A.G.49-2), (A.G.57-5), (A.G.60-1) ve onun kesret unsuru olmasını şiirlerinin çokluğuyla ilişkilendirerek ifade eder (A.G.13). Ayrıca şair, saçın misk ve anber kokmasını şiirlerinde ele alır (A.G.36-2), (A.G.64-5) .

Âşık, için saç, gönül mülkünü yağmalayan (A.G.15-3), ve böylelikle onu perişan eden (A.G.16-6), onun gönül kuşunu Şahbaz kuşu (A. g.24-2), (A.G.39-3) ve Ukab kuşu (A.G.31-2) gibi avlayan bir avcıdır (A.G.43-5). Aynı zamanda saç, büyüler yapan bir cadıdır (A.G.7-1). Âşık için bu olumsuz özelliklere sahip olan saç yine de vazgeçilmezdir. Âşık, onun ayrılığında üzüntü içindedir (A.G.3-5) ve onun gelmesini dört gözle bekler, çünkü onun gelip de düğümlerini çözmesi demek âşığın tüm sıkıntılarının son bulması demektir (A.G.11-3).

Sabâ ikd-i ser-i zülfüni hall itmekde âcizdür

Belî her kişiye âsân degüldür hall-i müşkiller

(B)

Selimi de tıpkı Avni gibi saçı kara olması nedeniyle gece ile ilişkilendirir (S.K.6-4), (S.K.19-12), (S.G.16-3), (S.G.29-5), (S.G.46-3), (S.G.76-2), (S.G.159-3), (S.G.187-5), (S.G.188-1), (S.G.188-6), (S.G.188-7), (S.G.215-3) ve bu karalığı ikinci anlamı kara olan ‘sevda’ kelimesini kullanarak ifade eder (S.G.18-1).

Her iki şair de saçı, kıvrım kıvrım olması (S.K.10-4), (S.G.16-4), (S.G.85-1), (S.G.116-5), (S.G.194-7), (S.G.208-4) gönül için bağ ve zincir olması (S.K.21.M-3), (S.G.192-5), (S.G.194-1) perişan ve dağınık olması (S.G.64-5), (S.G.67-2), (S.G.73-4), (S.G.74-5), (S.G.80-1), (S.G.103-4), (S.G.119-3), (S.G.138-2), (S.G.177-2), (S.G.184-1), (S.G.189-4), (S.G.192-3), (S.G.194-3), (S.G.195-3), (S.G.200-4), (S.G.235-5) misk ve anber gibi kokması (S.K.9-8) (S.K.9-47), (S.K.14-18), (S.K.19-11), (S.G.102-9), (S.G.201-4), (S.G.217-1), (S.G.225-1), (S.G.239-1) yönleriyle ele alır ve onu kesret

unsuru olarak görür (S.G.54-4), (S.G.102-5). Kesret unsuru olarak görülen saç, her iki şaire göre de sevgilinin güzelliğine gölge yapar (S.G.84-4) , (S.G.165-4).

Saçın âşğın gönlünü yağmalayıp (S.G.191-5), onu mahzun ve perişan etmesi (S.K.10-28), onun gönül kuşuna tuzak kurup (S.G.96-3), (S.G.111-4) , (S.G.188-2), (S.G.227-1), (S.G.237-2) avlayan bir Şahbaz kuşu olması(S.G.114-2) her iki şairde de ortak olarak ele alınır.

(F))

Avni'de saç, Kadir Gecesi'ne telmih yapılarak kullanılırken Selimi'de saç, Miraç Gecesi ile ilişkilendirilir (S.K.4.TB-2-4). Renk itibariyle geceye benzetilen saç, ayrıca Hindu'ya benzetilir(S.G.199-5). Saç, küfrün askeri olarak nitelenir (S.G.232-3)ve tek telinin dahi dini ve imanı götürmeye kâfi geldiği (S.G.33-1), (S.G.97-1) bir kâfire benzetilir (S.K.18-5), (S.G.74-2), (S.G.151-4), (S.G.238-8). Bu benzetmelerin yanı sıra saç, hiçbir benzetme yapılmadan direkt karalığı yönüyle ele alınır (S.G.17-1), (S.G.32-1), (S.G.73-2), (S.G.133-3), (S.G.176-4), (S.G.186-5), (S.G.229-1). Tüm bu karalık unsurları ile beraber kullanılan saç, aynı zaman da parlaklık unsuru olarak da ele alınır (S.K.11-4), (S.K.14-32), S.G.38-1), (S.G.62-2), (S.G.74-3) (S.G.126-1), (S.G.156-5), (S.G.161-1), (S.G.234-3).

Selimi'de saç, şekil itibari ile akrebin iğnesine (S.G.144-5), ejdere (S.K.9-3), âşğın canının bağlandığı bir ipliğe benzetilir (S.G.29-6), (S.G.145-3).

Âşık bakımından saç, ona zulmeden (S.K.17-8), hile yapan (S.K.18-1), her bir teliyle naz ve ayıplama gösterip (S.G.48-6), (S.G.143-2), (S.G.199-3), hayaliyle bile yolunu şaşırtan (S.G.193-2), (S.G.230-5), onun gönlündeki sabrı ve kararı tüketip (S.K.18-3) onu öldüren bir unsurdur (S.G.157-2). Tüm bu olumsuzluklara rağmen âşık, sevgilinin saçına delicesine tutkundur (S.G.188-5) ve ona boyun eğer (S.G.188-3), ondan ümidini asla kesmez (S.G.59-2), çünkü o, sevgilinin saçının bulunduğu yerdeki aşk müminidir ve onun imanında tek bir noksan bile yoktur (S.G.173-3).

Selimi, şiirsel unsurları saç ile ilişkilendirerek şiirlerinde ele alır. Şair, sevgilinin saçını güzellik matlaı olarak ele alır (S.G.18-3) ve güzellik defterinin onun saçını namına yazıldığını ifade eder (S.G.188-4).

Ez-hatet dīvān-ı dil-cūy tamam

Defter-ī hūbī be-nām-ı zūlf-i tō.

(Gönül çeken divanın senin hattınla yazıldı. (Bu) güzellik defteri de (divan), senin saçlarına (ithaf olundu)

49. Sürme (Kuhl, Tūtiyā)

Selimi ve Avni divanlarında birkaç beyitte geçen sürme mazmunu Avni'de, atının ayağının tozu olarak görülür.

Hâyl-i 'ışkı şâh-râh-ı gamda kılsam germ-rev

Çeşm-i encüm kühl ider gerd-i sipâhumdan benüm

Selimi, sürme mazmununu Avni'den daha klasik bir çizgide ele alır, sevgilinin kapısının toprağını sürme olarak görür (S.G.11-4) ve sürmeyi, anavatanı olan İsfahan ile birlikte kullanır (S.G.152-4)

Mâverâü'n-nehr ez-tîg şode gark âb-ı hün

Çeşm-i düşmen-râ çü kuhl-ı İsfahânî sāhem.

(Maveraünnehr kılıcımla kan gölüne döndü. O kanı da düşmanların gözüne İsfahan sürmesi gibi sürdüm.)

50. Yara (Dâg, Zahm, Rîş)

Avni'de âşığın sinesi, vücudu sevgilinin kirpik oklarından yaralıdır (A.G.19-3) ve bu yaralar, aşığa kanlı gözyaşları döktürür (A.G.25-1), (A.G.38-1. Ayrıca âşık, sevgilinin gam okundan da yaralıdır (A.G.73). Sevgilinin ayrılık yaraları âşığın parça parça olmuş sinesinin şerhidir (A.G.2-6). Yaralar bile âşığın haline acır (A.G.39-1), ama âşık, yaralarının merheminin sine yırtmak olduğunun farkındadır (A.G.39-5) ve bu yaralı halinden hoşnuttur (A.G.33-1).

Gözlerüm hâk-i der-i dildâr ile pür-nûrmış

Hâtırum zahm-ı firâk-ı yâr ile mesrûrmış

(B)

Her iki şair de sevgilinin kirpik okları âşığın gönlünü yaralar (S.G.203-3), (S.G.210-3), ama âşık, halinden şikâyetçi değildir ve sevgilinin gönlünde ve ciğerinde açtığı yaralardan bahtiyardır (S.G.40-4), (S.G.137-3).

(F)

Selimi'ye göre yaralı bir derviş olan âşığın (S.K.14-4), (S.G.206-3), gönlünü, canını ve ciğerini yaralayan; sevgilinin nazı (S.K.9-21), dert dikenleri (S.K.9-29), cevri ve cefasıdır (S.K.19-17), (S.G.220-2). Âşığın gönlü, sevgilinin köpeklerini düşündüğü zaman bile yaralanır (S.G.50-6). Sevgilinin ayrılık taşı (S.G.110-3), âşığın tenini yaralar ve onun sitemi âşıkta yeni yaralar açar (S.G.153-1). Bu da yetmez, sevgilinin tebessümü âşığın yaralarına tuz basar (S.G.23-1), onun lütfu bile âşığın yaralanmasına neden olur (S.G.220-4). Âşık, yaralı olan gönlüne (S.G.24-2), (S.G.221-2), merhem bulamaz (S.G.16-3), canında ve ciğerinde yaralar açan aşığa kimse yardım etmez (S.G.160-1). Âşık, sevgilinin canında açtığı yaraları ondan bir yadigâr olarak görür ve bu yaraları başkalarından saklamak için vücudunda yeni yaralar açar, sevgilinin açtığı yaraları bu yaralarla örter (S.G.63-3).

Sevgilinin aşkından dolayı âşığın yaraları her dem yanar (S.K.20-4), (S.G.200-5), yandıkça da tazelenir (S.G.2). Yanan bu yara tıpkı bir lale gibidir (S.G.6). Sevgilinin gam kılıcı, aşığı yakar ve onda yaralar peyda eder; bu yaralara da âşığın kendi kemiği merhem olur (S.G.153-7). Âşığın yaralı gönlü tıpkı bir kemerin işlemeleri gibidir (S.G.218-3). Gömleğin ilmekleri gibi olan âşığın yaraları(S.G.171-4), sevgiliden vefa kokusu aldığı için merhem istemez (S.G.199-4). Âşıkta sevgilinin gam kılıcından peyda olan yaralar, onun ruhuna huzur verir (S.G.76-3). Sevgilinin hile ve oyunları ile âşığın canı yaralanır (S.G.189-3), bu yaralar üzerinde o kadar çok pamuk vardır ki, bu pamuklar ile aşığa kefen bile yapılabilir (S.G.128-2). Canında bu kadar yara barındıran âşık, bu yaralar ile mutludur (S.G.206-4) ve kendisini köle olarak görüp alnında kölelere vurulan damganın bir benzeri olan yara ile dolaşır (S.G.127-2).

Ber-cibîn dâg-ı melâmet şodeem çâker-i 'aşk

În-kadar der-heme cânem nişân mâ-râ bes.

(Aşkın kölesi olarak utanç yarası alnıma kazındı. Canımda bu kadarcık nişan benim için kâfidir)

51) Yıldızlar

Avni, sevgilinin yanağındaki terleri yıldızlara benzetir (A.G. 36-3). Aşağıdaki beyitte Avni, leff ü neşr sanatını kullanarak âşığın gözyaşlarını yıldıza benzetmiştir (A.G. 36-6).

Eşk-i çeşmümle olur lâ'1-i leb-i yâr ferih

Tâb-1 kevkeble bulur lâ'1-i Bedahşân revnak

(B)

Tıpkı Avni gibi Selimi de sevgilinin yanağındaki terleri (S.G. 48-3) ve aşığın gözyaşlarını yıldızlara benzetir (S.K. 1-7), (S.G. 9), (S.G. 48-2).

(F)

Selimi, Avni'den farklı olarak sevgilinin dişlerini yıldızla benzetir (S.G. 45-1). Aşağıdaki beyitte Selimi, dokuz felekte sevgili gibi bir yıldız olmadığını ifade ederek yıldız kavramını, sevgilinin güzelliğini ön plana çıkarmak için kullanılan bir unsur olarak ele alır (S.K. 9-46)

Bādā der-ān makām-ı kemāl-i tō na‘me-sāz

K‘ān saht noh felek ne-nümāyed yek ahtereş.

(Saba yeli, Dokuz feleğin onun gibi bir tek yıldız göstermediği güzelin olgunluk makamını nağmelesin.)

51.1) Kehkeşân

Avni'de Selimi'de sadece birer beyitte görülen keh-keşân kavramı, Avni tarafından aşığın ahı olarak ele alınır ve kesret unsuru olarak kullanılır (A.G. 60-5).

Bir zerre mihr görmedüm ol mâhdan velî

Eşküm sitâre eyledüm âhumı kehkeşân

Avni'de aşığın ahı olarak ele alınan keh-keşân kavramı; Selimi'de , içinde barındırdığı kıvılcıma benzer yıldızlar vasıtasıyla ele alınır. Selimi, aşığın vücudunun saman çöpü gibi olduğunu, samanyolundaki yıldızların da aşığın saman gibi olmuş vücudundan peyda olduğunu ifade eder (S.G. 250-5).

Ez-gam-ı mâh-ruheş geşte çü kâhî tenem

V‘în şerer-i keh-keşân ze-âteş-i kâh-ı men-set

(Bir ay yanaklının gamından vücudum saman çöpü gibi sapsarı oldu. Samanyolu kıvılcımları da benim saman alevimden peyda oldu.)

51.2) Sühâ

Selimi’de görülmeyen Sühâ Yıldızı kavramı, Avni’de bir beyitte görülür. Küçük olması yönüyle edebiyatımızda ele alınan Sühâ Yıldızı, Avni’de de bu yönüyle ele alınır ve sevgilinin yüzü yanında ay ve güneşin Sühâ Yıldızı gibi kaldığı ifade edilir (A.G. 18-7).

Bir dilbere düşürdi beni gerdiş-i eflâk

Kim mâh ü güneş yüzi ziyâsında Sühâdur

51.3) Süheyl

Avni’de görülmeyen Süheyl Yıldızı kavramı, Selimi’de sadece bir beyitte görülür. Edebiyatımızda parlaklığı yönüyle ön plana çıkarılan Süheyl Yıldızı, Selimi’de de bu yönüyle le alınır ve sevgilinin yanağı parlak olması yönüyle Süheyl Yıldızı’na benzetilir (S.G. 187-3).

Ân zühre cebîn k‘ez ruh-ı ziyâ çü Süheylet

Hurşid konem yâ meh-i tâbân lakâb-ı õ.

(Parlak yanağı Süheyl yıldızı gibi olan o Zühre alınlıya parlak ay mı diyeyim yoksa güneş mi diyeyim?)

51.4) Zühre

Zühre kavramı, Avni’de çalgı unsurlarıyla beraber ele alınır (A. M. 48-6).

Çünkü dildâr niyâzuñ görüben nâz eyler

Nâleñi işidicek şîveye âğâz eyler

Bezm-i gamda kadüñi çeng yüzüñ sâz eyler

Nâlişüñ perdesini Zühreye dem-sâz eyler

Göñül eyvay göñül vay göñül eyvay gönül

Selimi’de ise Zühre Yıldızı iki beyitte göze çarpar. Avni’de çalgı unsurları ile beraber ele alınan Zühre, Selimi’de sevgilinin yüzüne (S.G. 163-4) ve alınına teşbih edilir (S.G. 187-3).

Ān zühre cebīn k‘ez ruh-ı ziyā çü Süheylet

Hurşīd konem yā meh-i tābān lakab-ı ō.

(Parlak yanağı Süheyl yıldızı gibi olan o Zühre alınlıya parlak ay mı diyeyim yoksa güneş mi diyeyim?)

51.5) Süreyyā

Selimi divanında yer almayan Süreyyā Yıldızı, Avni’de bir beyitte yer alır. Avni, sevgilinin gözyaşlarını Süreyyā Yıldızı’na benzetir (A.G. 8-3).

Dûd-ı âhumdur felekde ebr-i bârândan garaz

Eşk-i çeşmümdür eşigüñde Süreyyâdan murâd

52. Yüz Ve Yanak (Rûy, Rû, Likâ, Ruh, Ruhsâr, Ârız, Hadd)

Avni’de sevgilinin yüzü parlaklık yönünden aya (A.G.1-1), (A.G.1-3), (A.G.33-3), (A.G.64-4), bayram hilaline (A.G.1-1), güneşe (A.G.14-1), (A.G.18-2), (A.G.52-4), gündüz vaktine (A.G.18-4), (A.G.49-2), (A.G.51-1), (A.G.52-2), (A.G.77-3) ve ateşe (A.G.37-2) benzetilir. AyParlaklık yönünden bu unsurlara benzetilen yüz, ay ve güneşle mukayese edilir ve onlara üstün gelir (A.G.42-2). Hatta ay ve güneş, sevgilinin yüzünün parlaklığı karşısında Sühâ Yıldızı gibi kalır (A.G.18-7).

Peri gibi bir güzelliğe sahip olan sevgilinin yüzü (A.G.54-5), (A.G.55-3), (A.G.68-3), gül bahçesine (A.G.31-1) ve onun içindeki güle teşbih edilir (A.G.7-1), (A.G.7-3), (A.G.19-5), (A.G.29-1), (A.G.32-4), (A.G.40-1), (A.G.45-1), (A.G.57-1). Sevgilinin yüzü güzellik şiirinin matlası (A.G.1-5) ve güzellik sultanının hacibi olarak ele alınır (A.G.57-5).

Âşığın yüzü renk itibari ile kara (A.G.58-4) ve sarıdır (A.G.38-3), (A.G.70-5). Âşık, yüzünü her daim sevgilinin ayağının altına koymaya hazırdır (A.G.12-2), (A.G.39-4), (A.G.70-3).

Tıpkı yüz gibi sevgilinin yanağı da parlaklık yönüyle aya (A.G.5-3), (A.G.36-3), güneşe (A.G.23-1), (A.G.42-2), ateşe (A.G.46-1), (A.G.65-4), benzetilir. Bunun dışında yanak,

mumun ışığına da benzetilir (A.G.36-2). Yanak, hiçbir benzetme yapılmadan direkt parlak olarak nitelendirilir (A.G.77-3).

Sevgilinin yanağı güzelliği yönüyle cennete (A.G.52-5), güle (A.G.8-1), (A.G.13-5), (A.G.36-1), (A.G.46-2), (A.G.59-5), (A.G.25-4) benzetilir ve onunla mukayese edilir (A.G.71-2). Ayrıca yanak, kendisine perde olan saç (A.G.33-5) ve üzerinde barındırdığı ayva tüyleri ile beraber ele alınır (A.G.36-7), (A.G.11-1). Sevgilinin yanağı içinde güller açan bir bahçeye benzetilir

Behâr-ı ‘ârız-ı dilberde tâze güller açılmış

İderse n’ola bülbül gibi ‘âşıklar temâşâyı

(B)

Her iki şairde de sevgilinin yüzü parlaklık yönüyle aya (S.K.10-10), (S.K.14-15), (S.K.18-10), (S.G.23-1), (S.G.48-3), (S.G.58-1), (S.G.62-6), (S.G.66-1), (S.G.106-7), (S.G.109-4), (S.G.124-2), (S.G.127-4), (S.G.154-5), (S.G.161-1), (S.G.176-1), (S.G.180-1), (S.G.180-2), (S.G.180-3), (S.G.180-4), (S.G.180-5), (S.G.194-2), (S.G.201-5), (S.G.225-1), (S.G.34-1), güneşe (S.G.24-4), (S.G.156-2), (S.G.175-2), gündüz vaktine (S.G.46-3), (S.G.215-3) benzetilir. Bunun yanı sıra yüz, güneşle mukayese edilir ve ona üstün gelir (S.G.114-6). Yüz onu örten saç ile beraber ele alınır (S.G.119-3), (S.G.159-3).

Her iki şaire göre de yüzü sarı (S.K.9-31), (S.G.112-6), (S.G.117-7), (S.G.145-1), (S.G.212-5) ve kara (S.G.102-2) olan âşık, sevgiliyi arzular ve bu arzusuna kavuşmak için yüzünü onun ayağının altına koymaya hazırdır (S.K.11-16), (S.G.27-5), (S.G.38-2), (S.G.39-5), (S.G.160-3).

Sevgilinin yüzü peri gibi güzeldir (S.G.43-5), (S.G.47-3), (S.G.202-2) ve gül gibidir (S.G.155-4), (S.G.165-4), (S.G.205-1), (S.G.225-2). Güzellik yönünden güle benzetilen sevgilinin yüzü onunla mukayese edilir ve ona üstün gelir (S.G.133-2).

Tıpkı yüz gibi yanak da her iki şairde de parlaklığı yönüyle nur saçan bir unsur olarak görülür (S.K.6-4), (S.K.2-13), (S.K.11-9) ve aya (S.G.95-5), güneşe (S.G.37-3), (S.G.106-2), (S.G.159-2) mumun ışığına (S.G.83-3), (S.G.206-6), ateşe (S.G.44-7) benzetilir. Yanak, ay ile mukayese edilir ve ona üstün gelir (S.G.78-3)

Âşığın hasretini çektiği yanak (S.K.5-8), (S.G.18-5) gül bahçesinin bir parçası olan (S.K.17-4) güle (S.G.30-5), (S.G.208-6), (S.G.212-2) benzetilir ve onunla mukayese edilip ona üstün geldiği ifade edilir (S.K.19-2). Yanak, üzerine dökülen saç (S.K.9-3) ile beraber ele alınır ve sevgiliden, yanağına perde olan bu örtüyü kaldırması istenir (S.G.11-1).

(F)

Selimi’de sevgilinin yüzü Zühre yıldızı’na benzetilir (S.G.163-4). Avni, sadece sevgilinin yüzünü ele alırken Selimi, Hz. Muhammed’in yüzünü ele alır ve onun yüzünü güneşe (S.K.4-TB. 1-1) benzetir.

Selimi Avni’den farklı olarak sevgilinin nazik yüzünü (S.G.61-1) Nevruz’da gül yetiştiren bir toprak olarak ele alır (S.K.14-31). Selimi, sevgiliyi Yusuf yüzlü (S.K.10-6), (S.K.18-11), güzel yüzlü (S.G.23-3), (S.G.70-3), (S.G.195-1) şeklinde ele alır ve onun yüzünü Türk diye nitelendirilir (S.G.45-6).

Selimi, Avni’den farklı olarak Hz. Muhammed’in yanağını şiirlerinde ele alır ve onun yanağını güle (S.K.4.TB.3-1) benzetir. Selimi, sevgilinin yanağını beyaz olması yönüyle ele alır (S.K.21.M-3) ve nazik olan bu yanağın (S.G.202-1) sevgilinin güzelliğini ortaya çıkardığını (S.K.2-12) ifade eder. Ayrıca Selimi, sevginin güzelliğinin yanağından ayan olduğunu ifade eder (S.G.76-1).

Selimi, sevgilinin peri yanaklı bir güzel olduğunu (S.G.60-3), (S.G.227-1), ifade eder ve onun yanağını aynaya (S.G.56-2) teşbih eder. Avni’de yanak Cennet’e benzetilip onunla mukayese edilirken Selimi’de, onun içinde bulunan Rıdvan’a ve Huri’ye bile tercih edilebilecek bir güzellik unsuru olarak ele alınır (S.K.11-24)

Sevgilinin yanağı parlaklık yönü ile gündüz vaktine (S.K.19-12), (S.G.76-2), mehtaba (S.G.29-5), aynaya (S.G.122-2), Süheyl yıldızına benzetilir (S.G.187-3) ve sevgilinin bu parlak yanağı gece ases kılığında gelen ayı bile mahcup eder (S.G.27-4). Selimi’de âşığın yanağı sarı (S.K.6-28), (S.G.32-4) olarak değerlendirilir.

Tā be-key der-pīš her bī-derd ez-‘acַz ü niyāz

Hāk-i rāh sāzem ruh çün berg-i kāh hīš-rā.

(Ne zamana kadar dertsiz olanlar (senin derdinle) acizlikten yalvaracak? (Daha ne zamana kadar) Sararmış yaprak gibi olan yanağımı yolunun toprağına süreceğim?)

İKİNCİ BÖLÜM

SELİMİ DİVANININ METNİ

Kasīde

Tevhīd

1

- 1) Hudāyā tō-rā zībed in-pādişāhī
Ki her pādişāh-rā tō poşt ü penāhī.¹
- 2) Konī post-ı ān-rā ki ne-būd pesendet
Dehī ser-firāzī be-her kes ki hāhī.²
- 3) Be-gayr ez-tō şāhī ne-şāyed kesī-rā
Ki esrār-ı her bende dānī kemāhī.³
- 4) Be-rā sebāt-ı zātet ki der-her sıfat-ı hest
Güvāhend eşyā ze-meh tā-be-māhī.⁴
- 5) Eger ‘āsīyem men tō rahmet me-kon kem
Çü kes nīst der-da‘vī-i bī-günāhī.⁵
- 6) Tō deh istikāmet der-iklīm-i ‘adlem
Ki hestem be-rāh-ı gamet merd-i rāhī.⁶
- 7) Ze-şerm-i güneh çün şafak be-kevākib
Konem ruh ez-eşk ruhsār-i gāhī.⁷
- 8) Şode dūd-ı dil perde der-pīş-i çeşmem
Me-rā hōd çü nāme bes-in rū-siyāhī.⁸
- 9) Be-gayr ez-tōem nīst kes v‘üz tōem men
Be-bahşā Selīmī hōd-rā ilāhī.⁹

¹ 1) Ey Hüda! Sen her padişahın yardımcısı ve sığınağı olan sultanlığa yaraşırınsın.

² 2) Beğenmedğin, hoşuna gitmeyenlerin ve yükselme hırsında olanların derecelerini alçaltırınsın.

³ 3) Kulluğun sırrını bilenlere senden başka şah gerekmez.

⁴ 4) Senin zatın öyle bir zattır ki varlığının sıfatları mahiden eşyaya (denizin en dibinden göğün en yükseğine) kadar her yerde zuhur eder.

⁵ 5) Kimse günahsız olduğunu iddia edemez. Bu yüzden asi olan bu kulundan rahmetini esirgeme.

⁶ 6) Senin gamının yoluna benliğimi adadığım adalet iklimime istikamet çiz. Bana yol göster.

⁷ 7) Günahımın utancından yanağıma dökülen gözyaşları şafak vakti görünen yıldızlar gibidir.

⁸ 8) Gönül dumanı gözümün önüne perde oldu. Amel defterime benzeyen bu yüzü karalık bana kâfidir.

⁹ 9) Ben senden başkasında değilim, ben sendenim. Selimi’yi bağışla. Çünkü sen onun ilahısın.

Der-Tevhîd-i Hazret-Bârî

2

9a.

- 1) Ey to-râ perde-i ‘izzet-i ‘alem-yektâyî
Kes ne-hemtâ-i tō der-mülket-i bî-hemtâyî.¹
- 2) Hiç bî-emr-i tō ez-bende ne-yâyed emrî
Men be-emr-i tō konem herçî ki tō fermâyî.²
- 3) Ser-be-ser hestî-i mâ cümle çü mestî hâk-est
Ki ze-dest-i keremet rîhte der-bînâyî.³
- 4) Kudretet-set nihâd-est be-hükmet-i ber-tâk
Hemçü yek şîşe büved noh felek-i mînâyî.⁴
- 5) Her gedâ kahr-ı tō rānet ze-serâ perde-i hâk
Ne ze-takvâ büvedeş behre ne ez-mevlâyî.⁵
- 6) Çün dehed kahr-ı to pervâz be-şâhîn-i kazâ
Peşşe der-kelle-i Nemrûd koned ‘Ankâyî.⁶
- 7) Yek gedâ bûd Süleymân be-‘âsâ vü zenbîl
Yâfet ez-lütf-i tō an haşmet-i mülk-ârâyî.⁷
- 8) Mustafâ bûd yetîm-i ze-‘Arab pest-i deret
Dâdeş in‘âm-ı tō tâc-ı şeref-i bâlâyî.⁸
- 9) Püser-i Nûh-ı nebî-râ gazabet rüsvâ kerd
Vü rükün emr koned Ermenî-i ‘İsayî.⁹

¹ 1) Ey izzet perdesi, birliğinin alameti olan Tanrı; eşsizlik mülkünde senin eşin olan hiç kimse yoktur.(Bu kaside Berlin Nüshası’nda ‘‘Der tevhîd-i bârî celle şānuhu’’ adıyla 1. sırada yer alır.)

² 2) Sen istemezsen kuluna hiç kimse bir şey yaptıramaz. Eğer ben, bir emri yerine getiriyorsam sen emrettiğin (nasip ettiğin) için getiriyorum. (Sü. 1 1b 5. By // mi-fermayi) (Be. N: 1-6 // ne-yâyed// be-emîr// herçî tōem fermâyî.)

³ 3) Bütün varlık âlemi senin varlığının karşısında ölü gibidir. Senin kerem elin onları kalıba döker, diriltir. (Be. N:1-7)

⁴ 4) Kudretinin gökyüzü kemerine koymaya hükmettiği dokuz felek sadece bir şişeden ibarettir. (Sü. 1 1b. 7. By// kudretet-râ ki) (Be. N:1-9// kudretet-râ ki// buved)

⁵ 5) Senin toprağının perde olan gölgesinden kovulan bir kulun ne takvadan ne de senden nasibi olur. (Be. N:1-11// hük-m-i tō// perde-i hâl// buvedeş)

⁶ 6) Senin kahrının kaza şahini uçtu ve Memrud’un başına konan sineği Anka’ya çevirdi. (Sü. 1 1b 9. By) (Be. N:1-12// haşmet ü mülk- ârâyî)

⁷ 7) Süleyman, asası ve zenbili ile bir köleden başka bir şey değilken senin lütfunla sayısız mülke sahip oldu.(Sü. 1 1b 10.By) (Be. N:1-13)

⁸ 8) Mustafa senin kapıda Arablardan bir yetim idi. Sen ona yücelik ve şeref tacını lütfettin.(Be. N: 1-14// şeref-i vâlâyî)

⁹ 9) Nuh peygamberin oğlunu senin gazabın rezil rüsva ettiği gibi sen emredersen bir Ermeni, İsa olur. (Be. N: 1-15// Ver-konî)

10) Rüstem-i Zāl ze-yek-i pīre-zenī kem būdī
Ger ne ez-püşt-i tō mī-yāft çenān ber-pāyī.¹⁰

11) Hemçü Dārā be-deret bende hezārān Hüsrev
Ey tō dārende vü zībende tō-rā dārāyī.¹¹

12) Cilve-i hüsn-i tō zāhir ze-ruh-ı her zībā
İn çı hüsn ü çı zuhūr-set be-dīn zībāyī.¹²

13) Tō nihān der-tutuk-ı nūr zuhūret heme cā
Rūyet ez-gayr nihān v‘ez heme rū-peydāyī.¹³

14) Der-taleb-kār-ı envār-ı tō hemçün meh ü mihr
Ez-şafak dīde-i eflāk be-hūn-ı bālāyī.¹⁴

15) Kerde hükm tō revān ez-‘adem ābād ezel
Rüz ü şeb-rā çü dü kāsıd be-cihān peymāyī.¹⁵

16) Misl-i Mūsa be-ser-i Tūr tō-rā sad ‘aşık
Ber-zebān-lāne vü bī-hūş şode der-ālāyī.¹⁶

17) Pādīşāhā çü Selīmī ki gedā-yı deret-set.
Dāniş-i bahş ki efvūn buved ez-dānāyī.¹⁷

¹⁰ 10) Zaloğlu Rüstem bir kocakarından daha güçsüz idi. Senin yardımın olmasa bu kuvvete erişemezdi. (Sü. 1 2a. 13. By) (Be. N: 1-16)

¹¹ 11) Dārā gibi binlerce padişah senin kapında köledir. Sen Dārā’dan daha üstün ve yücesin. (Sü. 1 1b. 2. By) (Be. N: 1-2// zībende-ter ez-dārāyī.)

¹² . 12) Senin güzelliğinin yansıması her güzelin yanağında zuhur ediyor. Bu güzellik nasıl bu kadar muhteşem ortaya çıkıyor. (Sü. 1 1b. 3. By) (Be. N: 1-3// her-zīb)

¹³ . 13) Sen, yüzünün nurunun aralığından her yerde zuhur ediyorsun. Yüzün yabancıardan gizli ama her yüzde ortaya çıkıyorsun. (Sü. 1 1b. 4. By) (Be. N: 1-4)

¹⁴ . 14) Ay ve güneş gibi feleklerin gözleri de kanlar içinde şafaktan senin nurlarını talep ediyor. (Be. N: 1-5// taleb-kār-i)

¹⁵ 15) Senin hükmünün geçmişten beri yokluktan varlığa sirayet ettiğine gece ve gündüz yalansız iki şahittir. (Sü. 1. 6. By) (Be. N:1-8)

¹⁶ 16) Senin Tur Dağı’ndaki Musa gibi yüzlerce aşığın var. Onlar da tıpkı Musa gibi senin yüceliğinden kendilerinden geçmişler ve onların dili tutulmuştur. (Sü. 1 1. By 8. By) (Be. N: 1-10)

¹⁷ 17) Ey Padişah! Kapında köle olan Selimi’ye bilgidenden daha fazla bir irfan ihsan et. (Sü. 1 2a. 13. By) (Be. N: Be Selīmī ki)

18) Be-deheş şāhī ez-saltanat-ı dehr berī

Şāhī ān-set ki rāheş sūy-ı hōd be-nümāyī.¹⁸

NA‘T-I ŞERİF

3. Kasīde

1) Ey ber efrāşte zātet ‘alem-i bālāyī

Sāye ez-‘alemet noh felek-i vālāyī.¹

2) Sāye kerdi be-seret ebr ki bā-īn ‘azāmet

Reşk berdī ki be-hurşīd tō ser-i fersāyī.²

3) Âdem evvel ki güneh kerd heme dānistī

Ki tō āhir be-ser-i taht-ı şefā‘at āyī.³

4) Büt-perestī be-coz ez-mihr-i tō her mihr ki hest

Her hāyālī ki be-gayr tō heme sevdāyī.⁴

5) Hāletī k‘ān be-tō ne-būd heves bād-ı hevā

Dāniş k‘an be-tō ne-būd ‘abes ān dānāyī.⁵

6) ‘Arş ez-ān küngüre ber-küngüre şod zīnet-i nūr

Tā tōeş der-şeb-i mi‘rāc be-kadr ārāyī.⁶

7) Coz reh-i şer‘-i to reften çī besī güm-rāhī

Be-tō mensüb ü güneh-kār besī rüsvāyī.⁷

¹⁸ 18) Ona dünya saltanatından beri olan bir saltanat ver. Asıl şahlık odur. Ona senin yolunu göster. (Sü. 1 2a. 14. By)

¹ 1) Ey! Zatı ile ululuk bayrağını yükselten (Muhammed), dokuz yüce felek senin bayrağının gölgesidir. (Bu kaside Berlin Nüshası’nda ‘‘Der Na‘t-i Resül’’ adıyla 2. sırada yer alır.)

² 2) Bulut, güneşin senin yüce başında dolaşmasını kıskandı ve bu yüzden başına gölge oldu.

³ 3) İlk defa günah işleyen Âdem peygamber senin şefaata tahtının başına eninde sonunda geçeceğini biliyordu.

⁴ 4) Senin güzelliğinden başka her güzellik putperestliktir. Senin hayalinden başka her hayal boş bir sevdadır. (Sü. 1 2a 5. By) (Be. N: 2-5)

⁵ 5) Sana heves etmeyenin hali heves rüzgârı gibi gelip geçicidir. Senin ilim kaynağından gelmeyen her bilgi boş, anlamsız bir bilgidir. (Be. N: 2-7// heves ü bād-ı hevā)

⁶ 6) Arş senin ona Miraç gecesinde kadir, kıymet vereceğin ümidiyle baştanbaşa nur ile süslendi. (Sü. 1 2a. 4. By) (Be. N: 2-4// zīver-i nūr)

⁷ 7) Senin şeriatının yolundan başka yolda yürümek ne büyük sapkınlıktır. Sana itaat edip de günah işleyen kişi ne rezil bir kişidir. (Sü. 1 Güneh-kār-rehī) (Be. N: 2-8// zihī rüsvāyī)

8) Hest ümîd-i Selîmî şehenşâhî-i tō
Ki be-yāyed ze-visālet-i şeref-bînāyî.⁸

9) Rūhet ez-cism-i mücerred şode vü rūhānî
Zātet ez-‘âlem-i süflî beder ü ‘ulyāyî.⁹

4. Kasîde (Terkib-i bend)

I.Bend

1) Hurşîd ‘aks-i āyîne-i rûy-ı Mustafâ-st
Peyvend her dü kevn be-yek-i müy-ı Mustafâ-st¹

10a

2) Īn-şu‘lehâ-yı nūr-ı meh ü mihr ü subh ü şām
Dendānhâ-yı şāne-yi gīsū-yı Mustafâ-st²

3) Rūz ü şeb-i cihān ki medār-ı zemāne-st
Z‘ol gulāf-ı heykel bāzū-yı Mustafâ-st³

4) Bāşed penāh ümmet-i her derd-mend-rā
Ger kuvvet-i dil-îst ze-pehlū-yı Mustafâ-st⁴

5) Pür-dil kesî ki dād dil ü cān be-mihr-i ō
Hōş hātır ān ki hātır-ı ō sūy-ı Mustafâ-st⁵

⁸ 8) Selimi'nin sana kavuşma hayaliyle şahların şahı olan senin yüzünü görme şerefine erişeceğine dair ümidi vardır. (Be. N: 2-9)

⁹ 9) Senin ruhun eşsiz bir cisimden çıkmış ruhaniyettir. Senin zatın süfli âleme değil yüce (bir âleme) aittir. (İs. 4'te yok) (Be. N: 2-6)

¹ 1) Güneşin parlayan ışığı Mustafa'nın yüzünün aynasındandır. Her iki âlem Mustafa'nın kılıyla birbirine bağlanmıştır. (Bu kaside Berlin Nüshası'nda " Terkib-İ Bend Der Na't-İ Nebevî" adıyla 1. bentte yer alır.)

² 2) Gece ve gündüz dünyayı aydınlatan ayın ve güneşin bu nur parıltıları Mustafa'nın saçının tarağının dişleridir.

³ 3) Gece ve gündüz sürekli dönmektedir. (Bu dönüşü sağlayan) Mustafa'nın kollarının kuvvetidir. (Sü. 1// Ze-ol) (Be. N: 4-4)

⁴ 4) Dertli olanlar derdine tahammül etmek için eğer gönlünde bir kuvvet buluyorsa, bu kuvvet Mustafa'nın vücudundan gelir. /Be. N: 4-5)

⁵ 5) Gönlünü ve canını onun sevgisine veren kişi ne kadar cesur bir kişidir. Düşüncesi Mustafa olanın fikri ne hoştur. (Sü. 1. 2b. 4. By) (Be. N: 4-6)

6) Cān-1 sabā ze-tavf-1 cihān tāze gešt ü goft

K‘īn bŷy-1 cān ze-sŷnbŷl-i gŷl-bŷy Mustafā-st⁶

7) Ō ŷāh-1 mŷrsel-est ü resŷl-1 tamām hayl

Maksŷd-1 ō-st kevn ü mekān der-reheŷ tufeyl.⁷

II. Bend

1) Kasr-1 behiŷt mihr-i muhibbān-1 Mustafā-st

Mevcŷd-1 herçi hest ze-ihsān-1 Mustafā-st¹

2) Pā ber-ser-i sipihr nihed hemçŷ āfitāb

Dest-i ŷmīd-i her ki be-dāmān-1 Mustafā-st²

3) Nŷrī ki def‘-i zulmet-i ‘isyān mā koned

Āhir tulu‘-1 ō ze-giribān-1 Mustafā-st³

4) Çend-īn hikāyet-i ŷeb-i Mi‘rāc ü kadr-i ān

ŷerhī ze-vasf-1 mŷy-1 perīŷān-1 Mustafā-st⁴

5) Bedr-i mŷnīr-rā ki be-engŷt sāht ŷak

Yek huŷk-pāre-īst ki ez-hān-1 Mustafā-st⁵

6) La‘l ü gŷher ze-kān ber-ārīd ŷmmetān

K‘ān hŷn-bahā-yı gevher-i dendān-1 Mustafā-st⁶

7) Ān dil-i mŷnevver-est ki hŷn-est der-gameŷ

V‘ān dīde-i rŷŷen-est ki hayrān-1 Mustafā-st⁷

⁶ 6) Saba rŷzgārının canı cihānı dolaŷtıktan sonra tazelendi ve ‘‘Gŷl renkli sŷmbŷlden gelen bu can kokusu Mustafā’dandır. ’’ dedi. (Sŷ. 1 2b. 5. By) (Be. N: 4-7// ze-tavf-1 çemen)

⁷ 7) O nebilerin ŷahıdır ve bŷtŷn resuller onun ordusudur. Varlık sahasının yaratılmasının sebebi odur. Bŷtŷn bunlar onun yoluna hediye dir. (Be. N: 4-8/ resŷlān-1 tamam)

¹ 1) Var olan her ŷey Mustafā’nın ihsanındandır. Cennet kŷŷkŷ Mustafā’yı sevenlerin nasibidir. (Bu kaside Berlin Nŷshası’nda 3. bentte yer alır.)

² 2) ŷmit eliyle Mustafā’nın eteğine yapıŷan her kiŷi, ayağını gŷneŷ gibi, gŷkyŷzŷnŷn baŷına koyar. (sipihr-i mihr)

³ 3) Biz i isyan karanlığından kurtaracak nur, Mustafā’nın yakasından doğacaktır.

⁴ 4) Mıraç gecesi hakkındaki bu kadar hikāye, Mustafā’nın değerini ve onun saçının bir tek telini ŷerh etmek içindir. (Sŷ. 1. 2b. 4. By// kadr-i o)

⁵ 5) Parmağıyla ikiye bŷldŷđŷ parlak ay, onun sofrasındaki kuru parçalardan biridir.

⁶ 6) Dolunay madeninden saçılan tŷm lal ve gŷherler ŷmmetlerin, Mustafā’nın mŷcevher gibi diŷinin kan bahası için saçtığı lal ve gŷherlerdir.

8) Ma‘şūk ‘aşk ü ‘āşık-ı cān-bahş dil-nüvāz

10b

Şāh-ı şefī‘-i Ahmed ü Mahmūd ü hem Ayāz.⁸

III. BEND

1) Hübī-i ‘ālem ez-gül-i ruhsār-ı Mustafā-set

Envār-ı her dü kevn ze-dīdār-ı Mustafā-st.¹

2) Sad ser be-habbe-i dü vü sad cān be-nīm cū

Ān-cā ki ‘aşk-ı germ-i bāzār-ı Mustafā-st.²

3) Şāhenşeh-i ān gedā ki buved hāk-i rāh-ı ō

Āzād-ı ne-bende ki giriftār-ı Mustafā-st.³

4) Īn-rūşenī ki hest zuhūr-ı kemāl-i ‘aşk

Yek lem‘a ez-şā‘şa-i envār-ı Mustafā-st.⁴

5) Tübī girifte dest be-ser istāde-i mahv

Hayrān nahl-kāmet-i reftār-ı Mustafā-st.⁵

6) Ān sīne-i şād k‘ez gam-ı ō sāht dil ceres

V‘ān cān-ı ‘azīz k‘ez pey-i īsār-ı Mustafā-st.⁶

⁷ 7) Onun gamıyla kan olmuş gönül parlak bir gönlüdür. Mustafa'nın hayranı olan göz de aydınlık bir gözdür.

⁸ 8) O hem seven hem sevilen hem sevgi hem can bağışlayan ve gönül okşayandır. O Ahmet, hem Mahmut hem Ayaz'dır.

¹ 1) Âlemin güzelliği Mustafa'nın gül yanağındandır. Her iki âlemin nurları da Mustafa'nın didarındandır. (Bu kaside Berlin Nüshası'nda ‘‘ Terkib-İ Bend Der Na't-İ Nebevî’’ adıyla 2. bentte yer alır.) (Be. N: TB-2-1)

² 2) Mustafa'nın hararetili aşk pazarında yüz baş iki habbeye, yüz can yarım arpaya satılır. (Be. N: TB-2-2)

³ 3) Onun yolunun toprağı olan her köle şahların şahıdır. Onu azat etmeye paha yetmez. Çünkü o Mustafa'ya tutulmuştur. (Sü. 1 3a. 2. By) (Be. N: TB-2-3)

⁴ 4) Aşkın kemale ermesinden ortaya çıkan bu parıltı, Mustafa'nın nurlarının parıltısından sadece bir parçadır. (Sü. 1 3a. 3. By) (Be. N: TB-2-4)

⁵ 5) Tuğba ağacı Mustafa'nın salınan boyunu görünce eli ayağı tutuşmuş ve baş aşağı dönmüştür. (Sü. 1 3a. 4.By) (Be. N: TB-2-5)

⁶ 6) Onun gamından şad olan sinenin etekleri zil çalar. Mustafa'nın yoluna bağışlanan can aziz olur. (Be. N: TB-2-7// dil-i hazin)

7) Cibrīl ez-ān ze-çarh fūrū n-āyed īn-zemān

Gū şermsār mānde ze-güftār-ı Mustafā-st.⁷

8) Dūr ez-dereş figān ki be-cānem ze-zīsten

Hāşā ki bahr-i gam şodem ez-hūn gerīsten⁸.

IV. BENT

1) Subh-ı ümīd tal‘at-ı zībā-yı Mustafā-set

Eser ez-gayb der-dil-i dānā-yı Mustafā-st¹

2) Gū hiç kes me-kon taleb-i hil‘at-i kemāl

K‘in cāme-rā-st ber-kad ü bālā-yı Mustafā-st²

3) Āncā ki mest-i menzil ü hāl ü kemāl-i ‘aşk

Sad ser fedā-yı hāk-i kef-i pāy-ı Mustafā-st³

4) Ez-nūr-ı ō-st rüşenī çeşm-i merdümān

Ārī ki çeşm-i ehl-i nazar cāy-ı Mustafā-st⁴

5) Ger āgehī ze-ma‘ni-i ve‘ş-şemsi vedduhā

Ta‘rīf-i māh-rūy-ı dil-ārā-yı Mustafā-st⁵

11a

6) Bi-şek hudā-şinās büved der-reh-i yakīn

Dervīş-i ‘āşıkī ki şināsā-yı Mustafā-st⁶

7) Be-nekr be-çarh ü kevkeb-i leşker-i nücüm

K‘ānhā fūrūg-ı güher-i vālā-yı Mustafā-st⁷

⁷ 7) Cebrail bu zamanda Mustafa'nın sözünden utandığı için gökyüzünden inmiyor. (Sü. 1 3a 5. By) (Be. N: TB. 2-6)

⁸ 8) Canım bedenimden uzak oldu. Senin kapından uzak olduğum için gamdan başka çöp, süprüntü devamlı gözyaşı döktüdü. (Sü. 1 3a. 6By) (Be. N: TB. 2-8)

¹ 1) Ümid sabahı Mustafa'nın güzel yüzüdür. Gaybın sırları onun arif olan gönlüne doğar. (Sü. 1 3a. 1.By) (Bu kaside Berlin Nüshası'nda 4. bentte yer alır.)

² 2) Hiç kimsenin olgunluk elbisesini talep edemeyeceğini işit. Çünkü bu elbise yalnızca Mustafa'nın yüce boyuna uygundur.

³ 3) Orası yolcuların ve aşktan olgunlaşmış kişilerin yeridir. (O yerde) yüz tane baş Mustafa'nın ayağının altındaki toprak için feda edilir.

⁴ 4) İnsanların gözlerinin parlaklığı onun nurundandır. (Bu yüzden) nazar ehlinin gözleri ona doğru kayar, ona bakar.

⁵ 5) Eğer ve‘ş-şemsi vedduha'nın manasından haberdar isen. Bu ayetin Mustafa'nın gönül süsleyen ay gibi yüzünü tarif ettiğini bilirsin. (Sü. 1 3a. 3. By)

⁶ 6) Mustafa'yı tanıma şerefine nail olan garib âşık, şüphesiz Allah'ı da tanır ve onun yakınlığına ulaşır. (Sü. 1 3a. 4. By)

⁷ 7) Gökyüzünde peyda olan yıldız ve gezegen askerleri Mustafa'nın yüce güherinin incileridir. (Sü. 1 3b. 5. By)

- 8) Dā'im dil-i ŧikeste-i men der-hevā-yı ō-st
Vāreste ez-belā-yı hōd ü mübtelā-yı ō-st.⁸

V.Bend

- 1) Ey dil hayāt-ı rūh bā-ni'am -ı Mustafā-st
Vü āgāz-ı kā'ināt ze-encām-ı Mustafā-st¹
- 2) Simurg-i cān-ı mā ki remīd-est ez-dü-kevn
Mīnnet hudāy-rā ki be-cān rām-ı Mustafā-st²
- 3) Kevser nemī ze-çeşme-i ihsān-ı rahmeteş
Āb-ı hayāt katre-i ez-cām-ı Mustafā-st³
- 4) Gerdün çı-güne rāst koned kad hemçü çeng
Kū tā be-rüz-ı haşr der-ıkrām-ı Mustafā-st⁴
- 5) Ebū Cehl-i münkīr sühan-ı ehl-i hak çerā-st
İn gufte-gūyhā çü be-ilhām-ı Mustafā-st⁵
- 6) Bā-ın zebān ze-berden nāmeş hayā konem
Dā'im egerçi zıkr-i dilem nām-ı Mustafā-st⁶
- 7) Hurşīd-i germ-kām der-in çārumīn kafes
Per-i kebūterī-st der-dām-ı Mustafā-st.⁷
- 8) Ey şeh be-ümme-tān-ı hōd āhir ni'am bahş
Vü ān ki şarāb-ı 'aşk be-cān-ı Selim bahş.⁸

⁸ 8) Benim kırık gönlüm daima onun arzusundadır. Kendi derdinden geçer ve ona mübtela olur.

¹ 1) Ey Gönül! Ruhun hayat sürmesi ancak Mustafa'nın nimeti ile mümkündür. Ve kâinatın yaratılması onun vesilesiyledir. (Kâinat onun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır.) (Bu kaside Berlin Nüshası'nda 5. bentte yer alır.)

² 2) İki âlemde de sürekli kaçan can Simurg'u Allah'a şükür olsun ki Mustafa'ya boyun eğdi.

³ 3) Kevser onun rahmetinin ihsan çeşmesinden bir nemdir. Ab-ı hayat Mustafa'nın kadehinden bir damladır. (Sü. 1 3b. 3. By // rahmeteş)

⁴ 4) Mustafa'ya ikramda bulunmak için haşre kadar çeng gibi (iki büklüm) olacak olan dünya nasıl düzelebilir ki?

⁵ 5) Aşk ehlinin Mustafa'nın ilhamı ile söylediği sözleri Ebu Cehl niçin inkar eder?

⁶ 6) Gönlüm sürekli Mustafa'yı zikretmektedir. Eğer bu zikri dilimle söyleyecek olsam bundan hayâ ederim, utanırım.

⁷ 7) Bu dördüncü kafeste (felekte) hızlı adımlarla yürüyen güneş, Mustafa'nın tuzağının içinde uçan bir güvercindir. (Be. N: Per-i ān kebūterī-set)

⁸ 8) Ey Şah! Onun ümmetlerine ahirette büyük hediyeler ihsan et ve Selimi'nin canına da aşk şarabını bağışla.

Kasīde der-vasf-ı cānān-ı hōd

5

- 1) Berīn hırāmeş der-şūhī me-rev ze-pīş-i nazār
Çü mī-reved dil-i men hem ze-pey be-hūn-ı ciğer.¹
- 2) Eger ze-ser be-nehī bār-ı kibr bā-men neh
Çonīn ki fark-ı tō mī-rencīd ey meh ez-efser.²
- 3) Pes ez-hezār firākem çü vasl be-nümāyī
Çenān konī ki şeved ez-firāk vasl beter.³
- 4) Dil ez-tō dūr ki mānd me-rā koned Mecnūn
Be-gū çeğūne konem veh ber-in dil-i ebter.⁴
- 5) Tō-rā ze-lütuf cemālī çü māh-ı nūrānī
Me-rā ze-‘aşk-ı tō eşkī çü lāle-i ahmer.⁵
- 6) Cōz īn-ümīd ne-bāşed me-rā ez-ān leb-i la‘l
Geh keh gehī ki güher be-şikenī ze-dürç-i dürer.⁶
- 7) Kerem-nümāy ü berāy-ı hudā be-keş zārem
Bed īn-cünūn neyem lāyık ey perī-peyker.⁷
- 8) Şodem be-merg-i hōd ez-hasret-i ruhet rāzı
Terahhimī be-kon ey seng-dil be-mā be-niger.⁸
- 9) Ze-derd çend figān ey dil āh-ı nāle-i hōd
Hemān be-pādşeh-i ‘ādil be-gū be-ān-ber.⁹
- 10) Sipihr-i lütuf ü nigūyī ü māh-ı burç-ı şeref
Ki āfītāb büved bendeş çı cāy-ı kamer.¹⁰

11b

¹ 1) Senin tatlı tatlı salınışına ve güzelliğine birisi nazar ettiğinde benim gönlüme kan doluyor.

² 2) Ey Meh! Aramızda taçdan dolayı olan ayrılık beni kırıyor. Eğer sen kibiri bırakırsan (kibiri bırakıp bana meyledersen) ben de bu tacı bırakırım.

³ 3) Kavuşma ayrılıktan nasıl kötü olabilir? Bunca ayrılıktan sonra kavuşmayı nasip et.

⁴ 4) Gönül senden uzak kaldı. Bu ayrılık beni Mecnun’a çevirdi. Söyle, ben bu muradına ermemiş nakıs gönülle nasıl feryad etmeyeyim.

⁵ 5) (Allah) sana lütfundan dolayı ay gibi parlak bir yüz nasib etti. Bana ise senin aşkından kırmızı laleye dönmüş bir göz nasib etti.

⁶ 6) Onun kırmızı dudağından başka şeyden ümit etmek gerekmez. Çünkü kırılan incilerin içinden bazen saman bazen de inci çıkar.)

⁷ 7) Ey peri yüzlü sevgili! Allah için, ettiğim feryatlara acı. Bu kadar kendinden geçme yeter. Bana merhamet et.

⁸ 8) Yanağının hasretinden ölmeye razıyım. Ey taş gönüllü sevgili! Bana bak ve merhamet et.

⁹ 9) Ey Gönül! Daha ne zamana kadar feryad edeceksin? Feryad ve ahını adil padişaha hemen duyur. (umulur ki o padişah senin derdine derman olur)

¹⁰ 10) Şeref burcundaki ay sana güzellik lütfetti. Ayın yerindeki güneş bile sana bende oldu.

6.Kasīde

- 1) Emīr-i mülk-i vefā Hüsrev
Ki la'l-i nāb ber-āyed be-nām ō ze-hacer.¹
- 2) Gehī ze-hıdmet-i ādāb-ı ō hıred hayrān
Gehī ze-vasf-i hat-i dil-keşeş kalem mıstar.²
- 3) Hadeng-i gamze-i tıreş be-heybet-i gam-ı hıcr
Neheng-i cevher-i bi-gış be-hey'et-i ejder.³
- 4) Ze-tāb-ı sünbül-i zülfeş şeb-i zemāne siyāh
Ze-nūr-ı 'ārız-ı ō rüy-ı rüzgār enver.⁴
- 5) Kadeş ze-gāyet-i hūbī nihālī ez-Rıdvān
Lebeş ze-rahmet ü pākī zülālī ez-Kevser.⁵

12a

- 6) Demī ki 'işve nümāyed ze-kūşe-i çeşmī
Dehed ze-cān u dil-i 'āşıkān-ı zār haber.⁶
- 7) Tebārekallah ez-în lütuf ü halk ü dānāyī
Ne'üzubillah ez-ān gamzehāy pür hañçer⁷
- 8) Zihī tō kān-ı melāmet ki cümle-i hūbān
Hemī be-rind ze-hānet nemek be-tong-ı şeker⁸
- 9) Zamīr-i pāk-i tō her dem be-derk-i kuvvet-i 'akl
Çü Cibrīl-i emīn vahīy āver ez-dāver.⁹
- 10) Be-cān helak-i şeker-hande-i tō sad çü Mesīh
Gedā-yı kūy-ı tō her rüz Hızr peygamber.¹⁰

¹ 1) Halis lal taşının onun adına hacerden geldiği vefa mülkünün emiri olan padişah. (Bu beyitin 1. mısrası eksiktir.)

² 2) Bazen akıl, onun adabının etkisinden hayran olur. Bazen de gönül çeken hattının vasıflarını anlatmak için kalem mıstar olur.

³ 3) Bakış okunun hadengi ayrılık gamının heybetine (tercüman oluyor). Senin cevher timsahın da ejderhalar topluluğu gibi (görünüyor).

⁴ 4) Gece vaktini siyah yapan onun sünbül gibi saçlarının parlaklığıdır. Zamanın yüzünü aydınlatan da senin nur gibi yanağıdır.

⁵ 5) Senin kaddin uzunlukta Rıdvān'dan daha güzel bir nihaldir. Senin dudağın rahmet ve temizlikte Kevser'den daha durudur.

⁶ 6) (O sevgili), göz ucuyla bir naz gösterdiği zaman ağlayıp inleyen âşıkların gönlü ve dilinden dünya haberdar olur.

⁷ 7) Bizi lütfundan dolayı yaratan ve bizi bilgi sahibi yapan Allah yüceler yücesidir (Ona hamd ederim). Hañçer gibi olan o gamzelerden de Allah'a sığmırım.

⁸ 8) Sen sofrandan rindlerin şeker testisine tuz (koyan) bütün güzeller gibi utanma timsalisin. Sana aferin.

⁹ 9) Senin temiz varlığın her zaman zihinlerde yer etmiştir. Çünkü bu Allah'ın CebraİL vasıtasıyla gönderdiği vahiyle sabittir.

¹⁰ 10) Senin tatlı gülüşün helak olan cana şifa veren yüz İsa gibidir. Senin kapının kölesi her gün Hızır peygamberdir. (Hızır peygamber dertlilere deva olmak için senin kapında hal-i hazırda bekler).

- 11) Giriftem ān ki tō-rā mader āfitāb büved
Münāsebet çü Mesīhā velīk nīst peder.¹¹
- 12) Ze-kār-ı nār-ı tō devran hemīşe kār-āmüz
Ze-nāz-ı ‘aşk-ı tō kūh-ı sipihr hākister.¹²
- 13) Be-gāh-ı merhamet ü halk ü lütuf-ı ferrūh-rūh
Ki süvārī-i meydān kīn-i Gazanfer-fer.¹³
- 14) Bahādır-ı ān dilberend hayl-i müjgānet
Ki vakt-i ma‘reke hestend her yekī saf-der.¹⁴
- 15) Zebān ze-vasf-ı tō hōd kāsır-set şāh-ı kesī
Eger be-rāh-ı tō rīzīm künc-i genc-i güher.¹⁵
- 16) Hemān bih-est ki ahvāl-i hīş ‘arz konem
Eger neh derd-i serī bāşedet ez-īn defter.¹⁶
- 17) Be-hakk-ı pertev-i hurşīd ü māh ü leyl ü nehār
Ki hest heykel-i hüsn-i tō cümle-rā zīver.¹⁷
- 18) Be-lem‘ā ki ze-rūyet fütāde ber-hurşīd
Be-dān seher ki ze-pirāhenet ber-āred ser.¹⁸
- 19) Be-hakk-ı kākül-i şūhet ki efser-i hüsn-ı
Be-hakk-ı levh-i çīnet ki cān-ı mā-st mekr.¹⁹
- 20) Be-dān rü ebrū-yı müşgīn ki süret-i tākeş
Be-kilk-i mü ne-tüvān best dest-i süret-ger.²⁰
- 12b**
- 21) Be-hakk-ı nergis-i mahmūr ü lütuf-ı her nazaret
Be-mestī ki derd mī-koned ze-nāz-ı eser.²¹

¹¹ 11) Güneş onun annesidir. Bu yüzden onu babasız doğan İsa ile ilişkilendiriyorum. İşte ben böyle bir güzele tutuldum.

¹² 12) Senin aşkının nazından devran sürekli bir şeyler öğrenir. (Devran senin aşk nazından yeni hileler öğrenir) Senin ateşinden gökyüzünün dağı kül olur.

¹³ 13) Senin kutlu lütfun merhamet zamanına meydan süvarisi olan iktidar sahibi Gazanfer’in kini gibi doğar.

¹⁴ 14) Savaş vaktinde her biri saf yaran o kahramanlar, dilberlerin kirpiğinin ordusuna mensuptur

¹⁵ 15) Eğer dil senin vasfını söylerse bu onun hatasıdır. Sen, yoluna gevher hazinesinin tamamı feda edilecek bir şahsın. (Senin vasfını dil ile söylemek yetmez. Senin yoluna tüm varlığım feda olsun).

¹⁶ 16) Eğer başımdaki derdi bu defterden sildirmek istersem hemen kendi derdimi arz ederim. Bu da çok güzel olur.

¹⁷ 17) Yemin olsun ki, gündüz güneşe ışık; akşam ise aya aydınlık veren senin güzel varlığındır.

¹⁸ 18) Güneşteki parıltının senin cemalinden kaynaklandığını ve başta esen rüzgârın senin yakandan zuhur ettiğini bil.

¹⁹ 19) And olsun ki senin işveli kākülün, güzelliğinin tacıdır ve yine and olsun ki senin saçının kıvrımı, bizim canımıza kasteden bir hilekârdır.

²⁰ 20) Senin kavisli ve misk kokulu kaşlarının yüzündeki uyumlu görüntüsünü çizmeye, kıl kalemiyle resim yapan ressamın eli güç yetiremez.

- 22) Be-hakk-ı ān müjehā-yı dilaver cengī
Ki cān be-tīg ber-endāz-ı dil remīde be-der.²²
- 23) Be-hakk-ı mihr-i cemālet ki nūr-ı dīde-i mā-set
Be-hakk-ı ān ki me-rā nīst bā-tō tāb-nazar.²³
- 24) Be-hakk-ı ān leb-i şīrīn ü hande-i nemekī
Be-dān dūrer ki der-āb-ı hayātīşān-est makar.²⁴
- 25) Be-goft-gūy-ı latīfet ki cān be-halk dehed
Be-nāzukī-i mizāceş ki hest çün āvaz.²⁵
- 26) Be-zülfikār-ı vilāyet ki tīg-i gamze-i to-st
Be-kīmīyā-yı sa‘ādet ki yāfet ez-tō nazar.²⁶
- 27) Be-hakk-ı ān ki çonīn sūret āferīd ze-nūr
Be-hakk-ı Ahmed-i Mürsel be-hāce-i Kanber.²⁷
- 28) Be-eşğ-i surh ü ruh-ı zer ü cān-ı mahzūn hem
Be-‘aşğ-ı men ki derd nīst hiç nev‘-i zarar.²⁸
- 29) Be-hal-i Hazret-i Mahmūd ü dostī Ayāz
Be-‘āşıkān-ı sitem-dīde-i belā-perver.²⁹
- 30) Be-hakk-ı ‘arş ki ān hest āsitāne-i tō
Be-hāk-i pāet ki mā-rāst kimyā-yı basar.³⁰
- 31) Be-hakk-ı sūr ü be-hakk-ı behişt ü Tübā hem
Be-hakk-ı hak tüvāy-ı mā her demī vü pāk-i seyr³¹

²¹ 21) Yemin olsun ki sen, her bakışı lütuf olan mahmur bakışlı bir nergissin. Ama bir sarhoşa bakmakta naz ediyorsun, bu da aşığına derd oluyor.

²² Yemin olsun ki o gönül alan kirpiklerin, canın gönle atılan kılıçlardan korkup kapına sığınacağı bir savaş tasarlıyor.

²³ Yemin olsun ki yüzünün parıltısı, bizim gözümüzün nurudur ve yine yemin olsun ki o seninle bana parlak bir nazar etmedi. (Yüzünü dönüp bana bir kere bile bakmadın).

²⁴ 24) Onun tatlı ve şirin dudağına yemin olsun ki onların oturdukları yer ab-ı hayat incisidir.

²⁵ 25) Senin hoş söyleyişinle can hayat bulur. Böyle bir meziyete (ses) sahip olduğun halde ne zamana kadar naz edeceksin?

²⁶ 26) Senin kirpik oklarından gelen bakış, düşünceleri zevale uğratan velinin bakışı gibidir. Mutluluğa vasıl olma da senin böyle bir bakışından hâsil olur.

²⁷ 27) Ahmed-i Mürsel ve Hoca Kanber’e yemin olsun ki o bu şekilde nurdan yaratıldı.

²⁸ 28) Kanlı gözyaşım, sararmış yanağım ve hüznümlü gönlüm benim aşkıma bir zarar veremez. (Beni bu aşktan vazgeçiremez).

²⁹ 29) Hazret -i Mahmud ve dostu Ayaz’ın haline bak. Sen bela yetiştiren gözlerinle âşıklarına sitem ediyorsun. (Mahmud ve Ayaz’ın dostluğuna bak da bize sitem etmekten vazgeç).

³⁰ 30) Arşa yemin olsun ki o senin eşiğin için vardır. Ayağının toprağına yemin olsun ki o bizim gözümüzün nurudur.

³¹ 31) Hem cennet hem İsrail’in suru hem Tuba hem de Allah hakkı için bizim gücümüz o pak seyirdedir. Biz o temiz seyri (Mirac) her an yapmaya muktediriz.

32) Geh rüz-ı men ze-gamet ān-cenān siyāh şodet
Ki rüzigâr koned rahm ber-men-i gam-hör.³²

7. Kasıde

1) Tō fārig ez-men ü men hōd be-rüz-ı merg ez-tō
Tō fārig ez-men ü hālem ez-hāl-i mürde beter.¹
2) Ne-hem-demī ki tüvān goft rāz-ı dil bā-ō
Neh yārī ü serem ez-bīm-i düşmenān be-hatar.²

13a

3) Gam-ı tō-rā ki ze-cāneş ‘azīz-ter dārem
Berem be-hāk ki āverdeem ze-püşt be-der.³
4) Be-dilberān-ı cihān bes nümūd meyl-i dilem
Velī ne-kerd çonīn sayd kes me-rā ze-beşer.⁴
5) Yakīn be-dān ki me-rā bā-tō nīst ‘aşk-ı mecāz
Ne-sūretī-st ki ma‘nī-set ‘aşk ser-tā-ser⁵
6) Be-men hemīşe cefā-kar konī ne-mī-rencem
Ki dīdeem ze-tō eltāf-ı bī-had ü bī-mer.⁶
7) Be-lütuf-ı tab‘ ki dādet hudā me-renc ez-men
Çü ber-cünün-ı dilem rahm mī-koned kâfir.⁷
8) Men-i şikeste belā-yı diğēr ez-īn dārem
Ki hiç yek sühanem-rā ne-mī-konī be-āver.⁸
9) Garaz ez-īn sühanān ān ki zār çün mīrem
Be-dān ki behr-i tō geştem helāk bāzār-ı ser.⁹

³² 32) Bazen o sevgililerin gamından günüm kara olur. Bazen de dünya benim bu kederime acır ve güneş açar.

¹ 1) Sen benden vazgeçtiğinde ölüme bir adım daha yaklaştım. Sen benden vazgeçtiğinde halim ölüden daha kötü oldu.

² 2) Gönül derdini paylaşabileceğim bir dostum yok. Düşman zararından sığınacağım bir yârim yok.

³ 3) Onun kapısından getirdiğim toprak bana gam getirdi. O gam hoş geldi, safe geldi.

⁴ 4) Gönülüm cihan güzellerinin çoğuna meyletti, ancak hiçbirisi senin gibi beni tuzağa düşürmedi.

⁵ 5) Beni sana yaklaştıran aşkın coşkusu değildir. Çünkü aşk gidilecek yol değildir, baştanbaşa engellerle doludur.

⁶ 6) Senden günün birinde lütuf ve iyilik göreceğim ümidi taşıyorum. Bu yüzden bana sürekli cefa çektirmenden kırılmıyorum, çekinmiyorum.

⁷ 7) Sana tanrı tarafından verilen lütf ışığını benden esirgeme. Çünkü deli olmuş gönlüme kâfir bile acıyor.

⁸ 8) Ben diğerlerinin belasından kırıldım. Bu yüzden bazen hiç kimseyle konuşmadığım zamanlar oluyor.

⁹ 9) Bu sözlerden maksat feryadımın büyüklüğünü anlatmaktır. Şunu bil ki: Senin zamanında mahvoldum.

- 10) Çü rûz-ı haşr ser ez-hāk tîre ber-dârem
Be-hāk-i pây-ı tō hāhem nihād rûz çü zer.¹⁰
- 11) Ze- şî'r ü şā'irîm hōd çî bā-tō lāf zenem
Çü in-mest ki 'āşık-ı tō bāşedeş sāgar.¹¹
- 12) Çü hāk-i pîşet tō bestem eger çî zemzemeem
Sadā fekende der-în heft künbed-i ahzar .¹²
- 13) Hemîşe tâ-ki be-gîrend taht-ı dilha-rā
Şehān-ı mülket-i nāz ü hüsn-i bî-leşker.¹³
- 14) Ze-dilberān-ı cihān tâ-vefā nümāyend hōş
Ne-dār neng koned 'āşık-ı tō nā-bister.¹⁴
- 15) Ziyāde bād edeb ü 'izzet ü nigüyî halk
Çenān ki tâ'bî'-i rāyet şod kaza vü kader.¹⁵
- 16) İrādet-i ō me-bād ez-dil-i Selimî gom
Şeved be-mihr-i tō tâ pâdişāh-ı her kişver.¹⁶

13b

- 17) Me-bād hem be-minnet-i kem 'itāb ü hışm ü cefā
Velî muhabbet-i men bā-tō efzün-ter.¹⁷
- 18) Be-dān rehî ki gulemān-ı dergehet bāşend
Heme çü Rüstem ü İsfendiyār ü İskender.¹⁸
- 19) Tō ser-firāzî cihān bāş ü çākerān-ı to hem
Ki bende-i tō büved nîz dā'imā sürür.¹⁹

¹⁰ 10 Senin altın gibi olan ayağının toprağına isteyip de ulaşamadığım için mahşer gününe kadar başım toprakta kalacak.

¹¹ 11) Biz şiir söyleyen şairleriz, ama senin kadehinden içip sarhoş alan âşıkla nasıl yarışalım?

¹² 12) Ben senin toprağına bağlandım kaldım. Eğer durumu izah için serzenişte bulunursam serzenişim bu yedi katlı yeşil kubbede sada olarak yankılanır.

¹³ 13) Gönüllerin tahtını naz mülkünün sultanları ve askersiz güzeller her daim elinde tutsun.

¹⁴ 14) Her ne kadar cihan dilberlerinden hoş bir vefa görseler de onlara tutulmaktan hayâ ettiler. Senin yersiz yurtsuz âşıkların olmayı tercih ettiler.

¹⁵ 15) Senin güzel yaratılışın, şeref ve edebin ziyadeleşti. Bu yüzden sana tabi olmak kaza ve kader oldu.

¹⁶ 16) Selimî, onun arzusu gönülden gitmesin. Sevgilinin güzelliğine her memleketin padişahı talibdir.

¹⁷ 17) Azarlaman, hışmın, cefan ve minnetin hiç azalmadığı halde benim sana olan muhabbetim artıyor.

¹⁸ 18) Senin yolun, dergâhının köleleri Rüstem, İsfendiyar ve İskender gibiler olan bir yoldur.

¹⁹ 19) Sen başı yücelerde olan sevgilisin. Cihan senin yalnız kulun değil, aynı zamanda sana köle olmaktan sevinç duyan bir bendedir.

8. Kasīde Der-Vasf-ı Dilber-i Hōd

- 1) İnek be-gamze-i saf-zede müjgân-ı kâfireş
Der-dīdehā nümūd sipāhī-i leşkereş.¹
- 2) Hem ‘aks-i ō meğer şevved ān rüy-rā emsāl
O nīz līk ez-āyīne bāşed berābereş.²
- 3) Gom çü vefā der-ān leb-i şīrīn ki ez-cefā
Perverde-i edeb şode seyv gevhereş.³
- 4) Hat-est tā lebeş şode āzurde-i nesīm
Hızr-set yā ki ze-āb-ı hayāt-st şekereş.⁴
- 5) Teşbīh-i ān dehen me-kon ey dil diğēr be-cān
Ez-sāye-i meges me-deh izār şekereş.⁵
- 6) Dūdī ki ser zened ze-dilem der-mahāl-i āh
Çün hançer-īst ez-şerer-i āh cevhereş.⁶
- 7) Zed rāh-i ‘akl ü dīn-i men ān çeşm nīm mest
Güy şeh-i sipāh-ı bütān-set rehberēş.⁷
- 8) Ān pādīşāh-ı ‘ālem ü cevr-i sitem-gerī
K‘ez cān būd kemīne-gedā-yı şāh-ı Hāvereş.⁸
- 9) Şüh-ı ayāz sūret ü Mahmūd sūretān
Ahmed ki hest mülk-i dil ü cān müsahhareş.⁹

9. Kasīde

- 1) Sāhib-kırān-ı mülk-i delīrī ki her zaman
Ez-tūg-i gamze feth şode mülk-i digereş.¹

14a

¹ 1) Senin saf bağlamış bu kâfir kirpiklerin, gözlere atlı askerler gibi (heybetli) görünüyor.

² 2) O yüzün bir örneği varsa o da ayna karşısında yansıyan yüzdür. (Sevgilinin yüzünün güzelliğine rakib olacak tek yüz yine kendi yüzüdür.)

³ 3) O şirin dudakta vefa arama. Çünkü onun otuz iki gevheri cefa ile edeplenip yetişmiştir.

⁴ 4) Rüzgârdan incinen dudağı mıdır, yoksa ayva tüyleri midir? Onun şekeri (dudağı) Hızr mıdır, yoksa hayat suyu mudur?

⁵ 5) Ey gönül, o ağzın özelliklerini diğerlerine söyleme. Onu şekerini (dudağını) sineğin gölgesinden bile sakın.

⁶ 6) Gönlümden çıkan ve ahımın tercümesi olan (gönül) dumanı, ah cevherinin kıvılcımından meydana gelmiş bir hançerdir.

⁷ 7) O yarı baygın gözler benim aklımın ve dinimin yolunu çizdi. Bil ki, onun rehberi güzeller askerin padişahıdır.

⁸ 8) O cevr ve sitem eden âlem padişahıdır. Doğunun padişahı onun sadece naçiz bir kulu olabilir.

⁹ 9) O Mahmud ve Ayaz suretine bürünüş bir güzeldir. O, gönül mülkünü fetheden Ahmed'dir.

¹ 1) O, kahramanlık mülkünün muvaffak hükümdarıdır. Onun kirpiğinin okları her zaman diğer yerleri feth etmeye devam ediyor.

- 2) Īn-cā ki gül ze-gonca-i peykān-ı ō dehed
Bāşed hazān ze-perde-i çeşm-i gazanfereş.²
- 3) Āşüfte-īst zūlf ruheş-rā velī hudā
Dād-set be-her sūz-ı cihān tavr-ı ejdereş.³
- 4) Hāhem helāk gamze-i sayyād-ı ō şevem
Her çend ‘ār bāşed ez-īn sayd-ı lāgereş.⁴
- 5) Z‘īn gūne k‘ez Sühan-ı leb-i ō ‘ār mī-koned
Çün mī-nihāde ber-leb-i ō sīne-i mādereş.⁵
- 6) Hūn-ı dilem helāl ki ō mī-hör ü nihān
Ne-būd rehā ki bāde dehed kes be-sāgareş.⁶
- 7) Sāhib-dilān-ı mülk-i belā-rā dil-i harāb
Şevd şerha şerha ez-müjehā-yı dilāvereş.⁷
- 8) Dīvāne şod benefşe be-būy-ı dü-zūlf-i ō
Ez-gül eger çi būd dimāg-ı mu‘attāreş.⁸
- 9) Ey māh-ı burc-ı sa‘d ü sa‘ādet cebīn-i tō
K‘ez her taraf hilāl būd sāye-i pervereş.⁹
- 10) Der-halka-i segān-ı tō herkes ki rāh yāfet
Billāh ferāgatet ze-noh çarh-ı çenbereş.¹⁰
- 11) Ān-kū gulām-ı ‘aşk-ı tō kereded be-sıdk-ı pāk-
Bāşend hāk-rāh-ı hezārān çü Kaysereş.¹¹
- 12) Tā dil be-hāk-i pāy-i tō ez-cān u ser güzeşt
Mülk-i sa‘ādet-i ebedī şevd müyessereş.¹²

² 2) Okunun peykanının goncasından gülün açıldığı bu yer, senin Gazanfer gözünün perdesinden meydana gelmiş hazan olsa gerek.

³ 3) Zūlfü, onun yanağına deliler gibi tutkun olduğu için perişan haledir. Ama Allah, bu perişan zūlfe cihanı yakan ejderha tavrı vermiştir.

⁴ 4) Her ne kadar bu zayıf halimle onun avı olmaktan utansam da onun avcı gamzesinin oku ile helak olmak istiyorum.

⁵ 5) Onun dudağının utanarak söz söylemesinin nedeni, dudağının annesinin memesini emiyor olmasıdır.

⁶ 6) Onun kadehine şarap koyanlara kurtulmak nasib olmasa da onun gizlice içtiği gönül kanım ona helal olsun. (Kurtulma ümidimin olmadığını bile bile o sevgiliye gönül kanımı sunuyorum.)

⁷ 7) Bela mülkündeki gönüllerin sahiblerini, onun gönül alan kirpikleri paramparça etti.

⁸ 8) Menekşenin dimağı gülden daha kokulu idi. Ama sevgilinin iki tel saçının kokusunu duyunca kendinden geçti, aklını kaybetti.

⁹ 9) Ey alnı saadet ve kutluluk burcunun mahı olan sevgili! Senin alnının gölgesinin yetiştiriciliğinde hilal (kaş) hâsıl odu.

¹⁰ 10) Senin köpeklerinin halkasına giren herkes (doğru) yolu bulur. Vallahi onlar dokuz katlı dünyadan vazgeçer.

¹¹ 11) Riyasız bir şekilde senin aşkının kölesi olana binlerce Kayser (hükümdar) ayak toprağı olur.

¹² 12) Candan ve serden geçip ayağının toprağına talib olan gönül, ebedi saadet mülkünün sırrına nail olur.

- 13) Her lahza dâred ebrû-yı şühret kirişme
Şermendeem besî z'atahâ-yı bî-mereş.¹³
- 14) Ger danem ân ki halka-i gûşet ki sâhtet
Mî-rîhtem be-âteş-i dil hûn zergereş.¹⁴
- 15) Rûyet 'itâb mî-koned ü surh mî-şevet
Bâzû-yı men henüz neger dîde ber-sereş.¹⁵
- 16) Gûyend k'ez visâl-i tō dâred nişân-ı sabâ
Tâ key be-mâ nefes-i rûh-pervereş.¹⁶

14b

- 17) Tâ kerd râst serv kad-i hōd be-bendegît
Dârend dilberân-ı çemen cümle servereş.¹⁷
- 18) Her kes ki nîst bende-i tō bād nîst ser
V'ân ser ki nîst hak-i reh hâk ber-sereş.¹⁸
- 19) Zâhid çü ez-sücûd-ı tō men'em koned sezâ-set
Ger ser-nigûn konend ze-bâlâ-yı minbereş.¹⁹
- 20) Hat-i tō nâ-demîde cihân-râ harâb sâht
Ey vây ân ki ber-rek-i cân hōrde neştereş.²⁰
- 21) Ân-râ ki hûn şode dil-i miskîn çerâ be-nâz
Her rûz mî-zenî be-ciger zahm-ı digereş.²¹
- 22) Dârî dil-i rahîm be-dân muhabbet
Ez-sûz-ı nazm-ı dil-keş çün dürr-i ezhereş.²²
- 23) Ta'rîf-i ta'b-ı hîş be-medh-i tō key konem
Hōd hest mülk-i şî'r çü Hüsrev mukarrereş.²³

¹³ 13) Güzel kaşın her an naz ediyor. Onun bu sayısız ihsanları beni mahcub ediyor.

¹⁴ 14) Kulağındaki halka küpeyi hangi kuyumcunun yaptığını bilseydim, onun kanını gönlümün ateşine dökerdim.

¹⁵ 15) Daha kollarımla dokunmadan kızarıyorsun. Daha yüzüne bakmadan beni azarlıyorsun.

¹⁶ 16) Sana vasıl olmada sabah rüzgârının nişanı varmış diyorlar. Ruhları tazelandiren nefesin acaba bize ne zaman ulaşacak.

¹⁷ 17) Servi senin karşında ayakta duran bir köle oldukça çemen güzellerinin hepsi onu baş tacı eder.

¹⁸ 18) Senin kölen olmayan herkes başsız olsun (beter olsun), senin yoluna başını koymayan baş toprak olsun..

¹⁹ 19) Sana secde etmeme engel olan zahidin, senin yüce minberinden baş aşağı atılması müstahaktır.

²⁰ 20) Daha ayva tüylerin çıkmadan cihanı harab ettin. Can damarına neşter yiyenlerin haline acırım. (Ayva tüylerin, daha çıkmadan cihanı harab ediyorsa can damarına senin neşterin değenler ne yapsın?)

²¹ 21) Zavallı gönlünü kan yaptıklarının (âşıklar) ciğerine naz ile yeni yaralar açman nedendir?

²² 22) Senin gönlün merhametle doludur. (Selimi'nin) her biri inci gibi olan gönül çekici nazmının ateşinden (sana) olan muhabbetini anla.

²³ 23) Seni meth ederken kendi (şirimin) üstünlüğünü niçin tarif edeyim? Zaten benim şirimin, şiiir mülkünde Hüsrev gibi olduğu âşıkârdır.

- 24) V'üz bes ki la'l-i eşk bûd pîş-i men 'azîz
Çeşmem ganî şod ü ne-bûd hâcet-i zereş.²⁴
- 25) Nâzem be-mazhar yekî çenân sûred âferîd
Ey 'akl-ı horde- bîn şode hayrân mazhareş.²⁵
- 26) Cânâ hord ze-vasf-i kemâl-i tō 'âciz-set
Her çend hest nahl-i ferāvân-ı musavvereş.²⁶
- 27) Derd-i dilî eger konem izhâr 'ayb nîst
Âgeh çü nîstî ze-dil ü cân ebtereş.²⁷
- 28) Mahzûn dilî ki hest giriftâr-i zülfi-tō
Pesend bâr tefrîkâ ber-cân-ı lâgereş.²⁸
- 29) Pür hâr-ı derdet-set nihâl-i kaddem be-bîn
K'ez daghâ-yı tâze demîde gül-i tereş.²⁹
- 30) Īn-cism-i hâkim ki çü kâhî şod ez-gamet
Tâ key berd behr-i tarafî bād-ı sarsareş.³⁰
- 31) Her kes ki rûy-ı zerd-i men zâr dîd ü goft
Kîn 'âşiket ü hest cefa-kâr-ı dilbereş.³¹
- 32) La'l-i tō sâhirî ki sühan hem ne-mî- koned
Sügend kerdîm be-dâr-ı ò dâvereş.³²

15a

²⁴ 24) Gözyaşımım lali kıymetlidir. O bana kâfidir. (Lal gibi değerli) Gözyaşım çok olduğu için altına ihtiyacım yoktur.

²⁵ 25) Böyle bir surette yaratılan güzele bakmaya naz ediyorum (bakmaya kıyamıyorum). Ey! Kendini kaybetmiş akıl, bu güzelliğe hayran oluyorsun. (Ben böyle bir güzelliğe bakmaya naz ediyorum, ama akıl kendini kaybediyor ve bu güzelliğin tecellisine hayran oluyor.)

²⁶ 26) Ey Can! Her ne kadar sen birçok fidanı (güzeli) tasvir etmiş, hayal etmiş isen de akıl, onun kemale ermiş vasıflarını (tasvir) etmekten aciz kalıyor.

²⁷ 27) Gönlümün bir derdini açığa çıkarırsam beni ayıplama. Çünkü bu can ve gönül senin yokluğundan ne haldedir bilmiyorsun.

²⁸ 28) Senin saçına karışmış gönlüm mahzundur. Bu zayıf, bi-tab cana senden ayrılığı reva görme.

²⁹ 29) Fidan gibi boyum, senin dert dikenleriyle doludur, bunu gör. (Fidan gibi boyumun) yeni yaralarında senin taze güllerin yetişiyor.

³⁰ 30) Bu topraktan olan vücudum, senin gamından bir saman çöpüne dödü. Senin rüzgârın (saman çöpü gibi olan vücudumu) daha ne zamana kadar savuracak?

³¹ 31) Benim feryadımı (işitenler) ve sarı yüzümü görenler, bu aşğın sevgilisi pek zalimmiş dediler.

³² 32) Senin lal dudağın öyle bir sihirbaz ki daha söz söylemeden o, cevabını verir.

- 33) Hāhem be-hāk-i pāy-1 tō ez-vasl-1 behre
Men ez-behişt fārigem ü āb-1 kevsereş.³³
- 34) Pīšem ze-cān ‘azīz-terī belkī cān-1 tōyī
Şāhā be-Haydar ü kaseş şīr ü servereş.³⁴
- 35) Billah ze-saltanat güzerem ger rızā dehī
La‘net ber-īn cihān ü heme zīb ü zīvereş.³⁵
- 36) Cānem çonīn ze-cevr-i tō ser-geşte geşte-est
Rahmī be-kon be-hātır-1 mecrūh ü gam-hōreş.³⁶
- 37) Lutfī nümā be-‘āşık-1 hōd z‘ān ki lāyık-set
Ger şerm hem konī ze-zebān-1 sühan-vereş.³⁷
- 38) Ān bih diğēr ki hatm-i sühan ber-du‘ā-gehem
Hergiz ze-men çü īn-sühanān nīst bāvereş.³⁸
- 39) Ez-perdehā çeşm-i meneş çetr-i ser konīd
Tā ebr-i āsumān me-şevēd sāye güstereş.³⁹
- 40) Tā her bahar çehre nümāyed gül ez-nikāb
Tā ‘andelīb hest mukīm-i senāgereş.⁴⁰
- 41) Tā ‘aşk-1 yār zened key ehl-i dil būd
Bī-nūr-1 ‘aşk tā ne-būd çarh-1 ahzareş.⁴¹

³³ 33) (Eğer) vuslattan bir nasibim olursa cenneti ve onun kevserini terk edip senin ayağının toprağına gelmek isterim.

³⁴ 34) Senin canın belki benim canımdan daha azizdir. Ey şah! Haydar’a yemin olsun ki sen arslanların en ulususun.

³⁵ 35) Vallahi, sen rıza gösterirsen saltanattan vazgeçerim. Bu cihanın bütün zinet ve süsüne lanet olsun.

³⁶ 36) Canım senin cevriinden başı dönmüş bir haldedir. Yaralı ve gamlı gönlüme merhamet eyle.

³⁷ 37) Sen onun güzel sözlerinden utansan da aşığına acı, çünkü o buna layıktır.

³⁸ 38) Benim bu sözlerime inanmıyorsan o zaman sözlerimi dua ile bitireyim.

³⁹ 39) Gökyüzü bulutu ona gölge olmaya yetmezse benim gözümün perdesinden ona şemsiye yapın.

⁴⁰ 40) Gül her bahar örtüsünden yüzünü gösterdikçe vebülbul de onu övmek için (gülstanda) ikamet ettikçe,

⁴¹ 41) Sevgilinin aşkı gönül ehlini vurdukça, aşkın nuru olmadan yeşil kubbe aydınlanmadıkça,

42) Yārab be-sūz-ı sīne-i Mecnūn ki cümle ‘ömr

Ger dīd asyā-sıfat eflāk ber-sereş.⁴²

43) Yārab be-‘aşk ü hâlet-i Ferhād k‘ez vefā

Nāmed be-dīde-i hūbī serv-i sanavbereş.⁴³

44) K‘ez nūr-ı hüsn-i māh rūhet ān-çenān şeved

Kī āyīne key koned be-seher mihr-i envereş.⁴⁴

45) Sad çün ser-i Selīm būd hāk-i pāy-i tō

Gerçī güzeşte ez-ser-i eflāk efsereş.⁴⁵

15b

46) Bādā der-ān makām-ı kemāl-i tō na‘me-sāz

K‘ān saht noh felek ne-nümāyed yek ahtereş.⁴⁶

47) Yārab ne-māned sabr me-rā tākāt be-deh

Yā dūr sāz tāb ze-zülf-i mu‘anbereş.⁴⁷

10. Kasīde Der-Vasf-ı Dilber-i Hōd

1) Tüvāy māh-i bütān ahvāl-i mā hōd-nīk mī-dānī

Terahhum kon ber-ahvālem ki şāh-ı derd-mendānī.¹

2) Sevād-ı dīde-rā sūyet be-seyl-i hūn-revān kerdem

Ber-āteş me-fekeneş çün cān ber-gam ger ne-mī-hānī.²

⁴² 42) Yarabbi! Bütün ömrü boyunca feleklerin başında değirmen taşı gibi döndüğü Mecnun’un yüreğinin yanışi aşkına,

⁴³ 43) Yarab! Vefalı Ferhad’ın aşk ve halleri için onun kaderine güzel gözlü, servi boylu birini yaz.

⁴⁴ 44) Onun ay gibi güzelliğinin nurundan yanağı öyle parlasın ki ayna onun nurlarının güneşini sehre ulaştırsın.

⁴⁵ 45) Tacı felek tacından daha değerli olan Selimi’nin başı gibi yüz baş senin ayağının toprağı olsun.

⁴⁶ 46) Saba yeli, Dokuz feleğin onun gibi bir tek yıldız göstermediği güzelin olgunluk makamını nağmelesin.

⁴⁷ 47) Yarabbi! Artık sabrım kalmadı. Ya bana dayanma gücü ver ya da sevgilinin misk kokulu saçlarından beni kurtar.

¹ 1) Güzellerin mahı, bizim derdimizi en güzel şekilde bilmeye muktedir olan sensin. Ahvalimi anla ve merhamet et, çünkü sen dertlilerin şahısın.

² 2) Kara gözlerini senin tarafına çevirince gözlerim, kan akan sele döndü. Eğer istemezsen gam ateşine benim gibi düşmezsin. (Ben, gözlerimi senin tarafına çevirince gözlerim, kan akan sele döndü; eğer sen istemezsen benim tarafıma bakma ve benim canım gibi kendini ateşe atma.)

- 3) Me-rā bes nā-murādhā-yı ‘aşk ü hasret-i Ferhād
Tō-rā baht-ı murād ü sad hezār ikbal-i erzānī.³
- 4) Be-çevgān-ı ser-i zülfeş serī dārem velī k‘ez ‘aşk
Çü dāned kadr-i ser bāzī men ān terk-i meydānī.⁴
- 5) Be-hāb-ı tār şebhā çeşm-i mest-i ō çi mī-dāned
Ki yādeş mī-koned der-hātır mecrūh-i peykānī.⁵
- 6) Me-rā ān hūr-ı Yusūf-rüy-rā yārab müyesser kon
Ki o kereded ‘azīz-i Mısr ü men çü Pīr-i Kenānī.⁶
- 7) Ne-dīdem lezzetī ez-çaşnī-i vasl-ı cān-nāçist
Egerçi derd-i derdeş-rā keşīdem bes besānī.⁷
- 8) Ez-īn derd ü firāk ü mihnet ü endūh-ı bī-pāyān
‘Aceb ger kes halāsī ne-bahş coz rahm-i rahmānī.⁸
- 9) Çi ger-ān kāfir-i bī-dād ahvālem ne-mī-pörsīd
Tō bārī ‘adl-fermāy ü be-pörs ez-men ki hākānī.⁹
- 10) Şeh-i mülk-i vefā sultān-ı meh-rüyān ki der-‘ālem
Geh vafet der-vefā her çend güyem bişter zānī.¹⁰

11. Kasīde

- 1) Belā vü fitne vü āşüb taht-ı Hüsrev-i şāhī
Ki hem ‘āşık-veş hem ber-serīr-i hüsn-i sultānī.¹

³ 3) Ferhad’ın hasreti ve aşktan murad almak bize yeter. Sana da muradın bahtı ve yüzlerce ikbal olsun.

⁴ 4) Sana olan aşkımdan saçının çevganına başımı veririm ama o başımı değerli görüp oyun meydanını terk eder diye (korkuyorum).

⁵ 5) Onun sarhoş gözleri, peykanlarının açtığı yaraları geceleyin uykusuna getiriyor mu, bu açtığı yaraları zaman zaman hatırına getiriyor mu?

⁶ 6) Yarabbi! Beni Yusuf yüzlü o güneşe (kavuşmayı) kolay kıl. O Mısır’ın azizi oldu ben ise Pir-i Kenan gibi oldum.

⁷ 7) Canın kavuşma lezzetinden bir tat almadım. Eğer onun derdi ile dertlenirsem bu bana kâfidir, başka bir lezzet aramam.

⁸ 8) Bu derd, ayrılık, mihnet ve sayısız sıkıntıdan acaba beni kurtaracak birisi var mı? Eger beni bunlardan kurtaracak biri varsa (bilsin ki) bu lütfü Allah’tan başka kimse göstermez.

⁹ 9) O acımasız kâfir benim ahvalimi niçin sormuyor? (Madem o sormuyor) Bari adeletli davran ve benim (halimi) sen sor. Çünkü sen bir hakansın.

¹⁰ 10 Vefa mülkünün şahı, ay yüzlülerin sultanı, senin vasıflarının âleme tecelli edeceği zaman ne zamandır? Ben daha ne kadar bu beklenti içinde olacağım?

¹ 1) O Hüsrev şahının tahtında oturan bela, fitne ve karışıklık sultanıdır. Bazen güzellik sultanının tahtında (oturuyor) bazen de âşık gibi (davranıyor).

- 2) Setr ber-pīşe-i merdī peleng-i kūh-ı isti‘nā
Hem burc-ı sa‘ādet āfitāb-ı nūr-ı yezdānī.²
- 3) Vefā-yı hātır-ı merdān belā-yı cān-ı nā-ehlān
Hadeng-i sīne-i a‘dā neheng-i bahr-i ihsānī.³
- 4) Tōyī ān kes ki nutfet mürde-rā cān mī-dehed der-ten
Geh zūlfet mī-koned hurşīd-rā ez-çeşm-i pinhānī.⁴
- 5) Hem ahlāk-ı nebī dārī ü hem nutk-i kelimullāh
Hem evsāf-ı ‘alī dāred kefet ey Yūsuf-ı sānī.⁵
- 6) Te‘alallāh çi nīgū sūreti dārī ki der-sad sāl
Ne-yār ü sūretī ber-dāştēn zū hāme-i mānī.⁶
- 7) Çenān şod cem‘ ez-lütf- ü vakāret cem‘ hātırhā
Ki ‘āşık geşt fārig bī-tō ez-hāb-ı perīşānī.⁷
- 8) Çi sāzem ez-dilem coz meyve-i derdet ki hāsıl nīst
Der-ın cāyī ki tīg-i gamzeet kerd-set dihkānī.⁸
- 9) Me-rā lāyık gam ü derd ü belā ü hasret-i hicrān
Tō-rā kābil neşāt ü ‘ıyş ü ān ruhsār-ı nūrānī.⁹

² 2) İsti‘na dağının kaplanı, Allah’ın nurunun güneşi, saadet burcunun ayı mertliğin önünü kapsar.

³ 3) Ehil olmayanların gönlündeki vefa, düşmanın sinesindeki hadeng gibidir. Canın (sevgilinin) belası ise ihsan denizindeki timsah gibidir.

⁴ 4) Sen öyle bir zatsın ki senin saf suyun ölü tenlere can verir. Senin saçın da güneşi gözlerden irak eder.

⁵ 5) Ey ikinci Yusuf! Senin ahlakın nebi (Hz. Muhammed) gibi, sözün nutk-ı kelimullah (Hz. Musa) gibidir. Senin elin Ali’nin vasıflarıyla vasıflanmıştır.

⁶ 6) Allah’a hamdolsun ki yüz yaşında olan ne güzel bir suret görüyorsun. Çin ressamının kalemiyle çizilmediği halde o böyle bir güzelliğe sahip.

⁷ 7) Sensiz perişanlık uykusundan bile vazgeçen bütün âşıkların gönlü, senin azametinin lütfundan bir oldu.

⁸ 8) Gönlümde senin derdinin meyvesinden başka ne olabilir ki, orada (gönlümde) bir çiftçinin (senin) ektiği kirpik oklarından başka bir şey yoktur.

⁹ 9) Ayrılığın hasreti; gamı, derdi ve belayı bana layık gördü. Senin parlak yanağın; neşeyi ve mutluluğu sana layık gördü.

10) Be-çün men bende-i zulm ü sitem tā key konī ey şāh

Kesī gū ber-ser-i kūyet ne-mī zībed be-dermānī.¹⁰

11) Dilem hūn şod ze-hicrānet me-dār ez-men nihān dīdār

Zihī ehl-i muhabbet-rā firāket hem-demī cānī.¹¹

12) Ne-yāred mihnet-i zāt-ı şerīfet hū kesī goften

Husūsā men ki hestem mu‘terīf-i pīşet be-nādānī.¹²

13) Be-hāk-ı dergehet ān bīh ki hāl-i hōd dehem ‘arz

Be-şart-ı ān velī k‘ez men dil-i hōd-rā ne-rencānī.¹³

14) Dilem şod çāk-i hāk ü sīne hem sad-pāre ez-‘aşket

Gamet-rā tā-be-key dārem nihānī çün güher kānī.¹⁴

15) Ne-māned ān tākatem diger ki pinhānī dōstī vūzerem

Fazīlet gerçī bisyārī būd der-‘aşk-ı pinhānī.¹⁵

16) Der-īn ‘ālem me-rā coz ‘aşk-ı rüyet nīst maksūdī

Kerem-i bī-dār mī-sāzī diger ez-şehr mīrānī.¹⁶

16b

17) Be-hakk-ı ebrū-yı şūhet ki hest āgeh ze-her nihān

Ki hem fermān-ı Rabbā-nīst hem tuğrā-yı Rabbānī.¹⁷

¹⁰ 10) Ey Şah! Beni ne zamana kadar zulmün ve sitemin kölesi yapacaksın? Birisi (artık) sesimi duysun ki onun köyünde dermanın bir parçası hayat bulmamıştır. (Onun köyünde derman diye bir şey yoktur)

¹¹ 11) Senin ayrılığın, muhabbet ehline can veren bir arkadaş olsa da ayrılığından gönlüm kan oldu. Artık yüzünün benden gizleme.

¹² 12) Birisi senin şerefli zatının mihnetine talib olmadığını söylese, onun cahil, bilgisiz biri olduğunu özellikle ben itiraf ederim.

¹³ 13) Eğer benim gönlümü kırmayacağını vaad ederse onun dergâhının toprağına halimi arz ederim.

¹⁴ 14) Senin aşkıdan gönlüm toprak gibi çatladı ve sinem yüz parça oldu. Gevher madeni gibi olan gamını (bunca emareden sonra) nasıl gizleyeyim?

¹⁵ 15) Senin gizli aşkına hafi bir dost olmak ve ona sığınmak yeğdir. Ancak artık dayanamıyorum, takatim kalmadı. (Sevgimi sana açmak için kendimi tutuyorum)

¹⁶ 16) Bu âlemden senin yüzünün aşkıdan başka maksadım yoktur. Sen de bir başka sultanın ülkesinden bana uykusuzluk başışı yapıyorsun. (Gözlerini kapatıp benim tarafıma bakmıyorsun.)

¹⁷ 17) Senin güzel kaşlarına yemin olsun ki onlar her gizliyi, saklıyı biliyor. Onlar hem Allah’ın fermanı hem de Allah’ın tuğrasıdır.

- 18) Be-hakk-ı Hazret-i ma‘būd k‘ān yektā vü bī-hemtā-set
Be-hakk-ı hürmet-i mushaf-ı kelām-ı ō ki seyyidānī.¹⁸
- 19) Ger der-‘aşk-ı tō men ez-keşten ü mürden ne-mī-tırsem
Velī tāzendeem hestem seg-i kūyet be-mihmānī.¹⁹
- 20) Me-rā gayr ez-gamet billah ki pervā-yı dü ‘ālem nīst
Fedā-yı hāk-i pāyet bād-ı māl ü mülk-i ‘Osmānī.²⁰
- 21) Ne-dāred fikr-i ‘ālemī-i gayr derd-i tō-rā men Mecnūn
Me-rā k‘ez ‘ömr-i hōd seyrem çi pervā bāşed ez-cānī.²¹
- 22) Ne-dārem coz nigāhī arzūvān nergis-i ra‘nā
Me-dār ez-men dirīg īn-lütf-rā çend ān ki be-tüvānī.²²
- 23) İcāzet deh ki pür vahş ü hüsn-bāzī-i hū konem der-deşt
Be-sahrā-yı firāket kerde bāşem nīz be-hübānī.²³
- 24) Coz ān ruhsāre-i nīgū ne-hāhem hūr ü Rıdvān
Ki be-her ehl-i ‘aşk mī-koned külhān gülistānī.²⁴
- 25) Be-yek cām-ı şarābī ki gehī be-nüvāz sāgar-rā
Çi şod şükr-i Hudā k‘ez devlet-i heveset erzānī.²⁵
- 26) Du‘ā gū ey Selīmī z‘ān ki küstāhī ze-had be-güzeşt
Diger ez-baht dārī şekve-i ān hest dīvānī.²⁶

¹⁸ 18) Eşi ve benzeri olmayan Allah’a yemin olsun ki, onun yol gösterici Kur‘ān’ının hürmetine yemin olsun ki;

¹⁹ 19) Eğer senin aşkına mübtela olmaktan ve (aşkından) ölmekten korkmuyorum. Aksine senin köyüne misafir olmak için koşuyorum (can atıyorum).

²⁰ 20) Vallahi beni, senin gamından iki âlemin korkusu ayıramaz. Senin ayağının toprağına Osmanlı mülkü ve gelip geçici olan mal, mülk feda olsun.

²¹ 21) Mecnun olan benim, senin derdinden başka bir düşüncem yoktur. Benim ömrümün (yolunu) sen çizmişsin, (böyle iken) nasıl can korkusu duyarım?

²² 22) Senin hoş nergisinden gelecek bir bakıştan başka arzum yoktur. Benden bu lütfü esirgeme, bana yazıktır. (Eğer bu lütfü esirgersen bu acıya) güç yetiremem.

²³ 23) İzin verirsen sahrada vahşilerle vakit geçireyim. Eğer izin verirsen ayrılığın sahrasında da güzellerle bulunayım.

²⁴ 24) Onun güzel yanağından başka ne huri isterim ne de Rıdvān isterim. Çünkü (onun güzel yanağını bulan) her aşk ehli gül bahçesinin külhanındadır.

²⁵ 25) Şarab bile kadehi zaman zaman okşar, heves etmenin saadeti bu kadar ucuz iken nasıl Allah’a şükr etmeyeyim?

²⁶ 26) Ey Selimi! Nasibinden dolayı duacı ol, sınırı aşır şikâyette bulunan divanelerden olmadığın için (Allah’a şükret).

12. Kasīde

- 1) İlahī tā-cihān bāşed çenān bādā be-kām-ı tō-
Hudāvendet ü her ikbāl ü şāhī ü cihan-bānī.¹
- 2) Hezārān der-rikābet çün Cem ü Kayser revān bāşed
Velī bā-ehl-i idrāket būd ‘adl-i Nūşirevānī.²
- 3) Men-i miskīn çü mūrī der-rehet pāmāl-i gam bāşem
Tō-rā bādā müyesser devlet ü taht-i Süleymānī.³
- 4) Ser-i şāhān-ı ‘ālem der-sücūd-i hāk-i pāyet bād
Koned bā-āsītāneş tā meh ü hurşīd-i keyvānī.⁴

17a

13. Kāsīde Der-Medh-i Cānān-ı Hōd

- 1) Ey hōş demī ki der-seyr-i bā derd-mend yārī
Giryān benefşe çīnem ber-yād-ı gül-‘izārī.¹
- 2) Āmed bahār bülbül-i şorīde geşt ü rüsvā
İn-hem belā-yı diger ez-behr-i dil-figārī.²
- 3) Fasl-ı hazān ze-nūr v‘ez bīh būd hātır-ı mā
Ümīd-i hurremī dāşt ez-nev-bahār bārī.³
- 4) Her mürğ-i gülistānī-i dil kūy-ı dōst hāhed
Mā vü figān ü nāle her kes be-kār ü bārī.⁴

¹ 1) İlahi! Cihanda her ne varsa seni arzulasın. Çünkü sen her saadetin, cihanı tutan hükümdarlığın kaynağısın.

² 2) Senin örtünden (yüzünü görmeye) Cem ve Kayser gibi yüzlercesi heves etti. . Ancak Nuşirevan’ın adaleti gibi, sen (bu lütfu) senin idrakine varanlara nasip ettin.

³ 3) (Allah) Miskin ve aciz olan (bu kulunu) senin yolunda karınca misali senin gamınla ayaklar altında çiğnenlerden eylesin. Seni de Süleyman’ın tahtına ve devletine nasib (hükümdar) eylesin..

⁴ 4) Ālem şahlarının şahı, senin ayağının toprağına secde etsin.

¹ 1). Dertli bir arkadaşıla gezdiğimiz ve bir gül yanaklıyı yâdımıza getirip, ağlayarak menekşe topladığımız o dem ne güzel demdir.

² 2) Bahar geldi ve bülbül sevgiden perişan oldu. (Bu durum) gönlü yaralı olanlara yeni bir bela oldu.

³ 3) Hazan mevsiminin nurundan ve güzelliğinden hatırımıza, gelecek olan bahar (mevsiminde) (sevgilinin) salınma ümidi düştü.

⁴ 4) Her gönül bahçesinin kuşu dostun köyünü arzular. Herkes kendi işi ile (meşgul) biz de feryad ve figan ile (meşgulüz).

5) Seyl-i sirişk hasret-i kūy-set rāh-ı hābem

Der-pīş-i dīde-i men bāşed benefşe-zārī.⁵

6) Her kes miyān-ı gülşen gül çīned ü men rind

Hār-i firāk çīnem ez-kūşe vü kenārī.⁶

7) Ez-seyr-i bāğ ü gülşen īn-āteş-īn dilem-rā

Ne-būd murād-ı digər coz şı‘r-ı āb-dārī.⁷

8) Dil-i bī-karār ü dilber bī-rahm ü hīle-kārī

Zībā-ı dil-i esīrī bes ehl-i lütf-bārī.⁸

14. Kasīde

1) Ő pādīşāh-ı hüsni mā sad hezār haşmet

Men ‘āşık-ı fakīrī der-baht-ı şerm-sārī.¹

2) Der-künc-i nā-murādī hāhem mukīm kerdem

Derdā ki der-kefem nīst ez-sabr-ı ihtiyārī.²

3) Derdem gam-set ü hōrī veh cüstem kim men

K‘ez çü menī be-‘ālem-gīr ü kes i‘tibārī.³

4) Ger nīkem ü eger bed hestem be-hālet-i hōd

Dervīş-i sīne-rīşī mazlūm-ı hāksārī.⁴

⁵ 5) Uykumda akan sel gibi gözyaşı (sevgilinin) köyünün hasretinden midir, yoksa gözümün önünde duran menekşeden midir?

⁶ 6) Herkes gül bahçesinde gül toplarken ben rind bir şekilde kenardan ve köşeden ayrılık dikenleri topluyorum.

⁷ 7) (Gönlümün) bu ateşini (dindirmek için) bağ ve gül bahçesini seyr etmek(istedim). Ancak gönlümün ateşini dindirmeye benim su dolu şiirinden başkası nasib olmadı.

⁸ 8) Gönlüm kararsız ve sevgili acımasız, hilekâr iken esir olmuş gönlümün tek süsü lütf ehlidir.

¹ 1) O bizim haşmet dolu bir güzellik padişahımızdır. Ben ise bahtına üzüntü düşmüş fakir bir aşığım.

² 2) Muratsızlık köşesine çekilip oturmak istiyorum. Ne yazık ki sabır yolunu tercih etmeye gücüm yetmiyor.

³ 3) Derdim gam ve horluktur. Alemgir ve itibarlı olmak için benlikten sıçradım (benliğimden vazgeçtim).

⁴ 4) Ben iyisiyle kötüsüyle halini sana arz eden gönlü yaralı, toz toprak içinde kalmış bir mazlumum.

5) Ahvāl-i mā ü dil-hem hāhīm kerd ‘arzā

Feryād ger koned gūş sultān-ı kām-kārī⁵

17b

6) Sultān-ı baht ü ‘izzet hākān-ı mülk-i devlet

Geh ō-rā gedā-yı rāhend her şāh-ı şehriyārī.⁶

7) Māh-ı sipihr-i hūbī şāh-ı Ahmed-i vefā-dār

K‘ez rāh-ı ō-set hurşīd-i yek hāste gubārī.⁷

8) Ān fitne-cū ki dāred bā-şūh çeşm ü nāz

Ez-tīr-i gamze her dem ber-cān ü dil nisārī.⁸

9) Ez-āsītāne-i ō cūd-ı zemāne kerdī

Yā tāht ü saltanat çī-set coz hāk-i reh güzārī.⁹

10) Ānhā ki hāk bā-şān ez-çarh neng dārend

Derbend-i kīş dārend her vakt iftihārī.¹⁰

11) Çün ō be-rüzgārān kem āmed-set māhī

Müşkil eger hem āyed diger be-rüzgārī.¹¹

12) Her nāvekeş ze-müjgān be-reh-zen sipāh-est

Hōş tīr-i bī-hatāyī bī-rahm şehsuvārī.¹²

⁵ 5) Bizim ve gönlümüzün halini arz ettiğimizde feryad husul olursa (bu feryadımızı) istekleri yerine getiren sultan duysun.

⁶ 6) (Sen) ululuk ve izzet padişahı ve saadet mülkünün hakanısın. Zaman bütün bu vasıfları senin yolunun kölesi yapmıştır. İşte sen böyle bir şahsın.

⁷ 7) Sen güzellik göğünün mahı olan vefakâr sevgilisin. Güneş senin yolunda bir toz zerresi gibidir.

⁸ 8) Güzelliği ile fitne koparan (sevgili) nazlı gözleri ile kirpiklerinden cana ve gönle sürekli ok atmaktadır.

⁹ 9) Zamanın cömertliğini onun eteğinden görenler tahta ve saltanata karşı onun yolunun toprağını tercih ederler.

¹⁰ 10) (Ayağının) toprağını yücelikle çarhtan üstün tutanlar dinin anahtarsız kapısına sahip oldular ve bununla her an iftihar ettiler.

¹¹ 11) Onun gibi bir ay dünyaya nadir gelir. (Hatta) onun bir benzerinin dünyaya gelmesi çok zordur.

¹² 12) Onun kirpiklerinden çıkan oklar yol kesen eşkiya gibidir. Acımasız süvarinin hedef sapmayan oku (cana) hoş gelir.

13) Ey dilberāy ez-cān be-nekr be-hıŝm-ı ebrūyeŝ

Vey dāde māh hūr bīn yā ca‘d-i müŝk-bārī.¹³

14) Āsārī ez-hadīseŝ nutk-ı Mesīh bāŝed

Her çend nīst pīŝ-i ān nīz der-nisārī.¹⁴

15) Ey ŝāh-ı māh-rūyān vey mīr-i cümle hūbān

Vey hāk-i pāyet geşte her ŝāh-ı nām-dārī.¹⁵

16) Kārīst nīst coz cevr bā-gamze-i tō goftem

Dārī meger gubārī fil-hāl goft kārī.¹⁶

17) Gāhī be-ceng dārī ki sulh ü kahr ü hışmet

Yārāb çī hūb-ı hulkī billah garīb kārī.¹⁷

18) Her çend misk ü ‘anber-bū z‘ān dü zülf dārend

Key nispeteŝ tüvān kerd bā-nāfe-i Tatārī.¹⁸

19) Kār-ı yekī hūy-i tūzet bā-cān-ı kāfirem kerd

Bāver ne-mī-konem k‘ān āyed ze-Zülfikārī.¹⁹

20) Hüsn-i tō-rā çegūne gūyem ki nakŝeŝ Çīn-set

Höd nīst nīst īn bā-nakş-ı yā nigārī.²⁰

18a

21) Mī-sīrem ez-gam-ı tō diger me-renc cānā

K‘ez hāl-i hōd be-gūyed Mecnūn-ı cān-sipārī.²¹

22) Ger ‘āŝıkī be-pīŝet efgān koned ‘aceb nīst

Her cā gül-īst bāŝed hem nāle-i hezārī²²

¹³ 13) Ey Dilberay! Misk kokulu saçlarının kıvrımlarına bak (ne işler etti), senin kaşların cana işledi. (Bana bu eziyetlerden birisini nasip et) ikisinden birini seç.

¹⁴ 14) Her ne kadar o ulu orta konuşmasa da onun sözlerinin Mesih’in nutkundan işaretler taşıdığı âşikârdır.

¹⁵ 15) Ey bütün güzellerin şahı olan ve nam sahibi sultanların ayak toprağı olduğu bizim padişahımız!

¹⁶ 16) Senin gamzenin cevr ve cefadan başka işi yok mudur dedim. (o da) var olan (cefalar benim cefamın) bir zerresidir dedi.

¹⁷ 17) Bazen cenge tutuşup hışm ediyorsun bazen de sulh ediyorsun. Yarabbi, bu nasıl bir yaratılıştır ki garib işler ediyor?

¹⁸ 18) Her ne kadar misk ve anber, kokusunu senin iki tel saçından almışsa da (bu iki tel saç) nasıl Tatar miski ile eş tutabilirim.

¹⁹ 19) Kâfir gönlüme gelen keskin kılıç darbesinin Zülfikar’dan geldiğine inanmıyorum. (Bu darbe) senin keskin tabiatının işidir.

²⁰ 20) Senin güzelliğini Çin ressamlarının tasvir ettiğini nasıl söyleyebilirim. Bu güzellik nakışla, tasvirle oluşacak bir güzellik değildir.

²¹ 21) Mecnun’un (aşk derdinden) can verdiğini hatırla ve bana da senin gamını verme, artık ben derde doydum.

²² 22) Eğer bir âşik, senin huzurunda figan ederse buna şaşırma. Çünkü her nerede gül varsa orada mutlaka ağlayan bir bülbül de vardır.

- 23) Çeşmem ze-seng-i bî-dād geh surh ü geh kebūd-set
 Āhir terahhumī kon ber-çeşm-i eşk-bārī.²³
- 24) Hōrem ze-bes ki kerdī pīş hemme ‘azīzān
 Ez-men segān-ı kūyet dārend nīz ‘ārī.²⁴
- 25) Ber-geşte melāmet-i sad nev‘ reşk dārīm
 Kū rahm-i yār-i hōd dīd bārī be-zīr-i dārī.²⁵
- 26) İnsāf deh kerem kon bā-men be-gūy ez-lütf
 Çün men eger ki dīdī der-‘aşk-ı hār ü zārī.²⁶
- 27) Çend-īn cefā-yı pinhān me-bend ber-dil-i men
 K‘āhir günāh-ı men çīst haber mihr-i āşikārī.²⁷
- 28) Sad nev‘ -i lütf ü rahmet-i ümīd çün ne-dārem
 Ez-çün tō dil-nüvāzī çün men-i ümīd-dārī.²⁸
- 29) Ez-cāyize çī gūyem zīrā ki dānī īn-hem
 K‘emrüz şā‘irī nīst çün men be-her diyārī.²⁹
- 30) Vakt-i du‘ā-set diger derd-i ser-i tō hem bes
 Gayr ez-du‘ā çī gūyed bī-çāre şerm-sārī.³⁰
- 31) Nev-rüz tāb-rūyed gül-hāz hāk bāşed
 Çeşm-i me-rā ze-rūyet her lahzā nev-bahārī.³¹
- 32) Yārāb be-nām-ı Ahmed ü ān ki b‘āl-i pākeş
 K‘ez nūr-ı gīsū-yı ō-set her leyl-rā nehārī.³²
- 33) K‘ez devlet ü civānī v‘üz ‘ömr ber-hūrī tō
 Kerdend her gulāmet mī-rev bozorg-vārī.³³

²³ 23) Gözyaşım senin zülüm taşından kâh kızıl kâh mavi akar. Artık gözyaşı saçan gözüme acı, merhamet et.

²⁴ 24) Beni büyüklerin huzurunda o derece rezil ettin ki artık benden senin köyünün köpekleri dahi arlanıyor.

²⁵ 25) Yüz melamet yaşadım. Kendi yârinden merhamet göreni kıskanırım. Bari darağacımın altında bana merhamet et.

²⁶ 26) İnsaf et, kerem kıl, bana lütfünla muamele et. Senin aşkın için hakir olan ve ağlayıp feryad eden benim gibi hiç kimseyi gördün mü?

²⁷ 27) Benim seni açıktan sevmekten başka ne günahım var? Gönlüme bu gizli cefayı ne zamana kadar mübtela edeceksin?

²⁸ 28) Benim gibi ümid taleb eden (âşık), yüz çeşit rahmet ve cömertlikten ziyade senin gibi gönül okşayan bir (güzeli) tercih eder.

²⁹ 29 Bu zamanda benim gibi her bir diyara yolu düşen bir âşık yoktur. Böyle bir âşıktan sen de bilirsin ki mükâfat (güzel söz)’tan başka bir şey beklenmez.

³⁰ 30) Fazla başımı ağrıttım, artık dua vaktidir. Benim gibi utangaç ve çaresiz âşıktan duadan başka ne beklenebilir ki?

³¹ 31) Onun parlak yüzü Nevruz’da gül yetiştiren toprak olsa gerek. Senin cemalinden gözümün önüne her an bahar geldikçe...

³² 32) Yarab! Saçlarımın nuru ile her geceyi gündüz yapan Ahmed’e ve onun al-i ashabının yüzü suyu hürmetine

³³ 33 Senin himayende bulunan her köle devletten, gençlikten ve ömürden nasibini almıştır.

34) Coz men-i muhīb me-bādet kes gerçī ‘ayb ne-būd

Bāşed eğer be-her mevt peyvend-i dōst dārī.³⁴

35) Ez-yārī Selīmī her çend ‘ār dārī,

18b

Gayr ez-tō der-kıyāmet-i ō-rā me-bād yārī.³⁵

15.Kasīde Der-Vasf-ı Dilber-i Hōd

1) N‘āred me-rā ez-zulm ü sitem der-şumār-ı ‘adl

Yārāb kücā şod-set ez-īn rüzgār-ı ‘adl.¹

2) Pāmāl-i zulm keşte kem dest-gār nīst

Eyā būd ki ber-serem āred güzār-ı ‘adl.²

3) Dāyīm sipihr tābī‘-i hūbān-ı zālīm-est

Z‘ān rūşen-īst ki bā-men-i miskīn zār-ı ‘adl.³

4) Ez-zulm-i yār porsiş hālem ne-mī-koned

Bā-men mekr-i ferişte koned der-mezār ‘adl.⁴

5) Mecnūn be-huşk-ı sāl cefāyeş keşīd ü zulm

Ey ebr ber-mezār-ı şerīfeş be-yār-ı ‘adl.⁵

6) Ey tāb‘-ı berk-rīz be-gū şī‘r-ı sūz-nāk

Vey dil be-zulm sāz ü tevekkū‘ medār-ı ‘adl.⁶

³⁴ 34) Dosta kavuşmanın sonu ölüm olsa da senin benden başka sevenin olmasın.

³⁵ 35) Sen Selimi’den utanan bir sevgili olsan da Selimi’nin kıyamete kadar senden başka sevgilisi olmasın.

¹ 1) Onun adalet anlayışında zulm ve sitemden başka bir şey yoktur. Yarabbi! Adalet zamanı nerededir?

² 2) Zulmün ayağının altında ezildim ama bir yardımcı bulamadım. Çok şükür ki adalet zamanı sonunda yetişti.

³ 3) Güzellere sürekli tabi olan gökyüzü, bana ızdırabı reva gördüğü için mutluluk içindedir.

⁴ 4) Sevgili benim ne halde olduğumu sormadı. Ancak Münker ve Nekir melekleri mezarda soracak.

⁵ 5) Mecnun’un kuru yüzüne onun cefa ve zulmü kazandı. Ey bulut! Onun şerefli mezarına yârin adaletini götür.

⁶ 6) Ey parlak ışıklar saçan Yıldırım! Zulme uğramış gönle; ümid vermek için, adalet vesilesi olan gönül yakan şiirini söyle.

7) Çün mī-koned melül be-men çeşm-i yār ‘adl

Sad zulm hāhem ü ne-konem ihtiyār ‘adl.⁷

16. Kasīde

1) Coz ber-kesī ki geh gehem ez-zulm mī-keşed

Sākī ne-dīdem ki koned der-humār ‘adl.¹

2) Ey zulm-pīşe deh ber-esīrān terahhumī

Vey şāh-ı hüsn dād ber-īn dil-figār ‘adl.²

3) Zulmī īn-kadar be-cān-figārem gümaşt

Yek rüz nīz ber-dil-i gam-gīn gumār ‘adl.³

4) Zulm īn-çonīn rev-est ki tō mī-konī be-men

Dāred be-dīn-i za‘īf şeh-i tāc-dār ‘adl.⁴

19a

5) Şāh Āhmed ān ki hest bih ez-‘adl zulm-i ō

Şuhī ki tīg-i gamze-i ō rāst kār ‘adl.⁵

17. Kasīde

1) Cāyī ki Türk ü tāz-ı sitem āred ez-‘itāb

Ān-cā be-kerd zulm reved sad hezār ‘adl.¹

2) Tā ehl-i ‘aşk ber-ser-i ‘özü-set ez-cefā

Nā-dīde-est çarh ez-ān şeh-suvār ‘adl.²

⁷ 7) Sevgilinin gözleri bana adalet vermek için mahzun mahzun bakıyor. Ama ben zulm ve cefayı onun adaletine tercih ediyorum.

¹ 1) Saki, onun zulmünden feryad edenler haricinde kimseye sarhoşluğunu nasib etmez.

² 2) Ey zulmü huy edinen güzellerin şahı! Esirlerine merhamet eyle, yaralı gönüllere adalet nasib eyle.

³ 3) Yaralı gönlüme bu kadar zulmü reva gören, günün birinde (belki) adaleti (bana) nasib eder.

⁴ 4) Bana ettiği bu zulüm o haddeye ulaştı ki bu tac sahibi şah, dinimi imanımı gevretti.(Yoksulluk küfre yakındır hadisine telmih vardır.)

⁵ 5) O, zulmü adaletinden yeğ olan Şah-ı Ahmed'dir. O öyle bir güzeldir ki onun kirpiklerinin oku adalet dağıtır.

¹ 1) (Sevgili) azarlama ile yağma ve sitem ettiği o yerde zulmü ile binlerce adalet gösteriyor.

² 2) Aşk ehli (onun ettiği) cefadan dolayı bahaneler söylemekte ve (onun hakkında): Yeryüzü o şehsuvardan adalet görmedi (demektedirler).

3) Ez-bes ki zulm-i  -set h ş  yende  n vef 

Zinh r g yeş ki me-kon zinh r ‘adl.³

4) Ber-h k-i zulm  teş-i sözün ne-m -resed

Efr ht t  ze gülşen-i  emeneş ‘iz r ‘adl.⁴

5) Ey zulm ber-f t de be-devr-i vef -y  t 

 vered ey be-cevr-i t  sad iftih r-i ‘adl.⁵

6) Ber-d şte be-zulm-i fir ket ze-c n-ı şek b

Vasl-i t  kerde ber-ser-i c n-h  nis r ‘adl.⁶

7)  end n vef  n m d    ihs n ki ‘ k bet

Ez-zulm T rk- eşm-i t  şod şerm-s r ‘adl.⁷

8) B -men cef  me-verz ki nezd k  mede-est

K‘ez z lf-i zulm-i c y-ı t  kereded ‘akár ‘adl.⁸

9) T   end zulm-i ‘aşk be-b nem c b-i men

Behr  i n stet be-men h k-s r ‘adl.⁹

10) Der-dil kar r n st vel  d r m -kon 

 n-zulm n st k‘ez t  keşed intiz r ‘adl.¹⁰

11) H d g  be-dost  ki  e-r  zulm m -kon 

B - n ki d de-est t -r  kerd k r ‘adl.¹¹

³ 3) Sakın onun adaleti olmadığını söyleme.  nk  onun zulmü vefa gibi hoş geldiğinden (can için) iyidir.

⁴ 4) Zulm toprağına yakıcı ateş ulaşmadı. Adalet (toprağına ise) onun  imenliğinin g l bahçesinden (bir parça olan) yanağı ulaştı. (Yanağı aydınlatıcıdır.)

⁵ 5) Ey (sevgili)! Zulm, senin vefa devrinde düştü. Adalet de senin cevrine yüz övünç vesilesi oldu.

⁶ 6) Senin ayrılığının zulmü canı sabırlı yapar (cana sabrı  ğretir). Senin kavuşmanın da canların başına adalet saçar.

⁷ 7) Senin Türk gibi gözlerin ne zamana kadar vefa göstermemekte ısrar edecek? Artık (gözlerin) utansın da (bize) adalet bahşetsin.

⁸ 8) Sen bana ne kadar cefa etmeye çalışırsan  alış, senin zulüm akıtan saçlarının (cefası) bana adalet gibi gelir ve sana olan yakınlığımı artırır.

⁹ 9) Daha ne kadar senin zulmünden yakamı kurtaramayacağım? Senin zamanın nasıl bir zamandır ki perişan halimi (görüp de) bana adaletle muamele etmiyor?

¹⁰ 10) Gönülde karar yok (biliyorum) ama adalet geç kaldı. Adaleti beklemek zulüm değıl midir?

¹¹ 11) Senin işinin adalet olduğunu (düşünen) bir dosta nasıl zulm edilir, sen söyle.

12) Zulm ĩn-çonĩn me-koneş men z‘ān ki ‘ayb nĩst

Nĩgū būd ze-padşe-i kām-kār ‘adl.¹²

13) Yārāb be-dān ki zulm be-düşmen revā ne-dāşt

Sād rĩk mānde-est ez-diyār kār ‘adl.¹³

14) Tā be-güzerĩ ze-zulm be-men merhamet konĩ

Hergiz ne-dĩde gerçĩ dil-i bĩ-karār ‘adl.¹⁴

19b

18. Kasĩde Der-Medh-i Dilber-i Hōd

1) Ebrūyāneş ceng cūyānend ü zülfeş pür-şiken

Gūşe-i çeşmĩ nigāh-ı nāz ü çend-ĩn mekr ü fen.¹⁰

2) Kūşe-yi ebrū-mekr der-‘işve-kārĩ cān-firĩb

Nergis-i mahmūr bĩn der-hāb-ı mestĩ gamze zen.²

3) Key güzāred sabr ü ārām ü karār cān ü dil

Çeşm-i ebrū-yı siyāh ü zülf v‘ān çāh-ı zekān.³

4) Ez-sühan-ı ezār mĩ-yābed leb-i cān-pervereş

Yārāb ān leb-rā çĩ kes mĩ-dāred azār ez-leben.⁴

5) Kerde darb hançereş sad çāk-i gam der-sĩneem

Geşte zülf-i kāfireş der-kerden cānem resen.⁵

¹² 12) Bana bu kadar zulüm etme. Senin zulm etmen ayıp değildir, (ancak) istekleri yerine getiren padişaha adalet yaraşır.

¹³ 13) Adalet diyarının (kum saatinde) daha kum var, (daha adalet zamanı gelmedi). Allahım! Zulmü düşmanıma dahi verme.

¹⁴ 14) Her ne kadar kararsız gönlüm senden adalet görmese de sen, zulmünden ne zaman vazgeçip bana merhamet edeceksin?

¹⁰ 1) Onun kırık saçı ve kaşları savaş arıyor. Gözünün bir köşesi de nazlı bir bakış ile hile hurda (yapıyor). (Bu durum) daha ne zamana kadar (devam edecek)

² 2) Hilebaz kaşlarının köşesi naz yaparak gamze okları fırlatıyor ve gönül aldatıyor. Baygın bakışarın da sarhoşluk uykusuna dalıyor.

³ 3) Onun kara kirpiklerinin (üzerindeki) gözünden, saçından ve çene çukurundan can u gönülde sabır ve karar kalmadı.

⁴ 4) Onun can veren dudağı, söz menbaıdır. Yarab! O dudaktan kim incinmiştir ki?

⁵ 5) Onun hançerinin darbesinden sinemde yüz gam yarası hâsıl oldu. Onun kâfir saçları canımı ipliğe çevirdi.

6) Hüsrev ez-Şîrîn eger bîned 'itâbî nîst pāk

Vāy ber-hāl-i kesî rāst derd-i kūh-ken.⁶

7) Çün tō der-'ālem ne-dîdem çün konem ey meh key

Gū vefā dāred perī-rū bāşed ü Şîrîn-dehen.⁷

8) Sūhtem der-düzāh-ı hicrān ü ger rahmî nümā

Seng-dil tā-çend bāşî bā-çenān sîmîn beden.⁸

9) Tā-be-key bîdād ey zālîm be-feryādem be-res

Verne cāyî mî-berem efgān ü zār hîş-ten.⁹

10) K'ez şeref-i sultān-ı meh-rüyān-ı mülk-i hüsn ō-set

'İsā-yı sānî Süleymān-ı zamān şāh-ı ze-men.¹⁰

11) Veys Yusūf-rūy ān şūhî ki der-vādî-i 'aşk

Hest her Mecnūn-ı sahrā-yı gameş Veys-i Karen.¹¹

19. Kasîde

1) Hüsrev-i Cem kadr-i hūbān sākî-i 'İsā vü şān

Hızr-ı hōş-ilhām bezm-i 'ayş-ı ō mîr-i encümen.¹

20a

2) Nî be-gülşenhā-yı gülî hemçün 'izār-ı nāzikeş

Çün nihāl-kāmeteş nî tāze servî der-çemen.²

⁶ 6) Hüsrev, Şirin tarafından azarlanmasaydı pak olmazdı. Ferhad'ın derdi gibi derd sahibi olanın vay haline. (onun da pak olması için çok azar yemesi gerekecek).

⁷ 7) Senin gibisini âlemde görmedim. Ey Meh! (Sesimi) işit ve vefa göster. (Çünkü) sen peri yüzlü ve tatlı dilli bir güzelsin.

⁸ 8) Ayrılığın cehenneminde yandım. Gümüş bedendeki taş gönül daha ne kadar (merhametini benden esirgeyecek) (bana) merhamet eyle.

⁹ 9) Ey zalim, zulmün ne zamana kadar devam edecek? Eğer feryadım ve inlemem senin zatında bir yer ediyorsa feryadıma cevap ver.

¹⁰ 10) O, güzellik mülkündeki ay yüzlülerin en şerefliisidir. O, ikinci İsa ve zamanın Süleyman'ı olan bizim şahımızdır.

¹¹ 11) Onun, her gam çölünün Veysel Karani'si olan bir Mecnun'u vardır. O, aşk vadisininin (Mecnun'u) kurt olan Yusuf yüzlü güzeldir.

¹ 1) O, hoş ilhamlar veren güzellerin en itibarlısı olması hasebiyle Hızır gibidir. Onun yeme-içme meclisi padişah Cem'in (meclisi) gibidir ve bu meclisin sakisi de İsa gibi şanlı ve şerefliidir.

² 2) Gül bahçesindeki bir gülü senin nazik yanağına benzetmek ve çimenlikteki taze serviyi de senin nihâl gibi düzgün boyuna benzetmek mümkün değildir.

3) Cān-fedā-yı ān dürr-i dendān çün yakut-ı ō

Nī be-kān lā‘l-īst mey-gūn nī ‘akīk-i ender Yemen.³

4) Çün reved ebrū-yı çeşmeş ber-ser hışm ü ‘itāb

Gamzeeş nīz ez-kemīn-gāh-ı belā nāvek fekend.⁴

5) Çeşmeş ez-müjgān çü pür dilhā şevved hançer-feşān

Tā koned āşüfte sünbül-rā be-rūy-ı nesteren.⁵

6) Ey lebā mülk-i dil der-īn kān-ı zamān-ı yağma şevved

Vey lebā cānhā ki ān sā‘at cüdā üfted ze-ten.⁶

7) Her hadiset ez-letāfet mī-dehed cānī me-rā

Cān-ı men īn-lū‘lū-yı meknūn-set yā dürr-i ‘Aden.⁷

8) Nīstet ey şāh-ı tāht-ı dilberī yek-cā karār

Gāhī der-cān hāne kon ki der-dil-i vīran-vatān.⁸

9) Bā-tōem der-dōstīhā ‘itikād-ı diğەر-set

Ki çī bes ‘āşık şodem ber-her nigār-ı sīm-ten.⁹

10) Men kīm tā-ruh tüvānem ber-kef pāyet nihād

Ey nişān-ı lücce-i pāy seg-i küyet beren.¹⁰

11) Zülf-i müş-gīn-i tō ‘ālem-rā mu‘attār sāht-est

Bes ki mī-be-nīzed ‘abīr-i hāl ber-berg-i semen.¹¹

³ 3) Yakut gibi olan o inci dişlere can fedadır. Ona ne Yemen’deki ender akik taşı ne de şarab renkli lal taşı nisbet edilebilir.

⁴ 4) Kaşların başa hışm ve ayıplama getirdi. Kirpiklerin de bela zamanının tuzağından (gönle) ok düşürdü.

⁵ 5) Kirpikleri gönüllere hançer saçan gözlerin, sünbülü kendinden geçirdi ve yaban gülünün yüzüne hayran bıraktı.

⁶ 6) Ey Dil! Zamanın yağmasında helak olan gönül mülküne, tenden ayrı düşen canlara:

⁷ 7) Senin dizilmiş inci ve Aden incisi gibi olan latif sözlerin şifadır.

⁸ 8) Ey güzellik tahtının şahı! Sen bir yerde karar kılmıyorsun. (Bari gel de) kısa bir süre de olsa şu viran olmuş gönül mülkünde karar kıl.

⁹ 9) Dostlarla beraber seninleyim. Diğerlerinin sandığı gibi nasıl her gümüş bedenli güzele gönül veririm.

¹⁰ 10) Ben canımı elime alıp senin ayağına sermeye muktedirim. Yüzünün seviyesine çıkabilmek için ayağının altında kaldım.

¹¹ 11) Senin mis kokulu saçın âlemi muattar kıldı. O kokuyu yenmeye sadece semen yaprağı gibi olan (yüzünün) üzerine yerleşmiş olan benin muktediridir.

12) Ey me-rā hem rūz ü hem şeb-i tîre der-endūh-ı tō

Vey to-rā ruhsār ü zūlf her dü be-rev çī hasen.¹²

13) Men çonīn k‘ez derd-i ‘aşket der-zebān üftādeem

Kissā-i hüsn-i tō hem hānend der-her encümen.¹³

14) ‘Akl-ı hōd ez-vasf-ı nīgūyī hüsnet ‘āciz-set

Gūş kon ez-lütf yek-dem şerh hāl-i zār-ı men.¹⁴

15) Çend bāşem ez-tō men-i mahzūn çün peykānhā

Tā kīm dārī be-derd-i nā-ümīdī mümtehin.¹⁵

16) Geh gehī āhir be-ihsānī müşerref kon me-rā

V‘er ne-der vaslem be-hicrān nīst sābit zīsten.¹⁶

20b

17) Pīş ez-īn hem bā-men-set dāyīm cefā vü cevır būd

Veh ki cān-rā tāze mī-kerded dıger dāğ-ı kühen.¹⁷

18) Āteşem der-cān v‘ez seng-i melāmet ten-i kebūd

Üstühānem şem‘-i sūzān şod der-īn nīlī leken.¹⁸

19) Gāfil ez-hālem me-şev k‘ez gam nekīrem zār zār

Yek nigāhī tāze kon tā ‘ıyş ü rezm sad tümen.¹⁹

20) Ey Selīmī çend derdī ser ü hey cānāne-rā

Dest ber-dār ü be-gū yārāb be-hakk-ı zü‘l-minen.²⁰

¹² 12) Senin yanağın ve saçın, karanlık gecede ve gündüzde beni yakıyor iken nasıl oluyor da sana güzellik veriyor.

¹³ 13) Senin aşkından dillere benim gibi düşenler, senin güzellik hikâyesi her mecliste okudu.

¹⁴ 14) Akıl senin güzellik vasıflarını (anlatmaktan) acizdir. Bu aciz aklın (işareti) olan ağlayıp inlemeleri duy ve merhamet et, benim halimi anla.

¹⁵ 15) Dana ne kadar kirpiklerinin okundan mahzun olacağım? Daha ne kadar ümitsizlik derdine mübtela olacağım?

¹⁶ 16) Ayrılık kavuşmaya her zaman galib gelse de sen bana zaman zaman da olsa cömertlik göster.

¹⁷ 17) (Sevgilinin) cevır ve cefası benimle iken daim oldu. Yazık ki (bu birliktelikte) eski yaralar tazelandı.

¹⁸ 18) Utanmamın çokluğundan benim göz rengi ateş gibi oldu. Kemiklerim de yanan muma şamdan oldu.

¹⁹ 19) Ben gizli olan gamımı ağlayıp inleyerek ortaya çıkarıyorum. Sen de bu halimden gafil olma ve hem yeme içmede hem de sad tümenle savaşta bana bir bakış lütfet.

²⁰ 20) Ey Selimi! Başının ne kadar derdi varsa sevgilidir. Elimi al da Allah rızası için konuş.

20. Kasīde

- 1) Hem be-hakk-ı Mustafā ü mihr-i ō bā-ümmetān
Hem be-hakk-ı ehl-i beyt āb-rū-yı bū-ahsen.¹
- 2) Tā būd der-vasl-ı gül bülbül ze-hicrān der-figān
Tā zened gül nīz hāk ez-derd-i bülbül pīrehen²
- 3) Ān dü ebrū bād mihrāb du‘ā-yı ‘āşıkān
Bād ‘āşık-küş nigāh-ı ān dü-çeşm be-reften.³
- 4) Hün-ı men hergiz me-bādā ān ki gīred dāmenet
Dāg-ı ‘aşket gerçı mī-süzend bes ber-kefen.⁴

21

Muhammes

1

Ney ber-ahvālem refikī rahm fermāyed ne-yār
V‘üz figān ü nāleem ne-şehr āsāyed ne-yār.
Bā-men eknūn mihrībān ne-çarh me-şāyed ne-yār
Noh felek bā-men muvāfık tab‘ mī-āyed ne-yār.
Ne dil-i men bā-dil-i miskīn hemī bāyed ne-yār.¹

2

Gerçı dāyim hāsılem z‘īn dehr-i dūn-ı bī-hāsılet
Türk-i dilber çün konem īn-nev‘ bāyed tīz zevāl-īst

¹ 1) Hem ümmetlerin güneşi olan Mustafa'ya hem de ehl-i beytin güzellerinin babasının yüzü suyu hürmetine...

² 2) Bülbül, güle kavuşmak için feryad ettikçe; gül de bülbülün derdinden yakasını topraktan çıkardıkça (açtıka)...

³ 3) Onun iki kaşı, âşıkların dua ettiği mihrab olsun. Onun iki gözü de ölü âşıklara can versin.

⁴ 4) Senin aşkının yarası her dem yanmaya devam etse de benim (yanan yarımdan çıkan) kanım, senin eteğine bulaşmasın. Bana bir kefen kâfidir.

¹ 1) Ney benim halimin sırdaşdır. Ancak bana yardım edemez. Figan ve feryadımdan ne şehir huzur bulur ne de yar. Şimdi bana ne felek ne çarh ne de sevgili yar olur. Bu halde dokuz felek bana şans getirirse ne olur? Ne aklımla ne de zavallı gönlümle başa çıkamadım.

Yā ze-Türk-i mihrībānī kerd bā-men ü her-kīst

Yā ze-māned dil nehem bā-yār sāzem çāre çīst

Ne zemāne ber-men-i bī-çāre bahş āyed ne-yār.²

3

Merhem-i dil goftem ān la‘l-i şeker-handeem şeved

Yā ez-ān kākül be-ten yek rīşte-i peyvendem şeved

Tā ruheş teskīn cān-ı arzu-mendem şeved

Men çī dānestem ki zūlf-i yār pā-bendem şeved

V‘īn girih-i yek-pār key ne-bāht be-güşāyed ne-yār.³

4

Nāvek-endāz-ı ān be-her sū mī-reved der-ser-i mīş

Der-cihān-gīrī ü şāhī bende-i kāvus-kīş

Hemçü men cān dāde sad ‘āşık be-yek peykāneş

Cān-ı men reft ü civānī nīz reft ender-pīş

Ey dirīgā ne-civānī bāz mī-āyed ne-yār.⁴

5

Dil ze-men be-rev-set Türk-i kāfir lāya‘kılī

Dāyim ez-cevr-īn āvāre bāşed müşkilī

Ey Selimī ez-yār nālem tāz ser-gerdān velī

² 2) Bu alçak zamanda kazandığım her şey boşunadır. (Bu zaman) Türk güzel gibi çok çabuk geçip gidiyor. O Türk sevgiliden bana sevgi gelmedikçe hiçbir şeyin anlamı yok. Zamana uysam da o benim derdimin çaresi değildir. Bu çaresize ne zaman çare olur ne de yar.

³ 3) Gönlümün merheminin ya (sevgilinin) şeker gibi tatlı dudağı olduğunu ya da onun saçının bedenime tek bir iplikle bağlanması olduğunu söyledim. Onun yanağının canımı teskin etmesini arzu ettim. Ben sevgilinin saçının ayağıma bağ olacağını nerden bileydim. (Ayağıma bağ olan) bu düğümü ne baht çözebildi ne de yar.

⁴ 4) O ok atıcının (okları) her tarafa gitti. Bir şah, santrançta kişleyen bir cihangirin kölesi olur. Benim gibi yüz âşık onun kirpik oklarına canını verdi. Benim canım ve gençliğim onun yolunda gitti. Ama ne yazık ki ne gençliğim geri geldi ne de yar.

Sabr fermāyend yārān ü salāhiyet velī

Ne hüsn-īn bendhā-rā kār fermāyed ne-yār.⁵

GAZELLER

Tahmis Gazel-i Şāhī

1

Reft ān cīb dem-be-dem z'īn cefā resed

K'im-rūz der-çī menzil ü ferdā kücā resed

Bī-ō be-sīne derd-i cüdā gam-ı cüdā resed

Her dem ze-'aşk ber-dil-i zārem bela resed

Ārī be-devr-i hüsn-i tō īn-hā me-rā resed.¹

21b

2

Her zahm-ı hecr ger şod ez-endūh sad çī şod

Mā bed şodīm kār-ı dil er geşt bed çī şod

Ān gamze-i bāz ber-men eger tīr zed çī şod

Īn'ām-ı 'ām-ı tō heme rāmī rūşd çī şod

Germ-i ō kibe-sīne-i īn-mübtelā resed.²

3

Goften elif eger çī kad-i yār-rā revā-set

Huzr-set hanedān-ı ān hat ü be-hüy-rā hatā-set

Ger hōd resed be-hāk-i dereş şod reh-i müntehā-set

⁵ 5) Gönül akılsızlık yaptı ve Kâfir Türk'e gitti. (O kâfir Türk'ten) süreki gelen bu cevri zor olsa gerek. Ey Selimi, sevgili için feryad etmekten başın döndü. Artık dostlarda da sabır kalmadı ve kurtuluş ümidi de yok. Ancak ne bu güzele bağlananlardan ne de yardan bir netice var.

¹ 1) Senin zaman zaman ulaşan bu cefandan yaka silktim. Şimdi artık yolu ve hedefi kaybettim. Sensizlikten gönle ayrılığın derdi ve ayrılığın gamı yerleşti. Her dem aşktan ağlayan gönlüme belayı sen getirdin. (Ama) senin güzellik zamanına da beni bu dertler ve sıkıntılar ulaştırdı.

² 2) (Gönülün) yanmasından hâsıl olan her ayrılık yarası yüz tane olsa ne olur? Biz kötü olduktan sonra gönlün işi kötü olmuş ne olur? O oyun eden kirpikleri bize okunu fırlatırsa ne olur? Senin halka yaptığın ihsan reşid olan kimseye bile baş eğdirirse ne olur? Mübtela olan gönle onun ateşi ulaştı.

Der-cilve-gāh-1 dōst resīden ne-had-i mā-set

Ān-cā meger şimāl reved yā sabā resed.³

4

Bī-derd māndeīm be-derdī ne-mī-resīm

Cān reft āh-1 derdem ü servī ne-mī-resīm

Der-rāh-1 ‘aşk veh ki be-gerdī ne-mī-resīm

Mā hōd be-gird dāmen-i merdī ne-mī-resīm

Bāşed ki gird dāmen-i merdī be-mā resed.⁴

5

Miskīn dilem ze-seng-i belāyet şikeste-est

Cānem dırıg ü derd ki ez-hicr hastā-est

Yār ey Selīm gerçī der-vasl beste-est

Şāhī ber-āsītān-1 irādet nişeste-est

Yā derd ü hū girifte ki rüz-1 devā resed.⁵

Tahmīs-i Gazel-i Cāmī

6

Ze-hurşīd-i visālet devr tā key zerre-sān bāşem

Çü lāle çend bī-rüy-1 tō bā-dāg-1 nihān bāşem

Be-kūyet ba‘d ez-īn ān be ki her şeb pas-bān bāşem

Çü ne-tüvānem ki ber-hān ü visālet mīhmān bāşem

³ 3) Onun boyuna elif denirse bu uygun olur mu? Onun hükümdarlığının huzurunda hatları misk kokusu saçır.

Eğer onun kapısının toprağına ulaşırsan o son yoldur (bunu bil). Cilveli dosta ulaşmak bizim ne haddimizdir. O yere ancak saba ve kuzey (rüzgârı) ulaşabilir.

⁴ 4) Dertsiz kaldık, bir derde ulaşamıyorum. Derdimin ahından can gitti ve serviye ulaşamıyorum. Yazık ki aşk yolunun tozuna ulaşamıyorum. Mertliğin eteğine tutunduk ama mertliğe ulaşamıyoruz. Ola ki mertlik eteği bize ulaşır.

⁵ 5) Miskin gönlüm senin bela taşından kırıldı. Canım harab ve senin ayrılığının derdinden hastadır. Ey Selim! Sen yāra kavuşmayı arzuluyorsun ama şahlık istek eteğine tutunmaktır. (Eğer) deva gününe kavuşmak istiyorsan derde tutul.

Ser-i hıdmet nihāde çün segān ber-āsītān bāšem.⁶

7

Kesī gūyine-i ‘āşık be-nām ü neng-i der-bendī

Kesī gūyī ki sāber bāş her çend arzū-mendī

Ne-rüsvāyī men dārī kabūl ü ne-hıred-mendī

Behr-i nev‘ī ki bāšem ez-men-i bed-rüz ne-besendī

Ne-mī-dānem çīsān mī-hāhīm tā ĩn-çenān bāšem.⁷

8

Ne-mī-güyem hudāvendā me-rā taht ü sa‘ādet deh

Berāy-ı memleket-gīrī zafer yā feth nusret deh

Ze-behr-i kesb derdem der-tarīk-i ‘aşk fırsat deh

Men-i ser-geşte-i bī-çāre-rā ān cāh ü devlet deh

Geh rüzī hem-nişīn-i ān Süleymān-ı cihān bāšem⁸

9

Dil-i zārem ki şod mahebūs-ı habs çāh-ı ān gabgab

Be-māh ü mihr her şeb mī-resānem na‘ra-i yārāb

Ze-rūyet dūr ey meh men be-rīzem eşk çün kevkeb

Ze-hūy-ı nāziket tırsem diğer ne tā seher her şeb

Be-kerd kūy-ı tō na‘ra zen ān efgān-Künān bāšem.⁹

⁶ 6) Zamanın kavuşma güneşinden ne zamana kadar parça parça olmam gerek? Lale gibi daha ne zamana kadar gizli yaralarla dolu olmam gerek? Bundan sonra senin köyünün (eşiğinde) her gece paspas olmam gerek. Senin kavuşma sofrana misafir olmaya güç yetiremediğim için köpekler gibi senin eşiğinde hizmet etmem gerek.

⁷ 7) Ayıplanma ve şöhretten geçen bir kişi tıpkı aşık gibidir. Eğer bir kişi sabrederse her ne kadar arzusu varsa ona sahip olur (bunu) duy. Aklın kifayesiz kaldığı kabul edersem rüsva olmam. Benim bir kötü günümü yeni zamana (güzelliklerin olduğu zamana) tercih etmemem gerek.

⁸ 8) Ey Hüdavend! Senden taht ve mutluluğu talep etmiyorum (Kendi nefsim için senden bir şey istemiyorum). Memleket için zaferler kazanmada ve fetihler yapmada bana yardım et. Aşk yolunda hisseme derd (düştü) bana fırsat ver. Benim gibi başı dönmüş zavallıya öyle bir yer ve devlet ver ki bir gün Cihan padişahı olan Süleyman ile arkadaşlık edeyim (onun kadar yüca bir padişah olayım).

⁹ 9) İnleyen gönlüm, onun çenesinin altındaki çukurda hapis oldu. Aya ve güneşe her gece Allah’a olan yakarışımı ulaştırıyorum. Ey ay (gibi güzel sevgili), senin yüzünden uzak kaldığım için yıldızlar gibi

10

Hūṣā ‘âşık ki şod rüsvā be-kūy-ı ‘aşk çün Mecnūn
 Hem çün men be-künc-i mihnetī ez-memleket bīrūn
 Selīmī ber-tüvāy serv-i sehī kad çün ne-kerdī hūn
 Tufeyl-i men hemī dīdend rüyet digeṛān eknūn
 Şodem rāzı ki çün Cāmī-i tufeyl-i digeṛān bāşem.¹⁰

22b

11

- 1) Ey mihr-i ‘ālem-i cān be-nümā cemāl mā-rā
 Burka‘ ze-rūh ber-efgen mülk-i cihān be-yārā.¹
- 2) Gom kon cefā ki cānā ez-nīgū-yı ān ne-gū nīst
 Bī-gāne-vār dīden yārān-ı āşinā-rā.²
- 3) Ber-hātır-et ki fikrī ez-mā kerān ne-māyed
 Çün mī-keşed ten-i tō pirāhen-i kabā-rā.³
- 4) Tā kuhl-ı dīde-i gayr z‘ān hāk-i der ne-sāzed
 Hāhem ki rāh ne-būd ber-dergeh-et sabā-rā.⁴
- 5) Der-nīstī Selīmī āyīn-i derd ü gām nīst
 Hestī sebab şod resm-i gam-ı cefā-rā.⁵

gözyaşı döküyorum. Senin nazik tabiatından sabahtan akşama kadar korkmaktan başka bir şey yapmıyorum. Bütün yaptığım iş senin köyüne doğru nara atmak, figan etmektir.

¹⁰ 10) Senin aşk köyünde Mecnun gibi rüsva olan âşık ne iyidir. Ben de (tıpkı o âşık gibi) bir derdin zorluğundan vatandan ayrıldım. Selimi! O servi boylu sevgili için kan dökemedin. Senin yüzünü gören başkaları benim de değersizliğimi gördü. Diğerleri Cami’yi de değersiz gördükleri için beni değersiz görmelerinden dolayı muzdarib değilim.

¹ 1) Ey! Can âleminin güneşi, (bize) cemalini göster. Ey Yar! Yanağından yüzünü kaldır, cihana yüzünü göster. (Bu gazel Berlin Nüşhası’nın gazeller bölümünün 9. sırasına yer alır.)

² 2) Ey can! Bize az cefa et. Çünkü tanıdık dostları yabancı gibi görmek (davranmak ve çok zulüm etmek) o güzelden beklenecek bir davranış değildir.

³ 3) Gönlün, bizden gelen bir fikri bile kabul etmedi. Çünkü senin tenin (vücutun) elbise ve gömlek taşıyor. (Sen benlik elbisesininden sıyrılmadın). (Be. N: Çün mī-keşed vücūd-et pirāhen-i kabā-rā)

⁴ 4) Gayrların gözündeki sürme senin kapının toprağından olmasın diye saba rüzgârının senin dergâhına giden yolu bulamamasını diliyorum.

⁵ 5) Selimi! Yokluğa derd ve gamın kuralları işlemez. (Eğer sen var olursan, varlık elbisesinden kurtulmazsan) cefa ve gamın kanunları işler. (Be. N: āyīn-i cevr ü gām nīst// Hestī-i mā sebab şod)

12

- 1) Der-sefer geşten ĩn-bĩ-ser ü sāmānĩ-i mā
Be-her cemiyet-i dilhā-set perĩŝānĩ-i mā.¹
- 2) Tũrk-i hurŝĩd ki evgān-ı zereş māh şode
Hest lāyık ki bũd bende-i derbānĩ-i mā.²
- 3) Cism-i mā geşt peykān-ı belā cevŝen-pũŝ
Ki bũd hıfz-ı ilāhĩ be-nıgeh-bānĩ-i mā.³

23a

- 4) Kũh feryād berā-rũ-pey āhũ rānden
Der-ŝikār er ŝenũd nevbet-i sultānĩ-i mā.⁴
- 5) Kişver-i dehr giriftũm be-himmet-i āsān
Gerçi dũŝvār nũmāyed be-tō āsānĩ-i mā.⁵
- 6) Kerde der-sāye-i mā nahl-i felek-rā hurrem
Sā'nĩ-i sũn' ki mĩ-bũd be-dihkānĩ-i mā.⁶
- 7) Hān-ı 'aşk-et Selĩmĩ felek cũmle cihān
Kāŝ āyend heme halk be-mihmānĩ-i mā.⁷

13

- 1) Ber-āh ü nāle tā key pĩŝ-i merdem bed konem hōd-rā
Berāber deh kadehem sākĩ ki tā bĩ-hōd konem hōd-rā.¹

¹ 1) Biz, başsız bir şekilde sefer kıldık (ama) yersiz, yurtsuz kaldık. Biz, her gōnũl topluluğunda perişan kaldık. (Sũ. 1// der-ĩn) (Sũ. 1 5b. 12-1) (Bu gazel Berlin Nũshası'nın gazeller bōlũmũnũn 34. sırasında yer alır.)

² 2) Altın evganı ay olan gũneŝ Tũrk'ũ bizim kapımızda kōle olmaya layıktır. (Sũ. 1 5.By)

³ 3) Onun kirpik oklarından (korumak için) Allah'ın lũtfu ile vũcudumuz zırh giydi. (Bu zırh) bizim bakıŝımıza koruyucu oldu. (Sũ. 1 eŝm-i mā) (Sũ. 1 6.By) (Be. N: 34-6)

⁴ 4) Eğer bizim sultanlık davulumuzun çıkardığı sesi dağlar duysaydı, bu sestem ũrkũp kaçan ceylanın ardından feryad ederdi. (Sũ. 1// ber-rũ-pey) (Sũ. 1 2.By) (Be. N: 34-3)

⁵ 5) Gerçi, sana bizim kolay (değersiz) gōrdũęũmũzũ; zor (değerli) gōsterse de biz dũnya sultanlığını kolay bir gayrete tuttuk (dũnya sultanlığını değersiz gōrdũk) (Sũ. 1 4.By)

⁶ 6) Feleğin fidanı, eserlerin yetiŝtirenini olan Allah'ın himmetiyle bizim sayemizde yeŝerdi. (Sũ. 1 3.By) (Be. N: 34-4)

⁷ 7) Selimi! Senin aşk sofran feleği ve bũtũn cihanı (kaplamıŝtır). Keşke bũtũn halk bizim (aşk) soframıza misafir olsa. (Sũ. 1//felek ü cũmle cihān)

2) Be-rüsvâyî vü bed-nâmî ber-ârem nâm der-eyyâm

Be-dîn fen bâşed ez-hulk dü ‘âlem red konem höd-râ.²

3) Çü hâhem vâsf-ı hat-ı yâr-i höd ber-kâğıdî hânem

Ki ez-cân sadaka-i yek harf ân kâğıd konem höd-râ.³

4) Ze-efgânem be-seg-i cānān eger yek dem be-teng āyend

Zenem ser ber-zemîn ü sad du‘ā-yı bed konem höd-râ.⁴

5) Çenān hâhem Selīmî k‘ez heme kevn-eyn bâşem ferd

Miyān-ı ‘âşıkān bārî çonîn sefered konem höd-râ.⁵

14

1) Zihî derd-i firāk ü sūz-ı hicret rāhat-i dilhā

Gam-ı ‘aşk-et der-iklīm-i muhabbet hall-i müşkilhā.¹

2) Neheng āsā der-āb-ı dīde merdān-ı belā-perver

Nihāde rev be-sūy-ı kulzüm-i ‘aşk-et ze-sāhilhā.²

3) Sevāb hiç koned hāsıl fakīh ammā ne-mī-dāned

Ki der-bī-hāsılī dārend ‘uşşāk-ı tō hāsılhā.³

¹ 1) Daha ne zamana kadar ah ve feryad edip kendimi insanların önünde kötü duruma düşüreceğim. Saki! Tamamen kendimden geçip susmam için bana arka arkaya kadehimi sun. (İ. 4'te kadehem kaddem şeklinde yazılmış) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 11. sırasında yer alır.) (Be. N: Ze- āh ü nale)

² 2) Dünyaya rüsvağım ve kötü halimle nam salayım. Bu halimi halk bilir de belki kendimi iki âlemden de kurtarırım. (Be. N: 11-3) (Be. N: Yād der-eyyām)

³ 3) Sevgilinin hattının vasıflarını bir kâğıttan okumayı candan istiyorum. (O kâğıttaki) bir harf için kendimi feda edeyim. (Be. N: 11-2) (Be. N: ber-kâğıdî hâhem)

⁴ 4) Sevgilinin köpekleri feryadımdan bir an bile rahatsız olsa başımı öne eğiyorum ve kendime beddualar ediyorum. (Be. N: seg-i cānāne yek dem çün be-teng)

⁵ 5) Selimi! Varlık âleminden kendimi çekip çıkarmak istiyorum. Belki böylelikle âşıkların arasına adımları yazdırırım.

¹ 1) Ey, ayrılığın derdi, hicranının ateşi gönüller rahatı olan Sevgili! Senin aşkının ıstırabı, muhabbet ikliminde bütün müşküleri halleder. (Sü. 1. 3b. 6.G) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 35. sırasında yer alır.)

² 2) Âşıklar, timsah gibi gözyaşı içindedir. Onlar, belayı sever ve gözyaşı sahillerinden senin aşk denizine koşarlar.

³ 3) Fıkıh âlimi, senin âşıklarının hiçbir sevabını göstermedi. Ama o fıkıh âlimi, senin âşıklarının neticeye ulaşmayı değil ulaşmamayı arzuladığını bilmiyor.

4) Be-sebük rühî ki tavf-ı kûy-ı cānān kerd merdāne

Be-vādī-i sa‘ādet bī-kadem tay kerd menzilhā.⁴

23b

5) Selīmī la‘l-i yār ez-nutk ü v‘ez kākül-i girih be-güşüd

Gümānhā şod yakīn ü geşt sābit cümle bātılhā.⁵

15

1) Çü hāk-i rāh-ı segān der-tō şod ser-i mā

Zemīn-i kal‘ā-i eflāk şod musahhār-ı mā.¹

2) Ger āteş-i dīl-i mā īn-çonīn fūrüz ü berk

‘Aceb ki çarh tüvāned şoden berāber-i mā.²

3) Be-mevchā-yı havādis ne-mī-revīm ze-cā

Ki tīr-i keştī-i ‘aşk-set küh-ı lengerhā.³

4) Be-sīm ü zer çī mukayyed şevīm der-‘ālem

Bes-est ez-‘ālem-i āh be-hāk zer-i mā.⁴

5) Be-taht-ı Kayser ü Kāvus nīst mā’il-i dil

Ki āsitān der-dōst şod musahhar-ı mā.⁵

6) Ümīd hest ki tā devr-i mihr ü meh būd

Bezm-i ‘aşk nühīsted ze-devr-i sāgār-ı mā.⁶

⁴ 4) Sevgilinin köyünü soğukkanlılıkla dingin bir şekilde tavaf edenler, saadet vadisinde ayaksız olarak menziller katettiler. (Tay-i mekāna telmih var)

⁵ 5) Selimi! Sevgilinin kırmızı dudağından çıkan sözler, bize gerçekleri göstere; sevgili, düğüm olan kâkülleri çözsün de yerleşmiş olan batılları (hakka) döndürsün. (N. F // La‘l-i yār/Yār-leb// Ez/ Der// V‘ez/ ez)

¹ 1) Bizim başımız senin yolunun toprağında (yatan köpekler) gibi (ayakaltında olduğu için) eflak kalelerinin fethini (Allah) bize nasib etti. (Sü. 1 4a. 7.G) (N.F: Musahhār-ı mā/ müyesser-i mā/ Musahhār-ı mā) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 29. sırasında yer alır.)

² 2) Bizim gönül ateşimiz böyle parlak ve şiddetli olursa çarhın, üzerimize bulut göndermesine şaşmamak gerekir. (N.F: İn-çonīn/ İn-hüsñ/ İn-çonīn)

³ 3) Hadiselerin dalgaları bizi yerimizden kımıldatamaz, dağ; bizim aşk gemimizin demiridir. (N.F: Tīr-i keştī/bahr-i keştī/ tīr-i keştī // Ze-cā/ Ez-cā/ Ze-cā)

⁴ 4) Ālemdeki gümüş ve altına (mala ve mülke) niçin bağlanıp kalalım? Bizim altınımız ah bayrağıdır, bize ah bayrağının altını kâfidir.

⁵ 5) Gönül, Kayser ve Kavus’un tahtına oturmak derdinde değildir. Gönül, dostun eşğini fethetme derdindedir. (N.F/ Ki/ Çü// Musahhar-ı mā/ Müyesser-i mā)

⁶ 6) Aşk meclisinde bizim kadehimizin devri yasaklandığı için ay ve güneş devrinden ümitvarız.

7) Selīm hasm-ı siyeh-dil çi dāned īn-hālet

Ki ez-zuhūr-ı ilāhī-st feth-i leşker-i mā.⁷

16

1) Ger be-dāned gam ki men çün mī-zīm ez-gam-ı cüdā

Rüz ü şeb hergiz ne-keştī ez-dilem yek-dem cüdā.¹

2) Cān-ı zārem-rā ne-mī porsīd ze-gam cān mī-konem

Hīç kes hergiz me-bād ez-yār der-‘ālem cüdā.²

3) Ez-dil-rīşem be-fikr-i zülf-i cānān derd reft

Vāy ber-zahmī ki der-şeb üfted ez-merhem cüdā³

4) Veh ki her dem pīşter der-bend-i ‘aşkem mī-keşend

Hat cüdā kākül cüdā ān zülf-i ham der-ham cüdā.⁴

5) Ger Selīmī geşt ez-Mecnūn beter ne-būd ‘aceb

24a

Gū şode der-‘aşk ez-cins-i benī-ādem cüdā.⁵

17

1) Efgend be-şühī pes ser-i yār küleh-rā

Tāfte ebrū koned ān zülf-i siyeh-rā.¹

⁷ 7) Selīm! Kara gönüllü düşman, Allah’ın bizim askerimize nasip ettiği fetihden ne anlar?

¹ 1) Eğer gam, kendisinden ayrı nasıl yaşadığımı bilseydi gece ve gündüz benim gönlümle beraber olur, gönlümden bir an olsun uzaklaşmazdı. (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 8. sırasında yer alır.)

² 2) Gamdan canımı mahvediyorum, ama (o yar) ağlayıp inleyen canımın halini hatrını sormuyor. Hiç kimse bu dünyada yârinden asla ayrı düşmesin. (Be. N: Cān-ı zārem-rā mī-ressed)

³ 3) Sevgilinin hayaliyle yaralı gönlümden dert gitti. Gece vakti merhem bulamayan bir yaranın hali ne kötüdür.

⁴ 4) Her an sevgilinin kākülü bir taraftan, ayva tüyleri bir taraftan kıvrım kıvrım olmuş saçları da ayrı bir taraftan beni aşk bağına sarmalıyorlar.

⁵ 5) Eğer Selimi, Mecun’dan beter bir hale gelirse buna şaşmamak gerek, o da (Mecun’un Leyla’dan ayrı düştüğü gibi) aşk yolunda âdemoğulları cinsinden ayrı düştü.

¹ 1) Siyah saçları, kaşlarının yolundan şaşırsın, onun başına fitne olsun diye sevgili, külahını çapkınca geriye attı. (N.F: pes/ bes/ pes) (Sü. 1 6b’de 15. Gazel) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 26. sırasında yer alır.) (Be. N: Efgende ze-şühī

2) Hüsneş besī efrūz ez-ān gīsū-yı pür-tāb

Z‘ān rūz ki şeb kadr būd pertev-i meh-rā.²

3) Hāhed seherī reft be-seyrān şeh-i hūbān

Ey dīde me-hāb āb zen īn-şeb heme-reh-rā.³

4) Her nāle nefeyrī şevedem vakt-i sūvārīş

Bāşed ki haber-dār konem cümle sipeh-rā.⁴

5) Dīden sūy-ı ān meh edeb-i ‘aşk ne-bāşed

Zinhār Selīm ki niğeh-dār-ı niğeh-rā.⁵

18

1) Ey ze-sevdā-yı ser-i zūlf-i tō hayrānī-i mā

Ber-ser-i kūy-ı gam-et haşmet-i sultānī-imā.¹

2) Şāne-i sūnbül-i müşgīn-i tō şod pençe-i ‘ömr

Hak ‘alīm-est k‘ez ān-set perīşānī-i mā.²

3) Her dü zūlf ki būd matla‘-i dībāçe-i hüsn

Ser-i hat-i ‘aşk ez-ō şod hat-i dīvānī-i mā.³

4) Dür ez-hāk-i der-et revnak-ı şāhī costem

Be-coz īn nīst der-eyyām-ı peşīmānī-i mā.⁴

² 2) Parlak saçlarından senin güzelliğin zaiyadeleşti. (Hatta) parlak ayın ışığının değer bulduğu gecenin gündüzünden bile daha rüşen oldu.

³ 3) Güzellerin padişahı bir seher vakti dolaşmaya çıkacak. Ey göz! Bu gece uyuma, yoldaşların yüzüne su serp, onları uyandır. (Sü. 1 İm-şeb) (Be. N: be-seyrān ān şeh-i hūbān)

⁴ 4) Benim her feryadım, askerlere savaş vakti olduğunu haber veren savaş borusu oldu.

⁵ 5) O ayın (sevgilinin) tarafını gözlemek aşk edebine aykırıdır. Selimi! Asla (sevgilinin sana) bakacağı ümidinde olma.

¹ 1) Ey saçının sevdasından deli, divane olduğumuz Sevgili! Bizim haşmetli sultanlığımız senin gam köyünün başındadır. (Bizim sultanlığımız ancak senin gam köyünde sıkıntı çekersek ihtişam bulur.) (Sü. 1’de 4a ve 4b’de 8. Gazel) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 33. sırasında yer alır.)

² 2) Senin misk kokulu saçlarının tarağı bizim ömrümüzün pençesi oldu. Bizim perişanlığımızın bundan dolayı olduğunu her şeyden haberdar olan Allah biliyor.

³ 3) Bu nasıl bir güzelliğindir ki (bu güzelliğin) her iki tel saçı güzellik matlası oldu. (Bu matla da) bizim divani hattımızla (yazılan) aşk hattının başyazısı oldu.

⁴ 4) Senin kapının toprağından uzakta saadetli bir şah aradım. Bizim bundan başka pişmanlık günümüz yoktur. (Bu durumdan başka hiçbir şeye bu kadar pişman olmayız) (Sü. 1// Be-coz nīst)

5) Yārab ez-gayr nihān dār çü sırr-ı ebedī

‘Aşk-ı ān ‘ārız ü gam hörden pinhānī-i mā.⁵

6) Sayd kerdīm bā-fūsūn-ı sūhan hūbān-rā

Kū be-dānīd meh ü mihr perīhānī-i mā.⁶

7) Çün nesīmem kem ez-āzār Selīmī ki dehend

Heme āfāk güvāhī-i müselmānī-i mā.⁷

24b

19

1) Ger serā perde-i hestī ne-şodī hāyil-i mā

Key cüdā mī-şodī ez-sohbet-i cānān dil-i mā.¹

2) Veh ki der-bahr-i firākīm konūn çün gird-āb

Mānde ser-geşte vü peydā ne-būd sāhil-i mā.²

3) Der-reh-i ka‘be-i maksūd be-ümīd-i visāl

Ey hōş ān rüz ki tābūt būd mahmil-i mā.³

4) Terk-i ser sehl būd der-reh-i ‘aşket cānā

Ger şeved bāz ser-i kūy-ı tō ser-i menzil-i mā.⁴

5) Būd der-bahr-i ‘adem kāse-i serhā çü habāb

Ki gam-ı ‘aşk-ı tō zed hayme be-āb ü gil-i mā.⁵

⁵ 5) Yarab! Onun yanağına olan aşktan dolayı gizli gizli gam yuttuğumuzu (“Kan kusup kızılılık şerbeti içtim.” dediğimizi) başkalarından ebedi bir sır gibi sakla. (Sü. 1// ze-gayr)

⁶ 6) Ay ve güneş, bizim nasıl periler olduğumuzu bilsin diye sözün büyüğü ile güzelleri avladık.

⁷ 7) Selimi! Biz tatlı esen Nesīm rüzgârı gibiyiz ve kimseyi incitmeyiz. Bundan dolayı gökyüzü bizim güvenilirliğimizin şahididir.

¹ 1) Eğer varlık perdesi bize örtü olmasaydı gönlümüz cananın sohbetinden hiç ayrı düşer miydi? (Sü. 1 4b 9. Gazel)

² 2) Yazık ki bizim varlık denizimizde girdab gibi başı dönmüş bir şekildeyiz ve sahilimiz ortada yok. (Sü. 1// veh der)

³ 3) Kavuşma ümidiyle istek kabesinin yolunda bizim mahmilimizin tabut olacağı gün ne güzel bir gündür.

⁴ 4) Eğer senin köyünün başı bizim varılacak yolumuzla bir an dahi ters düşseydi aşkının yoluna başı feda etmek kolay olurdu.

⁵ 5) Senin aşkının gamı bizim çamurdan ve sudan olan (bedenimize) çadır kurduğu için başların kâsesi yokluk denizinde bir su damlası gibi oldu.(Sü. 1// Būd der-konem)

6) Tā be-mā saltanat-ı ‘aşk mukarrer kerdend

Ez-pey nūr būd terk-i fülk sāyil-i mā.⁶

7) Ey Selīmī be-sühan gūş ki ber-taht-ı vücūd

Goft ü gūy-ıst der-āfāk hemīn hāsıl-ı mā.⁷

20

1) Büt çi keremī mey dehī hurşīd-i ruhsār-ı me-rā

Tā-be-key sūzī der-āteş-i cān-ı bī-mār-ı me-rā.¹

2) Der-ten-i cānān çü gerd-i āsīb bīmār eser

Nīz der-ālem berāy-ı hicr āsār-ı me-rā.²

3) Reng ü būy-ı mihr ger yek zerre dārī ey felek

Zā‘ferānī ez-çī bāg-ı gülnār-ı me-rā.³

4) Rāst āver ān kad ü tā cān hōd sāzem fedāeş

Ez-kazā tā çend be-rehem mī-zenī kār-ı me-rā.⁴

5) Hayf ki ān cā behr-i cān dāden me-rā hōd-rāh nīst

Kes be-sūyeş hem be-zed hem eşk-i īsār-ı me-rā.⁵

6) Ger ne-kerdem porsiş ān meh Selīmī ‘ayb nīst

Z‘ān ki kadr-i porsiş-i ō nīst mikdār-ı me-rā.⁶

⁶ 6) Nur gemiyi terkettikten sonra bize aşk saltanatı verildi.

⁷ 7) Ey Selimi! Varlık tahtında bizim elimize geçen konuşmak ve dinlemektir. Bu sözü işit.

¹ 1) Ey put gibi sevgili! Yanağının güneşi daha ne zamana kadar hasta canımın ateşine ateş koyacak? Bana merhamet et de bir kadeh sun. (Yanağın daha ne zamana kadar gönlümün ateşini körükleyecek? Bana merhamet et de yanağının yaktığı canıma ferahlık için bir kadeh sun) (Sü. 16b 16. Gazel) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 20. sırasında yer alır.)

² 2) Sevgilinin teninde hastalığın işaretleri görülmeye başladı. Ey Hicran ! Ben bundan sonra yaşayamam, bizi yeryüzünden sil.(Sü. 1// nīze-i āmā// hicr-i āsārī) (Be. N: ez-ālem be-berā-yı hicr)

³ 3) Ey felek! Eğer güneşin kokusu ve rengini bir an alırsan bizim gül ağacımız gibi sararırsın. (1.Nüshada yok) (Be. N: 20-4 : ez-çī sāzī bāg-ı gülnār-ı me-rā)

⁴ 4) Ey, kaza! Daha ne zamana kadar benim işimi bozacaksın? Hiç olmazsa canımı feda edene kadar işlerimi yoluna koy. (N.F: ez-kazā/ey kazā) (Be. N. 20-5: āver īn kad)

⁵ 5) Can denizini onun yoluna feda etmek ne yazık ki yetmedi. (Onun yoluna vasil olmak isteyen) kişi yoluna hem can vermeli hem de gözyaşı dökmeli. (N:F//hem eşk īsār/ez-neng īsār / ez-neng īsār) (Be. N: 20-6)

⁶ 6) Selimi, eğer o ay gibi sevgili hakkında soru sormassan ayıb olmaz. Çünkü senin soracağın o sorunun hiçbir değeri yoktur. (N.F: ‘ayb nīst/dür nīst / ‘ayb nīst) (Be. N: 20-7)

- 1) Eflāk nīst lāyık taht ü serīr-i mā
Zīr-i kadem sipihr būd yek hasīr-i mā.¹
- 2) Tūğ şihāb ü leşker seyyāre-rā çı kadr
Tālī‘ şevēd çü kevkeb-i mihr-i münīr-i mā.²
- 3) Mā çün Sikender-rā ze-pey hayvān ne-mī-revīm
‘Aşk-et tevekkül-set der-īn rāh seyr-i mā.³
- 4) Şükr-i hudā ki zeded çü tīr-i perī vü şān
Der-dem resīd her çı güzeşt ez-zamīr-i mā.⁴
- 5) Tā būd būd cām-ı şarāb ezel henüz
K‘āmiz būd bā-şeker-i ‘aşk şīr-i mā.⁵
- 6) Der-hüsn eger çı yār ne-dāred nazīr-i hīş
Der-mülk-i ‘aşk nīz ne-bāşed nazīr-i mā.⁶
- 7) Bū levh-i pāk-tab‘ Selīmī ez-ezel
Harfī ki nakş best be-kilk-i debīr-i mā.⁷

¹ 1) Felekler bizim tahtımız olmaya layık değildir. Gökyüzü de bizim ayağımızın altında (ezilen) bir hasırdan başka bir şey değildir. (Sü. 1’de 5a 1. Gazel) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 30. sırasında yer alır.)

² 2) Bizim parlak güneşimizin yıldızı doğunca gezegen askerinin ve yıldızlarının tuğunun ne değeri kalır?

³ 3) Biz İskender gibi hayat suyunun peşinden gitmeyiz. Bizim takip edeceğimiz yol senin aşk yoludur. Biz buna tevekkül etmişiz. (Be. N: ‘Aşk ü tevekkül-set)

⁴ 4) Allah’a hamdolsun, bizim gönlümüzden geçen her ne varsa perilerin attığı oklar gibi çabucak yerine geliyor.

⁵ 5) Şarab kadehi ezelde hanüz hâsıl olmamışken bizim sütümüz aşk şekeri ile karışmıştı. (Sü. 1’de yok)

⁶ 6) Eğer sevgili, güzellikte kendine denk kimseyi bulamadıysa, aşk mülkünde de bizim dengimiz kimsenin olmasının imkânı yoktur.

⁷ 7) Bizim kâtibimizin kaleminden çıkan yazı, ezelden beri Selimi’nin temiz tabiatının levhasında vardır. (N.F: Bū levh/ ber-levh/ ber-levh // Selīmī/Selīm-īst/ Selīm-īst // ez-ezel/ ze-ezel/ ez-ezel // Harfī/ Örfī/ Harfī)

22

- 1) Āh-est ü nāle ez-sipeh gam-ı nefir-i mā
Ey Türk-i şūh çeşm hazer kon ze-tir-i mā.¹
- 2) Küllāb-ı mäh-ı nev būd ü dārā-yı āsumān
Rūz-ı kazā be-ma'reke dār ü gır-i mā.²
- 3) Gerdün be-gūşe-i hış koned penbe-i ufk
Ger be-şenūd be-subh-ı figān ü safir-i mā.³
- 4) Ber-mā eger çi mülk-i cihān 'arzā dāştend
Coz derd-i 'aşk-ı yār ne-şod dil-pezir-i mā.⁴
- 5) Tā mukbelī zindegī-i 'aşk yāftim
Hurşid meh şodend ze-keyvān esir-i mā.⁵
- 6) Dīdīm nūr-ı vasl feşānedīm cān revān
Pervāne şod meclis-i 'uşşāk pīr-i mā.⁶
- 7) Der-pāy-ı gam fütād Selīmī ze-dest-i hicr

25b

Vakt-set ey perī ki şevēd dest-gir-i mā.⁷

¹ 1) Ey Türk Güzel! Gözünü bizim okumuzdan koru, çünkü bizim ordumuz gamdır ve o ordudan feryad ve ahın okları gelir. (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 31. sırasında yer alır.)

² 2) Bizim savaştaki fetihlerimizi gökyüzünün kapısına, mahşer gününe kadar durmak üzere hilalin çengeli gibi astık. (Be. N: dār-ı āsumān)

³ 3) Eğer dünya, sabah vakti bizim çılgınlığımızı duysaydı kulağına ufuk pamuğu tıkarı. (Be. N: be-gūş-ı hış nehed)

⁴ 4) Eğer bize cihan mülkünü arz etselerdi, biz (cihan mülkünün içinden) sevgilinin aşkının derdinden başkasını gönle almazdık.

⁵ 5) Aşk yaşadığımız sürece saadet bulduk. (Aşk yaşamamızdan dolayı da) ay ve güneş Zuhal Gezegeni'nde bizim esirimiz oldu.

⁶ 6) Kavuşma nurunu gördük ve canımızı verdik. Bundan dolayı da âşıklar meclisinde bizim pirimiz pervane oldu.

⁷ 7) Selimi, ayrılığın elinden gamın ayağına düştü. Ey Peri! Gamın ayağına düşmüş Selimi'ye el uzatma vaktidir.

23

- 1) Ez-tebessüm pür-nemek kerdî derûn-ı rîş-râ
Küşti ez-sultân-ı meh-rüyân men-i dervîş-râ.¹
- 2) Her zamân ber-men rakîbî-râ musallat mî-konî
Çend hâk-i râh sâzî nâ-murâd-ı hîş-râ.²
- 3) Derd-i ‘aşk-ı hûb-rüyân-râ devâ höd kemter-est
Men çisân sâzem devâ in-dervîş ez-pîş-râ.³
- 4) ‘Akl mî-güyed ki ez-‘aşk ü cünün bî-gâne bâş
Âşinâ kes çün şevêd in-‘akl dūr-endîş-râ.⁴
- 5) Ey Selîmî ger tō sad efsâne mî-hânî ez-in
Yek ser-i munîst rahm ân kâfir-i bed kîş-râ.⁵

24

- 1) Ey şode âyîne dâg mihr-i ‘aşk-et sîne-râ
Hemçü miskal na‘1-i rüşen kerde ân âyîne-râ.¹
- 2) Hiç kes-râ dâg-ı derd-et gayr-ı men bed-cân me-bâd
Key revâ dârem be-gayr nakd in-gencîne-râ.²
- 3) Cân-ı efgâr-ı me-râ tîr-i gam-et merhem ne-şöd
Tâ ne-kerdem çün kemân ez-penbe bîrûn kîne-râ.³

¹ 1) Ey ay yüzlülerin sultanı! Senin tebessümünden yaralarımın içi tuz doldu. Sen, derviş olan beni öldürdün.(Sü. 1 7a 17. Gazelde) (N.F: Ez-sultan-ı meh-rüyân/ Ey sultân-ı meh-rüyân/ Ey sultân-ı meh-rüyân) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 19.sirasında yer alır.)

² 2) Bana her zaman rakibi musallat ediyorsun. Böyle yaparak daha ne zamana kadar muradına ermemiş (bu fakiri) yolunun toprağında (hakir) edeceksin?

³ 3) Güzel yüzlülerin aşkının derdinin devası yok denecek kadar azken bu derviş nasıl (derdlere) deva bulsun? (Be. N: çisân cüyem)

⁴ 4) Akıl, aşktan ve delilikten vazgeç diyor. Aşına olan, bu aklın düşüncesinin ne kadar uzak (anlamsız) olduğunu bilir. (Be. N: çün koned // şom endîş-râ)

⁵ 5) Ey Selimi! Sen yüz tane efsane de söyleden o kâfir (sevgilinin) sana merhameti ancak bir kıl kadar olur. (N.F: Kâfir-i bed/ Türk kâfir/ Türk kâfir)

¹ 1) Ey aşk güneşinin yarası ile gönlümü ayna gibi yapan (güzel)! Gönlümü öyle bir ayna yaptın ki o, tıpkı parlak bir nal gibi oldu. (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 26. sırasında yer alır.)

² 2) Benden başka kiç kimsede senin derdinin yarası olmasın ve benden başka kimse gönlü yaralı olmasın. Bu hazineyi başkalarıyla paylaşmaya nasıl razı olabilirim?

³ 3) Benliğimdeki kini (nefsi) keman gibi atmadıkça (kemana takılan ok gibi atmadıkça) senin gamının oku bana merhem olmaz ve can düşüncesi benliğimden çıkmaz.

- 4) ‘Ayb ne-būd ey ŧeh-i hurŧid-rūyān vefā
Gāh gāhī ger pōrsī ‘āŧık-ı dīrīne-rā.⁴
- 5) Ey Selīm ez-men ŧebān ‘āŧk eger āgeh ŧodī
Behr-i men kerdī vasiyyet cāme-i peŧmīne-rā.⁵

25

- 1) Çü ez-hōd mī-revem gāhī ki yād ārem visāleŧ-rā
Ze-çeŧm-i hīŧ her dem ‘ōzr mī-hāhem hayāleŧ-rā.¹
- 2) Çisān yābem ze-vasleŧ behre çün bī-hūŧ mī-kerdem
Eğr bīnem gehī ez-dūr hurŧid-i cemāleŧ-rā.²

26a

- 3) ‘Aceb ne-būd ber-ān rū ger ne-bāŧed noktā hālī
Ki dādeŧ sun‘-ı hāl ü ma‘nī vü hak kerd hāleŧ-rā.³
- 4) Ze-rūy-ı merdümī her rüz çeŧmeŧ mī-küŧed zārem
Çi gūyem ‘iŧvehā-yı ebrū-yı ān çün hilāleŧ-rā.⁴
- 5) Selīmī-rā ber-āmed cān ze-ten ez-hasret-i rūy-et
Ger ahvāleŧ ne-mī-pōrsī be-bīn ey māh hāleŧ-rā.⁵

26

- 1) Ger hemçü hūr izhār konī cilve-gerī-rā
Bīnī tō ze-mā gāyet sāhib nazarī-rā.¹

⁴ 4) Ey güneŧ yüzlülerin ŧahı! Eğer sen zaman zaman da olsa eski aŧığının (halini hatrını) sorarsan senin bu vefakārlığın ayıb olmaz. (Be. N: hurŧid-rūyān der-vefā)

⁵ 5) Ey selim! Eğer aŧk, geceler boyu benden haberdar olsaydı benim hisseme hırkayı verirdi.

¹ 1) Senin kavuŧmanı hatırlayıp kendimden geçtiğim zamanlar oluyor. Senin hayalini hatırladıkça (dalıp giden bu) gözlerden her an özür taleb ediyorum. (Bu gazel Berlin Nüshası’nın Gazeller Bölümü’nün 14. sırasında yer alır.)

² 2) Senin güneŧ gibi cemalini gördüğüm zaman kendimi kaybediyorum. Senin cemalini gördüğümde dahi kendimi kaybediyorken nasıl olur da visālinden nasıblenebilirim?

³ 3) O yüzde bir ben noktası bulunmazsa buna ŧaŧılmaz. Çünkü onun benini hal ve mananın yaratıcısı olan (Allah) çizdi.

⁴ 4). Onun ebru kaŧlarının iŧvesinden daha ne söyleyeyim? O beni insanıyet namına öldürüyor.

⁵ 5) Ey Mah! Selimi’nin canı senin yüzünün hasretinden tenden çıktı. Eğer Selimi’nin halini sormayacaksan da bu halini gör (ve ona merhamet et).

¹ 1) Eğer sen güneŧ gibi kendini cilveli bir şekilde izhar edersen bizden güçlü bir bakıŧ göreceksin. (Sü. 1’de 7a 18. Gazelde) (N. F: hūr/meh/meh) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 28. sırasında yer alır.)

- 2) Ger tuhfe dehem cān be-hayāl-et zerre sıdk
Ey cān ü cihān red me-kon īn-mā hazarī-rā.²
- 3) Reftār nümūdī be-heme halk çü hurşīd
Der ‘ālem eger hüsn-i tō mī-būd perī-rā.³
- 4) Ger der-taleb-i kad-i tō pehlū ne-şodeş ham
Ez-behr çi pür-hūn şode bā-kebk-i derī-rā.⁴
- 5) Bāşed ki be-nūşīm ze-dest-et kadehī pür
Kerdīm bahāne be-miyān-ı bāde hūrī-rā.⁵
- 6) Şod yār-i men dil şode māndem ze-reheş hōr
Ey bād haber ber-tō ze-men ān seferī-rā.⁶
- 7) Eşkem ki ber-āmīhet be-hūn-ı ciger ez-gam
Nīgū ni‘amī sāht reng-i cigerī-rā.⁷
- 8) Her çend müselleme şevadet dehr Selīmī
Der-dīde me-yāver tō çonīn muhtasarī-rā.⁸

Sü. 1’de Olup İ. 4’te Olmayan Beyitler

- 2) Ān bih ki koned tīr-ī tō mesken be-dil-i men
Der-şehr-i hū hürmet ne-būd reh-güzerī-rā.²

² 2) Ey can ve cihanın (padişahı olan sevgili)! Canımı senin hayaline bir an bile tereddüt etmeden hediye olarak verirsem sakın reddetme. Çünkü hazırda ve elimizde bu vardır. (N. F: 1.nüshada 3. beyitte) (Be. N: 28-3)

³ 3) Eğer senin güzelliğin âlemde perilerde olsaydı halka, yüzünü güneş gibi gösterirdi, saklanmak istemezdi. (Fakat sen bu güzelliğine rağmen bizden yüzünü saklıyorsun). (N. F: Reftār/ruhsār) (Bu beyit Berlin Nüshası’nda yok.)

⁴ 4) Senin boyunu talep ettiğimde dahi boynun eğilmezken nasıl olur da keklik gibi kana bulanırsın? (1.nüshada yok) (Be. N: 28-7)

⁵ 5) Senin elinden dolu bir kadeh içeriz ümidi ile bade sunan güzeller arasında avunuyorum. (1.nüshada yok) (Be. N: 28-8)

⁶ 6) Gönül, onun yolunda hakir kaldı. Ey Saba! Sevgiliye, bizim onun yolunda yaptığımız seferi haber ver. (Sü. 1’de yok) (Be. N: 28-10)

⁷ 7) Senin gamından dolayı ciğerimin kanına karışan gözyaşım ne mutlu ki ciğerimin rengini de bu şekilde boyadı. (Sü. 1’de Yok) (Be. N: 28-11)

⁸ 8) Selimi! Her ne kadar dünyayı sana teslim etseler de sen kısa bir süre dahi olsa bile ona dönüp bakma. (Sü. 1’de 6. Beyit) (Be. N: 28-12)

² 2) Gönlüme senin okunun mesken edinmesi çok güzeldir. (Çünkü) Güzeller şehrinde gelip geçici olanlara hürmet yoktur. (Sü. 1’de var, İ. 4’te yok) (Be. N: 28-2)

- 4) Kes hîç vücūdī ne-nehed der-heme āfāk
Bī-hāk-ı ser-i kūy-ı tō bād-ı seherī-rā.⁴

27

- 1) Çün ney ze-men ey şūh nıgeh-dār nefes-rā
Be-şenū sühan-ı men ne-şenū guft-ı kes-rā.¹
- 2) Rāz-ı dil-i hōd-rā me-kon āvāze-i merdüm
K‘ān derd-i cıger ez-dil-i hış-est ceres-rā.²

26b

- 3) Me-güzār ki hat ez-leb-i la‘l-i tō ber-āyed
Ber-şeker hōd-cāy me-deh pāy-ı meges-rā.³
- 4) Ger māh koned şeb-i ‘asesī ber-ser-i kūyet
Be-nümā ruh şermende-i hōd sāz ‘ases-rā.⁴
- 5) Eşkem ki būd rişte-keş ez-halka-i dīde
Ez-be-her seg-et sāht çonīn halka-i meres-rā.⁵
- 6) Mürg-i dil rem kerde be-ten-i ins ez-ān yāft
K‘ez tır-i tōeş ta‘biyye kerdīm kafes-rā.⁶
- 7) Cāy-ı ‘abes-est īn-heves-i dehr Selīmī
Be-güzār be-himmet heves-i zıkr ‘abes-rā.⁷

⁴ 4) Dünyaya ayak basmamış birisi, senin köyünün başında mezarı olmayan seher rüzgârıdır. (Sü. 1’de var, İ. 4’te yok) (Be. N: 28-4)

¹ 1) Ey Güzel! Ney gibi benden (sana) nefes (gelmektedir). Benden gelen sözü işit, başkalarının sözünü işitme.(1.Nüşada 7b 19. Gazelde) (N. F: ne-şenū/me-şenū) (Bu gazel, Berlin Nüşası’nın Gazeller Bölümü’nün 13. sırasında yer alır.) (Be. N: gufte-i kes-rā)

² 2) Gönülün sırlarını halkın içinde ifşa etme. Çünkü o gönülün çingırağı ciğerin derdidir. (Senin onun sırlarını halka açıklamam gerekmez çünkü o ciğerin derdini söyleyebilecek bir çingırağa sahiptir). (Be. N: āvāze-i halk-ān)

³ 3) Onun kırmızı dudağının çizmiş olduğu sınırdan geçme. Şekerin üzerine sinek ayağı konurma.

⁴ 4) Eğer gece asesî, gurur yapıp da senin köyüne gelirse ona yanağımı göster ve onu utandır.

⁵ 5) Gözlerimden akan sicim gibi gözyaşları iplik oluşturdu. Bu iplikler de senin her bir köpeğinin boynuna tasna oldu.

⁶ 6) Senin okların vücudumu kafes gibi çevrelediği için gönül kuşu orada tutsak kaldı.

⁷ 7) Selimi! Bu zamanı heves etmek abestir. Bu abesliği gidermenin yolu da (sevgilinin) bize himmet edip zikri (sevgiliyi) arzulamamıza yardım etmesidir. (N. F: zıkr-i ‘abes-rā/ fikr-i ‘abes-rā// fikr-i ‘abes-rā)

28

- 1) Tenem efgār şod ez-tīg-i gam efgār ber-bādā
Belā ü mihnetem bisyār şod bisyār ber-bādā.¹
- 2) Du‘ā-yı hayr eğer güyī me-rā ey hem-nişīn ān gū
Ki çeşm-i şūh ān ebrū-yı kemān-ı hunhār-ter bādā.²
- 3) Gam-ı ‘aşkeş keşīden tā ne-bāşed ber-kes āsān
Çonīn kām-rūz düşvār-set ez-īn düşvār-ter bādā.³
- 4) Be-vādī-i vefā k‘ān-cā devā cüyend ehl-i derd
İlāhī her ki şod bīmār ez-ō bīmār-ter bādā.⁴
- 5) Çe-rā ne-şonīd pend ü peyrev dil şod ber-sevāyī
Siyeh-i dil dīde-i men dem-be-dem hūn-bār-ter bādā.⁵
- 6) Selīm ez-kūy-ı ō bāz ez-rakīb āvāre kerdend
Ki dāyim hemçü dāmen dīde-i ağıyār-ter bādā.⁶
- 7) Be-hūn-ı hīş-ten leb-i teşneem der-‘āşıkī vü nāz
Ki çeşm-i şūh-ı ān ebrū-kemān hūn-hār-ter bādā.⁷

¹ 1) Gamının kılıcından benim yaralandı daha da yaralansın. Bela ve sıkıntım çoğaldı daha da çok olsun. (Sü. 1’de 8a 21. Gazel) (Bu gazel Berlin Nüshası’nda gazelller bölümünün 5. sırasında yer alır.) (Be. N: bisyār-ter bādā)

² 2) Ey Dost! Eğer benim için hayır dua edeceksen ‘‘O şuh gözdeki kan dökücü keman kaşların (açtığı yaralar) tazelensin’’ diye dua et. (Be. N: ikinci mısra tamamen farklıdır ve şu şekildedir: Ki pehlüyem ze-tīg-i ‘aşk pür āzāt-ter bādā.)

³ 3) Onun aşkının gamını çekmek herkese kolay gelmez. Bundan dolayı istek günü zordur ve zorluğu daha da artsın (istiyorum). (Sevgilinin aşkının gamını çekmek herkese nasib olmasın istiyorum). (N. F: Ber-kes/ Ber-kesī) (Be. N: 5-4// ber-kesī)

⁴ 4) Derd ehlinin deva aradığı yer vefa vadisidir. Yarabbi! O derdden hasta olanların hastalığı daha da artsın. (Sü. 1’de yok) (Be. N: 5-5)

⁵ 5) Gönül niçin söz dinlemedi ve sevdanın arkasından gitti. Benim kara gönlüm bu tavrından dolayı ceza olarak gözlerimden sürekli kanlı gözyaşı döksün. (Be. N: 5-6)

⁶ 6) Rakib, Selim’i hile ile onun köyünden avare etti (uzak kıldı). (Bundan dolayı) rakibin gözleri tıpkı eteği gibi ıslak olsun. (Be. N:5-7/ mā-rā ez-rakīb)

⁷ 7) Yarabbi! Aşıklık ve nazda o duruma geldim ki o keman kaşlının şuh gözü daha da kana susasın diye kendi kanıma susadım) (Bu beyit Sü. 1 ve İ. 4’te yer almazken Berlin Nüshası’nda beşinci sırada üçüncü beyitte yer alır.)

29

- 1) Der-cihān zībā nigārī ü mey-i nābī me-rā
Ez-behişt ü hür ü Kevser bih be-her bābī me-rā.¹
- 2) Secde ger pīş īn-büt ārem der-be-mescid ba‘d ez-īn
Gayr-ı tāk-ı ebrū-yı ō nīst mihrābī me-rā.²

27a

- 3) Āteşem der-cān girift yāften sūz-ı derūn
Nīst coz eşk-i ān ki ber-āteş zened ābī me-rā.³
- 4) Rūz ü şeb der-nāleem çün bülbül ez-‘aşk-ı gülī
Men ne z‘ān mürgem ki bāşed hordī ü hābī me-rā.⁴
- 5) Şām-ı zülfeş-rā nesīm-i subh ez-ān rūh dūr kerd
Büved z‘īn zülmāt-ı gam ümīd-i mehtābī me-rā.⁵
- 6) Sünbüleş ber-hīş tā-pīçīd ez-dūd-ı dilem
Rişte-i cān dād ez-her müy mā tābī me-rā⁶
- 7) Cān ber-leb āmed ü goftī ki āyem ber-ser-et
Zūd-ter ey kāsīd-i cānhā ki der-yābī me-rā.⁷
- 8) Dil sürāhī bāşed ü hūn u ciğer hamr ü kebāb
Nīst der-meclis coz īn ez-‘ıyş esbābī me-rā.⁸

¹ 1) Cihandaki bir güzel ve tatlı bir şarab (benim için) cennetteki Kevser ve huriden her bakımdan yeğdir. (Sü. 1 7b 20. Gazelde) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 21. sırasında yer alır.)

² 2) Bir putun önünde de secde de etsem camiye de gitsem, benim için o sevgilinin kaşlarının kemerinden başka bir mihrab yeri yoktur.

³ 3) Canım ateşlere tutuldu ve içim yandı. Bu yangınım o gözyaşından başka bir su deva olmaz. (N. F: girift yāften/girift ü bā-çonīn/ girift ü bā-çonīn)

⁴ 4) Gece ve gündüz bir gülün aşkından feryad eden bülbül gibiyim. Ben, yemeden ve uykudan feragat eden öyle bir kuşum. (N. F: neh z‘ān/ ne-ān / ne-ān)

⁵ 5) Keder karanlığından içimde bir mehtab ümidi hâsıl olmuşken sabah rüzgârı, saçlarının gecesini yanağından uzaklaştırdı. (Be. N: ez-ān / ze- ān)

⁶ 6) Gönlümün dumanından onun sünbül gibi saçları kıvrıldı. O kıvrılan saçları bize can ipliği oldu ve bizi ruşen eyledi. (N. F: ez-her müy mā/ ez-ser-i müy-ı ō/ ez-her müy-ı ō)

⁷ 7) Can dile geldi ve senin başına geldim dedi. Ey canların postacısı, çabuk ol ki beni bulasın. (N.F: ber-leb/ be-leb // zūd-ter/ zūd-ber) (Be. N: Cān āmed ber-leb)

⁸ 8) Dil sürahi olmalı, (gönül) kanı şarab, ciğer de kebab (olmalı). Bana mecliste zevk ve safâ verecek şeyler bunlardan başka bir şey değildir. (Sü. 1'de yok)

9) Ez-ney-i kilik ey Selīmī dem-be-dem Tūtī tab‘

Mī-dehed der-vasf-ı ān leb-i ŧeker nābī me-rā.⁹

30

1) Dilem ger derd mī-dāred gam-et dermān ō bādā

Belā-yı ‘aşk-ı cānān mumya-yı cān ō bādā.¹

2) Eđer hāhed ser-i me-rā hāk-i rāh-i hōd koned ān ŧūh

Me-rā īn-mūjde bes ser der-reh-i fermān-ı ō bādā.²

3) Çi hācet k‘ez berāy-ı katl-i men ŧimŧīr ber-dāred

Ki sad çün men fedā-yı nāvek-i peykān-ı ō bādā.³

4) Dilem eger be-hançer çāk sāzed minneteŧ ber-dil

Çi mī-gūyīm dil ü cān sadaka-i der-bān-ı ō bādā.⁴

5) Çonīn k‘ez sebzī-i hat hān-ı hüsn-rā-set ān gül-ruh

Mūdām ez-hande-i ŧīrīn nemek ber-hān-ı ō bādā.⁵

6) Gehī k‘ez nāz hāhed tāze nahl cism ü cānem-rā

Küllī ‘ıyŧem niŧān-ı kevkeb-i dendān-ı ō bādā.⁶

7) Selīm ez-pāy-būs-ı yār mī-hāhed ser ü sāmān

27b

Ü ger ne-hāk ber-fark-ı ser ü sāmān-ı ō bādā.⁷

⁹ 9) Ey Selimi! Papağan tabiatınla (ŧairliğinle) kalem kamaŧından sürekli o ŧeker dudaklının vasıflarını söylüyorsun ve bize tatlı bir ŧarab sunuyorsun. (Sü. 1’de yok)

¹ 1) Gönlüm senin derdini çekiyor, dermanı o olsun. Sevgililerin aşkının belası o canın mumyası (ilacı) olsun. (Bu gazel Sü. 1’de Yok) (Bu gazel Berlin Nüşası’nda gazeller bölümünün 6. sırasında yer alır.)

² 2) O güzel, eğer başımı onun yolunun toprağına feda etmemi isteseydi bu müjde bana yeterdi. Başım onun fermanı karŧısında kıldan ince olsun.

³ 3) Beni öldürmek için kılıç sallamasına ne gerek var. Zaten benim gibi yüz tane (âŧık) onun kirpik oklarına kendini feda eder.

⁴ 4) Eđer gönlüm onun hançeriyle parça parça olursa canıma minnet. Daha ne söyleyebilirim, gönül onun kapıcısının sadakası olsun. (Be. N: Tenem-rā ger be-hançer// minneteŧ ber-cān// çı gūyīm kes dil)

⁵ 5) O gül yanaklı, güzellik sofrasını hattının sebzesi ile öyle süsledi ki onun tatlı gülüşünden olan tuzun bu sofrada bulunması gerekir. (Eğer tatlı gülüşünün eseri olan tuz sofrada bulunmazsa onun güzellik sofrası tam olmaz.) (Be. N: hüsn-i ārā-set)

⁶ 6) Ara sıra o taze hurma ağacı canıma ve cismime naz etmek ister. O dişlerinin yıldızının niŧanı bütün yeme içmem olsun.

⁷ 7) Selim! Sevgilinin servet ve devletine sahip olmak istiyorsan (bunun yolu) sevgilinin ayağını öpmekten (geçer). Onun servet ve devletinden başka bir (kazanç) olmasın.

31

- 1) Hāhī ki genc-i ‘aşk konī levh-i sīne-rā
Ez-dil be-şevī āyīne-sān gerd-i kīne-rā.¹¹
- 2) Ger āverend rū be-tō mecmū‘-ı kâ’ināt
Āyīne-vār gīr pūr her kemīne-rā.²
- 3) Bī-dāne geşt sayd-ı tō mürğ-i dil ey perī
Dīger mūhīn be-dām-ı hat ez-hāl-i çīne-rā.³
- 4) Çeşmem münevver-set ze-mihrāb-ı ebrū-yet
Ez-tāk zīnet-set belī āb-gīne-rā.⁴
- 5) Her cā ki yār ka‘be ü cānhā mukīm-i ō
Be-güzār tavf Kuds-i Halīl ü Medīne-rā.⁵
- 6) Der-dürç-i gayb güher-i hōd dāştī nihān
Āhir be-harf-bāz nümūdī defīne-rā.⁶
- 7) Ez-behr-i dürr ki hemçü meh ārī be-kef Selīm
Bih ez-bahr-i revān konī er sefīne-rā.⁷

32

- 1) Gāh mī-tābī men rūy çü māh-ı hīş-rā
Gāh mī-pīçī be-ser-i zūlf-i siyāh-ı hīş-rā.¹

¹¹ 1) Gönül levhasını aşk hazinesi yapmak istiyorsan düşmanlık tozlarını ayna gibi (aynanın üzerindeki tozlar gibi) sil. (Sü. 1’de 8a 22. Gazel) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 27. sırasında yer alır.)

² 2) Eğer bütün kâinat sana yüzünü döner (sana yönelirse) onu ayna gibi (eksiklikleriyle, kusurlarıyla) tut.

³ 3) Ey Peri! Senin avın gönül kuşunu tanesiz (yemsiz) yakaladı. Bundan dolayı hatlarınla ve benlerinle tuzak kurup hile yapmana ne gerek var? (Sü. 1’de yok)

⁴ 4) Gözlerim senin kaşlarının mihrabından nurlanmıştır. Evet, gözlerim tıpkı gökyüzünün şeffaf kubbesi gibidir. (Sü. 1’de 3. Beyit)

⁵ 5) Sevgilinin ikamet ettiği yer canların kabesidir. (Artık) Halil’in (Hz. İbrahim’in yaptırdığı) mübarek yeri (Kâbe’yi) ve Medine’yi tavaf etmekten vazgeç. (Sü. 1’de 4. By) (N. F: ki yār/ ki est/ ki yār // ka‘be ü cānhā/ Ka‘be-i cānhā/ Ka‘be-i cānhā // mukīm-i ō/ mukīm-i ō-set/ makām-ı ō-set)

⁶ 6) Kendi incini gayb kutusunda gizlemiştin. Sonunda söz söyleyip o defineyi açığa çıkardın. (Sü. 1’de 5. Beyit)

⁷ 7) Selimi! Eğer gemini denize salarsan bu güzel olur. O zaman o inciyi eline alırsın. (Sü. 1’de 6. Beyit) (N. F: Bih /dāyım/ şebhā //ez-bahr-i revān/ be-bahr-i fikr/ be-bahr-i fikr)

¹ 1) Bazen bana ay gibi parlıyor (gülüyor) bazen de kendini siyah saçlarının arasına saklıyorsun. (Sü. 1 8b 23.Gazel) (N. F: Mī-tābī/ Mī-tābed/ Mī-tābī // men/ ze-men/ ze-men // Mī-pīçī/ Mī-pīçīd/ Mī-pīçī //

- 2) Yek kerre ez-ebrū-yet bes mäh-ı men zahmet be-bahş
Künc me-kon der-geştenem taraf-ı külâh-ı hîş-râ.²
- 3) Ber-rakîbân efgenî her dem nazar hayf ü dırîg
În-çonîn zâyî‘ çî mî-sâzî günâh-ı hîş-râ.³
- 4) Tâ be-key der-pîş her bî-derd ez-‘acız ü niyâz
Hâk-i râh sâzem ruh çün berg-i kâh-ı hîş-râ.⁴
- 5) Der-mahal-i dil-râmed kerdî gam-et be-rüy-ı hırâm
Ger ne-dâned kadr-i lütf-i pâdişâh-ı hîş-râ.⁵
- 6) Çarh ü kevkeb-râ be-süzed ger ze-çeşm-i hün-feşân
Âb ber-âteş ne-rîzem berk-i âh-ı hîş-râ.⁶

28a

- 7) Bî-güneh küştî Selîmî-râ v‘ez seng-în dilî
Yek nefes hergiz ne-pörsî bî-günâh-ı hîş-râ.⁷

33

- 1) Zihî zülf-i tō peyvend rişte-i cānhā
Be-bād refte ze-her müy dîn ü îmānhā.¹
- 2) Ze-bes ki tîr-i tō sîne âyedem her dem
Be-hün nihân şode der-dil miyân-ı peykānhā.²

Be-ser-i zülf/ Ser-i zülf/ Ser-i zülf) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 17. sırasında yer alır.)

² 2) Benim ay yüzlü sevgilim! Başındaki külahı benim tarafıma çevirmek için zorluk çekme. Senin kaşlarından gelecek bir kederli bakış bana kâfidir. (Sü. 1'de yok.) (Be. N: 17-4)

³ 3) Yazık ki her an rakiblere nazar ediyorsun. Böyle bir hata yaparak neden bakışlarını zayi ediyorsun? (Sü. 1'de yok.) (Be. N:17-5)

⁴ 4) Ne zamana kadar derdsiz olanlar ((senin derdinle) acizlikten yalvaracak? (Daha ne zamana kadar) Sararmış yaprak gibi olan yanağımı yolunun toprağına süreceğim? (Sü. 1'de yok.) (Be. N: 17-6)

⁵ 5) Eğer o padişahın kıymetini bilmezsen gönül ram olur ve acı çekersin. (Sü. 1'de yok.) (Be. N: 17-7)

⁶ 6) Eğer kan saçan gözlerimden ateşin üzerine su saçmazsam ahımın şimşegi, yıldızları ve gökyüzünü yakar (kül eder). (Sü. 1'de yok.) (Be. N: 17-8)

⁷ 7) Günahsız olan Selimi'yi öldürdün. (Öldürdüğün) günahsız Selimi'yi senin taş kalbin bir defa dahi olsa sormuyor. (Be. N: 17-9// Yek nefes hergiz / yek dehen hergiz)

¹ 1) Senin her bir kılı dini ve imanı rüzgâra veren saçların, can ipliğini ne güzel de bağlamış. (Bu gazel Sü. 1 9a ve 9b'de) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 36. sırasında yer alır.)

² 2) Her an okun sineme isabet ettiği için kirpik oklarının arasında gönül kanı bile görünmez oldu.

3) Be-sad dehān ze-tarab çend mī-zened çeşm

Ki dār dār seg-i kūy-ı tō zahm ü nidānhā.³

4) Menem çü sāye-i ebr-i belā ten-i bī-cān

Nihāde ser be-hevā-yı tō der-beyābānhā.⁴

5) Çi cāy-ı cāme-i cān Selīm cāme-i ten

Ki mest çāk be-bezm ez-gam-et girībānhā.⁵

34

1) Reft māhī ü ne-dīdem mehlikā-yı hīş-rā

Çün konem tedbīr cān-ı mübtelā-yı hīş-rā.¹

2) Der-periştān hālī eknūn derd-ter derdem füzūn

Bā ki güyem hāl-i derd-i bī-devā-yı hīş-rā.²

3) Tūtī tab‘em ki ez-bāg-ı cinān būdī be-berg

‘Ākıbet der-düzāh-ı gam dīd cāy-ı hīş-rā.³

4) Ey segān-ı kūy ān ra‘nā me-rānīd er derem

Key çonīn dārend merdüm āşinā-yı hīş-rā.⁴

5) Ger güneh būd ān ki rüz-ı vasl mī-kerdem neştāt

Dīdem īnek der-şeb-i mihnet seza-yı hīş-rā.⁵

³ 3) Nasıl, sevinçten ağzımı açıp gülme arzusunda olmayayım? Senin köyünün köpekleri feryad ve figanları işitmek için kapıları gözlüyor.

⁴ 4) Senin arzulla çöllere düşen, bela bulutunun gölgesi olan bu cansız bedenın sahibi benim.

⁵ 5) Senin gamından sarhoş olup da meclisde yaka yırtan Selimi'nin niçin can elbisesi yerine ten elbisesi parçlanıyor?

¹ 1) Bir ay oldu ve o ay yüzlü sevgiliyi göremedim. Mübtela olmuş bu canıma nasıl tedbir alayım? (Sü. 1'de yok) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 18. sırasında yer alır.) (Be. N: Reft yek māh)

² 2) Bu günlerde perişan haldeyim, dert üstüne dert (geliyor). Devasız halimi kiminle paylaşayım? (Sü. 1'de 8b 23. Gazel 3. Beyit) (Be. N: derd ber-derdem)

³ 3) Cennet bahçesindeki yaprakta eğlenmektense gam cehenneminde olmayı yeğleyen bir papağanın tabiatındayım. (Sü. 1'de yok.) (Be. N: 18-4) (Be. N: be-teng)

⁴ 4) Ey o güzelin köyünün köpekleri! Beni kapıdan kovmayın. İnsan kendi aşinasına böyle yapar mı? (Sü. 1'de 8b 23. Gazel 2. Beyit) (Be. N: 18-3) (Be. N: me-rānīdem ze-der)

⁵ 5) Kavuşma gününü sevinç olarak gördüğüm için şimdi bu davranışımın (kavuşma gününü sevinç olarak görme) cezasını mihnet gecesinde çekiyorum. (Sü. 1'de 8b 23. Gazel 4. Beyit) (Be. N: 18-6) (Be. N: şeb-i hicran)

6) Bī-dilī çend ey Selīmī ān peri-rū hākīm-est

Ger ne-hāned ver-be-dāned bī-nevā-yı hīş-rā.⁶

28b

35

1) Mihribān nā kerde māh-ı dilistān-ı hīş-rā.

Veh ki kerdem mübtelā-yı derd cān-ı hīş-rā.¹

2) Ān çenān geştem za‘īf ez-gam ki çün kurdī der-āb

Mī-tüvānem dīd magz-ı üstühān-ı hīş-rā.²

3) Mī-bered nām-ı tō vü āteş be-cānem mī-zened

Hāhem ez-gayret be-süzānem zebān-ı hīş-rā.³

4) Hüsrev-i hūbān kerem kerdī ki hūnem rīhtī

Sāhtī ez-gird-i hālī āsitān-ı hīş-rā.⁴

5) Çün peşīmān geştī ez-katlem meger rahm āyedet

Tā ne-dādī zahmetī tīr ü kemān-ı hīş-rā.⁵

6) Bī-rehī kerdī dilā pāyet çonīn ber-seng hōrd

Ba‘d ez-īn dīger nıgeh-dārī ‘inān-ı hīş-rā.⁶

7) Girifted āteş Selīmī ber-dilet ez-gam revā-st

Tā ze-dıger gayr ber-bendī dehān-ı hīş-rā.⁷

⁶ 6) Ey Selimi! O peri yüzlü güzel, her ne kadar (sana karşı) gönülsüz olsa da hüküm sahibidir. Senin çaresizliğinden haberi yok. (Ona çaresizliğini ilet de o hüküm sahibi güzel, senden haberdar olsun; senin hakkındaki hükmünü bildirsin.) (Sü. 1 8b 23. Gazel 5. Beyit) (Be. N: 18-7 ger be-dāned)

¹ 1) Canımı onun derdine mübtela ettim ama ne yazık ki bizim gönül alan sevgilimiz bize sevgi göstermedi. (Sü. 1 8b 24. Gazel) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın Gazeller Bölümü'nün 16. sırasında yer alır.)

² 2) Gamdan o kadar zayıf düştüm ki suyun içindeki kurt gibi oldum. (Halimi) kemiğimim içindeki iliğe bak da anla. (N.F // kerdī /servī)

³ 3) Senin adını anıyorum sen de canımı ateşlere atıyorsun. (Senin adını anma cüretini gösteren) dilimi yakmak istiyorum. (Be. N: 16-4)

⁴ 4) Güzellerin padişahı lütfetti de kanımı döktü. Böylece eşliğindeki toz lekelerini (benim kanımla) temizledi. (Sü. 1 9a 4. Beyit) (Be. N: 16-3)

⁵ 5) Benim katlimden pişman oldu da mı merhamet gösterdi, yoksa keman kaşlarının oklarına zahmet vermemek için mi merhamet gösterdi? (N. F: Tā/ Yā) (Sü. 1 9a 5. Beyit)

⁶ 6) Ey Gönül! Yoldan çıktığın için ayağına taş değdi. Bundan sonra ayağın denk al. ((Sü. 1'de yok.))

⁷ 7) Ey Selimi! Ağzını gayrlardan bağlamadıkça (onların adını ağzına almaktan vazgeçmedikçe) gönlüne gamdan ateş düşmesi sana revadır. (Sü. 1 9a 6. Beyit) (Be. N: der-dil-et ez-gam sezā-set)

36

- 1) Be-rāh-ı gam ki reh ne-būd be-hōd her bī-ser ü pā-rā
Delīl-i ‘aşk der-kūy-ı melāmet mī-koned mā-rā.¹
- 2) Be-ser mestān çi mī-gūyī hadīset dīn ey zāhid
Der-ān menzil ki bāşed hāl kadrī nīst dūnyā-rā.²
- 3) Mī-feken kār bā-ferdā be-devr āver kadeh sākī
Ki farkī nīst pīş bāde-nūş im-rūz ferdā-rā.³
- 4) İcāzet şod harīfān çeşm-i sākī geşt hāb-ālūd
Be-meclis yek işāret pes būd rindān-ı dānā-rā.⁴
- 5) Selīmī der-müderrişhāne mī-nūşīd ez-şarāb
Revānī kerd mey bālā ser ü destār-ı mollā-rā.⁵

37

- 1) Tā ze-‘erek tehī koned ān ruh hemçü sīm-rā
Şāne şeved ze-sünbület rişte-i cān nesīm-rā.¹
- 2) Düzahī-i melametem sūy-ı cihān çisān revem
Belki ze-sūzeş tenem neng būd cahīm-rā²
- 3) Hāk-ı diğer şöd ze-tō ‘aşk ne-mī-şeved diğer
K‘āteş-i mihr-i ‘ārızet sūht dil-i dīvānem-rā.³

29a

¹ 1) Başsız ve ayaksız olan hiç kimse gam yolunda kendi başına yolunu bulamaz. (Başsız ve ayaksız olan) bizi melamet köyüne aşk kılavuzu götürüyor. (Sü. 1 9a 25. Gazel) (N. F: ki reh/ güzer/ güzer) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 10. sırasında yer alır.)

² 2) Ey zahid! Âşkların başında dinden niçin söz ediyorsun? Hal (ehlinin) olduğu yerde dünyanın hiçbir kıymeti yoktur. (N. F: dīn/ dīnī/ dīmī)

³ 3) Saki! Kadehi dolaştır, benim işim yarına kaldı. (Ama bu beni üzüyor) çünkü şarab içenlerin gözünde bugün ile yarının bir farkı yoktur.

⁴ 4) Sakinin gözü uykulu, artık dostlara izin ver. Meclise bir işaret vermen yeter. (Çünkü) rindler irfan sahibidir.

⁵ 5) Selimi, molların başından ve sarığından akan bolca şarabı müderrişhanede içiyor.

¹ 1) Gümüş gibi yüzün terler döktü. Seher yeli saçlarına tarak oldu ve can ipliğini çekti. (Sü. 1 6a 14. Gazel) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 22. sırasında yer alır.)

² 2) Ayıplanma cehennemindeyim cennet tarafına nasıl gidebilirim? Belki senin ateşinden Cahim cehennemi utanır da (beni cehenneme değil cennete gönderir.) (N. F: sūy-ı cihān/ sūy-ı cinān / sūy-ı cihan)

³ Yanağının güneşinin ateşi deli gönlümü yaktı. Aşk başka bir aşk toprak da başka bir toprak oldu ve (yandı). (Sü. 1 'de yok.) (Bu beyit Berlin Nüshası'nda yok.)

- 4) Baht-ı bedem çü tîre şod bâ-şeb-i hicr çün konem
Subh-ı visâl key dehed merd-i siyeh-i kelîm-râ.⁴
- 5) Gerçî şehîd ü ‘âşıkem nîst bahtem firāk
Z‘ân ki be-bâde dâdeem fâide-i nâ‘îm-râ.⁵
- 6) Ey ki berâ-yı derd-i men fikr ‘ilâc kerde
Mürdenem ez-hudâ taleb rence me-kon hekîm-râ.⁶
- 7) Nî be-visâl hōş bûd nî ze-firāk-ı dil-i hazîn
Ân ki nihâd yek taraf yâd-ı ümîd ü bîm-râ.⁷
- 8) Kıssa-i küh-ken kücâ sūz sūrūd-ı men dehed
Billah derd key bûd lâbe-i her nedîm-râ.⁸
- 9) Men ze-tō mî-konem hayâ tō ze-cefâ-yı hîş nî
Gerçî ne-âgehî velî sūhte-i Selîmî-râ.⁹

38

- 1) Tō ey meh tâ ze-zülf mî-güşâyî tâb târî-râ
Ze-gam hûn mî-konî sad bâr hâtır-ı dil-figârî-râ.¹
- 2) Bes ez-sad intizârem mî-nümâyî rûy-ı hōd lîkîn
Hezârân merg pîşet ez-gamet me-râ intizârî-râ.²

⁴ 4) Ayrılık gecesinin (üzüntüsünden) kötü talihim gece gibi karanlık oldu. Kavuşma sabahı, söz söyleyen (bu) kara (bahtlı) adama ne zaman ulaşacak (bilmiyorum). (N. F: bâ-şeb-i hicran / vasl-ı çisân tâb / vasl-ı çisân tâb) (Sü. 1 3. Beyit) (Be. N: 22-3)

⁵ 5) Gerçi âşık ve şehidim (ama) Naim cennetinin lezzetini şarabtan aldığım için ayrılıktan nasibim yoktur. (Bir kadeh şarab ile lezzet bulmayı bildiğim için ayrılık beni korkutmuyor.) (N. F: bahtem firāk/bahtem men firāk) (Sü. 1 4. Beyit) (Be. N: 22-4)

⁶ 6) Ey benim derdim için ilaç düşünen! Ben Allah’tan ölmeyi talep ediyorum sen de (boşuna) hekimi rahatsız edip ondan benim derdime ilaç bulmasını isteme. (Sü. 1 5. Beyit) (Be. N: 22-5)

⁷ 7) Ümidi ve korkuyu bir tarafa bırakan o kimsenin ne kavuşmanın saadetinden ne de ayrılığın üzüntüsünden nasibi vardır. (‘Mümin havf ile reca arasında olmalıdır.’ Hadisine telmih vardır.) (Sü. 1 6. Beyit) (Be. N: 22-6)

⁸ 8) Benim şarkımı bırakıp da dağları delen Ferhad’ın hikâyesi daha ne zamana kadar söylenecek? Vallahi! Her yalvaran, yakaran meclis arkadaşının derdi ne zaman (duyulacak) bilmiyorum. (Sü. 1’de yok.) (Bu beyit Berlin Nüshası’nda yok.)

⁹ 9) Ben senden hayâ ediyorum sen de bana cefa ediyorsun. Ama senin, Selimi’nin yanan (gönlünden) haberin yok. (Bu gönlü sen yaktın ama bundan haberin yok.) (Sü. 1 7. Beyit) (Be. N: 22-7)

¹ 1) Ey ay gibi güzel sevgili! Senin saçın açıldığından beri karanlıklar aydınlığa döndü. (Ama) senin gamından yaralı gönüller yüzlerce parçaya (bölündü) ve kanla doldu. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Senin yüzünden ayrı kalmak bana yetti. (Artık) Yüzünü gösteriyorsun ama senin gamının ayrılığı beni pek çok defa öldürdü.

- 3) Nī bī-tō sabr dārem nī be-sūyet reh çi sāzem āh
Ze-hicrānet be-hasret mī-sepārem rüzgārī-rā.³
- 4) Gam-ı dil çün keşem bā-çün konem sevdā-yı ān
Ne sāmān ü serī mī-bāyed āhir kār-bārī-rā.⁴
- 5) Selīmī dil me-neh ber-bāg ü gülzār-ı cihān çendān
Der-īn ‘ālem-i hazānī hest āhir her bahārī-rā.⁵

29b

39

- 1) Dil ez-ān silsile-i galīye-bū mānde me-rā
Beççe-rū bīnemet ey dōst çi rū mānde me-rā.¹
- 2) Bā-geh īn-kıssa tūvān goft ki der-rāh-ı vefā
Dil-i dīvāne-i sad pāre ez-ō mānde me-rā.²
- 3) Būd dil-rā be-tō izhār-ı muhabbet her dem
Dil ne-māned-set velī ‘ādet ü hū mānde me-rā.³
- 4) Rū be-rū goft sühan bā-men-i miskīn dil goften
Āh bā-hīş ‘aceb revī be-rū mānde me-rā.⁴
- 5) Dil-i men hemçü Selīm ez-nazaret efgendī
Der-nazar-ı hasret-i ān rüy ne-gū mānde me-rā.⁵

³ 3) Sensizliğe sabır edemiyorum, ahımı senin tarafına nasıl ulaştıracağımı bilemiyorum. Senin ayrılığından hasretimi rüzgârlara saçıyorum. (Senin tarafına bir yol bulamadığım için hasretimi senin tarafına rüzgârla ulaştırmaya çalışıyorum.)

⁴ 4) Bize devlet ve iktidar gerekmez. Bizim işimiz senin sevdandan dolayı gönlü gamla doldurmaktır.

⁵ 5) Selimi! Daha ne zamana kadar cihanın gül bahçesine gönül vereceksin? (Bu cihan bahçesinin) her bir baharının sonunda hazan vardır. (Bunu bil ve cihan bahçesine gönül verme.)

¹ 1) Gönül, sevgilinin saçının kokusundan aldı. Ey Dost! Gönül çocuk gibi gördün, bana ne yüz kaldı (gönül çocuk gibi hercai gördün, beni ne olarak göreceksin?) (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Vefa yolunda söylenen bu kıssadan zaman içinde (elimizde) yüz parçaya bölünmüş deli gönül kaldı.

³ 3) Her an gönül sana sevgisini izhar etti. (Gönül sana olan sevgisini o kadar çok izhar etti ki) gönül kendini kaybetti ve (sana olan aşkını izhar etmek) onun tabiatı haline geldi.

⁴ 4) Gönül, miskin olan benle yüz yüze konuştu ve ‘‘kendi gerçeğinle yüz yüze kalınca ne yapacaksın, sana ahlâr olsun.’’ dedi.

⁵ 5) Tıpkı selim gibi gönül de nazardan düştü. O yüze olan hasretin büyüklüğü Selim’i dilsiz bıraktı ve Selim hasretini söyleyemedi.

40

- 1) Me-rân ze-kîn be-men ey dil-rübâ berây-ı hudâ
Çonîn me-dâr ze-hîşem cüdâ berây-ı hudâ.¹
- 2) Gam ü melâlî eğer dârî ez-men-i mahzûn
Be-sadaka-i gam höd kon me-râ berây-ı hudâ.²
- 3) Me-gû ki behr-i hudâ mî-konem cefâ bâ-tö
Ki kerde-est be-‘âşık-cefâ berây-ı hudâ.³
- 4) Tö ger ze-behr-i hudâ zahm mî-konî be-kes
Hezâr bâr ber ey hudâ berây-ı hudâ.⁴
- 5) Be-sad berây-ı hudâ ez-tö yek sühan be-resm
Be-güy tâ ne-konem bârhâ berây-ı hudâ.⁵
- 6) Me-kon berây-ı hudâ güfte ki mî-keşemet
Çi kerdeem hele ey bî-vefâ berây-ı hudâ.⁶
- 7) Çi şod Selimî eğer şod füzün-ter günehet
Şefâ‘atî taleb ez-Mustafâ berây-ı hudâ.⁷

41

- 1) Hâhem ez-yârân nihân dârem melâl-i hîş-râ
Lîk ne-tüvânem tegayyür dâd hâl-i hîş-râ.¹

30a

¹ 1) Ey gönül alan sevgili! Allah rızası için bana kin duyup benden kaçma. (Böyle yapıp da) beni kendime dahi yabancı olacak bir duruma getirme. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Eğer (o sevgili) mahzun olan benden bir üzüntü ve keder görseydi bana Allah rızası için sadaka olarak gam verirdi.

³ 3) Senden cefa görmemi Allah’ın bir cezası olduğunu söyleme. Sen aşığına cefayı bile Allah rızası için yaparsın.

⁴ 4) Eğer sen bir kişide Allah’ın lütfundan dolayı yara açıyorsan Ey hüdâ! (Onun açtığı bu yarayı) senin hakkın için binlerce kez tazele.

⁵ 5) Allah rızası için bir söz söyle! Bu yükleri daha ne zamana kadar çekeceğim?

⁶ 6) Ey Vefasız! Allah rızası için (senin derdini) çekmediğimi söyleme. Hele, Allah rızası için söyle, ben yalan söyleyeyim?

⁷ 7) Selimi! Senin günahın nasıl olmasın? Eğer günahın çok ise Allah rızası için Mustafa’dan bir şefaath taleb et.

¹ 1) Dostlardan melalimi saklamak istiyorum ama halimi değiştirmeye muvaffak olamıyorum. (Bu gazel Sü. 1’de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın Gazeller Bölümü’nün 15. sırasında yer alır.) (Be. N: Hâhem ez-merdüm)

- 2) Pörsem ez-dil bārḥā hāl-i gam-ı cānāne-rā
Ne-şenüm līkīn cevāb-ı yek suāl-i hīş-rā.²
- 3) Geh hesab-ı rüz-ı rüze geh gam-ı şām-ı firāk
Çend zāyi‘ be-güzerānem māh ü sāl-i hīş-rā.³
- 4) Veh ki ‘ıyd āmed diğēr v‘ez behr-i sūz-ı cān-ı men
Mī-fürūzed her perī nev‘ī cemāl-i hīş-rā.⁴
- 5) Vāy nümūdī ki ne-tüväned ü ‘ākifet āşikār
Geh gehī bīned meh ebrū-yı hilāl-i hīş-rā.⁵
- 6) Ger ne-mī-pörsī dilem-rā k‘ez hayāl-et geşt hūn
Rahm kon bārī be-pörs ey cān hayāl-i hīş-rā.⁶
- 7) Ez-dil-i zār-ı Selīmī ne-hestī yek dem bīrūn
‘Ömr-i men dāneste-i kadr visāl-i hīş-rā.⁷

42

- 1) Veh ki bāz-ārzū-yı ān hat ü hāl-set me-rā
Nīm āgāh ze-‘aşkī ki çi hāl-set me-rā.¹
- 2) Mürdem ez-teşnegī-i vasl be-zen tīg-i cefā
Ki diğēr ārzū-yı āb-ı zülāl-set me-rā.²

² 2) Gönüle sevgilinin gamınının halinden (ne durumda olduğunu) defalarca sordum. Ama ne yazık ki sualime tek bir cevap bile alamadım. (Gönül halinden memnun olduğu için soruma cevap vermedi.)

³ 3) Bazen oruç günlerini bazen de ayrılık gecesinin gamını sayarak daha ne zamana kadar ayımı ve yılımı zayı ederek geçireceğim.

⁴ 4) Eyvah! Bayram geldi. Benim canımı yakmaktan bir hisse almak için her peri, güzelliğini bir kat daha artırıyor.

⁵ 5) Senin hilal kaşını zaman zaman gördüğü halde ibadetini açıkça yapamayan o ümitsiz vahlar olsun. (Ramazan ayının hilalin görülmesi ile başlamasına telmih vardır.) (Be. N: Geh gehī ger bīned o ebrū-yı hilāl-i hīş-rā)

⁶ 6) Ey Cān! gönlüme senin hayalinden dolayı nasıl kana bulandığını sormuyorsun, bari merhamet et de kendi hayalinin durumunu sor.

⁷ 7) Senin, Selimi’nin feryad eden gönlünden bir an bile dışarı çıkmışlığın yoktur. (Çünkü) Benim ömrüm sana kavuşmanın ne demek olduğunu bilmiştir. (Selimi, sana kavuşmanın değerini bildiği için seni gönülden bir an dahi çıkarmamıştır.)

¹ 1) Yazık ki onun yüzünü ve ayva tüylerini tekrar arzu etmenin (ve) bu aşka tutulmanın beni nasıl bir hale getireceğini az çok biliyorum. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Ben, başkaları tatlı suyu arzu ederken kavuşmaya susamış (gönlüme) (yârin) cefa okunu vurmasını isteyen öyle bir adamım.

- 3) Keşten hîş heves mî-konem ez-pâ-büset
Hâsılâ ez-tō hemîn fikr muhâl-set me-râ.³
- 4) Gâh der-hâb tō-râ bînem ü gâhî be-hayâl
Kâm-ı maksûd-ı dil ez-hâb ü hayâl-set me-râ.⁴
- 5) Nî me-râ tâkat-i vaslet ü ne-tâb-ı sitemet
Ba'd ez-în zindegî vü 'ömr ü bâl-set me-râ.⁵
- 6) Be-nigâhî be-keşem zâr ki bînem be-murâd
Çün be-gayrî be-cevâb ü ne-su'âl-set me-râ.⁶
- 7) Gom me-kon eşk ez-în dîde berây-ı müjgân
Ki ârzü-yı kadd-i ân tâze nihâl-set me-râ.⁷

30b

- 8) Çün segân behr çi hâk-i ser-i küyet ne-şodem
Gayr-i 'aşk-ı tō be-'âlem çi kemâl-set me-râ.⁸
- 9) Çün Selîm ez-sıfat-ı çeşm-i tō ser-gerdânem
Gerçi der-şî'r-i besî sihr-i helâl-set me-râ.⁹

43

- 1) Ber-murâdî dil çü ne-tüvân dîd ân meh-pâre-râ
Çeşm me-güşâ der-cihân zâyi' me-kon nezzâre-râ.¹

³ 3) Senin ayağını öpme arzusundayım. (Ama biliyorum ki) senden (senin arzundan) hâsıl olan bu düşünce boştur. (Hiçbir zaman amacına ulaşmayacak boş bir hevestir.)

⁴ 4) Seni bazen uykuda görüyorum, bazen de hayalimde (canlandırıyorum). (Ne yapayım) gönül arzusuna ya uykuda ya da hayalde (ulaşılıyor).

⁵ 5) Ne kavuşmaya ne de senin zulmüne takatim var. Bundan sonra mutlu ve mesut olmak istiyorum.

⁶ 6) Arzuma kavuşmak için senin bir bakışın için ağlayıp inleyeyim. Bu isteğimden başka benden ne bir soru iste ne de bana bir cevap ver.

⁷ 7) Eğer tazel nihâl gibi olan o boyun arzusundaysan onun kirpikleri için gözden gözyaşını eksik etme.

⁸ 8) Senin köyünün başındaki toprak, köpeklere nasib olmuşken bize neden nasib olmadı? (Allah aşkıma söyle) Senin aşkından başka bizi bu âlemde kemale erİştirecek ne vardır? (Köpeklerine nasib olan o toprağı bize de nasib et).

⁹ 9) Her ne kadar başı dönmüşlüğüm başkalarının şiirinde sihr-i helal (sanatı) gibi kullanılsa da tıpkı Selim gibi senin gözünün sıfatından başı dönmüş (bir divaneyim).

¹ 1) Gönül, o ay parçasını muradına layık olacak şekilde göremedi. (Mademki) Gönül, o ay parçasını arzu ettiği gibi göremedi (o halde) gözlerini açma ve cihana meyledip sevgiliye bakanları incitme. (Eğer bu

- 2) Nīst derd-i ‘aşk-rā hōd çāre der-mülk-i cihān
Der-‘adem cūyīd ez-Ferhād ü Mecnūn çāre-rā.²
- 3) Dil be-dān kākül fütāded men be-vādī-i firāk
Ey gam āgeh kon ez-īn āvāre ān āvāre-rā.³
- 4) Ber-serem coz seng-i bī-dādī nezd-i ān tend-hū
Gerçi ber-hāl-i men āyed girye seng-i hāre-rā.⁴
- 5) Yek reh ey şāh-ı perī-rūyān nazar ber-men feken
Tā key endāzī be-hāb ān nergis-i ‘ayyāre-rā.⁵
- 6) Ber cerāhāthā-yı cānem rīz peykān-ı belā
Lāle-zārī ārzū kon sīne-i sad-pāre-rā.⁶
- 7) ‘Aşk-rā z’īn pīş yārāb hīç dermānī ne-būd
Yā be-derd-i men felek ber-dāşt resm-i çāre-rā.⁷
- 8) Ey selīm ān māh bī-mihr-set ez-gerdūn-menāl
Nīst çendān cūrm baht ü tāli‘-i seyyāre-rā.⁸

44

- 1) Rahm deh ber-hāl-i zārem yārāb ān dil-dār-rā
Yā karār ü sabr ü teskīn dil-i efgār-rā.¹

gözler sevgiliyi istediği gibi göremediyse hiçbir şeyi görmesin). (Bu gazel Sü. 1’de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 24. sırasında yer alır.) (Be. N: Ber murād // dīden ān // be-güşā)

² 2) Aşk derdinin çaresi cihan mülkünde değildir. (Bundan dolayı) Ferhad ve Mecnūn, onun çaresini yoklukta aradılar. (Be. N: cūyīd / cūyend)

³ 3) Gönül! Bil ki sevgilinin kākülü beni ayrılık vadisine düşürdü. Ey gam! Bu avareden (kākülden) o avareyi (aşığı) haberdar et.

⁴ 4) Benim halim sert kayaları bile gözyaşına boğarken (onları alaşağı ederken) bana senin zulüm taşın isabet etti. (Bu beyit Berlin Nüshası’nda yok.)

⁵ 5) Ey peri yüzlülerin şahı! Bana bir an olsun nazar et. Daha ne zamana kadar o hileci nergis gözlerini uykuda tutacaksın? (Be. N: 24-4 // nergis-i ‘ayyāre-rā / ze-kes ‘ayyāre-rā)

⁶ 6) Bela oklarını gönlümün yaralarının üzerine saçarak, yüz parça olmuş sinemde lale bahçesi vücuda getirmeyi arzuluyorsun. (Be. N: 24-5)

⁷ 7) Yarab! Aşkın bundan başka dermanı hiç olmadı mı? Yoksa felek benim derdimin çaresi için yeni bir adet mi edindi? (Be. N: 24-6 // be-derd-i men / be-devr-i men)

⁸ 8) Ey Selim! O ay, dünya hazinsinden bir ışık (sevgi, muhabbet) alamamıştır. Böyle bir günah, gezegenlerin bahtında ve kaderinde yoktur. (Sevgilinin ışığını, sevgisini ve muhabbetini kaybetmesi gezegenlerin suçu değildir). (Be N: 24-7)

¹ 1) Yarabbi! O gönül alan sevgiliye merhamet ver de ağlayıp feryad eden gönlüme acısın. (Eğer o sevgiliye merhamet lütfetmeyeceksen de) kederli gönlüme sabır ve karar ihsan eyleki kendini avutsun. (Sü. 1 5b 13. Gazelde) (N. F: teskīn/ teskīnī/ teskīnī) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 12. sırasında yer alır.)

2) Pîş-i merdüm leb tüvân besten ze-feryâd ü figân

Men' ne-tüvân kerd lîkin dîde-i hûn-bâr-râ.²

3) Hem be-cânân hâhem âhir goft şerh-i hâl-i höd

Gerçi ne-tüvân kerd zâhir bâ-kes in-esrâr-râ.³

4) Ger sabürî âyed ez-men ba'd ez-in ey döst-ân

Men ki 'âdet kerdeem nâliden bisyâr-râ.⁴

31a

5) Sad hezârân va'de fermüded ne-şod yek kavl râst

Yâd deh ey bād ân şüh-ı ferâmüş-kâr-râ.⁵

6) Veh çi hâl-îst in ki ez-her kes vefâ kerdem tama'

Ez-cefâ-yı ö mî-küşed âhir men-i bîmâr-râ.⁶

7) Süht ez-hasret Selîmî rahm kon ber-hâl-i ö

Mâh-ı men tâ key fûrûzî âteş-i ruhsâr-râ.⁷

45.Harf'ül-bâ

1) Dehen-set misl-i hokka-bâz 'aceb

Kerde der-hokka sü ü dü kevkeb.¹²

2) Be-her yek bûs ez-leb ü dehen-et

Âmede sad hezâr cân ber-leb.²

3) Mest der-dîdeem hayâl-i leb-et

Hemçü şeker be-şîşehâ-yı Haleb.³

² 2) Dudağım, feryadımı ve figanımı insanların huzurunda kendini tutup söylemese de gözlerimden akan kanlı gözyaşlarıma engel olamıyorum ve feryadım ve figanım aşikâr oluyor.

³ 3) Bu sırları birileriyle paylaşmak imkânsız olsa da sevgiliye halimi anlatmayı arzu ediyorum.

⁴ 4) Ey dostlar! Eğer benden bundan sonra bir sabır gösterir diye bekliyorsanız (boşuna beklmeyin, çünkü) ben her fırsatta ağlamayı adet edindim. (Be. N: Ki sabürî)

⁵ 5) O sevgili bize yüz binlerce söz verdi, ama hiçbirisini yerine getirmedi. Ey rüzgâr! O unutkan güzele bizi hatırlat.

⁶ 6) Bu ne haldir ki her kimden vefa talep ettimse (olmadı). Sonunda o, hasta olan beni cefasıyla öldürdü. (Be. N: Veh çi hâl-set)

⁷ 7) Ey benim ay'ım! Daha ne zamana kadar yanağının ateşini parlatıp (Selimi'yi yakacaksın)?Selimi senin hasretinden yandı. Ona merhamet eyle.

¹² 1) Acaba onun ağzı otuz iki yıldızı bir hokkada (bulunduran) hokka gibi midir? (Bu gazel Sü. 1'de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 39. sırasında yer alır.)

² 2) Dudağından ve ağzından bir öpücük almak için yüz bin tane can dudağa geldi.

³ 3) Senin dudağının hayali, gözüme cam şişedeki şeker gibi sarhoşluk verdi.

4) Na‘ra-i yārabem be-çarh çarh resīd

Hīç dārī haber ez-īn yārab.⁴

5) Tāb-ı gam dād germi-i ‘ aşkem

Ki harāret būd ‘alāmet-i teb.⁵

6) Çeşm-i tō hindū-yīst āyīne dār

Türk rūyeş kerdend lakab.⁶

7) Tā dil-et hest taht-ı ‘aşk Selim

Mesned-i taht-ı saltanat me-taleb.⁷

46

1) Būse costem k‘ez yedī ey cān leb

Ya‘nī ez bī-nişān nişan me-taleb.¹

2) Tā çeşīt-est şerbet-i gam-ı tō

Dil be-teng āmede ze-‘ıyş ü tarāb.²

3) Bes ki hayrān zūlf ü rūy-ı tōem

Ne-şināsem sabāh-rā ez-şeb.³

4) Türk-çeşm-et çi fitnehā efgend

Hem be-mülk-i ‘Irāk hem be-‘Arab.⁴

5) Tāc ez-terk-i cāh cūy Selīm

Me-kon amma be-terk-i ‘aşk ü edeb.⁵

31b

⁴ 4) Yarabbi! Sana olan feryadım gökyüzüne ulaştı. Bu feryadımdan sana hiç bir haber gelmedi mi?

⁵ 5) Gamin parıltısı aşkıma bir sıcaklık verdi. Bu sıcaklığın alameti de vücudumdaki ateş oldu.

⁶ 6) Senin gözlerin ayna tutan Hintli gibidir. Halbuki sana Türk yüzlü lakabını verdiler.

⁷ 7) Selim! Gönlün aşk tahtına (oturuncaya kadar) saltanat tahtına oturmayı talep etme.

¹ 1) Ey can dudağı! Senin elinden bir öpücük aradım. Sen de ‘‘Nişanı olmayandan (dudaktan) nişan talep etme’’ dedin. (Bu gazel Sü. 1 9b 28. Gazelde.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 41. sırasında yer alır.)

² 2) Senin gamının şerbeti o kadar çok ki gönül artık yemeden-içmeden ve eğlenmeden sıkılmaya başladı.

³ 3) Senin yüzünün ve saçının o kadar hayranı oldum ki (bu başı dönmüşlükle) artık geceyi ve sabahı ayırt edemiyorum. (Be. N: 41-4)

⁴ 4) Türk gibi gözlerin hem Irak mülküne hem de Arab mülküne ne fitneler düşürdü. (Be. N: 41-5)

⁵ 5) Ey Selim! Makam ve mevkiyi terk etmenin (yollarımı) ara ama aşk ve edebi (asla) terketmeyi (düşünme).

47

1) Fikr mī-kerdem şebī k'ān māh-rā bīnem be-hāb

Men der-īn būdem ki nāgeh şod tulū' āfitāb.¹

2) Veh çī hāl-set īn ki ān kāfir isti'na-yı hüsn

Sad sühan ger pörseş hergiz mī-güyed cevāb.²

3) Ba'd ez-īn elkāb ber-nām-ı perī-rüyān konend

Ān ki mī-güyend şāhān-rā kesī 'ālī-cenāb.³

4) Bih ki hūn kereded dilem ez-gül-rūhān tā key keşed

Geh belā gāhī cefā geh hışm ü geh nāz ü 'itāb.⁴

5) Ey Selīm ez-'aşk der-her zerre zāhir dān visāl

Nīst harfī gayr ez-īn vallahü a'lem bis-sevāb.⁵

48

1) Efgend tēc-ı nemed ān meh pesī ser çün sehāb

Tā būd ber-kerden ō sāyebānī ez-nikāb.¹³

2) Hemçü kevkeb ez-pey-i ō mī-reved eşkem revān

Misl-i meh der-ebr-i her ki mī-reved der-ıztırāb.²

3) Āfetī kereded ki kevkebhā be-rüy-ı meh revend

Ez-'arak çün ber-gül-rüyeş şeved peydā sehāb.³

¹ 1) O ay gibi sevgiliyi, bir gece rüyamda görsem diye düşünürken ansızın güneş doğuverdi. (Sü. 1 10a 29. Gazelde) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 39. sırasında yer alır.)

² 2) Eyvahlar olsun! Bu ne haldir ki sevgiliye yüz soru sorsam dahi o kâfir sevgili, güzelliğine güvendiğinden dolayı bir tanesine bile cevap vermiyor.

³ 3) Şahların yüce değer sahibi bir kişi olduğunu söylüyorlar. Bundan sonra bu lakabları (Āli Cenāb) peri yüzlülerin adına söylesinler.

⁴ 4) O gül yanaklı, gönlümü kana buladı, bu güzeldir. Ama onun bazen belası bazen cefası bazen azarlaması ve nazı bazen de ayıplaması hâsıl oluyor. Bu durum daha ne zamana kadar devam edecek? (Bunu bilmek istiyorum).

⁵ 5) Ey Selim! Aşkın visali her zerrede kendini zuhur eder. Vallahi! Allah en iyi bilendir ki bundan başka bir söz yoktur. (N. F: gayr ez-īn/ ba'd ez-īn)

¹³ 1) O ay gibi güzel sevgili, peçeden, yüzüne gölgelik yapmak için keçe tacını başına bir bulut gibi koydu. (Sü. 1 9b 27. Gazelde var.) (N. F: pesī/pes// tā/ yā) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 38. sırasında yer alır.)

² 2) Yıldızlar gibi olan gözyaşım, ızdırab içinde ilerleyen bulutlardaki ay gibi onun ardından akıp gidiyor.

³ 3) Yıldızlar, senin ay gibi yüzüne yöneldiler, bu bir afettir. Terden, gül gibi yanağında bulut peyda oldu.

4) Ber-hadengeş bes ki pīçīd rişte-i cān der-figān

Sīnem zāhid şod tīreş şode misl rübāb.⁴

5) Ber-hadeng-i hīş çün peykān-ı hūnīn der-şikār

Sūhte dilhā-yı gam-gīn-rā ki mī-sāzem kebāb.⁵

6) Nīst ān meh-rā Selīmī şīve-i mihr ü vefā

32a

Gerçi mī-dāned be-her müyeş dü sad naz ü ‘itāb.⁶

49

1) Mā-rā ki rüz-ı hōş ne-şode-est ez-hudā nasīb

Dādīm dil be-derd ü gam-ı ‘aşk yā nasīb.¹

2) Bih būd çün tama‘ konem v‘er dil-hoşī

Ez-baht-ı tāli‘ ki ne-bāşed me-rā nasīb.²

3) Ey dil çi ger helāk şodī ān kadr-i menāl

Zirā ki īn-çonīn şode-est ez-kazā nasīb.³

4) Ez-devr-i çarh ü gerdiş-i devrān me-rā hemīn

Zehr-i melāmet-set ü şarāb-ı cefā nasīb.⁴

5) Cānā tō hōş bezmī ki ne-dārem hīç nev‘

Ez-zindegī-i hīş men-i mübtelā nasīb.⁵

⁴ 4) Feryat ve figan ettikçe can ipliği onun okuna öyle sarılıyor ki feryat ve figan eden sinem bir zahide, onun oku da rübaba benziyor.

N. F: misl/ hemçü)

⁵ 5) Onun kan dökücü kirpikleri gibi olan okları, gamlı gönülleri kebab niyetiyle av esnasında yaktı.

⁶ 6) Selimi, o ay gibi sevgilinin, her bir saç teline naz ve ayıplamayı öğrettiğini bildiği halde vefa ve sevgide hile yapmıyor. (Selimi, sevgilinin hilelerine hile ile karşılık vermiyor.)

¹ 1) Allah’tan nasipsiz olan bizlerin hoş bir günü dahi olmadı. Biz de ‘‘ya nasib’’ deyip gönlümüzü aşkın derd ve gamına verdik. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Eğer gönül hoşsa ne güzel, bununla yetinirim. Bundan başka saadet ve mutluluk bize gerekmez.

³ 3) Ey gönül! Mala mülke değer verme, çünkü mal ne kadar çok olursa derdi de o kadar çok olur. .

⁴ 4) Bu dönen dünyanın bize sunduğu şey tıpkı utanma zehri gibi olan cefa şarabıdır.

⁵ 5) Ey can! Senin içinde bulunduğu mecliste, mübtela olan ben hiçbir zaman canlılıktan nasib almadı.

6) Derdem ze-had gūzešt ü be-mürden kešīd kār

Min ba‘d hem me-bādem ilāhī devā nasīb.⁶

7) Der-kasr-ı āfiyet çi nişīnem ey Selīm

Mā-rā ki mest ma‘rekehā-yı belā nasīb.⁷

50

1) Be-sad endūh dil tā çend mīrem her zamān yārab

Halāsī deh me-rā z‘īn gussahā-yı bī-amān yārab.¹

2) Men bed-rūz-rā rūz-īst ger rūzem şeb-i gam

Çonīn ruzī me-kerd ān ruzī kes der-cihān yārab.²

3) Ze-men ber-geşte dilber-i nā-mūsā‘id baht ü tāli‘ hem

‘Aceb be-tāli‘ dārem men bī-hānümān yārab.³

4) Seg-i divāne-rā gül-rīz-i ‘işret nīst hōd lāyık

Be-her seng-i belā-rīzān me-rā ez-āsumān yārab.⁴

5) Çi ger der-men hayāt ü zindegānī telh şod hergiz

Me-bādā telhī der-kām-ı ān şīrīn dehān yārab.⁵

6) Seget-rā hātır ez-men rīş şod çend āverem zārī

Gelū efgār şod tā key konem āh ü figān yārab.⁶

⁶ 6) İlahi! Derdim haddi aşdı ve bu yüzden ben ölmeyi arzuluyorum. Bundan sonra bana devanın da nasib olmamasını istiyorum.

⁷ 7) Ey Selim! Sağlık ve mutluluk köşkünde niçin oturayım? Bizi sarhoş eden (bize mutluluk ve afiyet getiren) bela meydanının bize nasib olmasıdır.

¹ 1) Yarab! Gönlümdeki yüzlerce gam daha ne kadar beni öldürecek? Ne olur, aman vermeyen bu yaralardan beni kurtar. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Eğer günümde gam gecesi olursa benim günüm kötü olur. Yarab! Böyle bir günü cihanda hiç kimseye nasib etme.

³ 3) Dilber, müsait olmadığı için benden yüz çevirdi. Bundan dolayı kaderim ve talihim de benden yüz çevirdi. Yarab! Acaba bu evsiz yurtsuz (garib) talihine tekrar kavuşabilecek mi?

⁴ 4) Senin taşlanmış divanene gül saçılması uygun değildir. Çünkü onun başına gökyüzünden bela taşları saçılır.

⁵ 5) Yarab! Benim hayatım ve ömrüm acı (kederli) olsa da o tatlı dudaklı sevgilinin arzusu hakkı için bu acı (keder ve üzüntü) bitsin.

⁶ 6) Senin köpeğini düşünmekten vücudum da yaralar peyda oldu. (Bu yaralardan) daha ne zamana kadar ağlayacağım? Yarab! Boğazıma kadar yara içindeyim. Daha ne zamana kadar feryad ve figan edeceğim?

7) Ez-ān tırsem ki dāned derd-i men nāgeh şevved gam-gīn

Nıgeh-dāreş ez-īn derd ü belā-yı nāgehān yārab.⁷

8) Figān ü nāleem her kes şonīd efgān-kūnān güftā

Çi nīgū mī-nümāyed z'īn garīb ü nā-tūvān yārab.⁸

9) Me-rā ez-mihribānī çün Selīmī geşt şod bī-mihr

Ne-sāzī hıç māhī-rā be-‘āşık-ı mihrībān yārab.⁹

51

1) Nükte-i ‘aşk er konem zāhir neh ez-dīvānegī-set

Rāst goften rāz bā-hem-derd-i hōd ferzāneg-īst.¹

2) Dil muhal ahvāl-i hōd-rā pīş sāhib-i hāl-i ‘aşk

Şerh dāden bī-hıyānet gāyet merdāneg-īst.²

3) Neng mī-dārī ze-men ey hüsrev-i hūbān ez-ān

Bā-seg-i kūy tōem dāyim ser-i bī-gāne-gīst.³

4) Gerd ser kerdem gam-et-rā tā be-süzem çün konem

Pertev-i şem‘ī ki bīned kār-ı cān pervāneg-īst.⁴

5) Devlet-i dehr ez-temennā-yı Selīm dūr şod

Devletem īn-bes ki bā-derd-i tōem hem-hāne-gīst.⁵

⁷ 7) O benim derdimi öğrenecek de ansızın gamlı olacak diye çok korkuyorum. Yarab! Ansızın gelen derd ve beladan onu sakla, onu haberdar etme ki (gamlı olmasın).

⁸ 8) Feryadımı ve figanımı herkes duydu ve feryad edenler dedi ki: Yarab! Bu garib ve güçsüze niçin güzellikle muamele etmiyorsun?

⁹ 9) Selimi, sevgisiz kaldı ve merhamete muhtaç. Yarab! Bir ayı dahi hiçbir zaman o merhametsiz sevgiliye âşık eyleme.

¹ 1) Eğer aşkın inceliğini açıktan söylersem bu benim deliliğimdendir. Aşkın sırrını derd ortaklarına nükte şeklinde değil de doğrudan söylemek akıllılıktır. (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 61. sırasında yer alır.)

² 2) Gönül, aşk halinin sahiblerinin önünde kendi ahvalini söylemen boşunadır. Halini yalansız bir şekilde açıklamaman ise merdliktir. (Halini söz ile söylemen yetmez onu halinle de açıklamalısın.)

³ 3) Ey Güzellerin Şahı! Senin köyünün köpeklerine yabancıyım diye benden hayâ ediyor, çekiniyorsun.

⁴ 4) Yanmak için senin gamında baş gezdiriyorum. Çünkü canımın işini görececek (canımı alacak) olan senin mumunun etrafındaki bir pervanedir.

⁵ 5) Zamanın saadet ve mutluluğu Selimi'nin arzularını karşılamaktan uzak kaldı. Selimi'ye senin derdinle dost olmak saadet olarak yeter.

52

1) Der-cihān bes ki be-gam sohbet-i men der-peyvest

Bāverem nīst ki coz gam be-cihān çīzī hest.¹

2) Dil pūr ez-hūn-ı heves kūy-ı selāmet çı konem

Kısmet-i mā ki belā āmede ze-rūz-ı elest.²

3) Tā şod ez-sīne dem-i tīg-i tō kem dānesteem

Gerd ger hicr be-rūyem der-şādī der-best.³

4) Nahl-i ümīd şod ü mihr ü vefā bār āvered

Her hadeng-et ki be-pehlū-yı men zār nişest.⁴

33a

5) Ey Selīm ze-dil ü cān tālib-i yārend heme

Ger mukīm-i harem-i zūhd eger bāde-perest.⁵

53

1) Çenān belā-yı tō ber-cān-ı mübtelā-yı men-est

Ki vasl nīz der-īn ibtilā belā-yı men-est.¹

2) Me-rā cefā-set murād ez-tō-rā nigh mī-dānem

Ki i'timād cefā-yı tō ber-vefā-yı men-est.²

3) Neşāt-ı 'ıyş-ı tō bā-ehl-i 'aşk erzānī

Me-rā bes īn ki gam-et hassa ez-berā-yı men-est.³

¹ 1) Cihanda gama sohbet (arkadaşı) olmak benim için yeterlidir. Bu yüzden cihanda gamdan başka bir şeyin varlığına inanmıyorum. (Sü. 1 11b 35. Gazelde) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 50. sırasında yer alır.)

² 2) Gönül, heves etmekten kanla doldu. (Böyle iken) selamet köyüne nasıl vasıl olabilirim? Bizim kismetimize elest gününden bela düştü. (N. F: ez-hūn/ ze-hūn)

³ 3) Senin kılıcının ağzı göğsümden ayrılana kadar eğer senden ayrılırsam mutluluğun benim (yüzüme) kapanacağını çok az biliyordum.

⁴ 4) Benim vücudumda yaralar açan her okun, ümid fidanı oldu ve sevgi ile vefa meyvesi yetiştirdi.

⁵ 5) Ey Selim! Gerek zühd hareminde oturanlar gerekse de şaraba tapanlar hepsi can-ı gönülden sevgililerin talibleridir.

¹ 1) Senin belan benim mübtela olmuş canımda öylesine bir etki yaptı ki belaya uğramış olan ben, senin kavuşmada dahi bela buluyorum. (Sü. 1 12a 38. gazelde) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 57. sırasında yer alır.)

² 2) Sen, benim vefama güvenerek bana cefa ediyorsun, bunu biliyorum. Senden muradım bana cefa etmenddir.

³ 3) Senin yeme içme safan aşk ehline layıktır. Bana senin gamın kâfidir. Senin gamın ancak bana hastır. (N.F/ neşāt-ı 'ıyş-ı tō/ vefā ü mihr-i tō)

4) Be-bezm derd ze-bes k'ez gam-et hemī mī-rem

Konem hayāl ki her nevhā der-'ezā-yı men-est.⁴

5) Be-tāc-ı çarh ne-yāyed serem fūrū çü Selīm

Eger ze-lütf be-güyī ki īn-gedā-yı men-est.⁵

54

1) Şeh-i memālik-i derdem belā penāh-ı men-est

Gamem ki bī-had ü pāyān būd sipāh-ı men-est¹

2) Şebem ze-revzen eger māh-ı āsumān āyed

Cehem ze-cāy ü tasavvūr konem ki māh-ı men-est.²

3) Be-rāh-ı 'aşk-ı tō cānā besī belā dīdem

Henüz nāz-ı firāket çihā be-rāh-ı men-est³

4) Dem ez-muhabbet-i zūlfet zedem hatāyī būd

Velī kī 'avf-ı tō efzūn-ter ze-günāh-ı men-est.⁴

5) Selīm ber-ser-i kūyet be-hāk-i yeksān şod

Revā būd tō ne-güyī ki hāk-i rāh-ı men-est.⁵

6) Ze-dūd-ı dil varakī nakş kerdeem sūyet

Kabül-sāz ki ser-nāme-i siyāh-ı men-est.⁶

⁴ 4) Mecliste senin gamından hâsıl olan derd, o haddeye ulaştı ki artık korkuyorum. (Mecliste) okunan her mersiyeyi benim yas törenimde okunan mersiye zannediyorum.

⁵ 5) Eğer lütf edip de "Bu benim kölemdir" dersen Selim, dünya tahtının önünde başını eğmek zorunda kalmaz.

(N. F: Be-tāc-ı çarh Selīmī fūrū ne-yāred/ Eger ze-lütf be-güyī ki ō gedā-yı men-set.) (Sü. 1 İs. 4'te bu beyit çok farklı geçtiği için Sü. 1'de olan şekil ayrıca yazıldı.)

¹ 1) Derd mülklerinin padişahıyım. Bela benim sığınacak yerimdir. Sınırı ve nihayeti olmayan gam, benim askerimdir. (Sü. 1 11b 36. Gazelde)

² 2) Eğer geceleyin gökyüzünün ayı pencereden (odama) gelirse "acaba gelen benim ayım mıdır?" diyerek yerimden fırlıyorum.

³ 3) Ey can! Senin aşkının yolunda yeterince bela gördüm. Şimdiye kadar senin ayrılığının nazından benim yoluma düşenler (benim gördüklerim) ne kadardır? (Daha nice ayrılık acıları yoluma çıkacak.) (Sü. 1 12a 5. Beyitte) (N. F: cānā/ cānā)

⁴ 4) Senin saçının muhabbetinden bahsettiğim zamanlar oldu, bu hatadır. Ama senin affediciliğin benim günahıma galib gelmiştir. (Sü. 1 11b 3. Beyit) (N. F: velī ki/ velīk)

⁵ 5) Selim, senin köyünün başında yerle yeksan oldu. Artık Selimi'ye "benim yolunun toprağıdır" dememen sana yakışır mı? (Sü. 1 12a 6. Beyit) (N. F: Kūyet/ Rāmet)

⁶ 6) Gönlümün dumanından senin tarafına bir mektup yazıp gönderdim. (Bu mektubu) kabul et. Çünkü o benim kara (bahtımın) önsözüdür. (Bu beyit İs. 4'te yok.)

55

1) Ne-sāye-est ki hem-rāh kadd-i yār-ı men-est

Men ez-vefā şodeem hāk ü ān gubār-ı men-est.¹

33b

2) Be-z'in sıfat ki ze-ser tā be-pā gam ü derdem

Be-bezm-i 'işret-i cānān çi i'tibār-ı men-est.²

3) Şebī ki ebr-i siyeh āteş-i belā bāred

Nişān-ı baht-ı bed ü rüz ü rüzgār-ı men-est.³

4) Kücā revem men-i mehcūr coz be-rāh-ı 'adem

Berāy-ı men çü be-men-i muntazır hezār-ı men-est.⁴

5) Selim ger be-gameş zinde mānde çi 'aceb

Ki zinde būden ü mürden ne-ihtiyār-ı men-est.⁵

56

1) Cevr-i ān meh bā-men-i bī-'itibār ez-had güzeşt

Cān be-deh ey dil ki billāh lütf-ı yār ez-had güzeşt.¹

2) Nā-demīde mī-nümāyed hat ze-mirāt-ı ruheş

Nāzikhā-yı ruh-ı ān gül-'izār ez-had güzeşt.²

¹ 1) Benim yârimin boyu ile arkadaşlık eden gölge değildir. Ben vefadan toprak oldum ve (o gölge zannedilen de) benim tozum oldu. (Sü. 1 12b 39. Gazelde.) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 51. sırasında yer alır.)

² 2) Baştan ayağa gam ve derdle doluyum. (Ben bu halimle) sevgilinin yeme-içme meclisinde ne yapayım? Benim orada yerim yoktur. (N. F: be-bezm/ bezm) (Be. N: 51-3)

³ 3) Siyah bulutun bela yardırdığı gece, bizim kötü bahtımızın nişanıdır ve o gün, bizim devrimizin bir günüdür. (Be. N: 51-4)

⁴ 4) Sevgisinden uzak düşmüş olan ben, yokluk yolundan başka nereye gidebilirim? Benim yolumu gözleyen sadece mezar kalmıştır. (N. F: Hezār-ı men-set/ Mezār-ı men-set) (Be. N: 51-2)

⁵ 5) Selim! Eğer o (sevgilinin) gamıyla hayat sürersen buna şaşılmaz. Çünkü yaşamak ve ölmek senin elinde değildir. (Yaşatacak ve öldürecek olan o sevgilidir.) (Be. N: 51-7)

¹ 1) O ay gibi güzel sevgilinin itibarsız olan bana yaptığı cevrleri haddi aştı. Ey gönül! Sevgilinin lütufları bu kadar haddi aşmışken (çokken) artık sen ona canını vermelişin. (Sü. 1 11a 34. Gazelde) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 66. sırasında yer alır.)

² 2) O gül yanaklının nazik yanağı şeffaflıkta sınırı geçti. Onun yanağının aynasından, daha kendisi gelmeden hattı zuhur ediyor.

3) Şādımānem kon yek harf ey ser-efrāz- 1 bütān

Z‘ān ki endūh-1 gam īn-hāk-sār ez-had güzešt.³

4) Der-kıyāmet gofte dādet dehem k‘ān kad-i tō-st

Serv-i men be-nümā-yı kāmēt k‘intizār had güzešt.⁴

5) Sad cefā goftī be-bīn ez-men ki ‘aynī yek vefā

Bī-vefā-yı men cefā-rā hōd şumār ez-had güzešt.⁵

6) Coz figān ü nāle vü zārī ne-dārem hīç kār

Kār sāz ze-kār sāzī kon ki kār ez-had güzešt.⁶

7) Nīst mā-rā fitne-i gayr ez-nergis-i yār ey Selīm

Ger çi āşūb ü belā-yı rüzgār ez-had güzešt.⁷

57

1) Bes ki reşk-i ‘āşıkī ber-cān-ı büryān-ı men-est

Her ki verzed mihr-i hūbān düşmen-i cān-ı men-est.¹

2) Āşikārā ān ki merdüm mī-küşed çeşm ü lebeş

V‘ān ki derdī nīst ‘aybī ‘aşk-ı pinhān-ı men-est.²

34a

3) Kıssa-i Ferhād ü Mecnūn çend ber-men hānedend

K‘ān heme yek şemme ez-hāl-i perīşān-ı men-est.³

³ 3) Ey güzellerin içinde başı yüksekte olan sevgili! Senin gamının yarası beni perişan etmede sınırı aştı. Bir güzel söz söyle de senin gamınla perişan olmuş bu (yaralı aşığı) mutlu eyle.

⁴ 4) Benim servi boylu sevgilim! Boyunun adaletinin kıyamette hâsıl olacağını söyledin. Artık, boyunu göster, çünkü bu ayrılık haddi aştı.

⁵ 5) “Vefanın bir zerresini benden görmek istiyorsan yüz cefa görmelisin demişsin.”. Benim vefasız (sevgilim), senin cefaların sınırı aşmıştır.

⁶ 6) Benim ağlayıp inlemekten ve feryad etmekten başka bir kazancım yoktur. Benim hakkımı ver, çünkü bu iş benim boyumu aşar.

⁷ 7) Ey Selim! Zamanın fitnesi ve karışıklığı haddi aşsa da bize sevgilinin nergis gözlerinden başka bir fitne yoktur.

¹ 1) Güzelleri sevmeye çalışanlar da benim can düşmanımken, bir aşığı kıskanmak benim canımı yakar. (Bu gazel Sü. 1’de yok.) (Bu gazel Berlin Nüşhası’nın gazeller bölümünün 54. sırasında yer alır.)

² 2) Senin dudaklarımın ve gözlerinin adam öldürdüğü aşikârdır. Benim gizli aşkımin bu işte hiçbir kabahati yoktur.

³ 3) Ferhad’ın ve Mecnun’un kıssalarını bana daha ne zamana kadar okuyacaklar? Onların hepsi, benim perişan halimden sadece küçük bir parçadır.

- 4) Hāb dāred cūy-bār-ı çeşm-i tō çün reh dehem
Hassā k'ın menzil ki serv-i hırāmān-ı men-est.⁴
- 5) Behr-i sultān-ı hayālet ey meh-i herge-nişin
Hayme şod çeşm tınāb hayme-i müjgān-ı men-est.⁵
- 6) Men der-efgānem ki ez-feryād-ı men āmed be-teng
V'ān perī hōd fārig ez-feryād ü efgān-ı men-est.⁶
- 7) Ān ki cismem-rā demī sad çāk mī-dāred gamet
V'ān ki bī-hār-ı melāmet nīst dāmān-ı men-est.⁷
- 8) Seyl-i eşkem nīst cāyız ki āteş-i dil-rā küşed
Z'ān ki in-āteş-i çerāg şām-ı hicrān-ı men-est.⁸
- 9) Çün ne-sāzem harf-i reh cān ü cihān-rā ser-be-ser
Ey Selīmī pādişāh-ı 'aşk mihmān-ı men-est.⁹

58

- 1) Egerçi haste Mecnūn şahne-i deşt-i belā būd-est
Ne hemçün men be-mihr-i meh-rūyān mübtelā būd-est.¹
- 2) Me-rā n'āmed hased ber-hiç çizī līk ber-dem-i reşk
Ki resm-i 'aşk pīş ez-men der-in 'ālem çerā būd-est.²

⁴ 4) Yaşlı gözümün ırmağına uykuyu nasıl sokarım? Orası benim salınan servimin konağıdır.

⁵ 5) Ey çadırda oturan ay gibi güzel! Senin hayalinin sultanlığının nasibi (devamı) için gözüm çadır, kirpiklerimde çadırının ipi oldu.

⁶ 6) Ben: "Feryad etmekten artık sıkıldım." diye efgan içindeyim ama o peri gibi güzel, benim bu feryad ve figanımdan habersiz.

⁷ 7) Vücudumu yüzlerce parçaya ayıran senin gamındır. Melamet dikeninden bir an dahi kurtulamayan ise benim eteğimdir.

⁸ 8) Gözyaşımın selinin gönül ateşini söndürmesi uygun değildir. Çünkü bu mumun ateşi benim ayrılık gecemdir.

⁹ 9) Ey Selim! Aşk padişahı benim misafirimdir, bundan dolayı canımın derdinde değilim, cihan da hiç umrumda değil.

¹ 1) Hasta Mecnun her ne kadar bela çölünün şihesi olmuşsa da ay yüzlülerin sevgisine benim gibi mübtela olmamıştır. (Sü. 1 12a 37. Gazelde) (N. F: deşt-i belā/ derd ü belā // be-mihr/be-'aşk) (Bu gazel Berlin Nüşhası'nın gazeller bölümünün 49. sırasında yer alır.)

² 2) Daha önce hiçbir şey benim hasedimi çekmedi. Ama benden önce aşkın âlemde adaletle hükmetmesine hased ediyorum.

3) Nigeh mī-dāštem ez-gam dil-i hōd-rā ü āgeh nī

Ki men nā būd ō hōd bā-dil ü cān āšinā būd-est.³

4) Dilā hūbā cefā kon z‘ān ki der-hicr-i ruh-ı cānān

Vefā dībāçe-i hicr-set hāl-et der-cefā būd-est.⁴

5) Demī k‘ez hicr mī-zed tūr-i leylī ber-dil-i Mecnūn

Dil-i dīvāne-i men ān demī yārab kücā būd-est.⁵

6) Serem ey kāş reftī vü ne-geştī fāş sırr-ı ‘aşk

Be-hübān kerden izhār muhabbet bes belā būd-est.⁶

7) Selīm ez-vādi-i gam ger be-taht-ı şāhī üftādī

Çi rencī k‘ez-ezel īn-nev‘ takdīr-i hudā būd-est.⁷

34b

59

1) Nihān şodī vü zedī āteşem be-cān ey dōst

Revā ne-būd çonīn katl-i dostān ey dōst.¹

2) Ne-geşte rişte-i ümīd kūteh ez-zülf-et

Ze-cān-ı hīş berīden ne-mī-tüvān ey dōst.²

3) Der-īn cihān ne-resīdem be-vasl ü hāk şodem

Meger ki pāy-ı tō busem der-ān cihān ey dōst.³

³ 3 Gamımı gönülden saklıyormuşum ve gönüle onu haberdar etmiyormuşum. Hayır, (bu olamaz) çünkü ben daha var olmadan dahi gam ve keder gönül ile aşına idi. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

⁴ 4) Ey gönül! Sevgilinin yanağının ayrılığından hâsil olan cefaya alış. Çünkü vefa ayrılığın ilk kuralıdır. Bu hal de ancak cefadadır. (Sü. 1 3. Beyitte)

⁵ 5) Yarab! Leyla, Mecnun’un gönlüne ayrılığın okunu attığı zaman benim divane gönlüm neredeydi? (Bu beyit Sü. 1’de yok.)

⁶ 6) Keşke başım gitseydi de aşk sırrı ortaya çıkmasaydı. Güzellere muhabbetini söylemek bile (kişiye) bela olarak yeter. (Sü. 1 4. Beyit)

⁷ 7) Selim! Eğer gam vadisinden şahlık tahtına düştüysen ne diye üzülüyorsun? Allah ezelden beri böyle takdir etmiştir.

¹ 1) Ey dost! Canımı ateşlere attın ve kendini benden gizledin. Dostları bu şekilde katletmek sana yakışmaz. (Bu gazel Sü. 1’de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 59. sırasında yer alır.)

² 2) Ümid ipliği senin saçından kısa değildir (insanın ümidi hiçbir zaman bitmez). Ey dost! (Hal böyle iken insan) kendi canından (ümidini) kesmeye nasıl güç yetirsin?

³ 3) Bu âlemde senin visaline kavuşamadım. Belki o âlemde (ahirette) ayağımı öpebilirim diye toprak oldum.

4) Diger be-resm-i gedâyî be-yâyem büsem

Hezâr-bâr ber-ân hâk-i âsitân ey dōst.⁴

5) Dirâz pây-ı rikâb ü vefâ ki bî-tō künün

Be-âfîtâb kesî nîst hem-‘inân ey dōst.⁵

6) Be-goft ü gūy hayâl-i tō tâ-be-key bâşem

Be-kâm-ı düşmen ez-endūh ber-zebân ey dōst.⁶

7) Ze-hîş-i bî-haberem çün Selîm ‘ayb me-kon

Ki gūyem ez-dil-i pür-derd her zamân ey dōst.⁷

60

1) Bes ki mî-hâhed ki dâned ‘âşikeş-râ hâl çî-st

Hâl-i zârem bîned ü pörsîdem ki ahvâl çî-st.¹⁴

2) Bâr-ı hōd ümîd keşten dâştem hâsıl ne-şod

Veh ne-mî-dânem hudâ bâ-derd-i men emsâl çî-st.²

3) Geştem dîvâne ey şâh-ı perî-ruhsâr-ı men

Ber-ümîd-i ân ki rûzî gūyîm âbdâl çî-st.³

4) Ber-leb âmed cânem eknün pây bîrûn mî-nehî

Behr-i pâ-büset resîdem men hod istikbâl çî-st.⁴

⁴ 4) Ey dost! Köleliğin diğer bir kuralına da uyayım ve senin eşiğinin toprağını binlerce kez öpeyim.

⁵ 5) Ey dost! Hiç kimse güneşle birlikte hareket edemez bunu biliyorum, ama vefanın sensiz bir anlamı yok, ayağını vefâ rikabına uzat. (Bu beyit Berlin Nüshası’nda yok.)

⁶ 6) Ey dost! Düşmanın seni arzulamasından dolayı dilime gelen kederli (sözleri) daha ne zamana kadar söyleyeceğim? (Bu beyit Berlin Nüshası’nda yok.)

⁷ 7) Ey dost! Selim, kendinden habersizdir. Bu yüzden derte dolu olan gönlümden dertler kendini ele veriyor, bunu ayıplama.

¹⁴ 1) Eğer âşıklarının halini bilmek istiyorsan benim ağlayıp inlememe bak. Bu, âşıkların halini anlaman için kâfidir.

² 2) Ümid etmenin meyvesi bir türlü bana nasib olmadı. Allah, benim derdim gibi bir derdi başkasına vermiş midir, ne yazık ki bilmiyorum.

³ 3) Ey benim peri yüzlülerin şahı olan sevgilim! (Senin yüzünün ayrılığından) divaneye döndüm. Bir tek ümidim kaldı, o da bu (ayrılığın) ne kadar süreceğini duyacağımız güne (kavuşmaktır).

⁴ 4) Canım ağızıma geldi ve şimdi de ayağımdan çıkıyor (gençlik ve yaşlılık). Senin ayağını öpme şerefine nail olduk ama seninle karşılaşmamız ne zaman olacak?

5) Ger ne-mī-hāhī ki kerdem mest būsem pāy-ı tō

‘İşve-hāy her zamān ü cām-ı mālāmāl çī-st.⁵

6) Devlet ü ikbāl-i ‘aşket çend gūyī ber-mezīd

Men ze-şāhī neng dārem devlet ü ikbāl çī-st.⁶

35a

7) Nā-mūdām ger şod siyeh çün hem ez-ān-set āh-ı men

Şu‘le-i āhem ki bāşed nāme-i a‘māl çī-st.⁷

8) Ey Selīmī nīst ger her mürğ-rā ez-gül haber

Her kücā mürğī būd sad kāgıdeş ber-bāl-i ō-st.⁸

61

1) Dem-be-dem ān rüy-ı nāzik-rā ziyāyī dīger-est

Her demeş nūrī ü her sâ‘at safāyī dīger-est.¹

2) Ne nazar-ı āgeh ne-leb-i nī ‘işve k‘ez mūy-ı zūlf

Bā-gulām-ı kemterīneş merhabāyī dīger-est.²

3) Ō be-çeşm-i ebruvān der-goften rāz ü me-rā

Cān be-cāyī dīde cāyī dil be-cāyī dīger-est.³

4) Çün ne-sāzem cān fedā-yı ō ki her rūzet be-tō

Ez-berāy-ı katl īn-üftāde-rāyī dīger-est.⁴

⁵ 5) Sen benim, ayağının toprağını öperek sarhoş olmamı istemiyorsun ama her zaman gösterdiğin bu işveler ve (sunduğun) ağzına kadar dolu kadehler nedir?

⁶ 6) Senin aşkının mutluluğu ve saadetinin süreceğini söylüyorsun, ama ben şahlıkta ün salmışım, devlet ve ikbalin ne olduğunu bilmiyorum.

⁷ 7) Ahımdan durmaksızın siyahlıklar gelirse (buna şaşırma bu siyahlık) bizim işlerimizin mektublarıdır(halimizin izahıdır) ve ahımızın kıvılcımlarından (yükselebilir).

⁸ 8) Ey Selim! Her kuşun gülden nasıl haberi olmasın? (Muhakkak olur) çünkü bir kuşun kanadında yüzlerce kağıd (ferman) vardır.

¹ 1) Onun her anı nur ve her saati de ayrı bir saflık, temizliktir. Her an onun nazik yüzü başka bir parlaklık içindedir. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Benim onun köleleriyle olan muhabbetim ne nazarı ne dudağı ne nazı ne de saçının bir tek kılıyla oldu.

³ 3) O göze sırrımı söylemek için can bir yerde, göz bir yerde, gönül bir yerde.

⁴ 4) Senin (yoluna) canımı feda etmedim. Ama her gün düşünlük fikrinde olmak da benim katlimin diğer bir yoludur. .

5) Bī-vefā çün gūyemeş ammā cefāyeş nīzem-est

V‘ān ki gom sāzed cefā-yı ān hem cefāyī dīger-est.⁵

6) Men ne-mī hāhem ki derdeş-rā devā sāzem Selīm

Z‘ān ki derdeş hem berāy-ı men devāyī dīger-est.⁶

62

1) Hūn mī-koned ān cāme-i ālet be-berāy-ı dōst

Tā der-dil-i pūr-hūn ki kerdī güzer ey dōst.¹

2) Der-tāb şevved zūlfet eger yād-ı men ārī

Bisyār perīşānem ez-īn reh-güzer ey dōst.²

3) Hāhem ze-tō çendān nazar lūtf ki geh gāh

Dānem ki ez-īn bende-i neh bī-haber ey dost.³

4) Dārem be-çonīn bī-ser ü pāyī ze-felek ‘ār

Tā hāk-i rehet-set me-rā tēc-ı ser ey dōst.⁴

5) Gāhī seg-i hōd hānem ü be-nüvāz be-sengī

Çi būdā kerem şād konī īn-kadar ey dōst.⁵

35b

6) Her rüz çü meh-rūy me-pūş ān ne-keştem zār

Dīvāne-i hōd-rā me-feken der-be-der ey dōst.⁶

⁵ 5) Ben onu vefasız zannediyorum, ama onun cefasında bile vefa vardır. Onun gamının kaybolması (benim için) ayrı bir gamdır

⁶ 6) Selim! Ben onun derdinin devası olsun istemiyorum. Çünkü onun derdi dahi benim için bir devadır.

¹ 1) Ey dost! Senin kırmızı elbisen dost için tıpkı senin ondan geçtiğinde onun yüreğinde dolan kan gibidir. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Ey dost! Senin saçlarının ışığı hatırıma geldiğinde yolumu kaybederim, daha da perişan olurum.

³ 3) Ey dost! Senin, kölenden habersiz olduğunu bildiğim halde senden zaman zaman da olsa nasıl nazar talep edebilirim?

⁴ 4) Ey dost! Senin yolunun toprağını baş tacı edene kadar (etmeden) felekten nasıl elimi ayağımı çekebilirim? (Senin yolunun toprağını baş tacı etmeden felekten el etek çekmekten hayâ ederim.)

⁵ 5) Ey dost! Senin köpeğinin attığı taşların beni okşamasını arzu ediyorum, bu kadarlık lütfu benden esirgeme.

⁶ 6) Ay gibi her gün yüzünü örtme, ben de ağlayıp inlemeyeyim. Ey dost! (Allah aşkına) divaneni kapı kapı dolaştırma.

7) Bā-kem ne-būd ger çü Selīmī be-keşī zār

Dārem ze-melāl-i tō velī sad hezār ey dōst.⁷

63

1) Ān ki der-pāy-ı gam üftād-set dāmān-ı men-est

V‘ān ki üftād-set ber-dāmen girībān-ı men-est.¹

2) Her kücā güyend harf-i hicr ü girīned ehl-i derd

Halk pendārend ger hāl-i perīşān-ı men-est.²

3) Zahmhā-yı sīne-rā ez-gayr mī-püşem be-dāg

Z‘ān ki ĩn-hā yād-kār tīg-i cānān-ı men-est.³

4) Pīş sūzed cān-ı men her kes ki sūzed behr-i ō

Çün konem ey ehl-i dil cān-ı şumā cān-ı men-est.⁴

5) Bes ki bā-kes gam ne-yārem goft kerīm rüz ü şeb

Sad kıyāmet āşikār ez-derd-i pinhān-ı men-est.⁵

6) Sohbet-i mey ger nehy der-bāg-ı cennet ey Selīm

Çün ne-bāşed sākī-i gül-çehre zindān-ı men-est.⁶

64

1) Dōstī kerden ze-hübān düşmen-i cān būden-est

Zindegānī küşte-i ‘aşk civānān būden-est.¹

⁷ 7) Ey dost! Selimi'nin (gönlünde) senin hüznün pek çoktur. Ama Selimi senden hayâ ettiği için ağlayıp sızlamıyor.

¹ 1) Gamin ayağına düşen (gam ve kederin ayakları altında ezilen) benim eteğimdir. Eteğe düşen de benim yakamdır. (Bu gazel Sü. 1'de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 53. sırasında yer alır.)

² 2) Her nerede derd ehlinden söz edilse ve (bu duruma) ağlansa halk, benim perişan halimden (söz ediliyor) zanneder.

³ 3) Sevgilimim açtığı yaralar bana yadigârdır. Bu yüzden gönül yaralarını (yeni) yaralarla örterek başkalarından saklıyorum.

⁴ 4) O (sevgilinin aşkından) nasibi olub da yanan herkes gibi benim canımda yanıyor. Çünkü Ey gönül ehli! Sizin canınız benim de canımdır. (Be. N: 53-5)

⁵ 5) Benim gizli derdimden halim, kıyamet gibi âşikâr olurken gece gündüz halimi başkalarına anlatmam gereksiz. (Be. N: 53-4)

⁶ 6) Ey Selim! Sen bana Cennet bahçesinde mey sohbeti teklif etsen dahi orada gül çehreli saki olmadıktan sonra bize gerekmez, orası bizim için zındandır. (Be. N: 53-7)

¹ 1) Tıpkı aşk yüzünden ölmüş delikanlılar gibi güzellerden biri ile dostluk kurmak benim canımın düşmanıdır. (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

- 2) Şādmānihā-yı ehl-i ‘aşk der-mülk-i vefā
Dil nihāden ber-gam ü kânī‘ be-hicrān būden-est.²
- 3) Yār rüsvā kerden-set ahvāl-i hōd goften be-halk
Dōst dārī ‘āşık-ı cānāne pinhān būden-est.³
- 4) Kāfir-i ‘aşkem esīr-i hōd ne-mī-sāzī me-rā
Ey şeh-i hūbān günāh-ı men Müselmān būden-est.⁴
- 5) Ey Selīm ümīd besten der-ser-i zūlf-i bütān

36a

Ez-siyeh rüzī çü dil dāyım perīşān būden-est.⁵

65

- 1) Pādişāhī ber-ruh-ı mahbūb hayrān būden-est
Saltanat-ı dīvāne dīdār-ı cānān būden-est.¹⁵
- 2) Ser-firāzī nām-dān sipāh-ı ‘aşk-rā
Ber-ser-i kūy-ı vefā hāk-i yeksān būden-est.²
- 3) Veh çı dil dārem men īn-yārab ki dāyım hāl-i ō
Der-harīm-i vasl ez-hicrān hırāsān būden-est.³
- 4) Her gedā-kīş vefā dār-īst asl-ı ‘āşıkī
Be-her yek tīr-i cefā bā-yār kurbān būden-est.⁴

² 2) Vefa mülkündeki aşk ehlinin mutluluğu gönlün gama doyması ve ayrılığa tamahkâr olmaktır.

³ 3) Yârin kendi halini halka anlatması rüsvalıktır. Eğer sevgili, dost edinmek istiyorsa kendini seven âşıkları (halktan) gizlemelidir.

⁴ 4) Kâfir sevgili beni aşkının esiri yapmıyor. Ey güzellerin şahı! Benim günahım Müslüman olmak mıdır, (söyle).

⁵ 5) Ey Selim! Güzellerin saçına ümid bağlamak kara bir geceye ümid bağlamak gibidir. (Bu durumun sonucunda da) gönül daima perişan olur.

¹⁵ 1) Padişahlık, bir güzelin yanağına hayran olmaktır. Delilik saltanatı da sevgilinin yüzüne (âşık) olmaktır. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Aşk askerini (aşk yolunda) yükseltecek olan, vefa köyünün başında yerle yeksan olmaktır.

³ 3) Yarab! Kavuşmanın haremde dahi ayrılıktan kormanın (gerektiği) bu hale ne diye gönül bağladım?

⁴ 4) Âşıklığın aslını (bilmek isteyen) her kul vefa göstermelidir. (Âşıklığın aslı) her cefa okuna sevgili için kurban olmaktır.

- 5) Fāş mī-kerdī Selīm-i evvel be-āh ü nāle-i ‘aşk
‘Aklī z‘ān kārḥā eknūn peşīmān būden-est.⁵

66

- 1) Der-dilem bāz ez-gam-ı tō goft ü gūyī dīger-est
Māh-rūyān-rā melāl-i mah-rūy dīger-est.¹
- 2) Cān ze-ten hāhed ki be-her pörseş bīrūn reved
Dīde vü dil-rā velīkin arzū-yı dīger-est.²
- 3) Cilve-i hūbī me-zen ey şem‘ pür çeşm-i besī
K‘āteşem der-cān ze-‘aşk ‘işve-cūyī dīger-est.³
- 4) Ger to-rā hū bā-cefā ü cevır ü bī-dādī şode-est
Bī-dilān-rā nīz bā-hicr-i tō hūbī dīger-est.⁴
- 5) Çün Selīmī yek dil ü yek rūy ‘aşk-ı ān mühim
Gerçi ō-rā dil be-sūyī rev be-sūy dīger-est.⁵

67

- 1) Z‘ān ki dīdī sūy-ı men haşmet pişmān geşte-est
Hemçü bīmār-ı yek hōd-rā düşmen-i cān geşte-est.¹
- 2) Kerde der-her mū girih sad ceng ü āşüb ü belā
Zülfeş ez-derd-i dilem gūyā perişān geşte-est.²

⁵ 5) Selimi, önceden ettiğin ah ve feryadları şimdi anlıyorsun. Akıllılık önceden yapılan işlerden şimdi pişman olmaktır. (Selimi! Ettiğin feryadları ve ahları hatırla da ona göre davran.)

¹ 1) Ay yüzlüler ve onların melali bir taraftan, senin gamından gönlüme gelen (kötü) sözler bir taraftan... (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Canın arzusu senin gönlün ve gözün olsa da o, senin her bir sorunda kendini tenden atmak ister. (Kendini öldürmek ister.)

³ 3) Ey mum! Gözün dolu bir şekilde ortada öylece dolaşma, yeter. Aşktan gönlüme ateş koydun, senin işven o ateşi daha da körüklüyor.

⁴ 4) Ey güzel! Cevr ve cefa ediyorsun, gönülsüzlere senin ayrılığın ayrı bir dert, güzelliğin ayrı bir dert verir.

⁵ 5) Ey Selim! Gerçi gönül bir tarafta, yüz bir tarafta ama onun aşkı için önemli olan bir dil ve bir yüzdür.

¹ 1) Sen benim tarafıma haşmet ile bakınca tıpkı hasta birinin kendi canına düşman olması gibi (kendime düşman) oldum ve pişman oldum. (Bu gazel Sü. 1’de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 60. sırasında yer alır.)

² 2) Senin saçının telindeki her bir kıvrımda yüz cenk, karışıklık ve bela vardır. Güya saçındaki bu karışıklık benim perişan halimdenmiş.

3) O nümüd evvel vefâ her dem be-cevrem mî-keşed

Bâz men dil-i hōş ki düşvārīş âsân geşte-est.³

4) Cāy-ı müy-ı kākül eknün çin fekende der-cibîn

Lütf-ı bisyāreş be-endeck-i kahr nihân geşte-est.⁴

5) Ez-ser-i mā sāye-i rahmet çerâ dāred dırīg

Ān ki kadeş reşk sad serv-i hırāmān geşte-est.⁵

6) Ger şodem bî-âb-rūy halk āmmā çehreem

Şükr k‘ân der-rāh-ı ō bā-hāk-i yeksân geşte-est.⁶

7) Dil ne-mî-hāhed deva-yı hīş bā-‘ıyş-ı visāl

Z‘ân ki mā-rā gam neşāt ü derd dermān geşte-est.⁷

8) Her ki bīned der-mezārem ba‘d men girīd ki āh

Mücb-i ĩn-küşte -rā endüh ü hicrān geşte-est.⁸

9) Bes ki gam dāred Selīmī dūr ez-ō bā-mahremī

Yek sühan tā-gofte ü nā-gofte giriyān geşte-est.⁹

68

1) Yārāb nihāl-i kad-i tō ez-gülistān-ı kīst

Nahl küdām gülşen ü serv-i revān-ı kīst.¹

³ 3) O, ilk önce vefa gösterdi sonra her an bana cefa etmeye başladı. Ama yine de ben gönlümü ‘‘O zorlukları kolayla çevirdi.’’ (diyerek) hoş tutuyorum.

⁴ 4) Onun alnında saçının bir tek teli yer edindi. (Yani) onun birçok lütfü kahrın küçük bir parçasında gizlendi. (Bu beyit Berlin Nüshası’nda yok.)

⁵ 5) Onun yüz tane salınan serviyi kıskandıran boyu ne yazık ki bizim başımıza rahmet gölgesi olmadı, bunu bizden esirgedi. (Be. N: 60-4)

⁶ 6) Gerçi halkın nazarında itibarsızım ama onun yolunda yerle yeksan olmak benim için şükür vesilesidir. (Bu beyit Berlin Nüshası’nda yok.)

⁷ 7) Gönül, kavuşma ziyafetine vasıl olup da kendi (derdine) deva istemiyor. Çünkü bizim için gam; neşe ve sevinç, derd de dermandır.

⁸ 8) Beni mezarımda gören herkes ‘‘ Ah! Bu ölünün müsebbibi gam ve kederdir’’ dedi. (Be. N: 60-6)

⁹ 9) Selimi, o sevgiliden uzak olduğu için gamlı olduğunu kimseye söylemedi. Ama (Selimi’nin gamı o kadar çok ki Selimi söylemese dahi onun haline) gözyaşı döküyorlar. (Be. N: 60-7)

¹ 1) Yarabbi! O fidan gibi boylu (sevgili) hangi gül bahçesinin fidanıdır? O salma servi kimdir? (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

2) Peykân-ı gamze-i tō be-lütf-ı girişme

Cân me-râ be-süht ne-dānem ki cān-ı kīst.²

3) Gūyī be-gayr men büt-i dīger girifte

Dānem men īn-fıkr çonīn der-gümān-ı kīst.³

4) Rahm er-çî n'āyedet ſenūy çün figān-ı men

Bārī be-gū be-hıſm ki āh ü figān-ı kīst.⁴

5) Ey seyl-i hicr hāk-i vücūdem be-deh be-bād

Be-niger ki īn-gubār-ı gam ez-āsītān-ı kīst.⁵

6) ſeb her geh nālehā-yı Selīm ez-deret ſonīd⁶

37a

Be-girīst zār zār ki īn-nā-tüvān-ı kīst.

69

1) Mā neh ber-tavrīm der-'aſk hudā dāneſte-est

Īn-kadar bes k'ān perī-rū hāl-i mā dāneſte-est.¹

2) Dōstī gū coz vefā-dārī ne-dāred ſīve

Çün be-kām-ı dūſmenān mā-rā revā dāneſte-est.²

3) Nāme-i derd me-rā her geh ki hānde sūhte-est

Pādiſhāh-ı kām-rān kadr-i du'ā dāneſte-est.³

² 2) Senin kaſlarının okları iſvesinin lütfu ile canımı yaksın. Zaten ben canımın kimin olduğunu bilmiyorum.

³ 3) Sen benim maſka bir güzele tutulduğumu söyledin. Bu düşüncede yanılanın kim olduğunu ben biliyorum.

⁴ 4) Eğer senin merhametin bize ulaşmayacaksa bari benim feryadımı iſit de hıſmına ah ve feryadın kimden geldiğini söyle.

⁵ 5) Ey ayrılığın çoſkun akan suyu! Bu gam toprağının hangi eſikten olduğunu hatırla ve toprak olmuş bedenimi canlandır.

⁶ 6) Gece, her an Selimi'nin feryadlarını kapıdan iſitiyor. (Selim) daha çok ağla da (sevgili) bu âcizin kim olduğunu bilsin.

¹ 1) Bizim aſk (yolunda) nasıl bir halde olduğumuzu (aſk için neleri feda ettiğimizi) Allah biliyor. Bizim için, o ay yüzlü sevgilinin halimizi anlaması kâfidir. (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

² 2) Dostluk denince akla vefa gelir, ancak dostların bize reva gördüğü, düşmanın arzu ettiği şeydir.

³ 3) Dert mektubunun beni okuduğu her an benim için yanmaktır. Mutlu bir padiſah olmanın yolu duanın kıymetini bilmektir.

4) Tā be-hicrān-et giriftārem men ber-geşte rūz

Derd-i dil hicrān ü dil kadr-i belā dāneste-est.⁴

5) Hest bīgāne Selīmī ez-hōd ü her dü cihān

Bā-segānet hīş-rā tā-āşinā dāneste-est.⁵

70

1) Şām-ı hicrem geşt bī-ān mihr māh-ı men kücā-st

Sūhtem ez-rūz-ı gam zıll-ı ilāhī men kücā-st.¹

2) Mest geşteem bī-ruheş tāb nişesten hem ne-mānd

Ey segān-ı kūy gū tā hāb-gāh-ı men kücā-st.²

3) Düşmen-i cān-ı menend īn-hūb-rūyān dīgerī

Ān ki hest ez-nīgūyī pest ü penāh-ı men kücā-st.³

4) Bī-güneh küştī me-rā ey şūh v‘ez bī-şefkatī

Yād n‘āmed hergizet k‘ān bīgāne-i men kücā-st.⁴

5) Çün Selīmī pāyet-rā zār yābed ez-zemīn

Lütf kon behr-i hudā gū hāk-rāh-ı men kücā-st.⁵

71 DER-HARFÜ’S-SE

1) Be-cānem ‘aşk-ı cānān geşt bā‘is

Ki āsūd ez-belyāt-ı havādis.¹

⁴ 4) Gönün derdi ayrılıktır, gönül bu belanın (ayrılığın) kıymetini bilmelidir. (Gönül, bu belanın kıymetini bilmediği için) benim günlerim zindana döndü, alt üst oldu.

⁵ 5) Selimi, senin köpeklerinle kendini aşına bildiğinden beri kendinden ve iki cihandan elini eteğini çekmiştir.

¹ 1) O sevgilinin muhabbetsizliğinden ayrılık gecesi geldi çattı, benim ayım nerededir? İlahi! Gam gününden yandım, perişan oldum; senin yardımın nerededir? (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Onun parlak yanağından ayrı düştüğüm için sarhoş oldum ve oturmaya mecalim kalmadı. Ey (sevgilinin) köyünün köpekleri söyleyin: Benim yatacak yerim nerededir?

³ 3) Bu gün yüzlüler benim düşmanım oldu. Bana yardım edecekler nerededir?

⁴ 4) Ey güzel! Günahsız olan beni şefkatsizliğine öldürdün. Ama kendini kaybetmiş olan beni asla hatırıma getirmedin.

⁵ 5) Selimi’nin ayağının bastığı yer inliyor, ama o kendi yolunun toprağının neresi olduğunu bilmiyor. Allah aşkına söyle! Benim yolumun toprağı neresidir?

¹ 1) Sevgililerin aşkı canıma vesile oldu da (gönüm) hâsıl olan bela haberlerinden rahata erişti. (Sü. 1 13a 41. Gazelde) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 70. sırasında yer alır.)

2) Be-rev seyl mey ez-her kes habāset

Çerā gofteş fakīh ümm‘ül-habāis.²

3) Ze-ādem tā-bā-īn dem bahs-i ‘aşk-et

Ne-şod āgeh ki kes ez-asl-ı mebāhis.³

4) Be-rāh-ı ‘aşk menzil bī-şumār-est

Ne-bāşed vāhid ü sānī ü sālīs.⁴

5) Gam-ı Ferhād ü Mecnūn-rā der-eyyām

Kesī gayr ez-Selīmī nīst vāris.⁵

72

1) Her zemān ber-dergeh-i yār-set ez-ağyār bahs

Nīst cāiz īn -çonīn dāyim be-kūy-ı yār bahs.¹

2) Rūz-ı meydān ez-zebān-ı tīg bāşed bahs-i mā

Kār-ı tıflān-set kerdn ber-sır-ı her kār bahs.²

3) Hasedem der-gıybetem sad harf eger gūyed der-dürüg

Men ne-hāhem kerd bā-ān nev‘ī bed-güftār bahs³

4) ‘Āşıkem Mecnūn-sıfat üftāde der-vīrāne-rā

Geh konem bā-höd sühan geh bā-der ü dīvār bahs.⁴

² 2) Şarab herkesten kötülükleri sel gibi akıttığı halde niçin fıkıh âlimi ona kötülüklerin anası demiş? (Burada ‘‘Şarab, bütün kötülüklerin anasıdır’’ hadisine telmih vardır.)

³ 3) Ta Âdem’den bu yana senin aşkın hakkında konuşulsa da asıl konunun ne olduğundan hiç kimse haberdar değil. (N. F: ‘aşket/ ‘aşk-īst)

⁴ 4) Aşk yolundaki konaklar sayılmayacak kadar çoktur. Bir iki üç değildir.

⁵ 5) Bütün zamanlarda dahi Ferhad ve Mecnun’un gamına Selimi’den başka mirasçı yoktur.

¹ 1) Yârin dergâhında her an ağyardan bahsediliyor. Sevgilinin köyünde her dayim bu şekilde (ağyardan bahsedilmesi) uygun değildir. (Sü. 1 12b 40. Gazel) (N. F: Cāiz-cān-rā) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 71. sırasında yer alır.)

² 2) Savaş zamanında kılıçla konuşmak bize yaraşır. Her sırrı ortaya dökmek çoluk çocuğun işidir. (N. F: bahs-i mā/ bahs-i ‘aşk)

³ 3) Bana hased eden ve hakkımda gıybet edenin yüz tane yalan söz söylese de kıymeti yoktur. Çünkü onun gibi kötü söz söyleyen ile münakaşaya girmem.

⁴ 4) Viraneye düşmüş Mecnun sıfatlı bir aşığım. Bazen kendimle bazen de kapı ve duvarla konuşur dururum.

5) Ey Selīm ez-şāhī-i ‘ālem garaz āvāze-īst

Key būd mā-rā pey īn-denī murdār bāhs.⁵

73 DER-HARFÜ‘L-CİM

1) Sermest diger mī-reved ān serv be-reh kec

Dāmen be-miyān ber-zede pinhān ü küleh-kec.¹

2) Ez-āteş-i mey revī ber-efrūhte çün gül

V‘ez taraf-ı küleh kerde bīrūn zülf-i siyeh kec.²

3) Sad ‘āşık-ı dil-sūhte ez-havf dehed cān

Çün be-nigred ez-kūşe-i ān çeşm-i siyeh kec.³

38a

4) Derhem şode ez-āh-ı men ān zülf ‘aceb nīst

K‘ez bād geh āşüfte şevved sünbül ü geh kec.⁴

5) Ey serv-i revān sūy-ı Selīm nazarī kon

Ammā me-kon ez-behr-i hudā tend nigeş kec.⁵

74

1) Sākin-i kūy-ı tō ne-būd be-gülistān muhtāc

Nīst müştāk-ı tō bār-ı ravzā-i Rıdvān muhtāc.¹

⁵ 5) Ey Selim! Ālem padişahı olmaktan maksat bir sestir (şan ve şöhetir). (Hal böyle iken) ne zamana kadar bu murdar dünyadan bahsedeceğiz, bunu arkası ne zaman kesilecek?

¹ 1) O servi, sarhoş bir şekilde salına salına gidiyor. Eteğimi kuşağında gizlemiş ve şapkasını yan takmış. (Bu gazel Sü. 1’de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 74. sırasında yer alır.)

² 2) (O sevgili) şarabın ateşinden tıpkı gül gibi parlak olmuş ve siyah saçının kıvrımını da şapkasının köşesinden dışarıya salmış.

³ 3) O (sevgili), kara gözlerinin bir köşesinden küçük bir bakış atsa yüz tane gönlü yaralı âşık korkudan canını teslim eder.

⁴ 4) O saçın, benim ahımdan dolayı parça parça olmasına şaşılmaz. Çünkü rüzgâr sert esmeye başlayınca sünbül kıvrılır. (Bu beyit Berlin Nüshası’nda yok.) (Bu beyit Berlin Nüshası’nda şu şekilde geçer: Āşıkem Mecnūn-sıfat üftāde vü vīrāne/Geh konem bā-höd Sūhan geh bā-der ü dīvār bahs)

⁵ 5) Ey akıp giden servi (gibi sevgili)! Selimi’nin tarafına bir bak. Ama (Bu bakışın) Allah aşkına sert bakış olmasın.

¹ 1) Senin köyünde ikamet eden kimse gül bahçesine muhtac değildir. Seni arzulayan kimsenin Rıdvān bahçesindeki meyveye ihtiyacı yoktur. (Sü. 1 13b 43. Gazelde.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 72. sırasında yer alır.)

- 2) Kāfir-i ‘aşk ki der-kākül ü zülfet dil best
Ne-be-cān-set mukayyed ne-be-īmān muhtāc.²
- 3) Her şeb ez-fikr-i ser-i zülf-i tō der-kūşe-i gam
Be-meh ü mihr ne-bāşem men hayrān muhtāc.³
- 4) Ey hōş ān ‘āşık-ı dervīş ki der-mülk-i cünün
Sāht bā-derd ü gam ü nīst be-dermān muhtāc.⁴
- 5) Cān ser-geşte ki āşüfte-i sevda-yı tō şod
Nīst hergiz be-ser-i zülf-i perīşān muhtāc.⁵
- 6) Haber-i leşker-i ‘aşk-est Selīmī emrüz
Ne-be-cān-set mukayyed ne-be-cānān muhtāc.⁶

75

- 1) Be-mülk-i ‘aşk girīftem ze-şark ü garb harāc
Şeh-i sipāh-ı gam nīst bākem ez-Leylāc.¹
- 2) Resīde ez-kerem-i ‘aşk devletem cāyī
Ki himmetem ze-akālīm-i seb‘a gīred bāc.²
- 3) Berā-yı taht-ı cihān-ı fenā çi fikr konem
Me-rā ki baht būd taht ü feth ü nusret tāc.³

² 2) Senin kākülüne ve saçına gönlünü bağlayan aşk kâfirinin, ne gönlünü bağlamaya ne de imana ihtiyacı vardır.

³ 3) Her gece gam köşesinde senin saçının düşüncesinden kendini kaybedip hayran olan benim, ne aya ne de güneşe ihtiyacım vardır. (Be. N: 72-4)

⁴ 4) Delilik mülkünde derd ve gamla yoğrulmuş olan derviş aşığın dermana ihtiyacı yoktur. Onun hali ne hoştur. (Be. N: 72-6)

⁵ 5) Senin sevdana tutulup kendini kaybeden gönlün, asla perişan saçına ihtiyacı yoktur. (Bu gazel Sü. 1’de yok) (Be. N: 72-3)

⁶ 6) Selimi, bugün aşk askerinin padişahıdır. Ne bir sevgiliye bağlanmıştı ne de sevgililere ihtiyacı vardır. (Sü. 1 13b 5. Beyit) (N. F: haber-i leşker/ hüsrev-i leşker)

¹ 1) Ben aşk mülkünün malikiyim. Doğudan ve batıdan harac aldım. Gam askerinin padişahıyım, Leylac’tan bir korkum yoktur. (Sü. 1 13a 42. Gazelde) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 73. sırasında yer alır.)

² 2) Aşkın keremi sayesinde devletim öyle bir noktaya erişti ki gayretimle yedi iklimi elimde tuttum ve onlardan harac aldım.

³ 3) Yokluk âleminin tahtını ne diye düşünüyüm? Zaten bana taht talih oldu ve tacım da fetih ve nusret oldu.

4) Būd ze-gevher der-yāy-ı tīg leşker-i men

Nīm be-himmet-i ‘ālī be-hiç kes muhtāc.⁴

5) Ne-āyedem her sühan-ı mīr veyā vezīr pesend

Ze-hīle gerçi nigū harf mī-zened be-mizāç.⁵

38b

6) Be-derd-mendī ü endūh hū girifte dilem

Belā ü derdem-rā gū me-kōn tabīb ilāc.⁶

7) Selīm kūh-ı belā ü hasūd şīşe-i hırs

Mu‘ayyen-est çi bāşed be-piş-i kūh zücāc.⁷

76

1) Ey hat-et medh-i ‘aşk-rā memdūh

Nüşā-i hūbī ez-ruh-et meşrūh.¹

2) Nīstem bī-hayāl-i zūlf ü ruh-et

Hāh der-şamgāh ü hāh sabbūh.²

3) Derd-i ‘aşket deva-yı haste-dilān

Zahm-ı tīg-i gam-ı tō rāhat-i rūh.³

4) Dem-be-dem ez-hadeng-i cān sūzet

Sad der-feyz ber-dilem meftūh.⁴

⁴ 4) Benim askerimin okunun yayı mücevherdendir. Benim yüce himmetim azıcık dahi olsa kimseye muhtaç değildir.

⁵ 5) Söz ustaları ve vezirler hile ile beni taltif edici sözler söylüyorlar ama ben bunları beğenmiyorum. (N. F: Ne-āyedem her/ ne-āyedem)

⁶ 6) Ey Tabib! Gönlüm kedere ve derdli olmaya alışmıştır, bela ve derdime ilaç söyleme.

⁷ 7) Selim bela dağıdır ve hased de hırs şışesidir. Cam şışenin dağla karşı karşıya geldiğinde ne olacağı bellidir.

¹ 1) Ey hattı aşkın methiyesi olan sevgili! Senin güzelliğinin nüshası yanağından şerh edilmiştir. (Sü. 1 13b 44.gazelde) (Bu gazel Berlin Nüşası'nın gazeller bölümünün 76. sırasında yer alır.)

² 2) Gerek akşam vakti gerekse de sabah vakti senin yanağının ve saçının hayalinden bigâne değilim.

³ 3) Senin aşkının derdi hasta gönüllerin devası, senin gam kılıcının yarası da ruhların huzurudur.

⁴ 4) Senin can yakan okun her an gönlümde yüz tane feyz, bereket hâsıl eder.

5) Dil-i bī-çāre-i Selīmī-rā

Be-hayāl-i tō sad hezār fütüh.⁵

77

1) Mestāne çeşmem yār der-āmed ze-hāb surh

Hūy kerde rūy geşte ze-tāb-ı şarāb surh.¹

2) Be-güzeşt hançereş ze-dil-i pāre-pāreem

V‘ez sūz-ı sīne geşt çü sīh-i kebāb surh.²

3) Rūyeş ziyāde surh şod hemçü gül ze-mül

Ārī müdām ber-şafāk-est āfītāb surh.³

4) Rū zerdīm niger ki çü pörsed sühan ze-men

Kerdem ze-infi‘āl be-vakt-i cevāb surh.⁴

39a

5) Ekser be-hūn-ı çeşmem Selīmī-i belā-keş-est

Evrāk-ı şı‘rha ki būd der-kitāb surh.⁵

78

1) Nişān der-‘āşıkī ze-hiştēn bī-gānegī bāşed

Fiğān ü nāle ü bī-hūşī ü dīvānegī bāşed.¹

2) Ze-hāk-i āsitāneş ber-ne-dārī rūy-ı hōd hergiz

Tō-rā ey āfītāb zerre-i ferzānegī bāşed.²

⁵ 5) Senin hayalin, Selimi'nin çaresiz gönlünü yüz binlerce fetihle doldurur.

¹ 1) Sarhoş gözüm, uykudan, kızarmış bir şekilde uyandı. Şarabın hararetinden yüzü kızardı ve terledi. (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 79. sırasında yer alır.)

² 2) Onun hançeri, parça parça olmuş gönlümden geçsin de gönlümün ateşi tıpkı kebab şişi gibi kıpkırmızı olsun.

³ 3) Senin yanağın, şarabtan gül gibi, hatta daha fazla kızardı. Evet, (bu kızarıklık) tıpkı şafak vaktinde güneşin kızıl hale gelmesi gibidir. (Be. N: 79-5)

⁴ 4) O güzel, bana soru sorduğunda sarardım kaldım. Cevap vereceğim vakit de utancımdan kızardım kaldım. (N. F: sühan ze-men/ ze-men sühan)

⁵ 5) Bela çeken Selimi'nin kanlı gözyaşları kitaptaki şiirlerinin sayfalarındaki kırmızılıklardır. (Be. N: 79-

¹ 1) Bir aşğın nişanı kendinden habersiz olmaktır. Fiğan, feryad, hoşnutsuzluk ve delilik halinde olmaktır. (Bu gazel Sü. 1'de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 109. sırasında yer alır.)

² 2) Eşiğinin toprağından senin yüzün bulanmaz. Ey güneş gibi sevgili! Senin kulların zerrelere.

- 3) Ruh-ı hūb-ter nisbet be-māh-ı āsumān kerden
Be-‘ālem ey perī ez-gāyet dīvānegī bāşed.³
- 4) Kesī gū der-reh-i ‘aşk-et nihed pā ez-ser ihlās
Ze-şimşīr er be-tābed rev ez-merdānegī bāşed.⁴
- 5) Selīmī cān ber-efşānem revān ez-şādī dīdār
Me-rā bā-ān sanem ger sā‘atī hem-hānegī bāşed.⁵

79

- 1) ‘İyd īn-nev‘ gūzeşt ü dil-i men şād ne-şod
Cān-ı mihnet-zede ez-bend-i gam ez-ō ne-şod.¹
- 2) Be-gūzer ez-hüsrevī ey dil ki be-‘aşk-ı Şīrīn
Şehīd-i gam coz be-murād-ı dil Ferhād ne-şod.²
- 3) Māned nākıs sebk-i ‘aşk ze-Mecnūn-gū-rā
Hemçü men dil-şode-i sāhib irşād ne-şod.³
- 4) Serv-kad ü gül-ruhsār-ı tō tā dīd dilem
Gül ne-büyīd demī māyil-i şimşād ne-şod.⁴
- 5) Geh Selīmī gam-ı eyyām hord k‘ān der-‘aşk
Coz be-hicrān-ı tō mülk-i dileş ābād ne-şod.⁵

³ 3) Ey Peri! Senin taze güzel yanağını gökyüzündeki aya denk saymak için âlemde deli olmak gerekir.

⁴ 4) Senin aşkının yoluna ayak bastığını söyleyen kimse, başını ihlas ile verecek bir mertlikte olmalıdır.

⁵ 5) Selimi! Eğer o put gibi güzel benimle bir saat dahi olsa dostluk kurarsa canımı mutluluktan feda ederim.

¹ 1) Bayram böyle geldi geçti ama ben mutluluktan nasibimi alamadım. Sıkıntı çeken gönlüm onun gamının bağından kendini kurtaramadı. (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 105. sırasında yer alır.)

² 2) Ey gönül! (Dünya) padişahlığından elini eteğini çek. (Çünkü) Ferhad dahi Şirin'in aşkına kendini gam şehidi etti ama gönül arzusuna kavuşamadı. (Ferhad bile arzusuna kavuşamamış ise sen de bu dünyanın arzularından vazgeç). (Be. N: 105-4)

³ 3) Mecnun aşk dersinde eksik kaldı. Benim gibi gönlü elinden gitmiş bir irşad sahibi olamadı.

⁴ 4) Gönlüm, senin servi boyunu ve gül yanağını gördükten sonra bir an bile olsa şimşada meyletmedi ve bir gül bile koklamadı. (Be. N: 105-6)

⁵ 5) Selimi, senin aşkının gamını yerse (ne mutlu ona). Çünkü senin ayrılığının hüküm sürdüğü gönül mülkünde aşk gamından başka yiyecek yoktur. (Be. N: 105-7)

80

- 1) Ger men ne-hayrān-ı tōem īn-dīde-i giryān er çi şod
Der-beste-i zūlf-et nīm hāl-i perīşān şod.¹⁶
- 2) Der-nīstem māyil ki cān sāzem nisār nāvek-et
Hūn-āb-ı dil der-sīneem elmās-peykān ez-çi şod.²
- 3) Ber-kākül er bestī gereh-i cān ez-çi dādend ehl-i ‘aşk
Der-sünbület ne-güşüde narh-i dil ez-erzān ez-çi şod.³
- 4) Ger māh dāred nūr-ı tō rüz ez-çi şod gom peydā
V‘er bā-tō mī-māned perī hōd gū ki pinhān ez-çi şod.⁴
- 5) Behr-i Selīmī goft yār hāhem libās-ı ‘aşk berd
Bā-īn heme hışmet ki ō-set yārāb pişmān ez-çi şod.⁵

81

- 1) Ān hüsrev-i hūbān ki me-rā küşt ze-bī-dād
Bāzem be-şeker-hande-i şīrīn dil cān dād.¹
- 2) Ān pādşeh-i kişver-i hüsn er küşedem zār
Pīşī ki berem āh ü figān ez-ki konem dād.²

¹⁶ 1) Eğer ben senin hayranın değilsem bu akıp giden gözyaşları nedir? Senin saçının bağında birazık da olsa perişan oldum, ama bu benim hayran olmadığım anlamına gelmez. (Bu gazel Sü. 1’de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın Gazeller bölümünün 104. sırasında yer alır.)

² 2) Ben senin okuna canımı vermeye arzulu değilsem gönlümü kanlar içinde (bırakan) elmas ok nereden geldi?

³ 3) Eğer sen, kâkülünle cana düğüm atarsan aşk ehli bunun nasıl çözüleceğini bilemez. Çünkü senin sünbülünde gönlün değeri çok azdır.

⁴ 4) Eğer ay, senin nurunla nurlandı ise niçin gündüzleri ortadan kayboluyor? Ve eğer peri, senin ile müsavi ise neden kendini gizliyor, söyle.

⁵ 5) Selimi’nin arzusu yārā aşk elbisesini istediğini söylemektir. Yarab! Selimi, bu kadar zenginliğe rağmen neden pişman oldu?

¹ 1) Beni zulümle öldüren o güzeller şahı, şirin dudağından çıkan şeker gibi bir gülüşle gönlümü hayata döndürdü. (Bu gazel Sü. 1’de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 83. sırasında yer alır.)

² 2) Eğer o güzellik ülkesinin padişahı, beni öldürürse feryad ve figan edip kimin önünde gözyaşı (dökeyim), kimden yardım talep edeyim?

3) Ey kāş ki gīred nefesem tā-be-key ez-men

Āyed ‘ases-i şeh̄r ki feryād ze-feryād.³

4) Her vakt cefā ez-tō v‘ez īn-bend-i vefā būd

Tā būd çonīn būde ü tā-bād çonīn bād.⁴

5) Mecnūn eger eş‘ār-ı Selīmī ne-şonīdī

Fi‘l-cümle ez-ders-i vefā yāftī irşād.⁵

82

1) ‘İşve hāhem ze-çeşm-i ō ki derdem cān dehem men çī sūd

Nīsteş çün kūşe-i çeşmī be-sūy-ı men çī sūd.¹

2) Çāk kerden sīne-i bī-sabr-īst der-‘aşk-ı bütān

Sūz-ı cān bāyed tō-rā ez-çāk-i pirāhen çī sūd.²

3) Tā-be-key ez-men vefā bīnī ü cevr efzūn kon

Nīgūyī kon şāh-ı hūbān ez-bedī kerden çī sūd.³

40a

4) Sad hezārān gül eger āyend pīšem cilve-ger

Çün ne-bāşed der-nazar-ı ān serv-i sīmīn-ten çī sūd.⁴

5) Hāhem ez-pāyeş be-müjgān-ı hārhā bīrūn keşem

Verne ber-pāy-ı segeş ez-rūy mālīden çī sūd.⁵

³ 3) Şehrin asesi daha ne zamana kadar feryadımı (duyup) gelecek? Keşke nefesimi tutabilseydim.

⁴ 4) Bu zamana kadar sen cefa gösterdin, ben vefa gösterdim. Bu böyle geldi böyle gitsin.

⁵ 5) Mecnun, eğer Selimi'nin şiirlerini işitmeseydi vefa dersinin hepsinden geçerdi. (Be. N: be- şonīdī)

¹ 1) Canımı vereceğim o gözden işve istesem ne fayda? O, göz ucuyla dahi benim tarafıma bakmıyor ne fayda? (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

² 2) Güzellerin aşkından gönül kendini parçalamakta acele ediyor. Ama senin için yanmak gerekir yaka yırmakta hiçbir fayda yoktur.

³ 3) Benden vefa gördüğün halde sürekli bana cefa ediyorsun. Ey güzellerin şahı! Bir güzellik yap kötülükte hiçbir fayda yoktur.

⁴ 4) Yüz binlerce gül cilveli bir şekilde önüme gelse dahi o gümüş tenli servi gibisinden başkasına nazar etmeye ne hacet?

⁵ 5) Ayağından kirpik oklarını çıkarmak istedim. Ama onun köpeğinin ayağı benim yüzüme bastı ne fayda?

6) ‘Aşk ser-gerdân-ı ‘âlem kerd mâ-râ ey Selîmî

Verne hemçün bād her sū īn-çonīn gešten çi sūd.⁶

83

1) Āh īn-çi nigāh-set be-sad kahr-ı gam ālūd

Īn-nāz çi nāz-set çi lütf-ı sitem ālūd.¹

2) Geh cenk konī bā-men ü geh sulh b‘ağyār

Tā çend çonīn cevr ü cefā-yı kerem ālūd.²

3) Derdā ki şode şem‘-i ruhet ez-hat-i müşgīn

Hemçün ‘alem-i āh-ı esīr-i elem ālūd.³

4) Nī zindeem ez-hicr-i tō ey şūh ne-mürde

Feryād ez-īn nev‘ vücūd-ı ‘adem ālūd.⁴

5) Sad reh çü Selîmî sūy-ı ō nāme nüvişteem

Ne-nüvişt gubārī be-beyāzī rakam ālūd.⁵

84

1) Cān-rā lebet ze-gamze ferāmūşī āvered

Her hande-i tō girye-i hāmūşī āvered.¹

2) Yek zerre āfitāb-ı cemālet ze-‘ayn-ı hāl

Hurşīd-rā be-vādīy-i medhūşī āvered.²

⁶ 6) Ey Selîmi! Aşk, bizi âlemde sarhoş eylemiş, yoksa rüzgâr gibi ne diye bir o yana bir bu yana dönelim (savrulalım).

¹ 1) Ah! Bu bakış, gamın kahrını yüze süren (kahrı yüzde gösteren) nasıl bir bakıştır? Bu naz, sitem bahşeden nasıl bir nazdır? (Sü. 1 15a 49. Gazelde)

² 2) Benimle cenk ederken ağyarla sulh ediyorsun. Senin kerem sahibi cevr ve cefân daha ne kadar bu şekilde karışık olacak?

³ 3) Elem esiri ah ettikçe bayrak nasıl lekelenirse senin yanağının ışığı da ne yazık ki misk kokulu ayva tüylerinden lekeleni.

⁴ 4) Ey şuh! Senin ayrılığından ne ölüyüm ne de diriyim. Benim feryadım fanilikle yoğrulmuş varlığımdaydır.

⁵ 5) Selimi gibi onun yoluna yüzlerce mektup yazdım, ama Gubari yazıyla karışık bir mektup yazmadım.

¹ 1) Senin dudağın cana gamzenden unutkanlık getirdi (canıma gamzeni unutturdu). Senin her gülüşün ardında gizli bir gözyaşı getirdi. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Senin güzelliğinin güneşinin bir zerresi hurşidi şaşkınlık vadisine götürdü, kendinden geçirdi.

- 3) Çeşm-i tō sākī-īst ki der-bezm-i ‘āşıkān
Tā hörde bāde lezzet-i mey-nūşī āvered.³
- 4) Hatet resīd k‘ez pey baht-ı siyāh-ı mā
Hindū-yı zūlf-rā be-kamer pūşī āvered.⁴
- 5) Mücrīm-i gulāmet-set Selīmī ki ba‘d katl

40b

Hākeş be-her bahāyī ki be-fürūşī āvered.⁵

85

- 1) Demādem ān ki be-dil tohm-ı derd ü gam rīzed
Kirişmehā-set ki ez-zūlf-i ham be-ham rīzed.¹
- 2) Gulām-ı gamze-i ānem ki sākī-i mestān
Zamān zamān be-dehr-i yār dembedem rīzed.²
- 3) Çü ber-keşem ‘alem-i āh rüz-ı haşr be-hāk
Çi süflihā-yı kıyāmet k‘ez ān ‘alem rīzed.³
- 4) Be-gam-ı hicr-i tō her ki be-mīrem ez-gerdün
Berāy-ı merkad-ı men be-seng-i derd ü gam rīzed.⁴
- 5) Dilem ze-dīde-i be-der rikkat pāre pāre
Henüz ez-ser müjgān-ı ō sitem rīzed.⁵

³ 3) Senin âşıklar meclisinde saki olan gözün kadehi dahi şarabın lezzetinden (kam almak için meclise) getirdi.

⁴ 4) Senin ayva tüylerin bizin kara bahtımızdan meydana geldi ve bizim kara babtımız senin hindu gibi kara saçlarını aya örtü eyledi.

⁵ 5) Senin suçlu kölen Selimi, öldürüldükten sonra değerlendirildi ve onun çok pahalı olan toprağı satışa çıktı.

¹ 1) Kıvrım kıvrım olmuş saçlarından her an gönle gam ve derd tohumu saçan onun işvesidir. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Sarhoş sakinin sevgilinin devrinde zaman zaman dahi olsa saçtığı o gamzelerin kölesiyim.

³ 3) Kıyamet gününde en aşağılıkların taşıyacağı sancak gibi ben de mahşer gününe kadar senin ahının bayraktarlığımı yapıyorum.

⁴ 4) Dünyada gam çeken herkes, benim mezarıma dert ve bela taşı saçabilir.

⁵ 5) Onun kirpikleri sitem oklarını saçmadan önce bile gönlüm onun gözünden, kapıda incelikle karşılanırken dahi paramparça oldu.

86

1) Ze-bes k'ez cānem ān ebrū-yı bī-rahm'ār mī-dāred

Keşed her dem murād ze-küştenem hem 'ār mī-dāred.¹

2) Çenānem ze-ārzū-yı 'işve-i pinhānī ān leb

Ki ez-hāl-i men bī-ārzū-yı gam 'ār mī-dāred.²

3) Eger çi gayr ez-ō hergiz ne-şod bā-men kesī hem-dem

Be-merg-i men seg-i kūyeş zemānem 'ār mī-dāred.³

4) Ne-āred yād-ı çeşmeş ez-humār ü nāz ü bed-mestī

Çerā ez-sohbet-i yārān hem-dem 'ār mī-dāred.⁴

5) Be-rūy-ı tō Selīmī rūy-ı 'ālem bīned ey bī-rahm

Üger neh himmet-i ō ordū-yı 'ālem ār mī-dāred.⁵

87

1) Cān-ı men bā-gamet ez-hürmet hem muhteremend

Be-hevāyī ki meger Hüsrev ü Şirīn behemend.¹

2) Tavrhā-yı tō pesendīde be-tavr-ı dil-i mā-set

Likin ānhā ki çonīn tavr ne-fehmend kemend.²

41a

3) Eserī pīş ne-dīdend ze-şōrīde kim

Bī-dilānī ki perīşān-ı diyār-ı 'ademend.³

¹ 1) Canım o acımasız kaşlardan hem utanıyor hem de onun kendisini öldürmesini arzuluyor, (bu kararsızlık) artık yeter. (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

² 2) Gam göstermekte dahi isteksiz olan o dudağın gizli bir işvesinin arzusundayım.

³ 3) Eğer ondan başkasını dost edinirsem ölümüm onun köyünün köpeklerinden olur, çağım da utanç çağı olur.

⁴ 4) O (sevgili) sarhoşluktan, nazdan (bizi) gözünün önüne getirmede (bizi görmezden geldi). Niçin sevgililer sohbette (bizimle) arkadaş olmaktan utanıyor, çekiniyor?

⁵ 5) Selimi, senin yüzün suyu hürmetine âlemde gün yüzü gördü. Ey acımasız (sevgili) eğer (Selimi'den) himmetini esirgersen âlemin ordusu olsa kar etmez.

¹ 1) Benim gönlüm Hüsrev ve Şirin'in birlikte olmasını arzuluyor. Bu yüzde de senin gamına hürmet gösteriyor ve onunla şereflenmek (istiyor). (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

² 2) Senin tavrını takdir etmek bizim gönlümüzün işidir. Ancak onlar (sevgililer) bu hareketi (bizim senin tavrını takdir etmemizi) yeterli bulmuyorlar.

³ 3) Sana gönül verenler yokluk denizinin perişanlarıdır. (Ama) onlarda öfkenin, kızgınlığın bir zerresi dahi bulunmaz.

- 4) Her perī-rā be-temāşā-yı men üfted meylī
Şükür dīvāne çenān geşt tufeylān heremend.⁴
- 5) ‘Āşıkān ger çü Selīmī heme medhūş üfted
Ne-konī ‘ayb ki sevdāyī ü Mecnūn gamend.⁵

88

- 1) Her çend cevır pīş keşem tā vefā koned
Ān meh ziyāde bā-men-i miskin cefā koned.¹
- 2) Dīger ne-hāhem āh ü figān kerd ez-gameş
Kes hīş-rā melāmet-i merdem haber koned.²
- 3) Men-set berāy-ı ‘ıyş ü tene‘em ne-mī-keşem
Bāyed ki merdī hūy be-derd-i belā koned.³
- 4) Cānā berār hācet-i ‘uşşāk-ı bī-nevā
Tā hācetī ki hest tō-rā hak revā koned.⁴
- 5) Ān cā ki hest şāh-ı hakīkat-ı murād-bahş
Nākes būd kesī ki be-gayr ilticā koned.⁵
- 6) Tīr-i tō-rā be-cān talebem her dem ez-hudā
Tırsem velī ki derd-i dilem-rā devā koned.⁶

⁴ 4) Divanelerin boş boş işlerle uğraşıp ömürlerini harcadıkları gibi ben de senin güzelliğine meyletmekle ömrümü harcadım, çok şükür.

⁵ 5) Selimi! Âşıkların hepsi dehşete düşmüştür, bunu ayıplama. Çünkü onlar sevdaya ve Mecnun’un gamına sahiptirler.

¹ 1) Her ne kadar o ay bana vefa gösterir diye cefa çeksem de o, miskin olan bana cefasını artırıyor. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Onun gamından feryad ve figan etmekten başka bir şey istemem. Hiç kimse benim melamet içindeki halimi ona haber etmesin.

³ 3) Refah ve bolluk içinde yaşamak, yemek içmek istemem. Merdliğin kuralı bela derdine (mübtela) olmaktır.

⁴ 4) Allah’ın senin bir dileğini yerine getirmesini istiyorsan sen de çaresiz âşıkların bir dileğini yerine getir.

⁵ 5) O yer, istekleri yerine getiren hakikat padişahının yeridir. Başka bir yere meyleden kimse namerd bir kişidir.

⁶ 6) Senin okunu her an Allah’tan canım için talep ediyorum. (Senin okunun) gönlümün derdine deva olacağından da korkuyorum.

7) Miskîn Selîm bî-tō be-cân āmede ze-gam

Ān baht-kū ki der-kademet cān fedā koned.⁷

89

1) Kes hemçü men garîb diyâr-ı kesân me-bād

Ez-yâr-ı her ki dūr fütêd der-cihân me-bād.¹

2) Cānem be-leb resîd ilāhî hîç kes

Bîmâr-ı ‘aşk-ı dilber-i nâ-mihribân me-bād.²

3) Rûsvâ-yı halk kerd dil-i bî-sükûn me-râ

Çün men kesî ze-pehlû-yı hōd der-zebân me-bād.³

41b

4) Dānem ki şād būden men nîst maslahat

Coz gam nasîb-i cān ü dil-i nâ-tüvân me-bād.⁴

5) Miskîn dilem ki mānde dildâr-ı hōd cüdâ

Billah be-hāletî-set ki kâfir çenân me-bād.⁵

6) Mā-râ be-gayr-ı hâr-ı cefâ-yı hōd nasîb nîst

Yârab bahâr-ı hüsn-i bütân-râ hazân me-bād.⁶

7) ‘Ömrem şod ey Selîm ne-dîdem ze-yâr mihr

Hîç âferîde-râ bedel în-İremân me-bād.⁷

⁷ 7) Senin yoluna canı feda etmek bahttır, talihtir. Miskin olan Selim sensiz kaldı ve canı boğazına geldi.

¹ 1) Hiç kimsenin diyarı benim gibi garîb olmasın. Cihanda yârinden uzak düşen kimse olmasın. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Yarabbi! Canım boğazıma geldi, (yeter artık) kimse sevgisiz güzellerin aşkının hastası olmasın.

³ 3) Benim susmak bilmeyen dilim beni halkın nazarında küçük düşürdü. Kimse benim gibi açıksözlü olmasın.

⁴ 4) Benim mutlu olmaya uygun olmadığımı biliyorum. Gönlümün ve canımın nasibi gamdan başka bir şey olmasın.

⁵ 5) Benim miskin gönlüm gönül alan sevgiliden ayrı düşmüştür. Vallahi bu hal kâfirin dahi içine düşmesini istemediğim bir haldir.

⁶ 6) Yarabbi! Bize onun cefa dikenden başka bir şey nasib edip de güzellerin güzellik baharını hazana çevirme.

⁷ 7) Ey Selim! Ömrüm geldi geçti ama sevgiliden sevgi görmedim. Bu cefa gördüğüm sevgililerin cefasının bir benzeri olmasın.

90

- 1) Çün me-rā ez-pīş-i çeşm ān cāme-i gül-gün mī-reved
Mī-keşed hōd-rā dil v‘ez dīdeem hūn mī-reved.¹
- 2) Bes ki dāred çeşm-i ān şūh belā-yı nāz ü ‘itāb
Sūy-ı ō ez-vehm dāyim dil bā-fūsūn mī-reved.²
- 3) Ez-nazar çün reft ān ārām-ı cānem sabr kon
Ey ecel yek dem ki bārī be-güzerem çün mī-reved.³
- 4) Bih ki giryem hūn bā-hicrān-ı ō terk-i cān dehem
Çün me-rā rüz-ı visāleş hicr efzūn mī-reved.⁴
- 5) Çün Selīm ez-la‘l-i ō küstāh mī-büsed kadeh
Der-miyān-ı cān-ı mīnā z‘īn-sebeb hūn mī-reved.⁵

91

- 1) Mecnūn-ı deşt ü şahne-i vīrāne mī-ressed
Tıflān-ı şehir müjde ki dīvāne mī-ressed.¹
- 2) Şādend hayl-i mugbeçe-gān bādehā be-kef
Ki āşüb-ı deyr ü fitne-i büt-hāne mī-ressed.²
- 3) Dil-rā ze-cān ‘azīz-ter āyed hezār-bār
Tīrī k‘ez ān dü nergis-i mestāne mī-ressed.³

¹ 1) Gözlerimin önünde o gül renkli elbiseli güzel geçiyor. Bundan dolayı gönül kendinden geçiyor ve gözlerimden kanlı (gözyaşları) akıyor. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) O güzelin gözlerinin nazının ve ayıplamasının belası çoktur. (Bunu bilen) gönül de ona yersiz bir korku içinde ve büyülenmiş bir şekilde gidiyor.

³ 3) Ey ecel! Sevgili bana bir bakış attığında hemen canımı alma, bekle de biraz tadımı çıkarayım.

⁴ 4) Onun ayrılığında kanlı gözyaşı döksem ve canımı terk etsem bu uygun olur. Çünkü onun kavuşma günü uzun bir ayrılıktan sonra geliyor.

⁵ 5) Selimi, o sevgili; kadehi küstahça öptüğü için şarab kadehinin canı kanla dolmuştur.

¹ 1) Çöl Mecnunu ve viranelerin şahnesi geliyor. Müjde şehir çocukları, divane geliyor. (Sü. 1 15a ve 15b’de 51.gazelde) (N. F: vīrāne mī-ressed/ dīvāne mī-ressed) (1. Beyit dışındakiler Sü. 1varak eksikliğinden dolayı bulunamadı.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 101. sırasında yer alır.)

² 2) Zamanı karıştıran ve puthaneye fitne salan sevgili geliyor diye meyhane çıraklarının hepsi sevindi ve şarabı ellerine aldı.

³ 3) Onun iki sarhoş gözünden gelen bir ok, gönlüm için candan binlerce kez daha değerlidir. (Be. N: 101-4)

4) Ger nāme-i cefā būd ger peyām-ı cevır

Mā-rā hōş-est her çı ze-cānāne mī-resed.⁴

42a

5) Bī-la'1-i cān-fezā-yı tō dāyım Selīm-rā

Seng-i belā be-sāgar ü peymāne mī-resed.⁵

92

1) Der-‘āşıkī dü dīde-i men çün girīstend

Hübān hacel şodend ü heme hūn girīstend.¹

2) Ez-gam be-sūhtend çü dīdend hāl-i men

Ānhā ki ber-melāmet-i Mecnūn girīstend.²

3) Der-hānde hānedend bütān nāmeem velī

Āgāh çün şodend ze-mazmūn girīstend.³

4) Mürdem men garīb ü segān der-habīb

Der-mātem be-‘ādet ü kānūn girīstend.⁴

5) Be-derd-i men ze-rahm-ı rakībān-ı seng-dil

Ez-dostān zīyāde çü Ceyhūn girīstend.⁵

6) Şebhā be-gūy yār fakīrān-ı nā-murād

Kerdend nāle kemter ü füzūn girīstend.⁶

⁴ 4) İster cefa mektubu isterse de cevır sözü olsun bunlar sevgiliden geliyorsa bizim için hoştur. (Be. N: 101-3)

⁵ 5) Senin cana can katan dudağın olmadığı için Selimi'nin kadehine sürekli bela taşı isabet ediyor.

¹ 1) Bir âşık daha benim iki gözüm gibi gözyaşı dökseydi güzellere utanır ve hepsi kanlı gözyaşı dökerlerdi. (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

² 2) Mecnun'un ayıplanıp hor görülmesine gözyaşı dökenler benim halimi gördüler ve gamdan yandılar.

³ 3) Güzeller istek üzerine benim mektubumu okudular ama benim mazmunumdan haberdar olunca gözyaşı döktüler.

⁴ 4) Ben öldüm ve köpekler de bana dost oldu, köpekler matemimde adet olduğu üzere benim için gözyaşı döktü.

⁵ 5) Benim derdime taş gönüllü rakipler dahi acıdı ve hatta onlar dostlarımdan fazla Ceyhun gibi gözyaşı döktü.

⁶ 6) Ey yar! Geceleri, bu arzusuna ulaşamamış fakirlerin inlemelerini işit ve az da olsa çok da olsa döktükleri gözyaşlarını (gör).

7) Der-fikrem ey Selīm ki çün geşt halīşān
 Ānhā ki dūr ez-ān leb-i mey-gūn girīstend.⁷

93

- 1) Dil şod zebūn ü sīneem ez-gam kebāb şod
 Ey dīde-i hūngerī ki ciger nīz āb şod.¹
- 2) Ey hem-nişīn pörseş men ba‘d ez-īn me-yāy
 Rūy-ı tō be-hāl-i hīş ki hālem harāb şod.²
- 3) Mī-suhtī me-rā ü me-bend hūsnet īn-çonīn
 Men çün zīm konūn ki mehet āfītāb şod.³
- 4) Mūn‘im me-kon ze-girye nigār āver hasm kon
 K‘ez dil karār reft hār dīde hāb şod.⁴
- 5) Der-meclisī ki hāned kesī gufte-i Selīm

42b

Ez-sūz ü derd dīde-i merdüm pūr-āb şod.⁵

94

- 1) Dil-i bī-yār ber-hāk-i reh ü her şeb çenān girīd
 Ki ber-hāl-i dilem ez-derd-i Mecnūn z‘ān cihān girīd.¹
- 2) Ger ez-ahvāl-i men Ferhād der-kabreş şeved āgeh
 Revān ber-hīzed ü be-her men-i bī-cān demān girīd.²

⁷ 7) Selimi, onların hali şarab renkli dudaktan ayrı düşmüşlerin hali gibidir. Onlar bu yüzden gözyaşı döküyor diye düşünüyorum.

¹ 1) Gönüm zayıf düştü ve sinem onun gamından kebab oldu. Ey kan dökücü göz, ciğer de su ile doldu. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Ey arkadaş! Benim halim harap olmuş, artık benimle dostluğunu bitir, kendi işine bak. Benimle dost olup da kendini yakma.

³ 3) Güzelliğini böyle benden saklayıp beni yakma (diyorum, ama ben kimim), senin ayın güneş oldu, beni bir de o yaktı.

⁴ 4) (Ey) nigar! Gönül senin dikeninde karar kılmışken (senin) gözlerin uyuyor. Bize gözyaşı döktürmekten çekinme ve bize düşmanlık besle.

⁵ 5) Selimi’nin dertli ve yakıcı sözlerinin (şairlerinin) söylendiği mecliste göz bebekleri yaş ile doludur.

¹ 1) Sevgilisinden ayrı düşen gönülümün hali, cihanın kendisi için gözyaşı döktüğü Mecnun’un hali gibidir. (Bu gönül) her gece niçin sevgilinin yolunun toprağına vasıl olmak istemesin? (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Eğer Ferhad benim halimden haberdar olsaydı mezarından kalkar ve benim gibi candan, takatten düşmüşler için hıçkırma hıçkırma gözyaşı dökerdi.

- 3) Ciger hūnī-i men bīn ü gam-ı dīrīn bī-ān meh
Gehī dil nāled ü geh sīne sūzed gāh cān girīd.³
- 4) Çi bāşed hāl-i miskinī ki bāşed bezm-i hāleş ān
Ki gīred kūşe-i debr dil-i hōd her zamān girīd.⁴
- 5) Demādem eşk-bār dīdeem çün mātem-i tıflī
Ki ez-merg-i peder yād āred nāgehān girīd.⁵
- 6) Me-rā her şeb ki gīred dīde bār v'ez gam-ı hicrān
'Aceb behr çī rūz-ı vasl k'āyed pīş ez-ān girīd.⁶
- 7) Selīmī der-kıyāmet zār çün ser ber-zened ez-hāk
Ze-halk-ı haşr her kes bīnedeş ber-ser-i zenān girīd.⁷

95

- 1) Dilā ze-hestī hod ger sefer tūvānī kerd
Be-kūy-ı mihr ü muhabbet güzer tūvānī kerd.¹
- 2) Geh 'işvehā-yı nihānīş behrhā yābī
Eger be-kūşe-i çeşmeş haber tūvānī kerd.²
- 3) Hezār bār koned ger habīb 'arz-ı cemāl
Ne-'āşıkī tō eger yek nazar tūvānī kerd.³

³ 3) O ay gibi sevgiliden uzak düşünce gönül gözyaşı döktü, sine yandı ve can gözyaşı döktü. Benim kanlı ciğerim ve eskimiş gamım (bu durumun) nişanıdır.

⁴ 4) Mecliste bir köşeye çekilip de gözyaşı döken benim halim ne olacak? Onu mecliste söz konusu edin.

⁵ 5) Babasının ölümü hatırına ansızın gelince matem içinde kalan bir çocuk gibi her an gözyaşı dökmekteyim.

⁶ 6) O bana her gece ayrılığının gamı ile gözyaşı döktü. Bu kadar ağlayıp inlemeden sonra acaba kavuşma günü bana nasib olacak mı?

⁷ 7) Selimi, kıyamet gününde başını yere koyduğunda haşr halkının kadınlarının onun başında gözyaşı döktüğünü görecek.

¹ 1) Ey gönül! Eğer varlıktan geçersen sevgi ve muhabbet köyüne vasıl olabilirsin. (Bu gazel Sü. 1'de yok.) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 94. sırasında yer alır.)

² 2) Eğer onun gözünün ucuna haber gönderebilirsen (kendini ona gösterebilirsen) onun gizli işvelerinden nasib alabilirsin.

³ 3) Sevgili, binlerce defa da olsa güzel yüzünü gösterdiğinde sen ona bakmaya cürret edebilirsen gerçek aşık değilsin.

4) Men ān zamān be-tüvā-yı cān be-dōstī bīnem

Ki dōst rāz-ı vefā dōst-ter tūvānī kerd.⁴

5) Nümāyed er dü cihān pīş dīde-et tārīk

Nazar der-ān ruh hemçün kamer tūvānī kerd.⁵

6) Çenān b'āteş-i hicrān me-rā be-süz ey gam

Ki ba'dem merg be-hākem güzer tūvānī kerd.⁶

43a

7) Me-rā be-kūrī-i aġyār ez-ān dü nergis-i mest

Murād coz nazarī nīst ger tūvānī kerd.⁷

8) Ze-'işve-i tō be-mürdem berāy-ı hudā

Çonān girişme ki bāred ger tūvānī kerd.⁸

9) Nisār kon dīl ü cān-rā Selīm der-reh-i dōst

Ter besī-set eger īn-kadar tūvānī kerd.⁹

96

1) Çü bīnem sūyet ey bed-hū çı mī-pūşī cemāl-i hōd

Be-rūy-ı men me-zen 'aybem me-rā bes-infi'āl-i hōd.¹

2) Çı güyī ez-hayālāt-ı muhālet bā-men-i bed-nām

Ki men hōd haste-i hicrānem ez-fikr-i muhāl-i hōd.²

⁴ 4) Eğer dost, vefa sırlarına sadık kalabilirse işte o zaman ben ona gerçek dost derim.

⁵ 5) Eğer iki cihan da senin gözüne karanlık görünürse, ay ile mukayese edilebilecek o yanağa nazar et.

⁶ 6) Ey gam! Öldükten sonra toprağıma (mezarıma) gelmeye cesaret edebilirsen ayrılık ateşiyile beni yak.

⁷ 7) Eğer bir bakıştan başka bir şey talep edersek bizi o iki sarhoş gözden aġyārın kör gözleri gibi mahrum et.

⁸ 8) Allah rızası için bana bir işve göster de o işveden öleyim. Elinden geliyorsa Allah rızası için bir naz daha göster.

⁹ 9) Selim! Dostun yoluna canı ve gönlü saç. Bunu yapabilirsen bu sana yeterince kâfidir. (Be. N: 94-5)

¹ 1) Ey kötü karakterli! Senin tarafına bakıyorum, neden cemalini gizliyorsun? Ayıbımı yüzüme vurma, benim hicabım bana yeter de artar bile. (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

² 2) Ben kendi boş fikirlerinden dolayı ayrılığın hastası omuş bir kişiyim, (zaten ben bunu biliyorum) ne diye bu kötü namlıya "senin düşüncen değersizdir" diyorsun?

3) Ne-bā-men yek dehen gūyī sūhan nī-zūlf efşānī

Med dāmī Hüsrev-i hūbān ez-ān mim ü dü dāl-ı hōd.³

4) Me-gū ez-‘ıyd ü nev-rūzem me-pörs ez-sohbet ü ‘ıyşem

Ki men hergiz ne-dīdem rūz-ı hōş der-māh ü sāl-i hōd.⁴

5) Çi sāzem bākī gūyem çün konem ey dōstān rahmī

Ze-ahvāl-i dil ü ĩn-çeşm-i hūn-bālā ü hāl-i hōd.⁵

6) Ze-yār ĩn-şekvehā-yı gam ki ārem ber-zebān her dem

Ne-āveredem hudā dānā-set hergiz der-hāyāl-i hōd.⁶

7) Menem ez-dār-ı derd āvihte bī-pā ü ser zenedī

Be-sad endūh usturlāb-ı gam hayrān-ı hāl-i hōd.⁷

8) Ziyā bahşem be-‘ālem hemçü hurşīd-i cihān-ārā

Kerem yek zerre-i in‘ām sāzī ez-visāl-i hōd.⁸

9) Selīm-rā gerçī sūhtī çün ‘ūd ey bī-dād

Nüvāziş nīz-fermā z‘ān ki dīd ō gūşmāl-i hōd.⁹

97

1) Hat ber-āveredī zūlfet reh-i ĩmānem zed

Çi belā būd ki ez-‘aşk-ı tō ber-cānem zed.¹

³ 3) Ey güzeller sulatanı! Bana bir söz dahi söylemedin ve zūlfünü dağıtmadın. Senin tuzağın o ‘‘mim’’ ve iki ‘‘dal’’ından ibarettir. (Meded)

⁴ 4) Benim bayramda ve Nevruz’da ne halde olduğumu sorma, çünkü ben senin ayında ve yılında hoş bir gün dahi görmedim. (Benim bayramda ve Nevruz’da ne halde olduğum bellidir, boşu boşuna sorma.)

⁵ 5) Ey dostlar! Ne yapayım, belki bana acırsınız diye gönlümün ve kanla dolmuş gözümün halini size söyleyip duruyorum.

⁶ 6) Sevgilinin gamını her an dilime getirmeye hayâ ediyorum, zaten neden getireyim ki? Allah hayallerde olandan bile haberdardır. (‘‘ Muhakkak ki Allah, göklerin ve yerin gaybını bilendir. Muhakkak ki O, sinelerde olanı en iyi bilendir’’ Fatır Suresi 38. Ayet’e telmih vardır.)

⁷ 7) Derd kapısına başsız ve ayaksız olarak asılan benim. Yüzümdeki sıkıntıyı gam usturlabı ben farkında olmadan ayan ediyor.

⁸ 8) Senin kavuşma kereminden bir zerre de olsa nasıplenebilseydim, tıpkı cihanı süsleyen güneş gibi âleme ışık saçardım.

⁹ 9) Ey acımasız sevgili! Selimi, ud ağacı gibi yandı ama Selimi kendi hatasını gördü ve kendini cezalandırdı. Bundan dolayı bir fermanınla onun gönlünü al.

¹ 1) Zūlfün ayva tüylerine geldiği (ayva tüylerini örttüğü) için imanım gevredii. (Ama) senin aşkının canıma kastetmesi neden bela olsun ki? (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

2) Pîş-i ân tünd-‘inân girye-i hicrân kerdem

Çi besî hande ki ber-dîde giryânem zed.²

3) Īn-çonîn zâr-ı men dil-şode-râ her ki be-dîd

Ta‘ne ber-dil-i dîvâne-i hayrânem zed.³

4) Beter ez-zehr-i gam ü çâşnî-i hasret bûd

Ber-cerâhât nemekî k‘ân leb-i hândânem zed.⁴

5) Āh ez-ân kahr ki her rûz şeved zâhir-ter

Dâd ez-ân nâvek-i bî-dâd ki pinhânem zed.⁵

6) ‘Ömr-i men ĩn-heme hûbî ü letâfet ki to-râ-set

Nefesî bî-ruh zîbâ-yı tō ne-tüvânem zed.⁶

7) Ey Selîmî sūhan-ı ō ber-zebân âveredem

Himmet-i ‘Ālî ân şūh sūhandânem zed.⁷

98

1) Bâd-ı hicrân-ı tō âteş be-dil ü cânem zed

Reftem ez-hîş meger dîv-i beyâbânem zed.¹

2) Çeşm-i dil-cüyî-i tō râh-ı vefâ kerd be-dil

Her hadengî ki ez-ân gamze fettânem zed.²

² 2) O çevik hareket eden sevgilinin önünde ayrılık gözyaşı döktüm. Gözümde bu kadar gözyaşı varken nasıl gülebiliyim?

³ 3) Benim gibi bir aşğın böyle gözyaşı döktüğünü gören her kimse kendinden geçmiş divane gönlümüm nasıl bir eziyet içinde olduğunu görsün, anlasın.

⁴ 4) Gamin zehrini hasretin lezzetinden beter gördüğüm için (bunu dile getirdiğim için) cahil dilimin yaralarına tuz döktü.

⁵ 5) Ah! Onun kahrı her gün yeniden zuhur ediyor. (Sevgili, sinemde) gizlenmiş olan acımasız okundan insaf et de beni kurtar.

⁶ 6) Benim ömrümün bütün güzelliği ve letafeti sensin. Senin güzelliğin olmadıktan sonra ben, bir nefes dahi alamayan ruhtan ibaretim.

⁷ 7) Ey Selimi! Eğer o sözler senin diline geliyorsa, (bil ki) bu güzel sözler o güzelin yüce himmeti sayesinde.

¹ 1) Senin ayrılığının rüzgârı gönlüme ve canıma ateş saldı (gönlümdeki ve canımdaki ateşi körükledi). İçimdeki nefsi yakmak için kendimden geçtim. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Senin gönüllerin aklını başından alan gözün, gönle vefa yolunu gösterdi. Onun kirpiklerinden çıkan her bir ok da beni fitneye düşürdü.

3) Pend ne-şonīdem ez-ān meh ki çonīn geştem hōr

Ne-şonīdem sūhan-ı yār demānem zed.³

4) Şermsārem bes ez-īn lūtf ki çün mī-reftem

Segeş ez-rāh-ı vefā-dest be-demānem zed.⁴

5) Veh ki ber-cān ü ciğer sūz-ı dilem müjgānet

Ān çenān tīr-i cefā zed ki ne-mī-dānem zed.⁵

6) Çi konem pīş-i tō feryād melāmet çü Selīm

Men-i rūsivā ki dem ez-‘aşk-ı tō ne-tüvānem zed.⁶

99

1) Hergiz be-dōstī be-minnet goft ü gū ne-būd

Çendān cefā çı būd geret cev-r-cū ne-būd.¹

44a

2) Er çarh şikve çend konī ey zemīn-i zār

Bā-tō kūdām rüz-ı felek rū-be-rū ne-būd.²

3) Gāhī be-nāme ki feristī be-dest-i bād

Rencīde mī-şodī kalemet ger ze-mū ne-būd.³

4) Bā-hāy ü hūy ‘aşk-ı tō men mī-keşīdem

Ān dem ki ber-firāz-ı mehet harf-i hū ne-būd.⁴

³ 3) O ay gibi güzel bana, böyle hakir olacağımı söylemedi, bu konuda bana hiç nasihat etmedi. Yârin (böyle bir) söz (söylediğini) işitmedim.

⁴ 4) Ben giderken senin köpeğin vefa yolunda benim kanımı döktü, bu lütuf bile benim utanmam için kâfidir.

⁵ 5) Onun kirpikleri gönlümü ve canımı yaktı. Ama (gönlümü ve ciğerimi yakan) okların nereden geldiğini bilmiyorum, yazık.

⁶ 6) Rüsivā olmuş ben, senin aşkımdan ağzımı bile açamıyorum. (dem zed-ağzı açıp bir şey söylemek.) Selim! (Durum böyle iken) sevgilinin önünde utanmadan nasıl feryad edeceksin?

¹ 1) Eğer insanlar birbirlerine cevretmek için yol aramıyorsa bu kadar cefa neden oluyor? (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey feryad eden zemin! Eğer dünyadan bu kadar şikâyet etseydin feleğin hiçbir günü seninle yüz yüze gelmezdi.

³ 3) Eğer, bir zaman rüzgârın eliyle gönderdiğin mektup senin kılından bir kalem ile (yazılmamışsa) kalemin incinir.

⁴ 4) Ben senin aşkımdan dolayı (dervişler gibi) ‘hay ve hu’ çekiyorum, ama benim çektiğim ‘hay ve hu’lar senin ayının tepesine ulaşmıyor.

5) Yārab demī güzeşt bud in-haste-dil Selīm

Kū-rā be-derd-i girye-i gam der-gelū ne-būd.⁵

100

1) Ez-dü çeşmeş sühan-rā ze-çi hōş mī-pörsed

Āh ahvāl-i me-rā bāz çi hōş mī-pörsed.¹

2) Gāh efsūn-i vefā dārū ü geh hande-i nāz

Leb-i la‘leş sühan-rā ze-çi hōş mī-pörsed.²

3) Der-leb āverde terennüm ki konem nāle-i rāz

Nāle-rā bāz b‘āvāz çi hōş mī-pörsed.³

4) ‘Özr her tīr-i cefāyī ki be-cānem zede-set

Ber-to-rā nihā-yı vefā-sāz çi hōş mī-pörsed.⁴

5) Sāhirihā ki der-ān nergis-i kāfir dāred

Tavr-ı her sihr ze-i‘cāz çi hōş mī-pörsed.⁵

6) Me-kon ey hōrī ü ger ne-bezm efgān-ı kesī

Ki me-rā şāh-ı ser-efrāz çi hōş mī-pörsed.⁶

7) Nūr-ı çeşm-i dil ü cān Hazret-i Şāh-Ahmed Hān

Sühanem āhir ez-āgāz çi hōş mī-pörsed.⁷

8) Her çi kerde be-Selīmī ze-vefā ü ze-cefā

Be-yekī gamze-i gammāz çi hōş mī-pörsed.⁸

⁵ 5) Yarab! Hasta gönüllü Selimi'nin kan ağlıyor. Dert ve gam boğazına kadar geldi, kimse onun imdadına yetişmedi.

¹ 1) Ah! O iki gözün dile gelip ne güzel de benim halimi soruyor. (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

² 2) Senin bazen vefa ilacıyla büyüleyen bazen de naz ile gülen kırmızı dudağın ne güzel de soruyor.

³ 3) (Gönlümün) sırlarının iniltisini güzel güzel söyleyeyim istedim. Benim feryadımı ne güzel de soruyor

⁴ 4) Benim canıma kasteden vefa oklarından özür diledim. Onlar vefayı ne güzel de arayıp soruyor.

⁵ 5) O kâfir gözlerin sahibi olan sihirbazın her hareketi bir sihirdir. Onlar ne kadar da şartıcı soruyor.

⁶ 6) Dik başlı şah bizim halimizi ne güzel de soruyor. Artık bundan sonra, mecliste birbirimizden haberdar olmasak da gam değil (o güzel, bizim halimizi soruyor, bu bize yeter.)

⁷ 7) Gönlümün ve gözümün nuru olan Hazreti Şah Ahmed Han, sözümü başından sonuna kadar ne güzel soruyorsun.

⁸ 8) Her ne kadar Selimi'ye cefa da etse vefa da gösterse senin gammaz gamzelerin çok hoş soruyor.

101

- 1) Bes ki hūn-ı dilem ez-dīde-i tō mī-bāred
Her dem eşkem ze-müje reng-i diğer mī-bāred.¹
- 2) Berk-i mergī zenedem kâş be-revedī ber-cān
Ebr-i bārān ze-çī ber-kūh ü kemer mī-bāred.²
- 3) Çeşm-i hūn-rīz-i men-i eşk-feşān-rā çü bahār
Çī hevāy-īst ki her rūz beter mī-bāred.³
- 4) Zār zedī nazar-ı yār ber-āmed cānem
Ber-dilem gerçī heme tīr-i nazar mī-bāred.⁴
- 5) Dil ki der-mezra‘-ı ümīd zed āteş çī gam-set
Ger ne-bāred nem ü bārānī diğer mī-bāred.⁵
- 6) Dilet ez-cevr ki hūn şod heme kes mī-pörsed
Āh ez-īn dīde-i hūnī ki ciğer mī-bāred.⁶
- 7) Kūh-ı hasret şode seylāb-ı belā mī-rīzem
Seng-i mihnet-i fülkem bes ki be-ser mī-bāred.⁷
- 8) Çī-set ey ‘ömr ki ez-gamze-i gammāz-ı tō bāz
Ceng-i ‘aşık küşī ü havf ü hater mī-bāred.⁸

44b

¹ 1) Benim gönlümün kanı yeter ki senin gözlerinden aksın. Eğer, gönlümün kanı senin gözlerinden akarsa kirpiklerinin (okundan) dolayı gözyaşımın değişik renklerde akmasına razı olurum. (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Ölümün şimşegini arzuluyorum, ölüm şimşegi keşke benim canıma ulaşırsa diyorum. Yağmur bulutu niçin (benim üzerimde değil de) dağın ve gök kubbenin üzerinde dolaşıyor, oralara (yağmur) saçıyor?

³ 3) Benim kan döken gözlerimin yaşının bahar gibi olmasını istedim (gözyaşım dinsin istedim). Ama bu arzum yerine gelmedi, aksine her gün daha beter gözyaşı dökmeye başladım.

⁴ 4) Gerçi sevgilinin bakış okları gönlüme saçıldı, ama benim asıl canımı yakan (benim gözyaşı dökmeme neden olan) sevgilinin (boş bir) bakışıdır.

⁵ 5) Ümid tarlasına ateş düşerse dert değil. Eğer yağmur oraya (su) dökmezse (elbette) döken bulunur.

⁶ 6) Senin cevrin ile gönülde olan kanı herkes soruyor. Ah! O ciğerin kanı, gözlerden dökülen kanlı gözyaşlarıdır.

⁷ 7Hasretim dağ oldu, (gözyaşlarımdan) bela seli oluştu. Mihnet taşlarımdan, gemim (yol alamaz oldu) karaya oturdu.

⁸ 8) Ey ömr! Bu hal nasıl olacak? Onun fitne salan gamzesi aşığa yine savaş açıyor, âşıktaki korku ve tehlikeye neden oluyor.

9) Sayd kũ beste-i fitrāk-ı tũ bũsĩd rikāb

Hũn-ı ō dĩde ki ber-rāh-gũzer mĩ-bāred.⁹

10) Ey Selĩmĩ ze-felek gayr-ı belā çeşm me-dār

Gĩrem er kĩse-i ō la'ı ũ gũher mĩ-bāred.¹⁰

102

1) Ze-bes ki endũh dārem derd-i dil kem ārzũ-yı hũd

Sũhan mĩ-gũyĩm ũ āgeh nĩm ez-goft-gũy-ı hũd.¹

2) Siyeh-rũy ũ men-rā nĩst rāh-ı derdĩ dergāh-set

Tũ hũd hem reh-nũmā gerdān me-rā yārab be-sũy-ı hũd.²

3) Kerem bĩn segāneş āb-rũyĩ nĩst gam hem nĩst

Ki sarf hāk-rāh-ı yār kerdem āb-rũy-ı hũd.³

4) Ze-zakkũm-ı belā derdā ki hũd-rā-set mĩ-yābem

Be-heşyārĩ-i 'akl eknũn ki kerdem ceste-cũy-ı hũd.⁶

5) Ferāvān dĩdeem lũtf-ı tũ cānā bār-ı dĩger hem

Be-lũtfem kāş sāzĩ sıdk-ı yek-tār mũy-ı hũd.⁵

45a

6) Ze-bed hũyĩ me-rā kũştĩ ne-rencĩdem velĩ hergiz

Men ez-dĩl nālem v'ez ĩn-dĩde-i hũnĩ ũ cũy-ı hũd.⁶

⁹ 9) Atın dizginini tut, rikabını p. O gzũn kanı senin yolunda akıp gidiyor.

¹⁰ 10) Ey Selimi! Felek, kesesinden lal ve mũcevher sasa dahi ondan beladan başka bir şey bekleme.

¹ 1) O sevgiliyi azıcık da olsa arzu etmekten dolayı gnlũn derdi çoğaldı, yarası arttı. (Bu halden ibret alalım da) halimiz hakkında söz söyleyelim ve bu syleşmeden azıcık da olsa pay çıkaralım. (Bu gazel Sũ. 1'de yok.)

² 2) Yarab! Derd yolu benim dergāhım olmadı, bundan dolayı yũzũm karadır. Sen yol gsterensin, beni senin yoluna dndũr.

³ 3) Şerefimi, itibarımı sevgilinin yolunun toprağına sarf ettim. (Eğer) onun köpekleri (benim bu halime) lũtuf gösterirse benim için bu, ne şereftir ne de derddir. (Ben elimden geleni yaptım, artık gerisi onun köpeklerinin bileceğı iştir.)

⁶ 6) Yazık! Kendimi bela zakkumuna tutsak ettim, kendimi kaybettim. Aklım başıma şimdi geldi ve kendimi aramaya başladım.

⁵ 5) Ey sevgili! Senden pek çok lũtuf grdũm. Keşke senin bir lũtfun da saçının bir tek teline bağlanmak olsaydı da sana sadık kalsaydım.

⁶ 6) Bir ktũ huylu beni ldũrdũ, bundan dolayı asla kırılmadım ama ben gnũlden (için için) feryad ettim ve bu gözlerden kan akıttım.

7) Be-halk teşne-i men nīst der-hūr āb tīg-i tō

Tınābī hāhem ez-dār-ı melāmet der-gelū-yı hōd.⁷

8) Kücā hāhem şoden hākem ne-mī-sāzed kabūl ey dōst

Kerem hem bārḥā-rā nī be-cevr rāz hāk-i kūy-ı hōd.⁸

9) Be-zūlf-i hōd sabā-rā ‘ömr-i men gāhī ser-mū deh

Ki bāşed zindegī bahşed Selīmī-rā be-būy-ı hōd.⁹

103

1) Menem ez-girye helāk gül-i handānī çend

Vālih şifte-i sünbül ü reyhānī çend.¹

2) Ruh ber-efrūhte ger cānib-i gülzār revī

Bīn ez-zendegī hīş peşimānī çend.²

3) Kademī renc kon ez-lütf ü kerem cānib-i mā

Tā key sāzīm nisār kademet cānī çend.³

4) Ey sabā ber-ser-i zülfeş çü güzār üftādet

Bāz gū hāl ze-ahvāl-i perīşānī çend.⁴

5) Çü be-büthāne berāyī be-temāşā-yı ruhet

Bīn ez-her tarafī vālih ü hayrānī çend.⁵

⁷ 7) Halk beni değil, senin kılıcını arzuluyor. Bundan dolayı ya beni kılıcınla öldür ya da çadırının ipini boğazıma geçir. (Herkesin arzuladığı şeyi bana nasip et.)

⁸ 8) Ey dost! Ben nasıl toprak olayım, o sevgili kabul etmiyor ki. Onun köyünün toprağı hem bana cevri etmiyor hem de bana lütuf göstermekten kendini sakınıyor.

⁹ 9) Saba yeli, onun saçından bir tel getirsin. Bu bir tek telden gelen koku da Selimi'ye can bağışlasın.

¹ 1) Ağlamaktan helek oldum, bir gülücük saçan gül ne kadardır? Onun sünbül gibi saçında kendimi kaybettim, bir reyhan ne kadardır? (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

² 2) Senin ruhun gül bahçesine gitseydi aydınlanırdı ama (sen hayattasın, bu) canlılığından ne kadar pişmanlık duysan azdır.

³ 3) Senin yoluna daha ne kadar canı feda edeceğiz. (Artık yeter) Lütuf göster de ayağımı bizim tarafımıza atmaktan sakınma.

⁴ 4) Ey saba! Senin yolun o sevgilinin saçına düştü. O saçın ne kadar perişan olduğunu bize haber ver.

⁵ 5) Puthaneye senin yanağını seyretmeye (gittim). (Ama sadece yanağından değil) senin her nereni gördüysem ondan kendimi kaybettim ve sarhoş oldum.

- 6) Ān çi hüsnī-set ruhet-rā be-fen-i mecnūnī
Ki be-her ‘işve ze-her sū(e)ş būd ānī çend.⁶
- 7) Ey Selīmī be-yekī dil-i men dil-sūhte-i āh
Çend sūzem ze-firāk-ı meh-tābānī çend.⁷

104

- 1) Tō sabr hāhī ü dil-rā karār nīst çi sūd
Be-kār-ı aşk me-rā ihtiyār nīst çi sūd.¹
- 2) Hōş-set mihr ze-hübān v‘ez zemāne-i vefā
Velik hīç der-īn rüzgār nīst çi sūd.²

45b

- 3) Kerem-i zemāne be-kām-set ü çarh hem be-murād
Çü yār bā-men-i dīvāne yār nīst çi sūd.³
- 4) Sad intizār dehī tā nümāyedem dīdār
Me-rā ki tākat-i yek intizār nīst çi sūd.⁴
- 5) Be-sūz derd-i tō bā-höd ümīdhā dārem
Velī metā‘me-rā i‘tibār nīst çi sūd.⁵
- 6) Besī be-taraf-ı çemen hest sünbül ü reyhān
Çü ān silsile-i tāb-dār nīst çi sūd.⁶

⁶ 6) Mecnunluk ilminde olanlar senin yanağının, her taraftan işve saçan bir güzellik kaynağı olduğunu (bilirler)

⁷ 7) Ey Selimi! O parlak ay gibi sevgilinin ayrılığından daha ne kadar yanacağım? Zaten benim gönlümün her bir tarafı can yakıcı ahlarla (doludur).

¹ 1) Sen benden sabır göstermemi istiyorsun, ama gönül yerinden durmuyor ne fayda? Aşk beni arzulamıyor ne fayda? (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Vefa zamanında güzellerden sevgi görmek hoştur ama o zaman bu zaman değil, ne fayda?

³ 3) Yar, divane olan bana sevgili olmadıktan sonra zamanın cömertliğinden kam almakta ve dünyayı arzulamakta bir fayda yoktur.

⁴ 4) Benim bir ayrılığa dahi takatim yok iken sen bana, yüzünü gördüğüm anda yüz ayrılık verdin ne fayda?

⁵ 5) Sen beni derdinle yakarsın diye ümid içerisindeyim ama (biliyorum ki) benim malımın (varlığımın senin katında) hiçbir değeri yoktur, ne fayda?

⁶ 6) Çimenlikte pek çok sünbül ve reyhan vardır, ama hiçbiri senin parlaklık veren silsilen (saçın) gibi değildir, ne fayda?

7) Şodem be-rāh-ı gamet hāk çün Selīm velī

Tō-rā ki ber-ser-i hākem güzār nīst çı sūd.⁷

105

1) Ey hōş ān dem ki bütān-ı dilberāy neng konend

Beççe nāz be-hūn-ı dil-i mā reng konend.¹

2) Veh çı hālī-set ki bā-‘āşık hōd pinhānī

Gürūh-ı hışm berāber v‘üz deh sad ceng konend.²

3) Be-keş ey hicr me-rā zār ki in-seng-dilān

Dānem ez-yek çü men-i bī-ser ü pā neng konend.³

4) Çı şeved ger konī ez-nāle ü āhem yādī

Pīşet ey māh çü āheng-i ney ü çeng konend.⁴

5) Be-müje sūret-i Ferhād ber-ān nakş konem

Heşt bālīn me-rā ba‘d-i men ez-seng konend.⁵

6) Zīnde kerdend eger Hüsrev Şīrīn-cüdā

‘Āşıkī ber-kad-i ān serv kabā şeng konend.⁶

7) Zerd şod hemçü ki ez-tāb-ı firāk-ı tō Selīm

Katl-i yārān hele ey yār bed-īn reng konend.⁷

⁷ 7) Selimi, senin gamının yolunda toprak oldu, ama sen Selimi'nin toprağının başından (bir defa dahi olsun) geçmedin ne fayda?

¹ 1) Gönül alan put gibi güzellerin çocuk edasıyla naz edip utanmasıyla gönlümüzü kana buladıkları o dem ne güzel bir demdir. (Bu gazel Sü. 1'de yok.)

² 2) (O güzellerin) âşıktan kendilerini saklayıp, aşığa hışm ile yüzlerce savaş açtıkları hal ne haldir, yazık!

³ 3) Ey ayrılık! Taş gönüllü sevgililer hep birlikte ayaksız ve başsız kalmış beni ayıpladılar, bu yüzden sen de beni gözyaşına boğ.

⁴ 4) Ey ay gibi sevgili! Senin önünden çeng ve ney gibi ağlayıp feryad ettiğimiz bir an dahi yadına gelirse ne olur?

⁵ 5) Ferhat'ın suretini, sevgilinin kirpikleri ile tasvir edip çizdim, bundan dolayı da bana taş olmuş kerpiçten yastığı reva gördüler.

⁶ 6) Hüsrev ve Şirin ayrı oldukları halde ölmedilerse o servi boyun üzerine âşıklık neşesinin kaftanını geçirdikleri içindir.

⁷ 7) Ey sevgili! Selim, senin ayrılığının parıltısından tıpkı altın gibi sapsarı oldu. Dostların katli işte böyle kötü renkler hâsil eder.

106

1) Sadem tîr-i belâ ber-cân nâ-hoşnûd mî-âyed

Ki bâz ân seng dil be-her çi kahr âlûd mî-âyed.¹

46a

2) Çü hurşîd kıyâmet-i ruh nümâyed cüyem ez-vasleş

Velîkin behr-i katlem veh çi zûd-âzûd mî-âyed.²

3) Keşîdem âh çendânî ki hâkister şodem eknûn

Eger dem mî-zenem kerdî misâl-i dûd mî-âyed.³

4) Diger nev-sâz ey dil ‘aşk-ı Ferhâd ü gam-ı Şîrîn

Âyâz-ı vakt nakl sohbet-i Mahmûd mî-âyed.⁴

5) Ze-hicr-i gamzeeş çün girye âgâzem ki bâ-eşkem

Heme peykân-ı ō z‘în çeşm-i hûn âlûd mî-âyed.⁵

6) Gam-ı men der-kemân-ı ebrûyeş kerd in-çenân te‘sîr

Ki tîr-i ō diger ber-sîne-i gam fersûd mî-âyed.⁶

7) Selîmî pîş-i çeşm-i himmetem bî-mihr-i meh-rüyân

Hayâlî bûd ‘âlem ser-be-ser nâ-bûd mî-âyed.⁷

107

1) Sırr-ı ‘aşk-ı tō ki hak bā-dil āgâh dehed

Dil çî-sân gayr-ı tō der-hâtır-ı hōd rāh dehed.¹

¹ 1) Cana onun attığı yüz bela oku hoş gelmediği halde niçin o taş gönüllü beni kahırlara buluyor? (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Senin güneş gibi yanağın ayan oldu ve ben de sana kavuşmanın (yollarını) aramaya başladım. (Hal böyle iken) ne diye, benim öldürülmekten nasibim çarçabuk hâsıl oluyor?

³ 3) Eğer benim verdiğim nefes duman gibi oluyorsa bunun nedeni, çektiğim ahlardan kül olmamdır.

⁴ 4) Ey gönül! Eğer, Ferhad’ın aşkını ve Şirin’in gamını yeniden duymak istersen zamanın Ayaz’ı, Mahmud’un sohbetinde bunu söylüyor (oraya git).

⁵ 5) Onun peykanları her ne kadar gözlerimi kan eylerse de onun kirpiklerinin ayrılığına dayanamıyorum, o kirpiklerin ayrılığında gözlerim yaşla dolmaya başlıyor.

⁶ 6) Onun keman kaşlarından hâsıl olan gamım bana çok tesir etti. Hatta onun okları gönlümdeki diğer gamların değerini düşürdü.

⁷ 7) Selimi! Sevgisiz ay yüzlülerin önünde merhamet gözlüyorum. Artık, âlem gözümün önünde hayal gibi oluyor, yavaş yavaş kayboluyor.

¹ 1) Allah gönle senin aşkının sırrını öğretti. Hal böyle iken gönül, fikrinde senden başkasına nasıl yol versin (senden başkasını nasıl düşünsün)? (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

2) Men ruh-ı hūb-ı tō hāhem ze-besāt-kevneyn

Çün kesī gū haber-i rāh be-güm-rāh dehed.²

3) Ey dil ez-gayr me-cū yārī v‘ez hasm me-tırs

Devlet ü saltanat-ı ān-set ki Allah dehed.³

4) Hergiz ez-baht me-cū taht ki şāh-ı ma‘nī

Şāhī-i Mısr be-Yūsūf be-tek-i çah dehed.⁴

5) Ber-cihān dil me-neh ey cān ü me-şō dūr ze-dōst

Çün Selīmī egeret sad haşem ü cāh dehed.⁵

108

1) Tā çend ebruvān-ı tō nāz ü sitem konend

Billah be-gū ki fitne ü āşūb gom konend.¹

2) Hōş ān ki geşte kerdem ü pür-hūn libās-ı men

Ehl-i firāk perde-i çüb ‘alem konend.²

46b

3) Āyend āşıkān çü berāy-ı ziyaretem

Harf-i vefā be-levh-i mezarem rakam konend.³

4) Cānā bes-set nāz ki şāhān-ı rüzgār

Ba‘d ez-īn ‘itāb ze-hışm gehī lütf hem konend.⁴

² 2) Yolunu kaybedenlere kılvez olan senin güzel yanağını bu kâinata (bana yol göstereceğin diye) arzu ediyorum.

³ 3) Ey gönül! Sevgiliden başka bir şeyi arzulama ve (bu arzundan dolayı sana) düşmanlık besleyenlerden korkma. Çünkü devleti ve saltanatı veren Allah’tır.

⁴ 4) Mısır’a sultan olmak Yusuf’u kör kuyulara attı. (Sen de bundan ibret al ve) mana şahlıhından başka bir şahlığı talih olarak sayma.

⁵ 5) Ey gönül! Eğer sen Selim gibi yüzlerce varlık içinde olursan (sakın) cihana meyletme ve dosttan ayrı düşme.

¹ 1) Senin kaşların daha ne zamana kadar naz ve sitem edecek? Allah için söyle! Bu fitne ve karışıklık ne zaman bitecek? (Sü. 1 15a 50. Gazelde.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 121. sırasında yer alır.)

² 2) Benim elbisem baştanbaşa kan içinde kaldı ama bu gam değildir, çünkü ayrılık ehli (bu) kanlı perdeyi (elbiseyi) nişan kabul ediyorlar. (N.F: Çüb/ hūnīn)

³ 3) Âşıklar beni ziyaret etmek için geldiler ve mezarımın levhasına (taşına) vefa sözlerini yazdılar.

⁴ 4) Ey Can! Senin nazın benim için kâfidir. Çünkü zamanın padişahları hışm ile kızdıktan sonra lütuf gösterirler. (Sen de bana nazını göster, çünkü biliyorum ki sen, nazının ardından bir lütuf göstereceksin.)

- 5) Hemçün Selīm key revem ez-kūy-ı ‘āşık
Sad-bār pīş-i pāy me-rā ger kalem konend.⁵

109

- 1) Tulū‘ kerd ze-burc-ı şeref sitāre çend
Dü-pāre şod dilem ez-dōst-i māh-pāre çend.¹⁷
- 2) Nīm be-hōd ze-cünün līk īn-kadar dānem
Ki tahtend ez-īn reh-güzer süvāre çend.¹⁸
- 3) Tabīb ‘ākıbet’ül-emr şod zebün ze-‘ilāc
Be-mihr derd-i me-rā gerçi kerd çāre çend.¹⁹
- 4) Selīm ‘ömr berāy hemīn taleb ki konī
Be-rūy-ı māhveşān-ı cihān nezzāre çend.²⁰

110

- 1) Riştehā-yı cān-ı hōd-rā sāht Mecnūn surh ü zer-ed
Tā berā-yı hayme-i Leylī pelāsī nakş kerd.¹
- 2) ‘Aşk bāzār-rāh-ı hestī ser nihādī der-‘adem
Ger ne-būdī der-kıyām-ı ‘aşk bāzī pāy-ı derd.²
- 3) Çün nihādem ber-ten pür-zahm seng-i hicr-i dōst
Kerdem ez-engüş per-gārī be-levh-i lāciverd.³

⁵ 5) Selim gibi aşkın köyünden nereye gideyim? Yolumun üzerinde pek çok engel var, hiçbir yere gidemiyorum.

¹⁷ 1) Bütün yıldızlar şeref burcundan doğar, ama benim gönlümü iki parçaya ayıran yalnızca o ay parçası gibi olan dosttur. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

¹⁸ 2) Birazcık kendime geldiğimde hatırladığım, yol üzerinde süvarilerin (bana) hücum ettiği.

¹⁹ 3) Benim derdimin çaresi sevgi ve muhabbettir. Bundan dolayı, tabib ne kadar ilaçla derdime derman olmak istediye de amacına ulaşamadı

²⁰ 4) Selim! O ay gibi güzeli görecekt kadar ömr taleb et (daha fazlasını taleb etme).

¹ 1) Mecnun, canının ipliklerini Leyla’nın çadırına kilim örmek için sarı ve kırmızı eyledi (sarı ve kırmızıya boyadı). (Bu gazel Sü. 1’de 14b 48. Gazelde). (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 92. sırasında yer alır.)

² 2) Eğer aşk oyunu ayak bağı olmasaydı; aşk, benlik pazarının yolunda yok olurdu. (N. F: pāy-ı derd/pāy me-rev)

³ 3) Yaralarla dolu lacivert levhama (vücutuma) parmağımınla pergel çizdim. Dostun ayrılık taşından oluşan yaraları bu lacivert levhaya (bedenime) yerleştirdim.

- 4) Goncaeş hūn dil-i men būd cānem bülbüleş
Lāle-i der-deşt eger be-şügūft ü ger der-bāg-ı derd.⁴
- 5) Bā-dil-i pür-hūn şodem pīş segāneş cān be-goft
Veh ki ān bed-kavl ber-hāl-i dilem rahmī ne-kerd.⁵
- 6) Bes ki ez-sūzeş tenem hākisterī şod ser-be-ser
Hest hemçün gird-i hākister keşem ger āh-ı serd.⁶
- 7) V'er ze-kūy-ı derd üftādī be-mülk-i saltanat
Ey Selīmī çend mī-nālī hudā- takdīr kerd.⁷

111

- 1) Der-vasl-ı tōem veh ki resīden ne-güzārend
Verzān ki resm goft ü şonīden ne-güzārend.¹
- 2) Ez-dūd-ı dil er ebr şevem men be-hevā-yet
Bārān şoden ü bāz çekīden ne-güzārend.²
- 3) Bādī nefesī māned hemīn ez-men-i hākī
Tırsem ki be-kūy-ı tō vezīden ne-güzārend.³
- 4) Der-zülf-i tō sihr ki sāhib-i nazārān-rā
Bī-dām be-bendend ü remīden ne-güzārend.⁴

⁴ 4) Çölde açan lale, benim derd bağında açılrsa onun goncası benim gönlümdeki kan olur, canım da onun bülbülü olur.

⁵ 5) Kanla dolmuş gönlümle onun köpeklerine halimi arz ettim ama benim bu acı sözüm, gönlümün haline bir acıma, bir şefkat getirmedi.

⁶ 6) Yanmaktan tenim baştanbaşa kül oldu. Çektiğim şiddetli ahlar da külümün tozlarını savurdu.

⁷ 7) Ey Selimi! Dert köyünden saltanat mülküne düştüm diye daha ne kadar feryad edeceksin? Allah böyle takdir etti (ağlayıp inlemenin bir faydası yok).

¹ 1) Ne sana kavuşmama izin veriyorlar ne de seninle hasb-i hal etmeme müsaade ediyorlar, yazık! (Bu gazel Sü. 1'de yok) (Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 117. sırasında yer alır.)

² 2) Ben senin arzunla gönül dumanından bulut meydana getirsem de yağmur olup damla damla düşmeme müsaade etmiyorlar.

³ 3) Benim toprağımdan geriye bir rüzgârlık nefes kaldı (ömrüm tükendi), (bu kalan ömrümde de) senin köyüne esmeme (ulaşmaya) müsaade etmeyecekler diye korkuyorum.

⁴ 4) Senin saçların, nazar sahiplerini korkutmaya dahi fırsat vermeden tuzaksız yakalayan bir sihir sahibidir. (Be. N: 117-5)

- 5) Ger şâne şevved pençe-i ‘âşık ze-za‘îfî
Ber-sünbül-i ma‘şûk keşîden ne-güzârend.⁵
- 6) Der-bahr-i firak-et ki nihengeş ecel âmed
Her kes ki der-üftâd resîden ne-güzârend.⁶
- 7) Zâhid çü ze-esrâr-ı Selimî haber-et nîst
Z‘în bâde tō-râ bih ki çî şoden ne-güzârend.⁷

112

- 1) Bâ-ki güyem hâl-i dil-râ çü hâlî hem ne-mâned
V‘ez bütanem der-cihân bûy-ı visâlî hem ne-mâned.¹
- 2) Yâd-ı cânân her ki ârem sūzedem cân-ı hazîn
Veh k‘ez ân şūhem dîger tâb-ı hayâlî hem ne-mâned.²
- 3) Geşteem Mecnûn ü bâver nîst kes-râ derd-i men
Âsumân baht-ı tâli‘-râ hilâlî hem ne-mâned.³
- 4) Mâh ü sâlem der-firâk-i meh-veşî âmed be-ser
Sabr tâ key dōstân ez-‘ömr sâlî hem ne-mâned.⁴
- 5) Mürdem ey kâfir hayâtî be-bahş ez-tig-et me-râ
Behr in-leb-i teşne yâ âb-ı zülâlî hem ne-mâned.⁵

⁵ 5) Âşıkların zayıf elleri tarak olsa da âşıklara sevgilinin saçını taramak için izin vermezler. (Be. N: 117-4)

⁶ 6) Senin ayrılık denizinin timsahı eceldir. Oraya kim düşerse oradan kurtulamaz. (Be. N. 117-5)

⁷ 7) Zahide şarab vermediler ve iyi de ettiler. Bu yüzden zahid, Selimi’nin sırlarından haberdar değildir.

¹ 1) Cihanda güzellerin kavuşma kokusu kalmadıktan sonra gönlün halini boş yere ne diye sana söyleyeyim? (Bu gazel Sü. 1’de yok) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 116. sırasında yer alır.)

² 2) O sevgilinin hayalinden başka geride bir şey kalmadı. Bundan dolayı her nereye gitsem onun hatırasıyla canım yanar. (Be. N: 116-2)

³ 3) Gökyüzünde talihin doğacağına dair bir hilal dahi kalmamışken ve (ben senin aşkından) deliye dönmüşken kimseye derdimi anlatamadım, kimseyi derdli olduğuma inandıramadım.

⁴ 4) Ay gibi bir güzelin ayrılığında aylar ve yıllar geçti. Dostlar, daha ne zamana kadar sabredebeyim, (zaten) ömrümden geriye bir yıl dahi kalmadı.

⁵ 5) Ey Kâfir! Öldüm, bana kılıcınla bir hayat bahşet. Bu dudağı susamışa bir hayat suyu da mı nasib olmayacak? (Be. N: 116-4)

6) Z‘ān seg kū şermsārem sūhtem ser-tā-kadem

Rūy-ı zerdem-rā ümīd-i eşk-i ālī hem ne-māned.⁶

7) Ey Selīmī sūhtī hākister to-rā bād berd

Şükr k‘ān cā k‘ez tō yek kerd melālī hem ne-māned.⁷

113

1) Her demī ez-tō me-rā hasret ü āzār-ı diger

Cān ü dil-rā behr-i āzār-ı tō mā zār-ı diger.¹

2) Veh ki be-gayr nazar mī-konī ü mī-fekenī

Dem-be-dem ber-dil ber-mihnet-i mā hār-ı diger²

3) Ez-giriftārī ‘aşk-ı tō eger nāle konem

Hīzed ez-her taraf efgān giriftār-ı diger.³

4) ‘Ahd kerdem ki pey-i derd-i dil ü cān bud ĩnem

Mihribānī ze-tō bīnem eger bār-ı diger.⁴

5) Yek hırāmīdenet ez-mā dil ü dīn ber-devrān

Hāssa ez-behr-i Hudā şīve reftār-ı diger.⁵

6) Leb-i ō ‘ākıbetem zende be-düşnāmī sāht

Cān be-bahşī Mesīhā çü be-güftār-ı diger.⁶

⁶ 6) Onun köpeğinin karşısında utancımdan baştanbaşa yandım, utancımdan sapsarı kesilmiş bu yüzüm için artık, bir kanlı gözyaşı ümidi de kalmadı. (Be. N: 116-3)

⁷ 7) Ey Selimi, sen yandın ve külünü de rüzgâr götürdü. Allah’a şükürler olsun! O yerde senin bir utanç tozun dahi kalmadı. (Be. N: 116-5)

¹ 1) Senden bana her an başka başka arzu ve istekler geliyor. Ama sen canı ve gönlü azarlayıp beni daha çok incitiyorsun.

² 2) Gayrlara nazar ediyorsun ve bizim gönlümüzün mihnetine her an yeni bir diken ekliyorsun, yazık!

³ 3) Eğer senin aşkına tutulmaktan ağlayıp inleseydim her bir taraftan feryadlar yükselirdi.

⁴ 4) Senin cana ve gönle yaptığın cevr ile cefalar o kadar çok ki, artık senden bir sevgi gördüğümde bile arkasından bir cevr ve cefa mı gelecek diye kendimi sorguluyorum.

⁵ 5) Sen bir defa dahi olsa salınarak yürüdüğünde bizden gönül ve din gider. Senin salınıştaki bu naz Allah’ın bir lütfudur.

⁶ 6) Benim onun dudağından akıbetim sövüp sayma oldu. Ey Mesih! Diğer sözlerin gibi bu sözlerinle de (sövüp saymanla) bana can bağışladın.

7) Her kesî-râ ser ü kâr-îst Selîmî lîkin
Mâ ne-dârîm bahr-i derd kesî kâr-ı diger.⁷

114

- 1) Ey gamet her dem berây-ı ehl-i dil bendî diger
Rişte-i cân-râ ze-peykân-ı tō peyvendî diger.²¹
- 2) Râst n'âyed vasf-ı gîsûyet be-şebhâ-yı dirâz
Be-her yek ger koned fikr-i hîredmendî diger.²
- 3) Kerde-i sūgend bāz ey cân ki hāhem küšten
Tā koned bāver dilem billah sūgendî diger.³
- 4) Her zamān sad nūkte-i şîrîn ki ez-cān hōş-ter-set
Zîr-i leb kārî ü bā-her yek şeker-handî diger.⁴

48a

- 5) Perde-i çeşm pūr ez-hūn-set ber-yād-ı lebet
V'ân ki ne-būd pîş ez-înem bî-tō gül-kandî diger.⁵
- 6) Âfitâb-ı 'âlemî ger dāştî gayret felek
Sāhtî rūşen be-rūyet mihr mānendî diger.⁶
- 7) Ey Selîmî kerde rüsvâ gamze-i çeşmeş to-râ
Hîz tā ez-fitne be-girîzîm yek çendî diger.⁷

⁷ 7) Selimi, Herkesin işi selamette, ama bizim deniz gibi olan bir derdimiz var.

²¹ 1) Ey, gamı her zaman gönül ehli için bağ olmuş sevgili! Gönül ipliği senin oklarına ayrı bir bağ (damar) ile bağlanmıştır. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Uzun geceler, senin saçının her bir teli üzerinde ne kadar düşünürse düşünsün onun vasıflarına akıl sır erdiremezler.

³ 3) Ey can! Yine (beni öldürmek için) yemin ettin. Ben buna inanmak istiyorum. Bundan dolayı bir yemin daha et.

⁴ 4) Senin dudağının her zaman yaptığı tatlı nükteler candan azizdir. (Çünkü) senin dudağının işinden (nüktelerinden) başka başka gülüşler peyda olur.

⁵ 5) Benim gözlerimde senden başka bir gül şekeri bulunmaz. Bu gül şekerini de gözlerime getiren (gözlerimdeki kanlı yaşlara neden olan) senin dudağının hatırıma gelmesidir.

⁶ 6) Âlemin güneşi, eğer sen felekten başka bir yerde olsaydın, yüzünün ışığı ile orayı da başka bir parlak ederdin.

⁷ 7) Ey Selimi! Onun gözlerinin gamzesi seni rüsva etti. Kalk da fitneden başka bir tarafa kaçalım.

115

- 1) Bā ān ki nīst gayr-ı tōem mahremī diger
Her lahza bā-hayāl-i tō gūyīm gamī diger.¹
- 2) Kāşem ecel resed ki be-mīrem be-pīş-i tō
Cānā çü hāhem ez-tō cüdā şod demī diger.²
- 3) Her dem be-hāl-i dīgerem ez-hasret-i ruhet
Hōş ān ki reh berem be-suy-ı ‘ālemī diger.³
- 4) Ez-behr-i ān ki nīst be-kūy-ı tō mātemem
Dārend küştehā-yı ‘adem mātemī diger.⁴
- 5) Hengām-ı vasl āmed ü bāzem ziyāde-i hicr
Efzūd ber-gam-ı dil hayrān ‘ammī diger.⁵
- 6) Miskīn remīde ki be-‘aşk-ı tō her şebī
Coz nāle-i hazīn ne-būd hem-demī diger.⁶
- 7) Cān-ı Selīm küşte be-tīg-i cefā-yı nigār
Ez-tīg-i gamze lütf nümā merhemī diger.⁷

116

- 1) Ruy-ı to-rā-set her nefesī tal‘ātī diger
Her lahza lem‘ā-i diger ü hāstī diger.¹

¹ 1) Ondan bir şey saklayacak değilim. Biz her an senin hayalinden, başka bir gam duyuyoruz. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey can! Keşke ecelim gelse de senin yanında ölsem, çünkü senden ayrılığı başka bir zaman istiyorum (şimdi değil).

³ 3) Senin yanağının hasretinden her an başka başka haller içindeyim ve bu durum benim için hoştur, çünkü başka âlemlere gidiyorum.

⁴ 4) Yokluk (sırrına erip de senin yolunda) ölenler başka başka matemler elde etmişken ben, senin köyünde bile matemden nasip alamadım.

⁵ 5) Kavuşma zamanı geldi çattı, ama benim ayrılığım ziyadeleşti. Gönlün gamı çoğaldı

⁶ 6) Senin aşkın ile her gece miskin şekilde bir kenara çekildim. Ama içler acısı feryadımdan başka hiç kimse bana arkadaş olmadı.

⁷ 7) Selimi’nin canı sevgilinin cefa kılıcının eliyle yaralandı. Yaralanmış Selimi’nin merhemi de yine o lütuf gösteren kirpiklerin kılıcı oldu.

¹ 1) Senin yüzün, her an başka başka parlaklık peyda eden bir aydınlık kaynağıdır.

2) Her tîr-i gamze k'ez tō resed ber-dil-i fikār
Der-sîne-i hazîn dehedem lezzetî diger.²

3) Der-sohbetî ki bînemet ey hūr yek zemân
Cânem rev derâr rûy-ı sohbetî diger.³

48b

4) Āyîne-i cemâl-i tō ey sūn'-ı lâyezâl
Her dem nümâyedem be-nazar sûretî diger.⁴

5) Cânem şod ĩn-çenân ze-za'ıfı gam ki hest
Der-her şikence-i mûy-ı tōeş hürmetî diger.⁵

6) Mā-rā neşât ü şādî 'âlem-i gamet ü derd
Bāşed fütâde-hây-ı to-râ 'işretî diger.⁶

7) Mestem gulâm-ı yâr ü seg-i hîş hânedem
ĩn-hem bûd Selîmî murâd devletî diger.⁷

117

1) Sâz berhürdâr vasl ey dîde z'ân mâhem diger
Zindegî bî-'işvehâ-yı ō ne-mî-hâhem diger.¹

2) Hemçü eşkem yârab ezvâc-ı sa'âdet-i afterî
Reh-nümâ kon çeşm berhem-râ ki gümrâhem diger.²

² 2) Yaralanmış gönlüme ulaşan senin her bir gamze okun kederli gönlümde ayrı bir lezzet meydana getirdi.

³ 3) Ey güneş gibi sevgili! Bana bir an görün ve benimle bir an dahi olsa sohbet et. Eğer bunu yaparsan seninle sohbet etmek için canımdan vazgeçerim.

⁴ 4) Ey ebedi yaratıcının elinden çıkan güzel! Senin cemalinin aynası, bana her bakışta başka başka şekiller gösteriyor.

⁵ 5) Canım, senin gamınla zayıf düştü. Artık senin saçının bir tek kılı dahi (bu zayıf canıma) başka başka hürmetler gösteriyor.

⁶ 6) Bizim mutluluk ve huzurumuzun kaynağı senin derd ve keder âleminde. (Bu derd ve keder âleminde) Senin düşkünlerin için başka başka zevkler vardır.

⁷ 7) Sevgilinin kölesi olmuş bir sarhoşum, onun köpeği olarak çağrılmıy arzuluyorum. Bu benim için başka bir mutluluk kaynağıdır.

¹ 1) Ey gözüm! Ben, o ay gibi güzelin işvesinden başka bir şey istemiyorum, bundan dolayı o ayı gözle, onun kavuşmasını arzula. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Yarab! Gözümü yıldızların saadet eşi gibi eyle. Gözünü kapamışlara ve yanlış yolda olanlara yol göster.

- 3) Gerd-i hestī kāş ber-dāred ze-cānem çün rūd
Küşte hırmen sūz ‘isyān-ı ‘āteş-i āhem diger.³
- 4) Tā key ān şāh heme hūbān şevēd peydā ze-derd
Muntazır be-nişeste hayrān ber-ser-i rāhem diger.⁴
- 5) Bī-haber nāgeh çü tīr-i hasretem ber-cān zedī
Bih ki ber-dārī ze-hāk tīre-i nāgāhem diger.⁵
- 6) Gerçi rānedī bārḥā çün seg ze-kūy-ı hōd me-rā
Derd-mend ü bende-i mazlūm-ı dergāhem diger.⁶
- 7) Rūy-ı zerdem kāh dīvār ü serāy-ı ō ne-şod
Mā hemīn ümīd-vārī gerçi mī-kāhem diger.⁷
- 8) Hāk-i reh geştem men ü dīvān-ı ō kerdem girift
Ez-kabūlān der-rikāb-ı hazret-i şāhem diger.⁸
- 9) Çün Selīmī ‘ömrem ender mihnet ü hārī güzeşt
Yā ilāhī çonīn ‘ömrī ne-mī hāhem diger.⁹

49a

118

- 1) Kes hemçü men me-bād be-‘ālem cüdā ze-yār
K‘ez dīde mübtelā be-hōd ü der-belā ze-yār.²²

³ 3) Ahımın ateşinin isyanı harmanı yaktı, keşke canımdaki varlık tozu ırmak gibi akıp gitseydi.

⁴ 4) Güzellerin şahı, daha ne zamana kadar bize dert verecek? Kaldı ki diğer güzeller de yolumun başında bana dert vermek için hayran hayran bekliyor.

⁵ 5) Hasret kılıcı ansızın canımı yaraladı, toprağa düştüm. O da yetmiyormuş gibi ansızın topraktan gelen bir ok beni vurdu.

⁶ 6)) Gerçi (sevgilinin) köpeği beni defalarca köyünden kovdu, ama ne yapayım ben derdliyim ve onun dergâhının mazlum kölesiyim. (O beni kovsa da ben onun kapısından ayrılmam).

⁷ 7) Benim sarı yüzüm onun sarayı ve duvarı için saman olamadı, olacağına da ümidimiz azaldı ama biz yine de beklenti içindeyiz.

⁸ 8) O hazret-i şahın rikabına kabul edilenlerden olayım diye ve onun divanına girebilenlerden olayım diye yoluna toprak oldum.

⁹ 9) Selimi! Ömrüm hakirlikle, sıkıntıyla geçti. Ya İlahi! Böyle bir ömrü bir daha istemiyorum.

²² 1) Yardan her daim bela ile sıkıntı gelse de cihanda hiç kimse benim gibi sevgilisinden ayrı düşmesin. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

2) Men çün vefâ ü mihr ze-tîreş tama‘ konem

Dil-râ çü nîst dîger ümîd-i vefâ ze-yâr.²³

3) Dānem be-hîş-ten bûdem merhabā-yı ‘aşk

Der-fîkr in ki key şenûm merhabā ze-yâr.²⁴

4) Bes devletem hemîn ki hayâlem hemîn koned

Geh geh çekî çekî ü berây ey hudâ ze-yâr.⁴

5) Mîrem Selîmî tâ segeş ez-töhmetem dehed

Tâ çend be-şenûm sühan mâcerâ ze-yâr.⁵

119

1) Tâ dîden dil be-reften ān meh güzâr-ı ‘ömr

Derd-set hōd ne-dîd dîger ihtiyâr-ı ‘ömr.¹

2) Tâ çend hâr hâr firâket bûd be-cân

Ey ‘arız-ı tō bag-ı dil ü nev-bahâr-ı ‘ömr.²

3) Ber-rûy hemçü mâh perîşân-sâr zülf

Devr-i kamer şod-set me-kon târ-mâr ‘ömr.³

4) Hâhem be-rüzgâr-ı civânî hürrem-i gamet

V‘ân ki konem be-‘âlem-i pîrî şumâr-ı ‘ömr.⁴

²³ 2) Ben sevgilinin vefa ve muhabbetini onun kirpik oklarında arıyorum. Çünkü gönül, sevgiliden beklediği vefanın başka bir şeyde olacağını ummuyor.

²⁴ 3) Sevgiliden bir zaman dahi olsa “merhaba” sözünü duyacağım fikri, bedenimde aşkın muhabbetini hâsıl ediyor.

⁴ 4)) Ey hüda! (Biliyorum) benim hayal ettiğim saadet (ulaşılmayacak kadar) çoktur. Ama (bu saadet) zaman zaman da olsa damla damla da olsa sevgiliden gelsin.

⁵ 5) Selimi! Onun köpeğine sıkıntı verdim, hal böyle ile nasıl olur da sevgili ile bir birliktelikten pay alırım?

¹ 1) Gönül, o ay gibi güzeli görmek için ömrünü harcadı. Ama elinde ihtiyarlıktan başka bir şey kalmadı, yazık! (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey yanağı gönül bağı ve ömrün nev-baharı olan sevgili! Senin ayrılığın canda ne zamana kadar dikenler yetiştirecek?

³ 3) Senin ay gibi yüzüne (dökülen) zülflerin çok perişandır. Devir ay devridir, sakın ömrümüzü (saçların gibi) tarumar etme.

⁴ 4) Senin gamının neşesini gençlik zamanlarımda istiyorum. Böylelikle bir büyüğün âleminde ömrümü geçirmiş olurum. (Gaminin neşesini gençlik zamanlarımda ver ki senin yolunda daha çok zaman geçireyim.)

5) Em-şeb visāl-i dōst ganīmet şumer Selīm

Z‘ān rev ki tīz mī-güzered rüzgār-ı ‘ömr.⁵

120

1) Ey zede der-cān halk ez-rūy çün gülnār-ı nār

‘Āşıkān-rā ez-firāket der-ciger sad hār hār.¹

2) Gom me-kon gāhī ze-‘āşık ey meh-i bed mihr mihr

Gerçi çeşmet nīst yā ehl-i vefā bisyār-ı yār.²

3) Kām-ı cān-rā key resed z‘ān la‘l çün yākūt-ı kūt

Tā koned hatet be-sihr-i gamze-i mekkār-ı kār.³

49b

4) Mī-berd hāl-i lebet z‘ān tūre-i şeb-reng reng

Çeşm-i mestet rāz be-as hüsn-i hōd bīdār dār.⁴

5) Ber-Selīmī bāyedet ey kāfir-i bī-rahm rahm

Çend girīd der-gam-ı ‘aşk-ı tō miskīn zār ü zār.⁵

121

1) Şod āhir ‘ömr-i men derdā şeb-i hicrān ne-şod āhir

Ze-cānem īn-gam ü endūh-ı bī-pāyān ne-şod āhir.¹

2) Dil-i sad pāreem ger şod şerār-ı āteş-i düzah

Me-rev ey merg yek sa‘āt ki kār-ı cān ne-şod āhir.²

⁵ 5) Ey Selim! Dosta kavuşmayı ganimet bil. Çünkü ömür rüzgârı çok hızlı esiyor (geçiyor).

¹ 1) Ey yüzü ile gönüllerde ateş gibi gül narı yetiştiren sevgili! Senin ayrılığından âşıkların gönlünde dikenler bitti.

² 2) Ey sevgi göstermeyen ay (güzel)! Senin gözlerin vefa ehline çok fazla sevgi göstermiyor ama ara sırada olsa sen âşıktan sevgini esirgeme.

³ 3) Senin işi hile yapmak olan gamzelerinin büyüğü hattında olduğu müddetçe (âşık), canın arzusu olan yakut gibi dudağına nasıl erişsin?

⁴ 4) Senin dudağının beninin rengi, gece gibi olan kâkülünden dolayı kayboluyor. Sarhoş gözlerini uyanık tut da güzelliğine gölge düşmesin.

⁵ 5) Ey acımasız kâfir! Selimi, daha ne zamana kadar senin aşkının gamından miskin miskin gözyaşı dökecek? (Selimi'ye çektiğin ıstırab yeter) artık Selimi'ye merhamet göstermen gerek.

¹ 1) Ömrüm geldi geçti ama ayrılık gecesi nihayete ermedi. Canımdan bu gam ve sonu olmayan yara gitmedi. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Ey ölüm! Yüz parçaya ayrılmış gönlüm cehennem ateşinin kıvılcımı gibi olsa da gelme, bana biraz daha mühlet ver. Çünkü canımın işi daha tamam olmadı.

3) Be-cān peykān-ı ān ebrū-kemān kem şod revān her dem

Girih ez-cān-ı men be-güşūd tā dermān ne-şod āhir.³

4) Nihān geşt ān perī efgān-ı müştākān ziyādet şod

Gül ender perde reft ü nāle-i mürgān ne-şod āhir.⁴

5) Selīm ez-dīde çend-īn la'īl īsār reheş kerdem

Henüzem gevher ü yākūt ez-dāmān ne-şod āhir.⁵

122.Der-harfü'z-ze

1) Āyem çü be-hāk-ı ser-i kūy-ı tō be-ser bāz

Ma'lūm tō kerded ki menem 'āşık-ı ser-bāz.¹

2) Her kes ki der-āyine-i rüyet be-safā dīd

Sad rahmet-i hak bād ber-ān rind-i nazar-baz.²

3) Yek reh be-serem āmedī ü kār-ı tamām-set

Ger ber-serem āyī be-kerem bār-ı diğer bāz.³

4) Çün şod gam-ı 'aşk-ı tō be-mā hem-dem cānī

Kerdīm be-'aşk-ı gamet ez-şehr sefer-bāz.⁴

5) Ān gū be-reh-i 'aşk fūrū şod çü Selīmī

50a

Zū hīç hīredmend ne-bāver ü haber bāz.⁵

³ 3) Onun keman gibi kaşlarının oku her an bedenime yavaş yavaş saplanıyor. Bedenimdeki derman tükenmeden onun düğümleri açılsın.

⁴ 4) O peri, gizlendi ama ama âşıkların feryadı arttı. Gül perde arkasına gitti ama bülbülün feryadı dinmedi.

⁵ 5) Selim! O sevgilinin yoluna ne kadar lal (gözyaşı) döksem de (ziyanı yok). Çünkü eteğimdeki gevher ve yakutlar (gözyaşları) daha tükenmedi.

¹ 1) Sen benim başımı verecek bir âşık olduğumu biliyorsun. Bundan dolayı senin köyünün toprağına başımı vermek için yine geldim. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Senin yüzünün aynasını gönül şenliği olarak gören herkes nazar sahibi bir rindir. . Allah onlara rahmet eylesin, onlara lütfuyla muamelede bulunsun.

³ 3) Senin başıma bir defa gelmen bütün işleri halleder. Eğer başıma bir defa dahi gelirsen bu senin lütfundur.

⁴ 4) Senin aşkının gamı bizim gönlümüze dost oldu. Bundan dolayı şehirden sefer eyleyerek senin gamının aşkına gerisin geri geldik.

⁵ 5) Selimi gibi aşk yolunda geride kalmış olandan akıl almaya ve haber sormaya hiç gerek yoktur.

123

- 1) Ey sereşt-i tō be-hübī v‘ez ser-tā-pā nāz
‘Ārizet āfet-i devrān ü kād-i bālā nāz.¹
- 2) Sūy-ı ebrū-yı tō her ki konem ey māh nazar
Bāşedeş ‘işve-gerī bā-sır-i şühī bā-nāz.²
- 3) ‘Ākıbet nergis-i mahmūr-ı tōem hāhed küşt
Bes ki dāred ze-muhabbet be-men-i şeydā nāz.³
- 4) Ez-tō her çend ki cūyīm helāk dil hōş
Kāret emrüz tegāfül būd ü ferdā nāz.⁴
- 5) Ey Selīmī be-gameş hüy kon ü nāz be-keş
Z‘ān ki zībende būd ān büt-i ra‘nā-rā nāz.⁵

124

- 1) Ez-‘aşk çi bī-karārem emrüz
Bā-cān ü dil-figārem emrüz.¹
- 2) Rūy-ı meh-i hīş-rā ne-dīdem
Pervā-yı kesī ne-dārem emrüz.²
- 3) Bī-tākatem ez-firāk-i hōd-rā
Men zinde ne-mī-güzārem emrüz.³

¹ 1) Ey hamurunda güzellik ve baştanbaşa naz olan, yanağı dünyanın afeti ve yüksek boyu bir naz (tımsali) olan sevgili! (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey ay gibi güzel sevgili! Senin kaşlarının tarafına her ne zaman baksam (orada) fattanlığının sırrı ile naz ve işve görmem kaçınılmaz oluyor.

³ 3) Senin dudağın çılgına dönmüş olan bana, muhabbetten naz ediyor. Ama senin baygın bakışların sonunda beni öldürecek.

⁴ 4) Her gün senden gönlü hoş bir şekilde helak etmeni istiyoruz. Ama senin işin bugün aldırılmazlıktan gelmez, yarın da naz etme olacaktır.

⁵ 5) Ey Selimi! O hoş güzele, naz etmek yaraşır. Bundan dolayı onun nazını çekmeye alış ve gamını canının bir parçası bil.

¹ 1) Bugün aşk ile ne kadar kararsızım. Bugün gönlü ve canı yaralanmış bir haldeyim. (Sü. 1 17a 55. Gazelde var.)

² 2) Bugün sevgilinin ay gibi yüzünü görmedim. Artık kimseden bir korkum kalmadı.

³ 3) Senin ayrılığından takatsiz kaldım. Artık bugün hayatımın bir anlamı kalmadı. (Bu beyit Sü. 1’de yok.)

- 4) Vakt-set ki āh-ı hasret-engīz
Ber-bād dehem gubārem emrūz.⁴
- 5) Lertzīde be-zīr-i hāk Mecnūn
Ez-nāle-i zār zārem emrūz.⁵
- 6) Me-gūzer ze-Selīmī yek dem ey gam
Cān-rā be-tō mī-sepārem emrūz.⁶
- 7) Rūsvā-yı tamām merdümān sāht
Īn-dīde-i eşk-bārem emrūz.⁷

125

- 1) Be-ebruvān-ı tō dāred dilem sücūd ü niyāz
Eger çi rev be-dü mihrāb gom koned namāz.¹

50b

- 2) Dil-i men ez-gam-ı ‘aşket dem ān zamān mī-reved
Ki rāh-ı ‘aşk ne-encām dāşt ne-āgāz.²
- 3) Be-hāl-i derd-i tō cānī ki hāl-i hīş ne-yāfet
Ne-sūz-ı dil dehedeş hāletī ne-nāle-i sāz.³
- 4) Be-gayr zikr-i gamet nīst derd-i müştākān
Ze-her taraf ki be-gūşem hemī resed āvāz.⁴
- 5) Selīm şāh-ı hakīkī çü taht-ı ‘aşket dād
Serīr-i mülk-i bekā cūy ü der-gūzer ze-mecāz.⁵

⁴ 4) Hasretimin ahlarının bugün benim tozumu rüzgârara verme vaktidir. (Sü. 1 3. Beyit)

⁵ 5) Bugün bağırığ çağırıp ettiğim ahlar Mecnun'u mezarının altında inin inim inletmektedir. (Sü. 1'de yok)

⁶ 6) Ey gam! Bir nefes dahi olsa Selimi'den ayrılma. Bugün canımı sana ısmarladım. (Sü. 1 5. Beyit.) (N. F: me-gūzer/ be-gūzer)

⁷ 7) Benim gözyaşı saçan gözlerim bugün beni bütün halka rüsva eyledi. (Bu beyit İs. 4'te yok.)

¹ 1) Her ne kadar iki mihraba duranların namazı kabul olmasa da benim gönlüm senin kaşlarına secde etti ve sana yalvardı. (Sü. 1'de 16b 54. Gazel)

² 2) Benim gönlüm senin aşkının gamından, daha aşk yolunun başı ve sonunun belli olmadığı zamandan beri dem vuruyor.

³ 3) Senin derdinle dertlenmeyen bir can ne gönül yanmasından ne de feryattan nasib alır.

⁴ 4) Âşıkların zikri senin gamından başka bir şey değildir. Her ne tarafa kulak versem bu sesi duyuram.

⁵ 5) Selim! (Sen) aşkın taht verdiği hakikat şahısın. Bundan dolayı fani şeylerden geç de beka mülkünün tahtını ara.

126

- 1) Bā zülf-i tō bī-tākat ü tābem emrüz
Fıkr men kon ki bes ez-hicr harābem emrüz.¹
- 2) Girye-i dīde-i gam dīde ne-dāred sūdem
Men ki der-düzah-ı endūh kebābem emrüz.²
- 3) Be-berīd āb ü hūreş ez-heme āfāk me-rā
Me-deh ey sākī eyyām şārābem emrüz.³
- 4) Tākatem tāk şod ez-‘aşk-ı kemān- ebrūyī
Āhir ey gam be-küş ez-behr sevābem emrüz.⁴
- 5) Cān konem harf reh-i yār Selīmī ze-vefā
Bāşed ez-pīş şeved der-hicābem emrüz.⁵

127

- 1) Mey ü mahbūb harīfī ze-cihān mā-rā bes
Īn-reveş ez-heme kevn ü mekān mā-rā bes.¹
- 2) Ber-cibīn dāg-ı melāmet şodeem çāker-i ‘aşk
Īn-kadar der-heme cānem nişān mā-rā bes.²
- 3) Nīst coz derd-i ser ez-nevbet-i şāhī hāsıl
Nāle-i subh-dem ü āh ü figān mā-rā bes.³

¹ 1) Senin saçından dolayı bugün bedenimde güç ve kuvvet kalmadı. Artık yeter! Ayrılığın harab olmuş beni bugün yâdına getir. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Keder cehenneminde bugün kebab olan bana, gam gözünün yaşı bir fayda getirmede.

³ 3) Benim her bir taraftan gelen suyum ve yiyeceğimi kesin. Ey saki! Sen de bana bu günlerde şarab sunma.

⁴ 4) Bir keman kaşlının aşkıdan (korunmak için) takatim tak (kalkan) oldu. Ey gam! Sonunda benim sevaptan alacağım hisseyi de kestir.

⁵ 5) Selimi! Sevgilinin yoluna vefa ile canımı feda edeyim. Belki bu sayede önümdeki perde (benlik) bugün kalkar.

¹ 1) Şarabı ve sevgiliyi dost edinmek bizim için dünyada her şeyden üstündür. Bütün kâinattan arzumuz budur, bunlar bize kâfidir. (Sü. 1’de 17a 56. Gazelde.)

² 2) Aşkın kölesi olarak utanç yarısı alınma kazandı. Canımda bu kadarcık nişan benim için kâfidir.

³ 3) Şahlık davulunun sesi baş ağrısından başka bir netice doğurmadı. Bizim için (aşıkların) sabah vakitlerinde ettikleri ah ve figanlar bütün seslerden yeğdir.

4) Mā kücā zerre-veş ü ‘ayn-ı visāl ey hurşīd

‘Aks-i rüy çü mehet āyine-sān mā-rā bes.⁴

5) Ey Selīmī be-coz ez-‘aşk himāyet matlab

Tā be-gīrīm cihān tīg-i zebān mā-rā bes.⁵

128

1) Me-rā kūy-ı gamet bāg ü çemen bes

Hemīn der-cihān hub-ı vatan bes.¹

2) Be-süz-ı ‘āşıkī her geh geh mīrem

Būd ez-penbe-i dāgem kefen bes.²

3) Be-dil ez-hār hār bahr’ül-fehā

Men-i dīvāne-rā serv-i semen bes.³

4) Be-her mahfil ki ehl-i derd bāşend

Dilem zārī kon ān encümen bes.⁴

5) Ze-bahr-i mātem-i Ferhād ü Mecnūn

Selīmī der-cihān efgān-ı men bes.⁵

129

1) Çü der-hamām āyed mäh-ı men der-pīş-i bālāyeş

Ze-dīde āb-rīzem her zamān sad kāse ter-pāyeş.¹

⁴ 4) Ey güneş gibi sevgili! Kavuşmanın pınarı nerede bizim parça parça olmuş (canımız) nerede? Biz bunlara ulaşamayız, bize kavuşma pınarını gösterecek olan senin ay gibi yüzünün parıltısıdır. Bu da bize kâfidir.

⁵ 5) Ey Selimi! Aşktan başka hiç kimsenin korumasını, kollamasını arzulama. Cihanı tutmak için dilimizin kılıcı (şirimiz) bize yeter, başka yardımcıya gerek yoktur.

¹ 1) Senin gamının köyündeki bağ ve çemen ile cihandaki vatan sevgisi bizim için kâfidir. (Bu gazel Sü. 1’de 17b 57. Gazel)

² 2) Âşıklığın ateşinden öldüğüm zaman bana kefen olarak yaralarımın üzerindeki pamuklar kâfidir.

³ 3) Feha denizinden gönüle ıztırap geldi. Hâlbuki zavallı olan bana serv-i semen yeterdi.

⁴ 4) Derd ehillerinin toplandığı her mahfile benim gönlümün bir feryadı (üzüntü için) yeter.

⁵ 5) Selimi! Cihanda Ferhad ve Mecnun’un matem denizinden (gelen figanları) ancak benim bir tek figanım kadardır.

¹ 1) Benim ay (gibi sevgilim) hamama geldiği zaman onun yüce boyu karşısında (ona hayran kalırım) ve ayaklarının önüne gözlerimden akan yaşlarla dolu yüzlerce kâse su dökerim. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

- 2) Hemî rîzem be-ser âteş demâdem gerçi mî-dânem
K‘ez in-bâr-ı girân âzürde hâhed geşt a‘zâyeş.²
- 3) Koned o bî-dilî ez-germî-i hamâm ü âgeh nî
Ki mî-sûzed me-râ cân ü ciger ez-bî-dilhâyeş.³
- 4) Ne-mî-fermâyed o yek kâse âbem şesten ez-rahmet
Kesî hem nîst nezdîkem ki tâ güyem be-fermâyeş.⁴

51b

- 5) Selîmî girye-i germ ez-ser cânâ be-ber-i diger
Ki der-hamâm höd haylî harâret dâd germâyeş.⁵

130

- 1) Cânâ be-‘âşıkân-ı cefâ-keş be-kîn me-bâş
‘Iyş-set ez-nigüyî-i tō in-çonin me-bâş.¹
- 2) Hayf-set der-dilet güzered kîn çün menî
Hicrân ki şod ganîm tō höd der-kemîn me-bâş.²
- 3) Her lahzâ gûne-i surh me-kon behr-i katl-i men
Ey âfitâb-ı hüsn çonîn âteşin me-bâş.³
- 4) Me-nümay rûy-ı kerem be-her zerre-i ze-mihr
Be-şinâs-kadr-i hîş be-her kes karîn me-bâş.⁴

² 2) Her nefeste başıma ateşler saçılıyor. Onun azalarının bu ağır yükten incineceğini biliyorum.

³ 3) O (güzel) hamamın sıcaklığından sıkılıyor. Ama onun bu sıkılmalarının canımı ve ciğerimi nasıl yaktığını bilmiyorum.

⁴ 4) O bana merhamet edip de beni serinletmek için bir kâse dahi su vermedi. Yanımda senin bana su vermediğini söyleyip de su isteyebileceğim hiç kimse de yok.

⁵ 5) Ey Sevgili! Selimi sıcak gözyaşlarını artık başka taraflara akıtsın. Çünkü hamamın kendi sıcaklığı hararet için yetiyor, Selimi'nin sıcak gözyaşlarına ihtiyaç yoktur.

¹ 1) Ey can! Senin güzelliğin (canların) safası iken cefa çeken âşıklarına böyle kin besleme. (Sü. 1'de 18a 60. Gazel)

² 2) Senin gönlüne bana dair kin gelmesi yazıktır. Senin eline geçen ganimet bizzat ayrılık oldu, lütfen yapma sen zarar görüyorsun.

³ 3) Ey güzellik güneşi! Her an benim katlim için kızıl bir yol (kanımı dökme) izleme. Senin ateşin bu şekilde olmasın.

⁴ 4) Senin sevginin zerresi herkese cömertlik yüzünü göstermesin. Senin değerini bilmek herkese nasib olmasın.

- 5) Ey dil ze-cevr-i yār çonīn āhhā me-keş
Dādet hemī sitāned ez-ō hat gam-īn me-bāş.⁵
- 6) Tā ber-ser-i tō sāye-i ‘aşk-set ey Selīm
Ez-hasm ger sipihr būd der-zemīn me-bāş.⁶

131

- 1) Ān çenān der-‘aşk-ı Mecnūnem ki bā-dildār-ı hīş
Her gerā bīnem tasavvur mī-konem ağyār-ı hīş.¹
- 2) Zāhid ez-dīvānegī ü ‘āşıkī mün‘em me-kon
Men ne-gū dānem be-mülk-i nā-murādī kār-ı hīş.²
- 3) Kes ne-dādī cān-ı şīrīn-rā be-telhī der-cihān
Ger ne-fermūdī dırīg ez-‘āşıkān dīdār-ı hīş.³
- 4) Rāstī serv-i sehī goftem kad-i ō-rā velī
Münfe‘āl geştem bes z‘īn tab‘-ı nā-hemvār-ı hīş.⁴
- 5) Ber-Selīmī çend ta‘n ez-gerd izhār-ı gamet
Tövbe ey dilber peşīmān kerdem ez-kerdār -ı hīş.⁵

52a

132

- 1) Dāyimā ger ne-būd ber-dil-i men bār-ı gamet
Ez-ezel tā be-(e)bed şikve konem ez-keremeş.¹

⁵ 5) Ey Selim! Sevgilinin cevrenden ahlar çekme. Onun hatlarından (ahirette) hakkını alırsın gamlanma.

⁶ 6) Ey Selim! Eğer gökyüzü düşmanlık edip de sana gölge olayım derse ona itibar etme, senin başına gölge olarak aşkın sayesi yeter, başka bir şeyin gölge etmesine ihtiyaç yoktur.

¹ 1) Ben sevgili ile Mecnun'un yaşadığı aşk gibi bir aşk yaşıyorum. Nasıl olur da onu ağyar ile birlikte düşünebilirim? (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Zahid! Sen delilikten ve âşıklıktan nasibini almadın. Senin muratsızlık mülkünde ne halde olduğunu nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum.

³ 3) Eğer o, yüzünü âşıklardan çevirmeseydi hiç kimse şirin canını başka bir lezzete yöneltmezdi.

⁴ 4) Onun boyuna düzgün servi dedim bu doğrudur ama eğri büğrü halimle (bu sözü söylemekten) hayâ ettim.

⁵ 5) Ey Dilber! Senin gamını dönüp dolaşıp izhar etmesi Selimi'de daha ne kadar utanca sebep olacak? Yaptığım bütün işlerden ben pişmanım tövbe.

¹ 1) Senin gamının yükü benim gönlümde her an bulunmazsa ezelden ebede kadar cömertliğinden şikâyet ederim. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

2) Geşte ābād dil-i mā be-sipāh-ı gam-ı ‘aşk

Nakd-i cān dāde harīdem firāk ü elemeş.²

3) Gam-ı ō der-dil-i mā şādī-i ‘ālem çi konem

Gayr key rāh koned der-harem-i muhteremeş.³

4) Āh-ı mā berk çü zed āteş-i dil ber-eflāk

Şu‘le-hā-yı meh ü hurşīd būd yek ‘alemeş.⁴

5) Tā Selīmī be-belā tīg-sıfat geşt ‘alem

Müjde-i feth dehed ‘aşk dilā dem-be-demeş.⁵

133

1) Māyil men ba‘d ez-īn çün gülbün-i nevres me-bāş

Behr hemçün men kesī bed-nām her nākes me-bāş.¹

2) Nīst yek gül hemçü rüyet der-gülistān-ı behişt

Bā-çonīn rüy ne-gü der-hande bāher-i hüsn me-bāş.²

3) Ez-vefā zülfet siyeh pūş-set hemçün baht-ı mā

Serv-i kadet gū be-kayd-ı reng reng atlas me-bāş.³

4) Bes ki fikr-i ‘ıyş ü ‘iştret kerdī ey dil bārhā

Ey gam ān bī-mihr-rā ez-hātır-ı men bes me-bāş.⁴

² 2) Bizim gönlümüz aşk gamının askeri ile abad oldu. Biz (aşk gamının askeri gibi) can nakdini verip ayrılık ve elemi satın alırız.

³ 3) Onun gamı bizim gönlümüzde (olduktan sonra) dünyanın mutluluğunu ne yapalım? Onun şerefli haremine başka ne şekilde girilebilir?

⁴ 4) Bizim ahımız gönül ateşini feleklerde şimşek gibi çaktırdı. Onun bir nişanı da güneş ve ayın parıltıları oldu.

⁵ 5) Ey gönül! Kılıcın sıfatı beladır, eğer Selimi de bela ile anılırsa aşk ona zaman zaman da olsa fetih müjdesini verir.

¹ 1) Bundan sonra hiç kimse yeni yetişmiş gül dalı (gibi olan sevgiliye) meyletmesin. Bu kötü şöhret bende kalsın, başkasına nasip olmasın.(Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin yüzün gibi bir gül Cennet’in gül bahçesinde bile yoktur. Böyle bir yüzün gülcüğünde nasıl güzellik parıltısı olmasın?

³ 3) Senin saçın vefasından dolayı tıpkı bizim bahtımız gibi karalar bağlamıştır. (Hal böyle iken) söyle! Senin servi boyun nasıl renk renk kumaşlar dokumasın?

⁴ 4) Ey gönül! Defalarca yeme ve içme fikrinde oldun, bu sana yetti (geçti gitti). Ey gam! Sen o sevgisizi bizim hatırımızdan çıkarma.

- 5) Mülk-i ‘aşket dāde sultān-ı hakīkat ey Selīm
Ez-Hudā cū yārī ü dīger zebūn kes me-bāş.⁵

134.DER-HARFÜ‘S-SAD

- 1) Tā ne-şod hūn dil-i zārem ne-şod ez-derd halās
Şerbet-i hicr me-rā nīst be-coz merg heves.¹
- 2) Hāsılī nīst be-coz gevher-i eşk ez-çeşmem
Gerçi ‘ömr-īst ki der-kulzüm-i ‘aşkem gavvās.²

52b

- 3) Ey refīk er ne be-rāh-ı gam-ı ān meh mīrem
Behr-i men sūre-i İhlās me-hān ze-ihlās.³
- 4) Kerd bādī ki be-hāmūn-ı melāmet bīnī
Jende- pūşī būd ez-hālet-i Mecnūn rakkās.⁴
- 5) Hālet-i sūz taleb der-sūhan-ı ‘aşk Selīm
Kī nī-rez ü be-yekī habbe dü-sad ma‘nī-i hās.⁵

135.DER-HARFÜ‘D-DĀD

- 1) Meh-i men ez-tōem vefā-set garaz
Z‘ān ki ez-mihr ü meh ziyā-set garaz.²⁵
- 2) Geh gehī mī-konī vefā līkin
Ez-vefā hem to-rā cefā-set garaz.²

⁵ 5) Ey Selim! Aşk mülkünü sana hakikat sultanı verdi. (Bunu bil ve) Allah’tan sadece yâri iste başkasını arzu etme.

¹ 1) Ağlayan gönlüm kan ile dolmadan, dertten kurtulmadan ayrılığın şerbeti benim için ölüm hevesinden başka bir şey değildir. (Sü. 1’de 18b 61. Gazelde) (N. F: me-rā/ tō-rā)

² 2) Ömrüm aşkın okyanusunda dalgıç olmakla geçti ama elime gözlerimden akan gözyaşı cevherinden başka bir şey geçmedi.

³ 3) Ey yol arkadaşı! Eğer o ay (gibi sevgilinin) gamının yolunda ölmezsem ihlas ile benim için İhlas Suresi’ni okuma. (N. F: ze-ihlas/ ez-ihlas)

⁴ 4) Eğer sen melamet çölünde bir fırtına görürsen o fırtına Mecnun’un hali ile hâllenmiş bir fakirin raksıdır. (bunu bil)

⁵ 5) Selim! Aşk sözünü yanık söylemeyi talep et. Çünkü iki yüz habbe değerindeki seçkin söz aşk sözü gibi ince değildir.

²⁵ 1) (Ey) benim ay (gibi sevgilim)! Senden maksadım vefadır. Çünkü güneşten ve aydan ışık talep edilir. (Sü. 1’de 18b 62. Gazel)

² 2) Bana zaman zaman da olsa vefa gösteriyorsun, ama sen vefa gösterirken bile cefayı arzu ediyorsun.

3) Be-hevā-yı gamet şodem rüsvā

Der-ne-hārī hōd-ger-est garaz.³

4) Men seg ser ber-āsītān-ı toem

Cāy-ı dīger me-rā kücā-set garaz.⁴

5) Ez-Selīmī me-bāş bīgāne

Yār-i mā bā-tō āşinā-set garaz.⁵

136.DER-HARFÜ‘T-TI

1) Ey şode hāl-i ruhet ber-rūh-ı huşīd nokta

Çün gül ez-sebze hātet meh-i tābān der-hāt.¹

2) ‘Aceb üftāde fakat nokta-i devr-i dehenet

Gerçi fark-ı Hudā-īst hemīn nokta fakat.²

3) Me-kon ez-safha-i hūbī hat-i müşgīn-rā hak

Be-hitā key şeved ez-sun‘-ı Hudā sehv-i galāt.³

53a

4) Tā to-rā sebze-i hat ez-gül-‘ārız be-demīd

Şod revān her taraf ez-çeşme-i çeşmem sad şat.⁴

5) Garkā-i bahr-i melāmet ki şod ez-‘aşk Selīm

Çün sabā mest ü serāsīme vü der-seyr-i vasat.⁵

³ 3) Senin gamının arzusundan rüsva oldum. Yoksa ne diye kendi kendimi rüsva edeyim?

⁴ 4) Ben başı senin eşiğinde olan bir köpeğim. Benim başka arzu edebileceğim, gidebileceğim neresi olabilir?

⁵ 5) Ey bizim yârimiz! Selimi'den yüz çevirme. Çünkü bizim tek bir amacımız vardır, o da seninle dost olmaktır.

¹ 1) Ey beni güneş gibi yanağına nokta olmuş sevgili! (Bu nokta) tıpkı senin gül gibi taze yanağında yol alan bir ay gibidir.

² 2) Ağzının çevresindeki nokta huda kelimesindeki ‘hı’ nın noktası ile aynı nokta olmasına rağmen bizi hayrete salmıştır.

³ 3) Güzelliğinin sahifesinden misk kokulu hattini kazıma. Her şeyi hakkıyla yaratan Allah hiç hata eder mi?

⁴ 4) Gül yanağından taze sebzeler yetiştirmeye başlayınca (onu sulamak için) gözümün çeşmesinden yüzlerce nehir aktı.

⁵ 5) Aşk yüzünden utanç denizinde boğulan Selimi serserim bir saba yeli gibi ortalarda dolanmaktadır. (N. F: sabā mest/ habāb-set)

137.DER-HARFÜ‘L-AYIN

- 1) Dür ez-tō şodem cānā bā-mihnet ü gam kāni’
V‘ez çün tō şehī bāšem bā-zulm ü sitem kāni’¹
- 2) Ne-būd çü men mahzün yek ‘aşık-ı dil-pür-hün
Der-‘aşk-ı tō çün Mecnün şakir-end ü hem kāni’²
- 3) Ahvāl-i dil-i dervīş çün şerh dehem
Māned-set be-cān-ı rīş der-mülk-i ‘adem kāni’³
- 4) Goftī dilet er yagmā-set hōş bāş k‘ez ān mā-set
Güyem be-tō harfī rāst billah ki nīm kāni’⁴
- 5) Sākī çü cihān fānī-set cām ār tevkīf çü-set
Kām-rüz-ı Selīmī nīst bā-mülket-i Cem kāni’⁵

138

- 1) Mehī dārem ki ne-būd dil ze-derdeş yek zemān fārig
Ber-āmed cān-ı men mihr ü ān nā-mihribān fārig.¹
- 2) Çü zülf-i hōd perīşān kerde ‘ālem-rā hōd eyemen
Cihānī her zamān sūz ü gameş ō ez-cihān fārig.²
- 3) Be-çeşm ü ebrūyeş ki üstād ü şakirdend der-şühī
Besī-rā hemçü men rīht ez-tīr ü kemān fārig.³

¹ 1) Ey can! Senden uzak kaldım, mihnet ve acı ile doldum. (Ama bundan hiç gocunmadım) eğer biri bana zulm ve sitem edecekse o kişi senin gibi bir şah olsun. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin aşkında Mecnun gibi şükür halinde olan ve kanaat eden hiçbir gönlü kan dolu âşık, benim gibi mahzun olmamıştır.

³ 3) Eğer fakir gönlümün ahvalini anlatmamı istiyorsan o yokluk mülkünde yaralı canı ile bahtiyardır.

⁴ 4) Sen ‘‘gönlünüzün yağmalanmasından hoşnut munuz?’’ diye sordun. Ben de sana doğru dürüst bir söz söyleyeyim ‘‘Vallahi çok az razıyız’’ (biraz daha yağmalamanı istiyoruz).

⁵ 5) Saki! Mademki dünya gelip geçici ne diye kadehi elinde tutup bize şarap sunmuyorsun? Selimi! (Bu cihanda) Cem mülkü ile dahi kanaat etmemiştir, arzusuna ulaşamamıştır.

¹ 1) Bana bir ay yüzlü nasib oldu, ama gönül o ayın derdinden bir an bile yakasını kurtaramadı. Benim canım sevgiye susamış, ama bu durm o zalimin hiç umrunda değil. (Sü. 1’de 19b 66. Gazelde)

² 2) Zülüfleri cihani perişan ettiği halde o, mutlu ve huzurlu. Cihani her zaman gama ve ateşe saldıği halde kendisi cihandan habersiz, kendi halinde.

³ 3) Onun kaşları ve gözleri benim gibi oktan ve yaydan haberi olmayanların kanını akıtan güzelliğın üstadı ile öğrencisidir. (N. F: rīht/hün rīht)

4) Geh ez-dil geh ze-cān tā key keşem minnet be-hamdülillah

Ki cān ez-mihnet-i men rest ü dil hem şod ze-cān fārig.⁴

53b

5) Selīm ez-rāh-ı gam girdī şevēd kār-ı hōd āhir kon

Ki kerd ez-gam ü gavgā-yı īn-āhir zamān fārig.⁵

139.DER-HARFÜ‘L-FE

1) Ger leşker-i ‘adüv būd ez-kāf tā be-kāf

Billah ki hiç revī ne-mī-tābem ez-musāf.¹

2) Çün āfitāb zulmet-i küfr ez-cihān berem

Gāhī ki subh tīg bīrūn ārem ez-gilāf.²

3) Ger na‘ra ber-keşed ze-ciger şīr-i ner be-ceng

Düzem dileş be-sūzen peykān-ı cān şikāf.³

4) Ger rü-be-rü şevēd be-geh rezm-i müdde‘i

Dāned ki nīst da‘vī merdān ze-rüy-ı lāf⁴

5) Bāyed be-rāstī be-miyān āmed er ne-halk

Güyend bī-şumār sühan ez-ser güzāf.⁵

6) Der-pīş-i tīg ü tīr ‘adū pāyidār nīst

Kār-ı zırh girān ne-koned her hasīr bāf.⁶

⁴ 4) Canımın ve gönlümün sıkıntısını daha ne diye çekip durayım? Elhamdülillah! Canım benim mihnetimden kurtuldu gönlüm de kendinden habersiz hale geldi.

⁵ 5) Selim! Keder yolunda bir toz zerreciği ol da kendini kurtar. Böylelikle bu zamanın kavga ve gamından sonsuza dek kurtulursun.

¹ 1) Düşman askeri kaf'tan kaf'a olsa dahi vallahi onunla cenk etmekten çekinmem. (Sü. 1'de 20a 67. Gazel)

² 2) Kılıcımı kınından çıkardığım zaman nasıl sabahleyin güneş doğduğunda karanlıklar yok olursa öylece küfür karanlığını cihandan yok ederim.

³ 3) Eğer erkek aslan savaş meydanında ciğerinden bir nara atarsa can yakan okum ile onun gönlünü yararım.

⁴ 4) Savaş meydanında benimle iddiaya tutuşan (karşı karşıya gelen) erler, benimle karşılaşınca savaşın bir laftan ibaret olmadığını anlarlar.

⁵ 5) Doğruca (hiç korkmadan) savaş meydanına çıkmak gerekir, yoksa halk (hakkımızda) sayısız, ipe sapa gelmez sözler söyler.

⁶ 6) Kılıç ve kalkanın önünde düşman nasıl ayakta kalsın? İşi zırh yapmak olan hasır dokuyandan değersiz değildir.

7) Dāred hasūd-gīn Selīmī ü ger ne-hest

Mā-rā be-misl-i āyīne-i tīg ü sīne-i sāf.⁷

140

1) Şod bāz ber-dil ü cigerem kār-ger firāk

Büdem helāk ü sāht ez-ānem beter firāk.¹

2) Ey kāş merg zūd-ter āyed me-rā be-süht

Īn-nīm cān ki sāht zīr ü zeber firāk.²

3) Yārab halās sāz me-rā tā-be-key keşem

Rūzī belā-yı mihnet ü rüz-ı diğer firāk.³

54a

4) Gū hem-demī ki hem-rehem āyed sūy-ı ‘adem

Īn-dōstī be-men ne-koned kes meger firāk.⁴

5) Ey gam cüdā me-şev ze-men ü dil be-kūy-ı derd

Z‘ān rū ki i‘timād ne-dārīm ber-firāk.⁵

6) Yek kes ne-mānedī kī ne-mürdī be-derd-i dil

Kerdī eger ze-men be-dil-i kes eser firāk.⁶

7) Cān mī-dehem Selīmī velī hayf ger cefā

Bā-īn ne-mī-koned be-dilem ser-be-ser firāk.⁷

⁷ 7) Selimi'ye kin besleyenler hased içinde olanlardır. Yoksa bizim saf gönlümüz tıpkı kılıcın aynası gibidir.

¹ 1) Ayrılık canımda ve ciğerimde yeni zahmetler peyda etti. Ben zaten helak olmuşum, ayrılık beni daha beter helak etti. (Bu gazel Sü. 1'de 20b 70. Gazelde)

² 2) Keşke ölüm çabuk gelseydi de beni yaksaydı. Çünkü benim yarım canım da ayrılıktan alt üst oldu (elimde bir şey kalmadı). (Bu beyit Sü. 1'de yok)

³ 3) Yarab! Bir gün mihnetin belasını diğer gün de ayrılığın belasını çekiyorum, bunları daha ne zamana kadar çekeceğim? Beni kurtar.

⁴ 4) Benimle yokluk âlemine gelecek bir yol arkadaşı aradım durdum, ama (sonunda anladım), meğer ayrılıktan başka benim bir dostum yokmuş. (N. F: hem-hem/ hem-rehem) (Sü. 1'de 3. Beyitte)

⁵ 5) Ey gam! Derd köyünde benden ayrı düşme. Çünkü bizim ayrılığa güvenimiz yoktur. (Bu beyit Sü. 1'de yok)

⁶ 6) Benim gönlümdeki ayrılık acısının bir parçası dahi benden başkasına verilseydi, gönüldeki bu derdle ölmeyen hiç kimse kalmazdı. (Bu beyit Sü. 1'de yok)

⁷ 7) Selimi! Canımı vereceğim ama gönlüm cefadan ayrı düşecek. Bundan dolayı ben büsbütün ayrılığa düşeceğim.

141

- 1) Halās nīst ze-kūy-ı gamem be-hiç tarīk
Resm be-ka‘be-i dīdār eger būd tevfiḳ.¹
- 2) Çegūne rāh be-dār‘üş-şifā-yı ‘ıyş berem
Me-rā ki hīç kesī nīst gayr derd refīk.²
- 3) Be-sūhteem ze-gamet ey perī hōş ān rūzī
Ki bīnemet zerre merhāmet be-hiş şefīk.³
- 4) Muhabbetī ki be-zūlfet fütāde-est me-rā
Ze-hicr tā ne-dehem cān ne-mī-şevēd tahkīk.⁴
- 5) Gehī ze-hāl-i Selīmī pōrs k‘ez girye
Be-bahr-i eşk çü girdāb-ı geşte-est garīk.⁵

142

- 1) Eger çi būd be-‘ālem besī beyān-ı firāk
Velī ki şerh ze-men yāft dāsītān-ı firāk.¹
- 2) Be-kūy-ı derd ze-Mecnūn ü Vāmık ü Ferhād
Ne-mānde nāmī ü men geşteem nişān-ı firāk.²
- 3) Ze-derd nāle-i men gūş kereded İsrāfil
Be-vakt-i sūr eger be-şenūd figān-ı firāk.³

¹ 1) Gamımın köyünden kurtulmanın hiçbir yolu yoktur. Senin yüzünün Kabesi’ne ancak Allah yardım ederse yol bulabilirim. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Derdden başka yol arkadaşı olmayan (bu garib) nasıl yeme içmenin şifa kapısına yol bulsun?

³ 3) Ey peri! Senin merhametinden bir zerre dahi olsa nasiblenerek gamınla yandığım o gün ne hoş bir gündür.

⁴ 4) Senin ayrılığından niçin can vermediğimi ne diye sormuyorsun? Saçlarından (gönlüme) bir muhabbet düşmüştür de onun için çabucak can veremiyorum.

⁵ 5) Selimi’nin halini gözyaşından sor. O, dönen bir girdab gibi olan gözyaşı denizinde boğulmuştur.

¹ 1) Älemde birçok kişi ayrılığın (halini) beyan etti. Ama ayrılığın destanı bende anlam buldu, onu en iyi açıklayan ben oldum. (Bu gazel Sü. 1’de 20a 68. Gazelde)

² 2) Derd köyünde Mecnun’dan, Vamık’dan ve Ferhad’dan bir iz kalmadı. Ama ben ayrılığın nişanı olarak (orada ebedi olarak kaldım).

³ 3) İsrafil, suru üfleyeceği vakit benim ayrılık feryadımı işitice (suru üflemeyi bir tarafa bırakıp) benim derd dolu feryadıma kulak verirdi. (Sü. 1’de yok)

4) Be-vasl nîz ne-yâbed dilem dige teskîn

Ze-bes ki dîd belâhâ-yı nâgehân-ı firâk.⁴

54b

5) Hazer kon ey felek-i bî-vefâ ki hemçün berk

‘Alem zed ez-cigerem âteş-i nihân-ı firâk.⁵

6) Çonîn firâk ki men dârem ey Selîm ‘aceb

Be-hîç dil güzered der-cihân gümân firâk.⁶

143

1) Me-bâd kes çü men zâr-ı mübtelâ ‘âşık

Ki geşteem be-yekî şüh-ı pür-cefâ ‘âşık.¹

2) Buved be-her ser-i müyeş hezâr ‘işve ü nâz

Me-râst dîde-i hünîn hezâr câ ‘âşık.²

3) Girişmehâ-yı ‘itâbeş dırîg nîst ze-mâ

Ne-geşte-îm be-ma‘şük-ı bî-vefâ ‘âşık.³

4) Vefâ ü mihr be-bîgâne pîş mî-verzend

Be-hest ger ne-şenüd kes be-âşinâ ‘âşık.⁴

5) Ze-‘aşk-ı döst çerâ ‘ayb mî-konend ağyâr

Çü ‘ayb nîst ki bâşend ber-Hudâ ‘âşık.⁵

⁴ 4) Gönlüm ayrılığın ansızın gelen belalarına yeteri kadar maruz kalmıştır. Bundan dolayı kavuşmayla bile huzura ermiyor. (Sü. 1’de 3. Beyit)

⁵ 5) Ey vefasız felek! Gönlümdeki ayrılığın gizli ateşi tıpkı yıldırımın işareti gibidir. (Bunu bil) ve kendini bu ateşden sakın. (Sü. 1’de 4. Beyit)

⁶ 6) Ey Selim! Benim içine düştüğüm ayrılığı tahmin edebilecek bir gönül acaba cihanda var mıdır? (Sü. 1’de 20b 5. Beyit)

¹ 1) Kimse benim gibi, cefalı bir güzele gönül bağlayıp da ağlamaya kendini mübtela eden bir âşık olmasın. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin saçının her bir kılı yüzlerce nazın ve işenin meskeni, benim kan dolu gözüm de yüzlerce aşığın barınağıdır.

³ 3) Onun ayıplamasının işvesi bize nasip olmadı yazık! Biz o vefasız sevgiliye âşık olamadık yazık! (O sevgili bizi aşılığa kabul etmedi)

⁴ 4) Onun vefa ve sevgisi hep yabancılaradır. Kendisine aşına olan bir aşığa (vefa ve sevgi gösterdiği) duyulmamıştır.

⁵ 5) Düşmanlar ne diye dostu âşık olmayı yadırgıyor? Allah’a aşırı muhabbet beslemek ayıp olmasa gerek.

6) Her ān ki dīd çerā der-gameş ze-düşmen dōst

Be-tanz goft ki ‘aşk-set merhabā ‘āşık.⁶

7) Be-kūy-ı ‘aşk-i Selīmī çī cāy-ı Ka‘be ü deyr

Ez-īn belā çü ne-rest-set hīç cā ‘āşık.⁷

144 DER-HARFÜ‘L-KAF

1) Ān meh beyān-ı hāl koned ez-zebān-ı çeng

Z‘ān rüy bāz mānde ze-hayret dehān-ı çeng.¹

2) Be-şenū ze-rūy-ı vecd ki ez-nagme-i firāk

Şerh ü beyān-ı ‘aşk būd destān çeng.²

3) Ber-ser çenān ki rişte-i cānhā-set kāküleş

Engüşt-i ō-set rişte-keş ez-tār-ı cān-ı çeng.³

55a

4) Goftem ze-sūz ü sāz be-sāzem devā-yı dil

Derdem ziyāde şod ze-hurūş ü figān-ı çeng.⁴

5) Ekser nīş-i ‘akreb zūlf-i siyāh-ı ō-set

Sūrāhā-yı gam ki şod-set üstühān-ı çeng.⁵

6) Çün şerh-i hāl ō dehed īn-cān-ı hasteem

Ger ez-zebān-ı ‘aşk koned dil beyān-ı çeng.⁶

⁶ 6) O ne diye düşmana değil de dostu keder veriyor? Yoksa onun aşığına söylediği merhaba (benden emin olabilirsiniz) sözü aşkın bir latifesi miydi?

⁷ 7) Selimi'nin aşk köyü ne diye Kâbe ve kilisenin olduğu yerdedir? Aşığın bu beladan kurtulabileceği hiçbir yer yok mu?

¹ 1) O ay gibi güzel sevgili çengin diliyle halini arz etti. Bu yüzden çengin ağzı açık kaldı. (Bu gazel Sü. 1'de 21a 134. Gazelde) (N/F: Bāz mānde/ Pes mānde)

² 2) Çengin ayrılık nağmeleriyle beyan ettiği aşk destanını muhabbetle dinle.

³ 3) Onun saçları nasıl canların ipliği ise çengin can ipliğinden iplik çeken de (çengi inin inin inletin) onun elidir.

⁴ 4) (Senin aşkımdan) yandım. Gönlümüm (derdine) saz ile deva bulayım dedim. Ama çengin feryadını duyunca derdim daha da arttı.

⁵ 5) Çengin kemiğindeki gam delikleri onun siyah saçının akrebinin iğnesinden meydana gelmiş olsa gerek. (Bu beyit İ. 4'te yok)

⁶ 6) Gönül, çengi vasıta ederek aşk diliyle halini arz ederse (bilin ki) onun (anlatmak istediği) bu hasta canımdır.

7) Çün Selīm hīç kesī der-makām-ı hāl

Āgeh ne-geşte-est ze-rāz-ı nihān-ı çeng.⁷

145

1) Sākiyā mey deh ki sāzem rüy-ı zerd-i hīş āl

Mutribā benvāz çengī tā koned dil kesb-i hāl.¹

2) Bī-zebān çeng ez-hayāl-i dūrīyet der-nāle-est

Vāy miskīnī ki der-feryād bāşed ō-rā ez-hayāl.²

3) Çün fekende gīsūyet der-kerden cān silsile

Behr-i cān-ı men me-kon her dem belā-yı pāyimāl.³

4) Veh çi hāl-set īn ki ez-her kes vefā kerdem tama‘

Ez-cefā ō mī-küşed āhir men-i bīmār-hāl.⁴

5) Tā meger lāyık nümāyed çeng ü mızrab-ı to-rā

Ez-zaīfī geşte çün mızrab engüş-t-i hilāl.⁵

6) Çün nüvāzī çeng-i cān lāyık-ı mā şī‘ār tō nīst

Tā be-key miskīn Selīmī yābed ez-höd infī‘āl.⁶

146

1) Hergiz kesī me-bād çü men mübtelā-yı dil

Ber-bād dāde cān-ı hazīn ez-hevā-yı dil.¹

⁷ 7) Selimi gibi hiç kimse hal makamında çengin gizli sırlarından haberdar olmamıştır.

¹ 1) Ey saki! Şarab doldur da sarı yüzümü al eyleyeyim. Ey çalgıcı! Bir çeng çal da gönlüm şen olsun. (Sü. 1’de 21b 74. Gazel) (N. F: kesb-i hāl/ hasbi hāl)

² 2) Çeng senin ayrılığının hayalinden dilsiz bir şekilde feryad ediyor. Senin hayalinden ayrı düştüğü için feryad eden çeng ne acınacak bir haldedir?

³ 3) Saçların canımı bağlamak (boğazımı sıkmak) için omuzuna döküldü. Benim canımı (bağlayacaksın) diye her an ayaklar altına düşme belasına düşme (bunun için zahmet etme).

⁴ 4) Herkesten vefa talep etmem ne şaşılacak bir haldir. Zaten o, hasta olan beni cefasıyla öldürüyor (bundan büyük vefa mı olur?). (Bu beyit Sü. 1’de yok)

⁵ 5) Çengi çalmak için senin mızrabın olmaya layık olmayan hilalin parmağı (sana layık olabilmek) için zayıfladı ve (sana layık bir) mızrab oldu. (Sü. 1’de 4. Beyitte)

⁶ 6) Sen çengin canını hoş eyledin, ama bize layık olandan bir işaret göstermedin. Daha ne zamana kadar miskin Selimi sıkıntıdan mahvolacak?(Sü. 1’de 5. Beyitte)

¹ 1) Hiç kimse benim gibi gönlünün arzusuna mübtela olup da hazin canını rüzgāra vermesin (kendini perişan etmesin) (Bu gazel Sü. 1’de yok)

- 2) Veh çün konem çi çäre ki dāyim der-āteşem
Gāhī ze-cevr-i dīde vü gāh ez-cefā-yı dil.²
- 3) Men kesb derd ez-ō konem dād ze-çeşm-i men
Bāşed gedā-yı dīde dil ü men gedā-yı dil.³
- 4) Sad küh-ı gam-ı derd-set meger behr-i şāh-ı ‘aşk
Geşt ez-belā vü mihnet ü hırmān binā-yı dil.⁴

55b

- 5) Cānā tō ger konī nazar ü ger ne der-vefā
Mā bā-tō hemçü āyineīm ez-safā-yı dil.⁵
- 6) Ez-men me-cū salāh Selīmī ki geşteīm
Rüsvā-yı halk ‘ālemī ez-mācerā-yı dil.⁶

147

- 1) Bāz bostān-ı sebz geşt ü şāh-ı gül bā-sad cemāl
Behr-i katl-i bülbül-i bī-çäre der-ber-kerde āl.¹
- 2) Mürg-i çeşm-i men ki pervāzeş be-coz süy-ı tō nīst
Besteem ez-eşk sad cānāne-i şevkeş be-bāl.²
- 3) Sākiyā z‘ān āb-i hestī-i suver der-deh cür‘ā
Ger hōdī-i hōd ne-dīdem hāsılī gayr ez-melāl.³

² 2) Bazen (o sevgilinin) gözlerinin cevrenden bazen de gönlünün cefasından ateşler içindeyim. (Bu duruma) bir çare bulamıyorum, yazık!

³ 3) Ben (o sevgiliye) baktım ve derd sahibi oldum. Gönlüm gözümün kuludur, ben de gönlümün kuluyum. (Sevgiliye bakmak benim elimde değil, ne yapayım?)

⁴ 4) Galiba aşk şahının nasibi yüzlerce derd gamından (peyda olan) dağdır. (Böyle olmasaydı) gönül binası nasipsizlik, mihnet ve beladan yapılır mıydı?

⁵ 5) Ey can! Sen ister bize bir nazar et istersen de vefa gösterme (nazar etme). Bizim gönlümüz temizdir ve tıpkı bir ayna gibidir. (Sen bize baksan da bakmasan da bizim gönlümüz seni görür.)

⁶ 6) Ey Selimi! Artık benden iyileşme ümidi bekleme. Çünkü gönül macerası bizi âleme rüsva etti.

¹ 1) Güllerin şahı, çaresiz bülbülü katletmek için bütün güzelliğiyle bahçede kızıla büründü. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Benim gönül kuşum senin tarafına kanat çırpamıyor. Çünkü ben onun kanatlarını sevgililerin arzusuyla gözümünden akan (iplik gibi) gözyaşlarıyla bağladım.

³ 3) Ey saki! Her ne kadar sonunda üzüntüden başka bir şey elimde kalmasa da o çeşit çeşit olan varlık suyundan (şarabdan) bana bir kadeh ver.

4) Der-şeb-i hicrân çü âyī der-hayālem cān dehem

Çün şeved hālem ne-dānem ger būd rüz-ı visāl.⁴

5) Der-kafes bā-sad elem ey ‘andelīb-i nā-murād

Çün Selīmī nāle-rā āheng kon ez-cān-ı ne-bāl.⁵

148

1) Bīnem çü rühet veh ki diger mī-şevodem hāl

Her rüz be-‘aşk-ı tō beter mī-şevodem hāl.¹

2) Eşkī ki hemī rīht be-gam dīde-i Ferhād

Her rüz çü ān hūn-ı ciger mī-şevodem hāl.²

3) Hālem şeved ān nev‘ ki ber-hāk berem reşk

V‘ān nev‘ ez-ān rāh-güzer mī-şevodem hāl.³

4) Yārab be-coz ez-derd me-deh hīç ü dāyīm

Z‘īn hōş-terek ez-derd eger mī-şevodem hāl.⁴

5) Çün sūy-ı tō bīnem helākem ze-visālet

Ver nī ki çonīn hem ze-nazar mī-şevodem hāl.⁵

6) Hāhem ki ziyādet şevodem mihr-i tō ver nī

Sad sāl cüdā ez-tō be-ser mī-şevodem hāl.⁶

⁴ 4) Kavuşma günü geldiğinde halimin ne olacağını bilmiyorum. (Bu yüzden) ayrılık gecesinde hayalime sen geldiğinde canımı verdim.

⁵ 5) Ey arzusuna kavuşamamış bülbül! Selimi'nin inlemesini can-ı gönülden dile getir, sadece kanadını çırparak onun feryadını hakkıyla dile getiremezsin.

¹ 1) Senin yanağını gördüğüm an başka başka hallere girdim. Senin aşkımdan her gün daha beter hallere düştüm.

² 2) Ferhat, gamı ile gözyaşını akıttı ama ben akıtamadım, bundan dolayı da gönlümün kanı ciğerimde pıhtılaştı kaldı.

³ 3) Toprağın (içinde) bile (sevgiliyi başkalarından) kıskanacak hale geldim ve bu halim de öylece sürüp gidiyor.

⁴ 4) Yarab! Derdden gelen bu yara ne hoş bir yaradır. Sakın bana bundan (derdden) başka bir şey nasip etme.

⁵ 5) Her ne zaman kavuşma arzusuyla senin tarafına nazar etdiysem şimdiki gibi helak oldum.

⁶ 6) Senden yüz yıl ayrı kalsam da şimdi arzu ettiğim gibi sevgini talep etmeye devam edeceğim.

7) Mestem seg-i kūy-ı tō be-cān hemçü Selīmī

Her çend ki her rüz beter mī-şevdem hāl.⁷

149

1) Bes ki hestem be-dil-i hūn şode ez-yār hacel

Şermem āyed ki hayāleş güzerānem der-dil.¹

2) Münfa‘il ez-kerem-i dōst dil-i pür-hūn

Mī-girīzem be-reh-i bādiye menzil menzil.²

3) Dil ki kadr-i nazar-ı ‘aşk ne-dān-est evvel

Ba‘d ez-īn ger rehed ez-kūçe-i hermān müşkil.³

4) Sāht rüsvā-yı cihānī men sevdā-zede-rā

Hem-çenān dil be-cefā ü sitem-i ō māyil.⁴

5) Ey Selīmī çü revī dīde-i giryān süy-ı dōst

Ser be-bālā ne-kon belki fūrū rev der-gil.⁵

150

1) Ze-ebrū-yı tō hergiz girihī bāz ne-dīdem

Ne-āver ser her müy-ı tō sad nāz be-dīdem.¹

2) Merdüm be-ümīd-i nazarī hayf ki hergiz

Coz hāb der-ān nergis-i gammāz ne-dīdem.²

⁷ 7) Her ne kadar her gün daha beter olsam da tıpkı Selimī gibi canımda senin köyünün köpeğinin sarhoşluğu var.

¹ 1) Onun hayali gönlüme geldiğinde dahi utanç içinde oluyorum. Kanlı gönlüme sevgiliden gelen bu utanç yeter artık. (Sü. 1’de 21b 73. Gazelde)

² 2) Kan dolu gönlüm sevgilinin cömertliğinden utandı. Bundan dolayı kendine yer edinmek için çöle kaçtı.

³ 3) Aşk nazarının kıymetini başlangıçta bilmeyen gönül bundan sonra mahrumiyet sokağından nasıl kurtulsun? Onun mahremiyet sokağından kendine yol bulması zordur.

⁴ 4) Gönül, sevgilinin cefa ve sitemine meyletti. Bundan dolayı benim gibi bir sevda tutkununu cihan maskarası etti.

⁵ 5) Ey Selimi! Ağlayan gözlerinle sevgilinin tarafına gittiğin zaman başını yukarı kaldırma, belki böylece toprağa karışır gidersin.

¹ 1) Senin kaşlarının çatıldığını, başındaki her bir saç telinden yüzlerce naz geldiğini hiç görmedim. (Sü. 1’de 22b 77. Gazel)

² 2) Gözbebeğim bir bakış ümidi içinde oldu. Ancak o fitne salan nergis gibi gözlerden rüyadan başka bir şey görmedi.

3) Ger z‘ān ki be-cevrem küş āhir ne-hōrem gam

Zīrā ki vefā-nīz der-āgāz ne-dīdem.³

4) Pervāne-sıfat ze-‘arzū-yı şem‘-i cemālet

Der-āteş-i gam mürdem ü pervāz ne-dīdem.⁴

5) Tā kerd me-rā bād be-kūy-ı tō ne-yāvered

Hōd-rā be-reh-i ‘aşk-ı ser-firāz ne-dīdem.⁵

6) Bes rāz nūhiftem be-dil ez-dilber-i cānī

Kes-rā çü diger vākıf īn-rāz ne-dīdem.⁶

56b

7) Der-vāki‘ her şeb ze-firāk-i tō be-sad derd

Kerdem besī efgān ki hem- āvāz ne-dīdem.⁷

8) Sad ‘aşık-ı her bāhte der-deyr tüvān bāft

Der-sum‘ā yek rind-i ser-endāz ne-dīdem.⁸

9) Ez-nāle-i cān-sūz be-kūyet çü Selīmī

Be-sūzeş cān dīdem rū-sāz ne-dīdem.⁹

151

1) Kes hemçü men me-bād gedā ü garīb hem

V‘ez be-‘ömr ü zindegānī hōd bī-nasīb hem.¹

³ 3) O beni sonunda sıkıntı içinde öldürse de gam yemem. Çünkü (ben ondan) başlangıçta da vefa görmedim.

⁴ 4) Güzel yüzünün mumunun arzusuyla pervane gibi ateşinin gamında öldüm ve bir kanat (yardım) da görmedim.

⁵ 5) Rüzgâr senin köyüne ulaşmak için bana yardım etmedi. Bundan dolayı kendimi yüce aşk yoluna ulaştırmadım.

⁶ 6) Ey canların canı! Gönlümde pek çok sır sakladım. Ama bu sırrı senden daha iyi bileni hiç görmedim.

⁷ 7) Geçmişte her gece yüzlerce derd ile senin ayrılığından feryad etti. Ancak feryadıma ortak olan kimsyi görmedim, yazık!

⁸ 8) Ben kilisede, kendinden geçmeyen tek bir rint dahi görmedim. Zaten kilise, aşka yenilmiş olan âşıkların kendilerini bağladığı yerdir. (Bu beyit Sü. 1’de yok)

⁹ 9) Senin köyünde Selimi gibi, can yakan feryadı ile canını ateşe atan başka birini görmedim.

¹ 1) Kimse benim gibi köle ve garip olmasın. Kimse benim gibi kendi ömründen nasipsiz olmasın. (Bu gazel Sü. 1’de 22b 78. Gazelde)

- 2) Kāšem firāk zār küşd tā-be-key keşem
Cevr-i hezār düşmen ü ta‘n-ı rakīb hem.²
- 3) Ber-pes-ter helāk-ı men haste-rā çü dīd
Şod haste-dil ze-pörsiş-i cānem tabīb hem.³
- 4) Ey kāfir ez-berāy-ı Hudā zülf ü ruh nümāy
Tā büt perestem ü sanem ü ber-salīb hem.⁴
- 5) Dāred Selīmī ez-sūhanet ‘āşıkī revāc
Ey tütī-i cinān vefā-yı ‘andelīb hem.⁵

152

- 1) Leşker ez-taht-ı Sitānbül süy-ı İrān tāhtem
Sūrh-ı ser-rā gark hūn-ı melāmet sāhtem.¹
- 2) Şod gulām-ı himmetem ez-cān ü dil Vāli-i Mısr
Tā livā-yı Hüsrevī ez-noh felek efrāhtem.²
- 3) Kerd ez-mülk-i ‘ırāk ĩn-müjde-i āheng Hicāz
Çeng-i nusret-rā çü der-bezm-i tarab be-nüvāhtem.³
- 4) Māverāü‘n-nehr ez-tīg şode gark āb-ı hūn
Çeşm-i düşmen-rā çü kuhl-ı İsfahānī sāhtem.⁴
- 5) Āb-ı āmū ez-ser-i her mürdān şod hasm-rā
Şod ‘arak-rīz ez-teb-i gam çün nazar endāhtem.⁵

² 2). Düşmanın yüzlerce cevrini ve rakiblerin ayıplmasını daha ne zamana kadar çekeceğim? Keşke ayrılık beni ağlata ağlata öldürseydi

³ 3) Helak olmuş benim gibi bir hastanın halini hatırını soran tabib bile benim halimden hasta oldu.

⁴ 4) Ey kâfir! Allah rızası için saçını ve yanağını göster. Göster de puta, saneme ve haça tapayım.

⁵ 5) Ey Cennetlerin papağanı ve vefa bülbülü olan Selimi! Âşıklık senin şiirlerinle revac bulmuştur.

¹ 1) İstanbul tahtından İnan tarafına askerlerimle hücum ettim. Kızılbaşları melamet kanıyla boğdum. (Sü. 1’de 24a 83. Gazel)

² 2). Padişahlık sancağını dokuz felekden yükseğe asınca Mısır Vali’si can-ı gönülden benim himayemin kölesi oldu

³ 3) Yardım çengini şenlik meclisinde çalmaya başlayınca bu müjde Irak mülkünden Hicaz’a kadar ulaştı.

⁴ 4) Maverainnehr kılıcımla kan gölüne döndü. O kanı da düşmanların gözüne İsfahan sürmesi gibi sürdüm.(N. F: İsfahan ber-dāhtem/ İsfahānī sāhtem)

⁵ 5) Düşmana bir nazar edince düşmanlarım nazarımın hararetinden tıpkı Ab-ı Amū (Amu-derya, Ceyhun Nehri) gibi terler akıttılar.

6) Şāh-ı Hind ez-leşker-i ferzāneem şod pīl-māt
Ber-besāt-ı mülk çün satrañç-ı devlet bāhtem.⁶

7) Ey Selīmī şod be-nāmem sikke-i mülk-i cihān
Tā çü zer der-pūte-i mihr-i vefā be-güdāhtem.⁷

153

1) Men ki çonīn be-zindegī keşem ez-tō sad sitem
Müşkil eger be-merg hem bār-ı zahm ez-īn elem.¹

2) Hāh cefā ziyāde kon hāh vefā me-rā yek- İst.
Z‘ān ki ne-māned der-dilem fikr ü hayāl biş ü kem.²

3) Münfe‘alem me-küş me-kon lütf ki ān hem ez-cefā-set
Nīst me-rā çü hıdmetī nezd-i tō lāyık kerem.³

4) Şādem eger be-sālhā mihr ne-bīnem ez-tō līk
Behr-i Hudā ki kem me-kon hışm ü ‘itāb dem-be-dem.⁴

5) Her dem ü bār hicr eger be-sırr her kadem be-reft
Geşt ‘alāmet-i belā küşte-i ‘aşk-rā elem.⁵

6) Nīst ze-künc-i hasretem kes sūy-ı vasl reh-nümün
Ey kes be-yeksān-ı tō hōd rāh dehem sūy-ı adem.⁶

⁶ 6) Hind şahı benim bilgili askerimin karşısında fil-mat oldu. Mülkleri santrañçtaki gibi ele geçirdim.

⁷ 7) Ey Selimi! Altını, vefa güneşinin potasında erittiğimden beri cihan mülkünün sikkesi benim adıma basılmaktadır.

¹ 1) Yaşayan ben, senin yüzlerce siteminden öldüm. Bu elemden gelen yaranın yükü ölüme bile fazla geldi.

² 2) İster cefa et istersen de vefa göster benim için ikisi de birdir. Çünkü gönlümde düşünce ve hayal olarak neredeyse hiçbir şey kalmadı.

³ 3) Lütuf gösterip de cefan ile beni öldürmedin, beni senin hizmetine layık görmedin. Bundan dolayı üzüntü içindeyim.

⁴ 4) Yıllarca senden bir sevgi görmedim ama bu benim için üzüntü sebebi değildir. Ben yine de mutluyum. Allah rızası için gazabını ve ayıplamanı bir an olsun azaltma.

⁵ 5) Eğer ayrılık sırta kadem bassaydı, onun bela işareti aşkın öldürdüklerinde elem olarak zuhur ederdi.

⁶ 6) Hasret köşemden kavuşma tarafına giden yolu gösterecek hiçbir klavuz yoktur. Ey insanoğlu! Madem kavuşma tarafına gidemiyoruz biz de yolumuzu kendimiz çizelim ve yokluk tarafına gidelim.

7) Şu‘le-i âteş-i gamet sūht Selīm-rā çü dil

Sāht ze-magz-ı üstühān merhem-ı zahmha-yı gam.⁷

154

1) Çonīn k‘ez dūrī ān serv-i sīm endām mī-kāhem

Semūm-ı hicr sūzed ‘ākıbet mānende-i kāhem.¹

2) Me-deh yādem ze-nāz-ı ō ki hūnī nīst der-çeşmem

Za‘īfem harf-i ō gam gū ne-mānde tākāt ü āhem.²

3) Şebem ez-rūz-ı mātem bed-ter ü rūz-ı şeb ez-hicrān

Be-dīn tāli‘çi sūd ez-pertev-i hurşīd bā-māhem.³

4) Sabā saf beste ez-gerū reheş şāhān der-küşti

Me-rā bā-hōd be-ber āhir ne-men hem hāk-i dergāhem.⁴

57b

5) Me-rā tā taht-ı derd ez-‘aşk-ı meh-rūyān müsellim şod

Nümāyed mār ü akreb nakşhā-yı mesned ü cāhem.⁵

6) Be-her dem hāhem īsār reheş sad cān konem līkin

Ne-dārem kudret-i hıdmet be-dān nev‘ī ki mī-hāhem.⁶

7) Ne-ān derd-set derd-i men ki bāşed kābil-i dermān

Be-lütf-ı hōd meger z‘īn derd-i dilber hamdülillah.⁷

⁷ 7) Senin gamının ateşinin kıvılcımı Selim’i tıpkı gönlü yaktığı gibi yaktı ve gam yaralarının merhemini de (Selim’in) kemiklerinin iliği yaptı.

¹ 1) O servi boylu, gümüş (bedenli) sevgiliden ayrılmak beni yedi bitirdi. Saman gibi kalmış (vücudumu da) ayrılığın zehri yaktı, (kül etti).

² 2) Onun nazını yâdına getirme, çünkü gözlerimde (akacak) kan kalmadı. Gamımı ve ahımı dile getirecek takatim kalmadı, o kadar zayıfım.

³ 3) Gecem matem gününden beter, gece de ayrılıktan beter. (Hal böyle iken) güneşin ışıklarından benim ayım doğsa ne olur?

⁴ 4) Saba yeli, onun yolunda esaretten ölen şahları sıraya dizdi. Bizi de kapımızın toprağında sonraya erteledi.

⁵ 5) Ay yüzlülerin aşkından emin olup da derd tahtına (oturana) kadar bizim mevkimizi ve makamımızı yılan ve akreb gösterdi.

⁶ 6) Senin yoluna yüz canı feda ederim ancak bu isteğimi yerine getirebilecek hizmet kuvveti bende yok.

⁷ 7) Benim derdim derd değildir. Çünkü dilberin derdi benim için derman vesilesidir. Bunun için Allah’a hamdolsun.

8) Çü Ferhād ey Selīmī Hüsrev-i şāhenşeh-i ‘aşkem

Ne-dārem meyl şāhī bende-i ‘aşk-ı şehensāhem.⁸

155

1) Ez-hayālet dāde-i pür-hün ki rüşen sāhtem

Der-miyān-ı merdümān be-cāyeş mu‘ayyen sāhtem.¹

2) Sad güneh kerdem tā küştī be-tīg-i kīn me-rā

Der-reh-i ‘aşket fenā-yı hōd-rā be-dīn-i fen sāhtem.²

3) Çeşme çeşme geşt pīrāhen me-rā hemçün zerre

Bes ki ez-tīr-i tōeş sad pāre revzen sāhtem.³

4) Z‘āteş-i derd dil-i men şod çü külhān der-demī

Bī-gül rüyet be-her gülşen ki mesken sāhtem.⁴

5) Ey Selīmī nīst ‘ālem lāyık-ı sultān-ı ‘aşk

Ez-zarūret men der-īn vīrāne külhān sāhtem.⁵

156

1) Çi rüzī buved ey yārān k‘ez ān bed-hū cefā dīdem

Pey yek dīden ō deh der-īn ‘ālem-i çihā dīdem.¹

2) Ne-dīdem hīş-rā ez-ān dem ki dīdem mihr-i rüyeş-rā

Men-i bed tāli‘ ān meh-pāre-rā yārab kücā dīdem.²

⁸ 8) Ey Selimi! Ben aşk şahlarının şahının padişahıyım. Dünya şahlığına meyl etmem. Çünkü ben şahların şahının aşkına köle oldum (ve mana şahlıhına eriştim).

¹ 1) Senin hayalinle gözlerimi parlak eyledim. Böylece halk arasında seni diğerlerinden ayırt edebildim. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Aşk yolunda benliği yok etme ilmini kendime din yaptım (bu ilmin gücüne inandım). Bundan dolayı da kin kılıcın beni öldürsün diye yüzlerce günah işledim.

³ 3) Senin oklarından vücudumda tıpkı gömleğin ilmekleri gibi parça parça pencereler açıldı.

⁴ 4) Senin yüzün gibi bir gülün olmadığı hangi gül bahçesinde mesken tuttuysam orada gönlüm derd ateşinden külhana döndü.

⁵ 5) Ey Selimi! (Bu) âlem aşk sultanına layık değildir (bunu biliyorum). Ama ben zarureten bu vīranede (âlemde) külhān yaptım.

¹ 1) O bir bakışına denk olarak dört gördüğüm kötü huyludan cefa çektiğim gün ne gündü öyle? (Bu gazel Sü. 1’de yok.)

² 2) Yüzünün güneşini gördüğümden beri o sevgiliyi görmedim. Yarabbi! Benim gibi kötü talihli birisi o ay parçasını bir daha nerede görsün?

3) Hemîşe coz cefâ z'ân seng-dil lütfî ne-mî-hâhem

Ki efzûn kerd dem-i künc-i gameş her geh cefâ dîdem.³

4) Me-ber ez-men hased dîger rakîb ò hemçü düşmen şod

Be-cây kes be-diger gürûh buvedem ez-Hudâ dîdem.⁴

58a

5) Bes ez-mâhî ki dîdem süyeş ez-bî-tâkatî dil

Ze-men der-tâb şod zülfeş peşimânem çerâ dîdem.⁵

6) Ze-Hak cüyem belâ vü mihnet-i Ferhâd hem dâyîm

Çi ger der-‘aşk bâzî pîş ez-Mecnûn belâ dîdem.⁶

7) Be-gayr ez-merg kû mî-hâhed ez-hicrem rehâned bâz

Selîmî düşmen-i cân buved bâ-men her gedâ dîdem.⁷

157

1) Mâh-ı men geh be-vefâ geh be-cefâ mî-küşedem

Çi vefâyî çi cefâyî çi belâ mî-küşedem.¹

2) Dâd-ı feryâd ze-hüsni ki çü bînem süyeş

Hat cüdâ zülf cüdâ gamze cüdâ mî-küşedem.²

3) Güyed ez-katl-i men zâr sühan pîş-rakîb

Âh ân kâfir-i bî-rahm kücâ mî-küşedem.³

³ 3) O taş gönüllü sevgiliden daima cefa istiyorum. Çünkü ondan cefa gördüğüm her an, bana gam köşesinde zaman geçirmek için daha fazla fırsat veriyor.

⁴ 4) Birisi bana kötülük yaparsa onun Allah'tan geldiğini düşünürüm. Rakiplerim zaten bana düşman (bu Allah'tan gelen bir rahmettir) ama sen bana düşman olma.

⁵ 5) Çok defalar o ay gibi sevgilinin tarafına baktım ve onun bana karşı isteksiz olduğunu gördüm. Ama gönül benden kuvvet buldu ve tekrar onun saçlarına bakma cesareti gösterdi, keşke bu cesareti göstermeseydi de o tarafa nazar etmeseydi.

⁶ 6) Her ne kadar aşk oyununda Mecnun'dan daha fazla bela görsem de Ferhad'ın mihnet ve belasını Allah'tan her daim arzu ediyorum.

⁷ 7) Selimi! O, benim; köyünde ölmemden ziyade oradan ayrı kalmamı arzuluyor. Orda (o köyde) bulunan her kul benim can düşmanımdır.

¹ 1) Benim ay gibi güzel sevgilim beni bazen cefasıyla bazen de vefasıyla öldürüyor. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) O güzelin tarafına bakınca onun hattı bir taraftan, saçı bir taraftan, gamzesi de diğer taraftan beni öldürdü. Feryadım işte bundandır.

³ 3) O (sevgili), rakibin önünde benim katlimden söz açtı. Ey acımasız kâfir! Beni nerede öldürüyorsun?

- 4) Ger konem behr-i Hudā pīş keşed hançer-i kīn
Meger ān seng-dil ez-behr-i Hudā mī-küşedem.⁴
- 5) Küşedem gerçi be-sad zulm ez-ān pākī nīst
Vāy ez-īn gam ki ne-dānem ki çerā mī-küşedem.
- 6) Rūy be-nümāyed ü an geh zenedem tīg-i sitem
Ya'nī er merhamet ü rūy-ı vefā mī-küşedem.⁶
- 7) Geh gam ü gussa ü geh mihnet ü endūh-ı firāk
Ey Selīmī be-reh-i 'aşk çihā mī-küşedem.⁷

158

- 1) Kerdīm Hudā be-her to 'ömr ü dil ü dīn hem
Ger 'ömr buved belki be-bīn be-ez-īn hem.²⁶
- 2) Üftāde be-hāk-i ser-i kūy-ı tō ne-dārīm
Billah ser-i bāg-ı İrem ü hold ber-īn hem.²
- 3) Tā key ruhet ez-āyīne bīnī vü kon nāz
Ey māh niyāz-ı men bedr-rūz be-bīn hem.³

58b

- 4) Ger bā-men-i rüsvā şode hergiz ne-neşīde
Ber-ragm-ı men āhir be-rakībān me-nişīn hem.⁴
- 5) Hicrān-ı tō bes nīst ger beste be-katlem
K'ez her tarafem hest belāyī be-kemīn hem.⁵

⁴ 4) Meğer o taş gönüllü beni Allah rızası için öldürüyormuş. Ben de Allah rızası için onun çektiği kin hançerine canımı versen buna şaşılmaz.

⁶ 6) O sevgili yüzünü gösterdiği anda sitem kılıcına belki vefa yüzünü gösterirde beni öldürür diye boynumu uzattım.

⁷ 7) Ey Selimi! Bazen gam bazen keder bazen de ayrılık acısı... Bunun gibi daha niceleri aşk yolunda beni öldürüyor.

²⁶ 1) Seni ömrümüz, dinimiz yaptık ve öyle bildik. Eğer ömrümüz olsaydı bunların her birini yapardık.

² 2) Vallahi! Senin köyünün başındaki toprağa düşersek İrem Bağı'na ve ebedi Cennet'e ihtiyacımız olmaz.

³ 3) Ey ay gibi güzel sevgili! Benim niyazımı uğursuzluk sayıp da ne zamana kadar naz ederek yanağını aynadan göstereceksin?

⁴ 4) Rüsva olmuş benimle hiçbir zaman hasbihal etmedin. (Bunu kabul ediyorum) bari rakiplerle hem-hal olma.

⁵ 5) Her ne kadar etrafım beni katletmek isteyen bela tuzaklarıyla çevrili olsa da bu bela tuzakları senin ayrılığın kadar can yakıcı değildir.

6) Goftī ki be-bālā ciger ez-dīde-i Selīmī

Sāzīm berāy ki tō gūyī be-çonīn hem.⁶

159

1) Bāz çün bülbül ze-gül-zārī cüdā üftādeem

Dād dil v‘ez kūy-ı dildārī cüdā üftādem.¹

2) Sabr kon tā subh ey gam der-şeb-i hicrem me-küş

Z‘ān ki ez-hurşīd-ruhsārī cüdā üftādeem.²

3) Zār mī-nāled dilem ber-yād-ı zülf ü rüy-ı ō

K‘ez meh-i hōd der-şeb-tārī cüdā üftādeem.³

4) Ey ki mī-pörsīd ahvāl-i men ez-hicrān-ı dōst

Īn-kadar dānem ki ez-yārī cüdā üftādeem.⁴

5) Ey Selīm ānhā ki ‘aybem mī-konend āgeh nīned

K‘ez çenān yārī be-nāçārī cüdā üftādeem.⁵

160

1) Dāg tā çend be-cān ü ciger-i hīş nehem

Āh kū sabr ki destī be-dil-i rīş nehem.¹

2) Īn-çi hāl-set ki pīş-i hōdem mī-hāned

Ne-tüvānem ki be-sūyeş kademī pīş nehem.²

⁶ 6) Selimi'nin ciğerinin kanı gözden fişkıyor demişsin. Senin sözünü tasdik ediyorum.

¹ 1) Yine bülbül gibi sevgilinin gülbahçesinden ayrı düştüm. Gönül verdim ve gönül alan sevgilinin köyünden ayrı düştüm. (Sü. 1'de 24a 82. Gazelde) (N. F: Dad/ Dade)

² 2) Ey gam! Ayrılık gecemde beni öldürme, sabaha kadar sabret. Çünkü ben o güneş yanaklı sevgiliden ayrı düştüm (biraz sabredip de beni öldürmezsen ayrılık gecemin sonunda o güneş yeniden doğacak). (N. F: şebr-i hicrem/ Şeb-i tārem)

³ 3) Gönlüm, karanlık bir gecede o ay gibi yüzlü sevgiliden ayrı düştüğü için onun saçını yâdına getirerek feryad ediyor.

⁴ 4) Ey dostun ayrılığından dolayı içinde bulunduğum hali soranlar! (Size verecek cevabım şudur): Benim tek bildiğim bir yardan ayrı düştüğümdür.

⁵ 5) Ey Selim! Beni sevgiliden ayrı düştüğüm için ayıplayanlar ne kadar çaresiz olduğumu, sevgiliden ayrı düşmekten başka elimden bir şey gelmediğini bilmiyorlar.

¹ 1) Daha ne zamanda kadar canımda ve ciğerimde yaralar açacağım? Ah! O yaralı gönlüme el uzatacak (yardım edecek) sabır nerede (bende o sabır kalmadı). (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) O beni huzuruna çağırıyor, ama ben onun tarafına bir adım dahi atmaya güç yetiremiyorum. Bu nasıl bir haldir?

- 3) Nāzik ān pāy ü me-rā çehre pür ez-hār-ı derün
Rüy ber-pāş çegüne men-i derviş nehem.³
- 4) Baht kû tā be-güzārend ki yek şeb tā rüz
Ser be-pāy-i seg-i ān kāfir bed-kīş nehem.⁴
- 5) Ey Selīmī men ü cām-ı mey ü didār-ı habīb

59a

Dil çi ber-Cennet ü ber Kevser ü Tübīş nehem.⁵

161

- 1) Rüy çü māh -ı ō-rā ger āfitāb güyem
An zülf-i kīne cū-rā evvel nikāb güyem.²⁷
- 2) Goftī ki terk-i men kon yā bā-rakīb mī-nişīn
Cānā çonīn sūhan-rā çün men cevāb güyem.²⁸
- 3) Ez-nām-ı çarh eger çī der-‘aşk ār dārem
Her kemterīn seget-rā ‘ālī-cenāb güyem.³
- 4) Nī ber-der-cefāyī bā-men ne-ber reh-i mihr
Höd gū ki pīş-i rüyet harf ez-çī bāb güyem.⁴
- 5) Hüşyārem ey Selīmī ez-men sūhan be-yāyed
Bā-ān perī meger harf-i mest ü harāb güyem.⁵

³ 3) Onun ayağı çok nazik, benim çehrem ise içimdeki hakirliğin yansımalarıyla dolu. Hal böyle iken bu derviş nasıl onun ayağına yüz sürsün?

⁴ 4) Başımı onun köpeklerinin ayağının altına koymuş bir şekilde bekliyorum. Bu hal daha ne kadar devam edecek, kara bahtım ne zaman sabaha ulaşacak?

⁵ 5) Ey Selimi! Ben şarab kadehiyle ve sevgilinin yüzü ile bir arada bulunduktan sonra ne diye gönle Cennet, Kevser ve Tuba ağacının arzusunu koyayım?

²⁷ 1) Onun ay gibi yüzüne eğer güneş diyecek olursam ilk önce o kin arayan saçlarına örtü demeliyim. (Sü. 1’de 23b 83. Gazelde)

²⁸ 2) Ey can! Beni terk ettiğini ve rakiple arkadaş olduğunu söyledin. Ben bu söze nasıl bir cevap vereyim. (Bu durum karşısında söyleyecek sözüm yoktur). (N. F: Kon/ GİR)

³ 3) Eğer kader yüzünden aşktan utanırsam her değersiz köpeğini baş tacı edeyim.

⁴ 4) Ne bana sevgi gösteriyorsun ne de bir cefa ediyorsun. Kendin söyle! (Bu karasız halinden kurtulman için) yüzünün kitabından hangi bölümü okuyayım?

⁵ 5) Ey Selimi! Meğer o sevgiliyle harablığın ve sarhoşluğun sözünü etmek gerekiyormuş. Sevgili ile harablık ve sarhoşluk muhabbetini yaptıktan sonra aklım başıma geldi.

162

1) Bāz her yād-ı kesī girye-künān şod çeşmem

Hicr-i ān nev‘ ki mī-hāst çenān şod çeşmem.²⁹

2) Za‘ferānī varakī ruk‘e-i cānān çü resīd

Bes ki ber-dīde nihādem yerekān şod çeşmem.³⁰

3) Tā be-rūeş ne-konem tīz nazar rūz-ı visāl

Şerm kerd ez-höd ü der-perde nihān şod çeşmem.³

4) Nīst bī-hār-gül vasl-ı bütān der-‘ālem

Pür gül ü ableh-i dervāzān şod çeşmem.⁴

5) Dilem ez-āteş-i sevdā-yı bütān geşt kebāb

Der-siyeh-kār gām-ı māvheşān şod çeşmem.⁵

6) Ey Selīmī dil nezzāre-i ān hūr-likā

Der-nazar ‘aynek-i çeşm dil ü cān şod çeşmem.⁶

163

1) Ne-mī-hāhem ki hemçün sāye-ten der-rāh-ı ō bāzem

Ki men ez-hāk-i pāy-ı dōst pehlū çün tehī sāzem.¹

²⁹ 1) Onun hatırası aklıma her geldiğinde gözlerimden gözyaşları dökülüyor. Zaten ayrılık da benim bu şekilde gözyaşı dökmemi istiyor. (Bu gazel Sü. 1’de 23a 80. Gazelde)

³⁰ 2) Sevgiliden bana zaferan renginde (sarı) bir mektub geldi. O mektupdan uzun bir süre gözümü alamadım, bundan dolayı da gözlerim sarılık hastası (birinin gözü gibi sapsarı) kesildi. (N.F: Ruk‘e-i cānān/Nāle-i cānān)

³ 3) Artık kavuşma gününe kadar onun yüzüne bir an dahi olsa bakamam. Çünkü gözlerim kendinden utandı ve ona perde indi. (Bu beyit Sü. 1’de yok)

⁴ 4) Âlemdeki put gibi güzellere kavuşmak dikensiz bir gül gibi (zahmetsiz) değildir. (İşte bu yüzden) benim gözlerim bahçe kapısındaki çiçek ve güllerle donandı. (N. F: Nīst bī-hār-gül vasl-ı bütān der-‘ālem/Nīst der-renk ü gül ü lāle īn-bāg-ı vefā) (Bu beyit Sü. 1’de 3. Beyitte)

⁵ 5) Gönülüm, put gibi güzellere sevdasından kebaba döndü. Gözlerim bu kabahatimden (gönülümün güzellere meyl etmesinden) dolayı ay yüzlülerin gamı gibi karalar bağladı. (N. F: ez-āteş-i sevdā-yı bütān/ Ez-mihnet ü endüh-ı bütān// Der-siyeh-kār/ Der-ser ü kār) (Bu beyit Sü. 1’de 4. Beyitte)

⁶ 6) Ey Selimi! Gönül o güneş yüzlüye nazar etmek istedi. Gönül ve can (o ay yüzlü sevgiliye bakabilmek için gözlerime gözlük oldu. (Bu beyit Sü. 1’de 5. Beyitte) (N.F: dil nezzāre-i ān/ Pey nezzāre-i ān// ‘aynek-i çeşm/ nefer-i çeşm)

¹ 1) Onun yolunda bir gölge olmak istemem, bilakis onun toprağından vücuda gelmek isterim.(Bu gazel Sü. 1’de yok)

- 2) Çü kerdem sırr-i ‘aşkeş fâş dârem bes gam-ı hicrân
Der-în gam kâş ân dilber ne-mî-şod ez-râzem.²
- 3) Gehî güyed sühan z‘ân zinde mânem verne her sâ‘ât
İşârethâ-yı ebrûyeş küşed ez-‘işve-i nâzem.³
- 4) Çü ‘avd ey Zühre-peyker çend süzem âteş-i ‘aşket
Çü çeng ez-mihr yek rûzî ze-rûy-ı lütf be-nüvâzem.⁴
- 5) Selîmî hâne-i dil-râ ze-gayr-ı döst hâlî kon
Ki hâhem halvet-i cân-râ be-derd-i döst perdâzem.⁵

164

- 1) Men ki ez-râh-ı gamet garka be-hûn âmedeem
Nazarî kon ki besî zâr u zebûn âmedeem.¹
- 2) Ân çenânem ze-firâk-ı tō za‘îf ü bîmâr
Ki meger ez-dehen-i teng birûn âmedeem.²
- 3) Me-konem ‘ayb eger ruh be-kef-i pât nehem
Ki besî, bî-dil ü bî-sabr ü sükûn âmedeem.³
- 4) İn menem mahv-ı ruhet yâ be-hayâl-îst ki bâz
Der-serâ perde-i vasl-ı tō derûn âmedeem.⁴

² 2) Ayrılığım gamı bana ağır geldi ve aşkın sırrını ortaya döktüm. Keşke o dilber benim sırrımdan haberdar olmasaydı.

³ 3) (Sevgili) benim canlı kaldığıma dair bazen söz söylüyor. O, işve ve nazıyla beni öldürmek istiyor ve bu yüzden de kaşlarıyla işaretler ediyor.

⁴ 4) Ey Zühre yıldızı gibi yüzü olan sevgili! Sen yüzünü benden çevirdiğin için aşkının ateşi beni yaktı, bu daha ne zamana kadar devam edecek? Bir gün dahi olsa çenge gösterdiğin gibi lütuf yüzünü bana gösterip de sevgiyle beni okşasaydın (ne olurdu?).

⁵ 5) Selimi! Gönül evini dosttan başkasıyla doldurmadı. Çünkü ben canın kavuşma (evini) dostun derdine göre tertib etmek istiyorum.

¹ 1) Senin gamının yolunda kanla boğuldum. Feryadım ve zelilliğim haddi aştı, artık bana bir nazar et. (Bu gazel Sü. 1’de 23b 81. Gazelde)

² 2) Senin ayrılığın beni sürâhinin ağzından çıkacak kadar zayıf ve hasta (bir deri bir kemik) eyledi.

³ 3) Yüzümü ayağının altına sürersem beni ayıplama. Çünkü ben kendimden geçtim, artık sabr edemiyorum.

⁴ 4) Ya senin yanağın beni mahvedip kendimden geçirdi, ya da ben senin kavuşma perdeni kaldırıp da sarayına girmişim gibi bir hayal içindeyim.

5) Geşteem bî-fem ebrû-yı tō Mecnûn Selîm

Z‘ân ki buvedem beter eknûn be-cünün âmedeem.⁵

165.DER-HARFÜ‘N-NÛN

1) Nigâhî kon be-dîn miskîn hadîsî gû güher be-şiken

Ez-ân lebhâ-yı şîrîn yek tebessüm kon şeker be-şiken.¹

2) Me-keş zârem be-din bî-ittifâkî ke‘z tō lâyıık nîst

Hemîşe der-dil-i mecrûh-ı men tîr-i nazar be-şiken²

3) Nazar ber-rüyet efgemdem ze-pîşem mî-şodî çün ‘ömr

Ki goft âhir dil-i mâ-râ çonîn der-rehgüzâr be-şiken.³

60a

4) Ze-sünbül sâyebânî sâz ber-rüy-yı gül-i nesrîn

Be-müyî germî bâz er hurşîd ü kamer be-şiken.⁴

5) Ger ez-seng-în dilî hâhî şikest şîşe-i dilhâ

Dil-i zâr-ı me-râ her çend mî-hâhî beter be-şiken.⁵

6) Ze-sîne derd-i ô-râ âh mî-hâhed birün âred

Berây ey cân ü peykân-ı gameş-râ der-ciğer be-şiken.⁶

7) Ger ey çarh-ı felek cüyed murâdî coz gam-ı ân mâh

Selîmî-râ be-seng çün Ferhâd ser be-şiken.⁷

⁵ 5)Kaşlarının kavisi beni suskun bir Mecnun'a döndürdü, bu yüzden de (ağzımı açıp iki kelam edemiyorum), artık delirme noktasına geldim. (N. F: Bî-fem/Bî-ham// Mecnûn Selîm/ Mecnûn çü Selîm)

¹ 1) Bu miskine bir bakış at, gevheri kır da (ağzını aç da) bir söz söyle. Şekeri kır da o şirin ağzından tebessüm saçılınsın. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Benim inlememi duyp da bana merhamet etme, bu sana yakışmaz. Nazar okunu yaralı gönlüme at.

³ 3) Benim önümden tıpkı ömrüm gibi gelip geçtin, ben de senin yüzüne nazar ettim. Sonunda (önümüzden geçerken de) bir sözün ile gönlümüzü kırdın.

⁴ 4) ve güneş ışığı saçına hararet verdiği için gül yüzüne sünbül saçlarını gölge kıldın.

⁵ 5) Eğer sen taş kalbinle gönüllerin şişesini kırmak istersen (ben de sana şunu derim): Benim feryad eden gönlümü daha ne kadar beter kırmak isteyeceksin?

⁶ 6) Canım onun derdini sinemden ah ederek atmak istiyor. Ey can! Bırak da onun gamının oku ciğerde kırılınsın ve orada kalsın.

⁷ 7) Ey feleğin talihi! Eğer o ay gibi sevgilinin gamından başka bir arzu talep ederse, Selimi'yi tıpkı Ferhad gibi dağlara taşlara vur.

166

1) Pinhān me-şev ze-çeşm-i men ey sīm-ber çonīn

Āhir me-rān çü eşk me-rā ez-nazar çonīn.¹

2) Ber-āb-ı çeşm-i men ne-konī rahm ü be-güzerī

Āhir ki goft k‘ez ber-mā mī-güzer çonīn.²

3) Ey bād güfte-i geh perīşān sünbüleş

Dīger be-ehl-i derd me-yāver haber çonīn.³

4) Bā-māh çāre deh çı konem nisbet ruhet

Z‘ān rev ki sāl ü māh ne-bāşed kamer çonīn.⁴

5) Āvāre geşteim ze-kūy-ı tō der-be-der

Yārab be-merg ne-bīnend sefer çonīn.⁵

6) Vey küşte-īm be-nāz ü künūn hışm mī-kon

Yek rüz ān çenānī ü rüz-ı dīger çonīn.⁶

7) Her rüz sūrh pōşī vü men hūn konem ciger

Tā çend galatem ez-tō be-hūn-ı ciger çonīn.⁷

8) Kerdī hayāl-i hāk-reh ü sūyem āmedī

Tō had kücā be-pīş-i men āyī meger çonīn.⁸

¹ 1) Ey gümüş bedenli! Benim gözümden böylece uzaklaşma. Sonunda da tıpkı (akan) gözyaşım gibi beni nazarından düşürme.(Bu gazel Sü. 1’de 24b 85. Gazelde)

² 2) Akan gözyaşımına acımıyor ve öylece geçip gidiyorsun. Bunun hesabını daha sonra nasıl vereksin?

³ 3) Ey rüzgâr! Zamanın şarkısı onun sünbül gibi saçlarının perişanlığını bize (getirdi). Derd ehline bir daha böyle bir haber getirme. (N. F: Perīşān/ Perīşān-īst)

⁴ 4) Senin yanağını ay ile nasıl mukayese ederim, buna bir hal çare bul. Çünkü kamer, ay ve yıl yerinde durmaz akar gider (ama senin güzelliğin nihayet bulmaz).

⁵ 5) Yarab! Sevgilinin köyünden uzaklaşıp da kapı kapı avare bir şekilde dolananlar ölümden bile böyle bir sefer eylemediler. (Ölüm bile onlara bu derece acı gelmedi) (Bu beyit Sü. 1’de yok)

⁶ 6) Bizi nazımla öldürdün, şimdi de bize hiddetleniyorsun, yazık! Bir günün öyle, diğer günün böyle. (Sü. 1’de 5. Beyitte) (N. F: Mī-kon/ Mī-konī)

⁷ 7) Her gün kırmızılar giyiyor ve ciğerimi kanla dolduruyorsun. Ciğerimin bu şekilde kan ile dolmasına yol açacak ne hata ettim? (Sü. 1’de 6. Beyitte)

⁸ 8) Yolunun toprağını hayalime getirince bana gelmişsin (zannediyorsun). Bana gelmiş gibi (görünmeye) ne zaman bir sınır çizeceksin? (Sü. 1’de yok)

9) Yār ez-tō ey Selīm ne-dāred cefā dırīg

‘Āşık ne-dīde-est kesī mu‘teber çonīn.⁹

60b

167

1) Be-her kücā hattī ez-ehl-i ‘aşk dīdem men

Bahāne yāftem v‘āhhā keşīdem men.¹

2) Dilem ne-kerd çü Mecnūn gam-ı to-rā rüsvā

Eger çi der-pey-i dil pīş-i ez-ō devīdem men.²

3) Nīm be-hōd men bī-āb rev ü ger ne-gehī

Be-pāy būs-ı segān-ı tō mī-resīdem men.³

4) Kesī ki rāz-ı tō bā-kes ne-goft ü berd be-hāk

Çerāg merkād-ı pür-nūr ān şehīdem men.⁴

5) Ne-hāstem ki konem bā-kes ez-tō goft ü şonīd

Diger ne-ta‘ne-i aġyār hem şonīdem men.⁵

6) Hōş ān zemān ki tō çün şem‘ ber-serem būdī

V‘ez infi‘āl çü pervāne mī-tapīdem men.⁶

7) Kerem be-pīş-i tō yek zerre i‘tibār-ı bedī

Gehī ze-maşrık fikr-i tō mī-demīdem men.⁷

⁹ 9) Ey Selimi! Sevgili sana cefasını göstermiyor. Âşık böyle bir şerefe nail olamıyor yazık! (Sü. 1’de 8. Beyitte)

¹ 1) Ben her nerede aşk ehlinden bir yazı (şiir) gördüysem onu bahane edip ah çektim. (Sü. 1’de 25a 86. Gazelde)

² 2) Ben gerçekten aşk için Mecnun’dan daha fazla çaba sarfettim. Ama gönlüm senin gamını Mecnun gibi (açığa çıkarıp da) rüsva etmedi.

³ 3) Yüzsüzlük edip de zamansız bir şekilde senin köpeklerinin ayaklarını öpmeye gelirim (şunu bil): Ben kendimde değilim.

⁴ 4) Senin sırlarını kimseye söylemeyen ve mezara götüren bir kimsenin nurlarla dolu mezarının mumu olan şehid benim.

⁵ 5) Ben senden başkasıyla hasbihal etmek istemiyorken nasıl olur da aġyārın ayıplamasını işitmek isterim. (Bu beyit Sü. 1’de yok)

⁶ 6) Senin başımda mum gibi olduğun zaman ne hoş bir zamandı. Vücudumda meydana getirdiğin bu tesir şimdi bile beni pervane gibi çırpındırıyor. (Sü. 1’de yok)

⁷ 7) Senin fikrin bana doğudan (güneş gibi) doğuyor (bana umut veriyor ama), senin nezdinde bir zerre de olsa itibarım yok. (Sü. 1’de 5. Beyitte)

8) Ba'îd gofte ey meh ki be-hışmet būsī

Ümîd-vār bud ān va'de-i ba'îdem men.⁸

9) Selîm-rā ne-ümîd ez-höd-set ü nî ez-yār

Çi nā-murād-ı fakîrî çî nā-ümîdem men.⁹

168

1) Ze-hasret sūht dūr ez-yār îñ-cân-figâr-ı men

Me-bādā hîç kes-rā bî-vefâ yârî çü yâr-i men.¹

2) Be-müjgân her zemân hâhem ki rüyem âsitâneş-rā

Velî ber-hâr-ı hicrân-set râh-ı reh-güzâr-ı men.²

3) Meger ger zulm-i devrân rüzigâr ü rüz-ı mâ bed şod

Ki sad neng-est devrân-rā ze-ruz-ı rüzigâr-ı men.³

4) Eger düşmen şevêd âgeh ze-ahvâl-i men-i Mecnûn

Be-gîrend-rā rüz er ez-rahm -ı dil ber-hâl-i zâr-ı men.⁴

5) Çegüne tâkat ârem der-firāk-ı yâr höd yârân

Ki der-kâr-ı gameş şod cümle ârâm ü karâr-ı men.⁵

61a

6) Be-bād nîstî deh ey semûm-ı hicr hâkem-rā

Me-bādā dâmen-i ān serv-rā gîred gubâr-ı men.⁶

⁸ 8) Seni bayramda hışm ile öpeceğim dedin, o bayramın geleceğinden ümitvarım.(Sü. 1'de 6. Beyitte)

⁹ 9) Selimi'nin ne kendisinden ne de yardan bir ümidi vardır. Ben ne maksadına ulaşamamış bir fakirim ne de ümitsizim. (Sü. 1'de 7. Beyitte)

¹ 1) Yârimden uzak kalmak bu yaralı canımı yaktı. Hiç kimsenin yâri benim yârim gibi vefasız olmasın. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Yüzümü senin kirpiğine paspas etmek isterim. Ancak benim geçeceğim yol senin ayrılık dikeninin üzerindedir.

³ 3) Devranın zulmü bizim zamanımızı mahvetmiş görünse de onun hali bizim zamanımızdan daha beterdir.

⁴ 4) Eğer düşman, benim Mecnun olmuş halimden Eger haberdar olsaydı benim feryat eden halime acır ve gözyaşı dökerdi.

⁵ 5) Ben kendi yârimin ayrılığına takat getiremezken sevgililer onun gamını iş edindi ve ben de karar kıldılar, bunlarla nasıl baş edeyim?

⁶ 6) Ey ayrılığın Samyeli! Toprağımı rüzgâra verip de o servinin eteğini benim tozumla bulaştırma.

7) Bes ez-mergem be-cāy zikr ü tekbīr-i fenā ‘uşşāk

Heme ders-i vefā hānend ez-levh-i mezār-ı men.⁷

8) Ne-dārem gayr çāre kenden ze-derd-i ‘āşıkī kārī

Be-lütf īn-kār-rā yek-bār key ey kerd-kār-ı men.⁸

9) Selīmī gerçi dīdem bes murād ez-‘aşk-ı pinhānī

Sezā-yı ān ‘aceb yek-pāre kerdī der-kenār-ı men.⁹

169

1) Bī-tōem bī-hānumānem bī-karārem rahm kon

Mürdem ez-behr-i Hudā ber-hāl-i zārem rahm kon.¹

2) Bī-kes ü mazlūm ü miskīn ü yetīm-i nā-murād

Haber-i tō der-‘ālem kesī dīger ne-dārem rahm kon.²

3) Hār-ı zār-ı gam şode cānem ze-nāvekhā-yı hicr

Lütf fermā ber-dil ü cānem figārem rahm kon.³

4) Şerm mī-dārem ze-bes bī-āb-rüyihā-yı hīş

Ber-men hayrān ki ez-höd şermsārem rahm kon.⁴

5) Tā be-mālem rüy ber-pāy-ı seget ma‘nī me-şev

Āhir ez-rāh-ı tō yek meştī gubārem rahm kon.⁵

⁷ 7) Vefa dersini benim mezarımdan okuyan âşıkların yokluk zikrine ve virdine ihtiyacı yoktur, onlara benim ölümüm (ibret almak için) kâfidir.

⁸ 8) Yarabbi! Âşıklık derdinden kurtulmaktan başka bir çıkış yolum kalmadı. Senin lütfün bana ne zaman ulaşacak?

⁹ 9) Selimi! Sırların aşkından gerçi pek çok murad elde ettin. Ama (o sır ayan olup da) tek parça halinde benim yanımda olsaydı ne olurdu?

¹ 1) Yerimden yurdumdan oldum, hiçbir yerde huzurum kalmadı, sensiz kaldım bana acı. Öldüm, Allah rızası için bu feryad eden halime merhamet et. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin haberini bir kişiden dahi almadım, bu yüzden kimsesiz, miskin, mazlum ve arzusuna kavuşamamış bir yetim haline geldim. Bana merhamet et, halime acı.

³ 3) Senin ayrılığının okuyla canım gam bahçesinin dikenleriyle doldu. Gönlüme ve canıma lütf göster de bu yaralarım acı.

⁴ 4) Yüzüsu dökmekten utanırım. Kendinden dahi utanacak hale gelen bu kendinden geçmişe merhamet eyle.

⁵ 5) Senin köpeğinin ayağına yüzümü sürmeme mani olma. (Bana mani olmazsan) sonunda senin yolunun toprağından elimde bir avuç kalır, bana merhamet et de (buna mücade kıl).

6) Ey ki mest-i hâb hüsnî ber-serîr-i dilber

Geh gehî ez-dîde-i şeb zinde dârem rahm kon.⁶

7) Çün koned ber-dârem ân meh ey Selîmî ez-cefâ

În-çenân be-güzâr yek dem pây dârem rahm kon.⁷

170

1) Zihî ruhet nemekîn ü leb ü dehân-ı şîrîn

Ze-lütf-ı her sühanet nâzik ü zebân-ı şîrîn.¹

2) Me-râ-set dîde ze-‘aşk-ı tō dem-be-dem giryân

Tō-râ-set leb be-şeker hande her zamân şîrîn.²

61b

3) Düm-i hırâm-set ez-cilve-i her kadem pür sihr

Ki süvârît ez-çâbukî ‘enân şîrîn.³

4) Çi bes latîfî vü ra‘nâ ki vakt-i rençeş hem

Nümâyedet kerre hışm ez-ebrüyân-ı şîrîn.⁴

5) Be-hâk-pây-ı şerîf-i tō ey şeh-i hübân

Ki hâk-pây-ı tōem hest hemçü cân-ı şîrîn.⁵

6) Ze-nâlehâ-yı Selîmî me-renc ‘ömr-i kesî

Buved ze-ehl-i cünün nâle vü figân-ı şîrîn.⁶

⁶ 6) Ey tahtında gözleri uykulu olan güzel! Zaman zaman da olsa senin gece gibi kara olan gözlerinden hayat buluyoruz, merhamet et de o gözleri (kapama).

⁷ 7) Ey Selîmî! O ay gibi sevgili cefa etmek için kapıma geldi. Ama öylece geçip gitti, o sevgili bana merhamet etsin de bir an dahi olsun benim yanımda kalsın.

¹ 1) Sen şirin ağzını ve dudağını tuzlu zannet. O şirin ağzından lütuf dolu nazik sözler saçılır. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin aşkıdan her an gözyaşı dökmek benim gözümün hakkıdır. Her an şeker gibi gülücükler saçmak senin şirin dudağının hakkıdır.

³ 3) Onun, dizgininden tutup da hızlıca sürdüğü (atının) her adımında dahi sihirler vardır.

⁴ 4) Vakit incitme vakti iken bunca hoşluk ve güzellik nedendir? Artık şirin kaşlarından bir kere de olsa hışm gösterme vaktidir.

⁵ 5) Ey güzellerin şahı! Senin şerefli ayağının toprağı olayım. Çünkü, ben böylesi şirin bir can için ayak toprağı olmayı isterim.

⁶ 6) Hiç kimse Selimi’nin inlemelerinden incinmesin. Çünkü delilik ehlinin feryad ve figanları da şirindir.

171

- 1) Ze-‘aşket kār-ı men cāyī resīd ey māh-ı sīmīn-ten
Ki dānestem be-vaslet mihr ü zerrī nīst hadd-i men.³¹
- 2) Tahammül mī-konem men ba‘d der-hicrān be-dān ümīd
Ki rüz-ı haşr bā-gird kıyāmet gīremet dāmen.²
- 3) Be-pākihā-yı ‘aşk-ı hōd me-rā hest i‘timād-ı ān
Ki der-mahşer konem ez-hāk-i rāhet çeşm-i cān rüşen.³
- 4) Ser ez-hāk-i lahid hāhem birün āverd Mecnūn-vār
Kefen sad çāk kerde be-her dāgem hemçü pirāhen.⁴
- 5) Be-her nev‘em ki dārī çün Selīmī ez-tō hōş hālem
Be-mürden hem şodem rāzī çi dārī pīş ez-īn ber-men.⁵

172

- 1) Ey kadd ü ruh-ı hūb-ı tō serv ü semen men
Hat hōş ü dil-cūy-ı tō bāğ ü çemen men.³²
- 2) Pūşem be-libās-ı dıger ez-çeşm be-dānīş
K‘ez gird rehet sāht sabā pirehen-i men.³³
- 3) Çün küşte-i ‘aşket şevem ez-hāk-ı rehet nīz
Hāhem ki būd ıtır-ı vefā be-kefen-i men.³⁴

³¹ 1) Ey gümüş tenli sevgili! Senin kavuşmana karşı gönülden bir muhabbet beslemek benim haddim değildir. Ama , (ne yapayım) aşkından halim yaman. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin ayrılığına hesap gününde eteğindeki bir toz zerresi olurum ümidiyle tahammül ediyorum.

³ 3) Onun yolunun toprağı mahşer gününde benim can gözüme parlaklık verecektir, buna itimadım tamdır. Çünkü benim aşkım aşkların en temizidir.

⁴ 4) Vücudumu mezardan tıpkı Mecnun gibi çıkarın. Çünkü benim her yaram gömlek gibiilmek ilmektir, Onun da kefeni yüz parçadır.

⁵ 5) Ben tıpkı Selimi gibi senin her halinden memnunum. Ölümüne bile razıyım, bundan başka ne istiyorsun?

³² 1) Ey boyu servi gibi, güzel yanağı semen gibi, hoş hattı gönülleri çeken bağ, bahçe gibi olan benim sevgilim!(Bu gazel Sü. 1’de yok)

³³ 2) Saba yeli, benim gömleğimi senin yolunun tozuna boyayınca feraset sahiplerinin gözünde başka başka kisvelere bürünürüm.

³⁴ 3) Senin aşkından öldüm. Hiç olmazsa yolunun toprağından bile olsa kefenimde vefa kokusunu arzu ediyorum.

4) Ne-tüvāned ecel yāftem der-şeb-i hicrān

K‘ez ‘aşk-ı tō nāçiz şode cān ü ten-i men.⁴

62a

5) Yek lahza kerem bār būd ber-ser-i kūyet

Bih z‘ān ki şeved ravza-i Rıdvān vatān-ı men.⁵

6) Bes hūb buved gevher-i hāmūşī velīkin

Ekser buved ez-germī-i ‘aşket sūhan-ı men.⁶

7) Bāşed sıfat-ı la‘l-i tō ebyātı Selīmī

Der-gūş be-kon bāre der-‘aden-i men.⁷

173

1) Çend tūr-i gam buved ber-sīne-i miskīn-i men

Yā melāmet tā-be-key bīned dil-i gam-gīn-i men.¹

2) Men ne-mī-tırsem ze-merg-i hōd ki der-kūy-ı belā

Cān seperden buved ez-kālū belī āyīn-i men.²

3) Mü‘min ‘aşkem bihamdülillah zemīn-i zūlf-i dōst

Yek ser mū nīst noksān ü halāl der-dīn-i men.³

4) Bārī ez-hāk-i dereş sāzīd heşt merkādem

Āsitāneş ger ne-şod der-zindegī bālīn-i men.⁴

⁴ 4) Senin ayrılığında ölümü bile isteyemedim. Çünkü senin aşkın benim tenimi ve canımı çaresiz bıraktı.

⁵ 5) Eğer sen köyünde bir an dahi olsa bana cömertlik gösterirsen (köyünü) Rıdavan’ın bahçesinden daha değerli görür ve orayı vatan edinirim.

⁶ 6) Sükût mücevheri çok güzeldir ama onun aşkının sıcaklığı bana daima sözler söyletiyor.

⁷ 7) Senin dudağının vasıfları Selimi’nin beyitlerinde kendini buluyor olsa gerek. Benim Aden incisi gibi olan sözlerimi bir kerecik de olsa kulağına tak (benim bu sözlerime kulak ver).

¹ 1) Senin gam okun daha ne zamana kadar miskin olan benim sinemde kalacak? Benim gamlı gönlüm daha ne zamana kadar senden ayıplanma görecek? (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ben senin bela köyünde ölmekten korkmuyorum. Çünkü kalu belada benim sana sözüm vardı.

³ 3) Dostun saç konusunda benim aşkım çok şükür iman sahibidir. Benim dinimde onun bir tek saç teline bile zarar gelmez.

⁴ 4) Hayatta iken senin eşiğin benim yastığım olmadı. Bari öldükten sonra mezarımın kerpiçi senin kapının toprağından olsun.

5) Nenet āyed ez-höd ey hurşid ger yābī haber

K‘ez şeref çün bed be-māhī sohbet-i düşin-i men.⁵

6) Çün Selimī hōş demī bāşed ki der-goft ü şonid

Cān dehī ez-şevk bāşed yār der-tahsīn-i men.⁶

174

1) Çenān dāred vefā-dārī büt-i perhīz-kār-ı men

Ki hergiz reh ne-dāred ber-dil-i pākeş gubār-ı men.¹

2) Ze-şādī-i visāleş çün şevem bī-höd mī-hāhem

Ki ber-rūyeş be-māned bāz çeşm-i eşk-bār-ı men.²

3) Çü hest ez-sohbet-i dervīş cāy-ı neng şāhān-rā

Hemān bihter ki der-pīşeş ne-bāşed i‘tibār-ı men.³

4) Eger sad māh-rū der-cilve āyend ez-vefā hergiz

Be-yār kes ne-bīnem tā ne-bīned kes be-yār-ı men.⁴

62b

5) Be-her cānib ki mī-bīnem belāyī der-kemīn dārem

Be-her sū rū nehem bāşed gamī der-intizār-ı men.⁵

6) Siyeh-pūşī be-rūz-ı mātem bī-hūş üftāde

Ne-yābī hīç-kes coz sāye-i mīl mezār-ı men.⁶

⁵ 5) Ey güneş! Benim geçen gece bir ay gibi güzelle nasıl şereflice sohbet ettiğimi haber alsaydın kendinden utanasın gelirdi.

⁶ 6) Selimi gibi sevgili ile konuşma şerefine nail olup şevkle can verdiğin, sevgilinin de takdirini kazandığın o dem ne güzel bir demdir.

¹ 1) Benim işi sakınmak olan put gibi güzel sevgilim, tozumun dahi temiz gönlüne girmesine mücadelemeyecek kadar perhizine sadıktır.

² 2) Onun kavuşmasının mutlğundan, gözyaşı saçan gözlerimin onun yüzünde kalmasını isteyecek derecede kendimden geçtim.

³ 3) Şahların katında dervişlerle sohbet etmek ayıptır. Ne güzel! Zaten benim onun huzurunda bir itibarım yok.

⁴ 4) Eğer yüz tane ay yüzlü güzel bana gelip de cilve gösterse asla onların yüzüne bakmam, bundan dolayı kimse de benim yârime bakmasın.

⁵ 5) Her nereye baksam senin tuzağına (yakalanıp) belaya uğruyorum. Kaçmak için nereye yönelsem orada beni bir gam bekliyor.

⁶ 6) Benim matem günümde siyahlar giyinen sersemlik etmiş olur. Zaten benim mezarımda milin (mil: göze sürme çeken kalem) gölgesinden başka hiç kimse gölge olmaya yanaşmaz.

7) Selīm ez-dūriyet bā-hāk-i yeksān şod be-pörs ey mäh

Ki yārab çīst hāl-i ān garīb-i hakisār-ı men.⁷

175

1) Tamām-ı āh şodem mäh-ı men z‘āh keşīden

Buved be-kūy-ı tō hōd-rā tüvān b‘āh keşīden.¹

2) Çü mihr-i ān kadd ü rüyet ‘āşıkān-ı gamet-rā

Hatā-set mihnet-i eflāk ü mihr ü mäh keşīden.²

3) Be-‘āşıkān me-nümā hat-i sebz ey şeh-i hūbān

Çi hācet-set çonīn ez-belā-yı siyeh keşīden.³

4) Eger be-gayr-ı tō dīdem me-rā be-hicr be-küş zār

Ki coz be-dīn ne-tüvān cürm-i īn-günāh keşīden.⁴

5) Selīm gerçī vefā hōş buved ez-ān büt-i ra‘nā

Hōş-set cevr ü cefā nīz gāh gāh keşīden.⁵

176

1) Nazar der-ruyet efgendem şodem ōl nigh hayrān

Me-bādā kes çü nāgeh ber-ān rüy çü meh hayrān.¹

2) Menem şūrīde-i dāyīm ze-‘aşk-ı çeşm-i ebrüyet

Gehī mest ü gehī bī-hōd gehī dīvāne geh hayrān.²

⁷ 7) Ey ay gibi güzel sevgili! Selim senin ayrılığından yerle yeksan oldu. (Artık bir kerecik de olsa) ‘‘Yarab! Yerle yeksan olmuş bu garibin hali nedir?’’ diye sor.

¹ 1) Ey benim ay gibi sevgilim! Ah çekmekten artık ahım tükendi. Senin yolunda ah çekmek için bana güç ver.

² 2) Feleğin ayının ve güneşinin mihnetini çekmek hatadır. Gam çekmek isteyen âşıklar senin boyunun ve ay gibi yüzünün gamını çeksinler.

³ 3) Ey güzellerin şahı! Âşıklara sebze hattını gösterme. Böyle kara bela çekmeye ne gerek vardır?

⁴ 4) Eğer senden başkasına bakarsam beni inleterek öldür. Çünkü dinde bu günahın cezası karşılıksız kalmaz.

⁵ 5) Selim! Zaman zaman da olsa dert ve keder çekmek hoştur. Ama o güzel sevgiliden gelecek vefa hiç de fena olmazdı.

¹ 1) O yüze nazar ettim ve onun bakışına hayran oldum. Kimse o yüze zamansız bakıp da kendinden geçmesin.

² 2) Onun kaşlarının aşkıdan sürekli perişan olan ve (Bundan dolayı da) bazen sarhoş, bazen de deli-divane olan kişi benim.

3) Be-ümīdī ki āyī ber-serem ‘ömr-īst der-kūyet

Ki men nişesteem Mecnūn sıfat ber-hāk-i rāh hayrān.³

4) Ser müyī ze-hestī-i hōdem ne-buved haber ān dem

Ki bāşem mahv ān rūy ü der-ān zūlf-i siyeh hayrān.⁴

5) Selīmī ta‘ne ber-‘uşşāk-ı bī-sāmān me-zen zinhār

63a

Ki īn-kūy-ı gamet ü bāşed īn-cā pādşeh-i hayrān.⁵

177

1) Çi hüsnet īn ki kerde halka der-gūş meh-i tābān

Çi hışm-set īn ki rūz ez-vey küşt-set ber-terekān.¹

2) Çü müyet īn-perīşān geşte ber-gül bihter ez-sünbül

Çi sünbül yā çī zūnnār-īst sābit geşte zū-īmān.²

3) Çi kad-set in hezārān nāz key ber-yek diğer beste

Çi refārest ān k‘ez şode cān-ı hīred hayrān.³

4) Çi çāh-ı gabgab-ı sīmīn-īst ān yārab serāser sihr

Ki hemçün Yūsuf-ı Mısreş hezārānend der-zindān.⁴

5) Selīmī dil ze-gamz-ı mehveşān çeşm-i vefā dāred

Zihī miskīn zihī dīvāne vü ebleh zihī hayrān.⁵

³ 3) Ben senin yolunun toprağında kendinden geçmiş bir şekilde oturan Mecnun sıfatlı aşığı. Bundan dolayı da ömrümün senin köyünde son bulacağını ümit ediyorum.

⁴ 4) Onun saçının bir telinde kendi varlığımı kaybettim, varlığımdan bir haber alamadım. (Onun tek bir kılın da bile bu halde isem) siyah saçlarında ve yüzünde galibi kendimden geçeceğim.

⁵ 5) Selimi! Yersiz yurtsuz kalmış âşıkları sakın ayıplama. Çünkü onlar hayranlık padişahıdır ve yerleri sevgilinin köyüdür.

¹ 1) Parlak ayıkulağına halka yapmış olan bu güzellik nasıl bir güzelliştir? Gündüzü yarıp öldüren bu öfke nasıl bir öfkedir? (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) İman sahiplerinin imanını alan o sünbül gibi saçların gül gibi yüzünde perişan bir haldedir.

³ 3) Her an bir başka başka naz eden bu boy nasıl bir boydur? Aklımın canını kendinden geçiren o salınış nasıl bir salınıştır?

⁴ 4) Yarab! Mısır’ın Yusuf’u gibi binlercesini zindana atan, baştanbaşa sihirle dolu olan o çene çukuru nasıl bir çene çukurudur.

⁵ 5) Selimi! Gönül o ay gibi güzelin vefa gözünden bir işaret alırsa miskinliği, divaneliği, ahmaklığı ve hayranlığı ne güzel olur.

178

- 1) Şod dīde-i cān-ı men rüsvā şode pür-hūn
Z‘ān nergis-i türkān ne vü ruhsāre-i gül-gūn.¹
- 2) Dāred büt-i men nāz key ü şühī-i leylī
Zīsān ki me-rā hest gam ü mihnet-i Mecnūn.²
- 3)Kadd halka şod ez-reşk-i ruhet māh-ı felek-rā
Rahmī kon ey māh-ı zemīn ber-meh-i gerdūn.³
- 4) ‘Aşket be-dilem geşteem āvāze-i ‘ālem
Ey vāy ger ez-hār nehī pāy be-bīrūn.⁴
- 5) Her lahza niyāz ü men goften gam-ı dīrīn
Tā ze-leb-i dil-cūy-ı tō hāmūşī vü efsūn.⁵
- 6) Be-nüvīst be-hūn nāme-i Selīmī sūy-ı ān māh
Derdā ki ne-hāhed şoden āgāh ze-mazmūn.⁶

179

- 1) Men hayāl-i vasl kerdem rüz-ı hicrān būd īn
Rüz-ı hicrānī ki şām-ı ‘ıyd-ı kurbān būd īn.¹
- 2) Dil ki be-her dīdenet der-sīne ez-gam mī-tapīd
Dōsteesh goftem velīkīn düşmen-i cān būd īn.²

63b

¹ 1) Benim can gözümü kanla dolduran onun gül renkli yanağı değil, nergis gibi gözleridir.

² 2) Benim put gibi sevgilim bende Mecnun'un mihnet ve gamı olduğunu bilip de ne zaman naz edecek?

³ 3) Endamın yanağını kıskandı ve getirip feleğin ayını sana halka yaptı. Ey yeryüzünün ayı! Gökyüzünün ayına bir kerecik de olsa merhamet göster.

⁴ 4) Ey feryad! Sakın ayağımı dikenden çekme. Çünkü sevgilin aşkı benim gönlümü âlemin avazesini yaptı.

⁵ 5) Senin gönül çeken dudağın sükût içinde olduğu için her an eski gamları senden niyaz etmek bana düşüyor.

⁶ 6) Selimi o ay gibi sevgilinin tarafına ulaştırmak için kanı ile bir mektup yazdı. Ama o sevgili bu ince sözü anlamak istemedi, yazık!

¹ 1) Ben kavuşmanın hayalini kurdum ama Kurban Bayramı'nın gecesinin (bitiminde) ayrılık günü doğdu. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Gönül seni her gördüğünde senin gamından sinede çırpınıyor. Senin gamını gönlümün dostu belledim ama o gönül için can düşmanı oldu.

3) Der-firākem sūhtī ya‘nī ki bā-hicrān be-sāz

Hüb kerdī ārzū-yı der-dil ü cān būd īn.³

4) Behr-i katl çün mennī her dem ki mī-kerdī nihān

İltifāt-ı tō-est bā-höd ‘adl-i sultān bud īn.⁴

5) Çün Selīmī vasl eger custem ze-tō şah-ı kesī

‘Afv fermāyī ze-küstāhī-i mihmān būd īn.⁵

180

1) ‘Ahd kerdīm hemān bā-sitem-i mehrūyān

Ki bendīm dige dil be-gam-ı mehrūyān.¹

2) Ba‘d ez-īn mā vü giriftārī şebhā-yı firāk

Şermsārīm besī ez-kerem-i mehrūyān.²

3) Kerd mā-rā hōd ü cān ü civānī-i bī-zār

Ta‘nehāy ‘aceb dem-be-dem mehrūyān.³

4) Dil hemān bih ki saf-ı mürçe-i çeşm koned

Kadr-i mā nīst be-hayl ü haşem-i mehrūyān.⁴

5) Hīç dānī ki Selīmī-i perīşān dil kīst

Derd-mendī ze-muhabbet ‘adem-i mehrūyān.⁵

³ 3) Ayrılıkta beni hicranınla yaktın, iyi de ettin. Zaten gönül yanmayı arzu ediyordu.

⁴ 4) Beni her an gizlice öldürüyorsun, bu senin iltifatındır, sultanlığının adaletidir.

⁵ 5) Eğer Selimi gibi senden kavuşmayı talep edersem bu misafirin küstanlığını ancak senin gibi bir şah affeder.

¹ 1) Ay yüzlülerin sitemini gördüğümüz anda onların gamına gönül bağlamaya söz verdik. (Bu gazel Sü. 1’de yok).

² 2) Biz ve bizim gibi sevgiliye tutkun olanlar ayrılık gecesinde yârin lütfunu çokça gördü. Bundan dolayı biz utanç içindeyiz.

³ 3) Bizî gençliğimizden bezdiren ay yüzlülerin ayıplaması nasıl bir ayıplamadır?

⁴ 4) Gönül, o gözü karınca sürüsünün safi gibi ne güzel de gördü. Ama o ay yüzlülerin gözünde bizim bir değerimiz yoktur.

⁵ 5) Ay yüzlülerin yokluğuna bile muhabbet besleyen ve bu yüzden dertli olan perişan gönüllü Selimi kimdir diye hiç merak etmedin?

181

- 1) Rūzī ki şevved hāk-i reh-i yār ser-i men
Tırsem ki bürd bād ze-küyeş eser-i men.¹
- 2) Goftem ki meger hāl-i lebet nokta-i cān-set
Leb best ki ne-nişest meger ber-şeker-i men.²
- 3) Pāmāl-i gam kerd kadd-i dōst çü sāye
Ya‘nī ki be-cāyī me-rev ez-hāk der-men.³
- 4) Sarrāf besī vāsf-ı derd gevher-i hōd goft
Handīd ki bihter ne-būd bār güher-i men.⁴

64a

- 5) Goftī ne-buved ‘āşık-ı zārī çü Selīmī
Ahsenet zihī dilber-i sāhib-nazar-ı men.⁵

182

- 1) Yā vefā der-ze gāh gāh be-men
Yā me-kon hīç ki nigāh be-men.¹
- 2) Mī-berem reşk çün kon nigeihī
Hāh ber-dīgerī vü hāh be-men.²
- 3) Hāk-rāh-ı tō keşteem ze-niyāz
Īn-çonīn goft pīr-i rāh be-men.³

¹ 1) Başım sevgilinin yolunun toprağı olduğu gün rüzgâr benim izimi onun köyünden silecek diye çok korkuyorum. (Sü. 1’de 25a 87. Gazelde)

² 2) Senin dudağındaki ben canın noktası mıdır dedim. O dudak da bana: Benim şekerime (dudağıma) sinek konmadı dedi ve sözü kesti. (N. F: Ne-nişest/ Be-nişest// Meger/ Meges)

³ 3) Dostun boyu beni gölge gibi gam ayağında ezdi. Yani bana kapıdan başka bir yere ayrılma dedi.

⁴ 4) Sarraf, derd vāsfının kendisine ait bir cevher (meziyet) olduğunu söyledi ve gülümseyerek “kimse benim cevherim gibi bir cevher saçamaz” dedi. (N. F: Goft/Kerd// Ne-būd bār güher-i men/ Ne-būd ez-güher-i men)

⁵ 5) “Selimi gibi ağlayp inleyen bir âşık daha yoktur” dedin. (Ey) benim nazar sahibi güzelim! Ne güzel söyledin.

¹ 1) Ya bana hiç bakma ya da bakacaksan zaman zaman da olsa vefa göster. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Sen ister bir başkasına ister bana bak yine de seni kıskanıyorum.

³ 3) Senin yolunun toprağında yalvarmaktan öldüm, bittim. (Zaten) yolun büyüğü de bana böyle söylemişti.

- 4) Ne-koned der-şeb-i firāk kesī
Hem-demī gayr şem‘-i āh be-men.⁴
- 5) Kāfir-i ‘aşk ger günehkār-set
Hest mensüb ĩn-günāh be-men.⁵
- 6) Ey Selīmī be-feth ü nusret-i ‘aşk
Dād mülk-i zāfer ilahī be-men.⁶

183

- 1) Menem nişeste çü Mecnūn ze-dīde-i giryān
Be-yād-ı serv-kaddī ber-kenār-ı āb-ı revān.¹
- 2) Habāb-vār zede hayme ber-leb-i Ceyhūn
Keşīde ser be-girībān-ı mihnet ü hırman.²
- 3) Nihāde rev be-beyābān-ı derd ü gussa ü gam
Misāl-i sāye-i ebr-i belā ten-i bī-cān.³
- 4) Berīde ez-heme ‘ālem be-tīg-i hestī küş
Çü gird-i bād be-dest-i firāk sergerdān.⁴
- 5) Ze-men kesān ser ü sāmān ü sabr mī-talebend
Kūdām sabr ü çi tākat kücā ser ü sāmān.⁵
- 6) Ze-hicr zīstenem buved müşkil ammā şükkr
Ki şod be-devlet-i gam mürdenem besī āsān.⁶

⁴ 4) Ayrılık gecesinde ahımın mumundan başka hiç kimse bana yoldaşlık etmedi.

⁵ 5) Eğer aşk kâfiri gühahkarsa bu günah bana aittir.

⁶ 6) Ey Selimi! Aşkın yardımı ile Allah bana zafer mülkünü ihsan etti.

¹ 1) Mecnun gibi bir servi boylunun hatırına akan suyun kenarında gözleri yaşlı bir şekilde oturan kişi benim. (Bu gazel Sü. 1’de 25b 88. Gazelde)

² 2) (Senin aşğın) tıpkı su kabarcığı gibi Ceyhun Nehri’nin ağzında çadır kurmuş, başını da sıkıntı ve mahcubiyet yakasına çekmiş.

³ 3) Bela bulutunun gölgesi misali bir deri bir kemik kalan tenimi gam, keder ve derd çölüne attım.

⁴ 4) Varlık kılıcın beni öldürdü ve bütün âlemden kesti attı. Ben de rüzgârın savurduğu toz gibi ayrılık çölüne başı dönmüş bir şekilde düştüm. (N. F: Be-dest-i dirāk/ Be-deşt-i firāk)

⁵ 5) Benden yer yurt ve sabır taleb edenler! Siz hangi yerden, yurttan hangi sabırdan bahsediyorsunuz.

⁶ 6) Ayrılığında hayatım çok zorlaştı ama buna da şükür. Çünkü senin gamının saadeti için ölmek çok kolaydır.

7) Murād-ı her dü cihān her kes ārzū dāred

Selīm āmede bārī be-teng ez-dü cihān.⁷

184

1) İ̄n ‘ārız-set yā meh āfitāb-i tābān

V‘īn kākül-set yā zülf yā sünbül-i perīşān.¹

2) Mihrāb-ı bütperest-īst yā ser-i hatt-i muhabbet

Mah-ı nev‘set peydā yā ebruvān-ı fettān.²

3) Türkān-ı ceng cüyend yā kāfirān-ı bī-dīn

Yā çeşm-i dōst yā hōd gāret gerān-ı īmān.³

4) Mihr ü vefā ü lütf-set yā cān be-halk dāden

Nāz ü ‘itāb ü hışmet yā küşten esīrān.⁴

5) Şod bāz zinde Mecnūn k‘ez ‘aşk-ı fitne ber-hāst

Ferhād-ı der-figān-īst yā hōd Selīm-i hayrān.⁵

185

1) Ne-küşt hīç kes ez-halk-ı hem-nişīn bā-men

Ki gam ne-goft ze-hübān-ı nāzenīn bā-men.¹

2) Be-hışm ü nāz me-küş ey perī me-rā her dem

Bedī be-dest ze-nigān me-kon çonīn bā-men.²

⁷ 7) Herkes iki cihan saadetini arzu ediyor. Hiç olmazsa Selimi kendini iki cihandan da kurtarsın.

¹ 1) Bu yanak ya aydır ya da parlak güneştir be bu kâküller ya zülüftür ya da perişan sünbül. (Bu gazel Sü. 1'de 25b 89. Gazelde) (N. F: āfitāb-ı tābān/ Yā āfitāb-ı tābān)

² 2) Sevgili muhabbet yüzünü gösterdi, bu yüz yeni doğmuş bir ay mıdır? Onun put gibi güzelliğinin mihrabı da fitne salan kaşları mıdır?

³ 3) Dostun gözü, ya Türk'ün savaşını arıyor ya da dinsiz kâfirin iman yağmasını arıyor.

⁴ 4) Onun sevgisi ve vefası ya insanlara can verir ya da nazı ve ayıplaması esirleri öldürür. (N. F: Lütf-set/ Latīf-set)

⁵ 5) Aşkın fitnesi tekrar peyda oldu da Mecnun dirildi mi? Yoksa (bu feryad), figan eden Ferhad'ın feryadı mı yoksa kendinden geçmiş Selimi'nin feryadı mı?

¹ 1) Halk arasında benimle arkadaşlık eden hiç kimse (derdden) ölmedi. Çünkü onlar benimle nazlı güzellerin gamı hakkında bir kelam etmediler. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Ey peri! Beni her an naz ve hışmınla öldürme. Benimle güzelliklerden kötülüğe böyle el verme (beni öldürüp de güzellikten kötülük peyda etme)

- 3) Vefā vü lütf-i tō ber-hās ü ‘ām ‘ām şode
Çenān ü cevr ü ‘itāb ü sitem hemīn bā-men.³
- 4) Çi bāk ger felekem pāyimāl-i derd koned
Ki men be-hāk yekī geştem ü zemīn bā-men.⁴
- 5) Serem be-cīb-i şerm pā be-dāmen-i hicrān
Ki goft rāz-ı tō bī-sā‘id āstīn bā-men.⁵
- 6) Şeh-i sipāh-ı gamem ger ne-bāşedem sancak
Bes-est şa‘şa‘-ı āh-ı āteşīn bā-men.⁶
- 7) Selīmī ez-heme rūy-ı zemīn būd fārīg

65a

Gam-ı tō bes būd ey serv-i meh-cebīn bā-men.⁷

186

- 1) Çend ber-cān-ı men ey şūh tō bī-dād kon
Vakt ān şod ki dil-i gam-zede-rā şād kon.¹
- 2) Ger gulām-ı tōem ey hicr çī bāşed k‘ez lütf
Sadaka-i hōd-kīnem yek reh ü āzād kon.²
- 3) Āhir ey Hüsrev-i hūbān leb-i şīrīnet-rā
Çend der-katl-i men dil şode irşād kon.³

³ 3) Senin vefa ve lütfünü bütün halka bol bol saçtın. Cefa, cevr ve sitemini ise sadece bana gösterdin.

⁴ 4) Benim dünyam derd ayağının altında ezilse bile bana korku yoktur. Çünkü ben toprak ve yer ile bir olmuşum. (Zaten ben yer ile yeksan olmuşum, daima ayaklar altındayım, felek beni ezse ne olur?)

⁵ 5) Senin yenin bana sırrını söylediğinden beri (bana el uzattığından beri) ayağım ayrılık eteğinde, başım da utanç yakasındadır.

⁶ 6) Sancağım olmasa da ben gam askerinin şahıyım. (Benim sancağa ihtiyacım yoktur, çünkü) bu ateşli ahımın parıltısı bana (nişan olarak) yeter.

⁷ 7) Ey alnı ay gibi parlak olan servi boylu sevgili! Senin gamın bana kâfi geldi, bundan dolayı da Selimi dünyada ne varsa ondan elini eteğini çekti.

¹ 1) Ey güzel! Daha ne zamana kadar canıma zulm edeceksin? Artık vakti geldi, gam çeken gönlüme neşe ver. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey ayrılık! Eğer ben senin kölen isem ne diye kin sadakasını bana bahşediyorsun? Bana bir yol göster ve beni azad eyle.

³ 3) Ey güzellerin şahı! Tatlı dudağımı beni katletmek için vazifelendirdin. Sonunda gönlüm (helak oldu), artık sen de tatlı dudağımı irşad et (bu yoldan vazgeçir).

4) Geh nümāyī gül ü sünbül ber-ser-i serv-i sehī

Gāh ez-serv-i revān şīve-i şimşād kon.⁴

5) Hāhem ender gam ān zūlf-i siyeh cān be-dehem

Ey şeb-i gam çi şeved diger be-men imdād kon.⁵

6) Fārig-set ān gül-i nev-hāste ez-nāle-i mā

Tā key ey bülbül-i per-sūhte feryād kon.⁶

7) Şevedet saltanat-ı dehr müsellim dāyīm

Geh gehī ger ze-Selīmī be-kerem yād kon.⁷

187

1) Ān māh ki cān-dārū-yı dilhā-set leb-i ō

Şermendeem ez-lütf hayā vü edeb-i ō.¹

2) Bī-ān ki be-yek būse ez-ān leb berdem hūş

Hayrān şodeem er sühanān ‘aceb ō.²

3) Ān zühre cebīn k‘ez ruh-ı ziyā çü Süheylet

Hurşīd konem yā meh-i tābān lakab-ı ō.³

4) Bih ger buvedeş pirehen ez-perde-i cānem

Cīnest ibrişīm ü dībā sebep-i ō.⁴

⁴ 4) Bazen servi gibi düzgün endamında gül ve sünbül peyda oluyor. Bazen salınışından şimşadın nazı peyda oluyor.

⁵ 5) Ey gam gecesi! O siyah saçlar için can vermek istiyorum, ne olur bana bir kez olsun yardım et.

⁶ 6) Ey kanadı yanmış bülbül! Sen daha ne kadar böyle feryad edeceksin? (Sen ne kadar feryad etsen de) o taze gül bizim feryadımıza kayıtsızdır.

⁷ 7) Cömertlik gösterip de Selimi’yi aklına getirirsen zamanın saltanatının sende olduğu âşık olur.

¹ 1) O, dudağı gönüllere can veren bir ilaç olan ay gibi sevgilidir. Onun lütfundan, hayâsından ve edebinden ben utanırım. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Onun dudağından bir öpücük bile almadan aklımı kaybettim. Acaba o söz söyleyince hayranlığım nasıl olur?

³ 3) Parlak yanağı Süheyl yıldızı gibi olan o Zühre alınliya parlak ay mı diyeyim yoksa güneş mi diyeyim?

⁴ 4) Onun gömleği benim canımın perdesinden olursa ne hoş olur. Zaten canımın varoluş sebebi o diba ve ibrişimdir.

5) Ān ŧeb ki Selīmī ez-ruh ü zülfeŧ ŧerefti yāft

ŧād bār bih ez-subh-1 ezel buved ŧeb-i ō.⁵

188

1) Ey hicāb-rūz ŧām-1 zūlf-i tō

Ber-firāz-1 meh makām-1 zūlf-i tō.¹

2) Zūlf-i tō dām dil-i ehl-i vefā

Dūd-1 dilhā nīz dām-1 zūlf-i tō.²

3) Her ki bī-ārām ŧod der-kūy-1 ‘aŧk

‘Ākībet kerdīd rām-1 zūlf-i tō.³

4) Ez-hatet dīvān-1 dil-cūy tamām

Defter-ī hūbī be-nām-1 zūlf-i tō.⁴

5) Gīsūyet küllāb-1 kām-1 ehl-i dil

Cān-1 müŧākān be-kām-1 zūlf-i tō.⁵

6) Ger be-nezdīk-i ŧebet bīnem çī bāk

Bihter ez-rūz-set ŧām-1 zūlf-i tō.⁶

7) Mī-kūŧed her ŧeb Selīmī ez-firāk

Tā seher geh intikām-1 zūlf-i tō.⁷

⁵ 5) Selimi onun yanağından ve saçından ŧeref bulduğı o geceyi ezel sabahından yüzlerce kez üstün tutar.

¹ 1) Ey saçının karanlığı gündüzün utancı olan sevgili! Senin saçının makamı ayın makamının da üstündedir. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin saçın vefa ehlinin gönlü için bir tuzaktır. (Vefa ehlinin) gönüllerinin dumanı da senin saçın için bir tuzaktır.

³ 3) Senin köyünde karar kılamayan her kimse sonunda saçlarına boyun eğmiş, (ona biat etmiş.)

⁴ 4) Gönül çeken divanın senin hattınla yazıldı. (Bu) güzellik defteri de (divan), senin saçlarına (ithaf olundu).

⁵ 5) Saçların gönül ehlinin arzusunun kancası oldu. Senin saçının arzusu da ŧevk içinde olanların canı oldu.

⁶ 6) Senin gecene yakın olduktan sonra niçin korkayım? Senin saçının gecesi benim için gündüzden daha güzeldir.

⁷ 7) Senin saçın ta seher vaktine kadar bütün gece Selimi’yi ayrılık acısıyla öldürüyor.

189

- 1) Çend bīnem çonīn her tarafī geşten ō
Geşte fersūde dil ez-āmeden ü reften ō.¹
- 2) Gerçi her dem dileş ez-keşten mā saht to-rā-set
Yārab ez-er me-bünyād ez-īnhā ten-i ō²
- 3) Be-firībī dil-i mā berd ü koned cevr henüz
Nīst āgāh dil-rīş ze-mekr ü fen-i ō.³
- 4) Hest zāhir ze-ser-i zūlf girih ber-giriheş
Dil be-‘uşşāk-ı perīşān ze-vefā be-besten-i ō.⁴
- 5) Ey Selīmī keremī kon bā‘mīdī ki to-rā-set
Tā be-bīnīm gehī ‘izzet ü be-nişesten-i ō⁵

66a

190

- 1) Veh çī hākem der-reh-i çāpek ‘inānīhā-yı tō
Mürde-i zārem ze-şevkī vü civānīhā-yı tō.¹
- 2) Bes be-rūy-ı men be-handīdī velīkin ‘ākıbet
Telh-kāmī dīdem ez-şīrīn-zebānhā-yı tō.²
- 3) Āşīkār eger konī sad cerv ber-men bāk nīst
Mī-küşed her dem me-rā kahr-ı nihānīhā-yı tō.³

¹ 1) Daha ne zamana kadar her bir tarafı böyle dolaşacağım. Gönül bir o yana bir bu yana gidip gelmekten yoruldu. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Gerçi her an onun gönlünü arzulamak bizi sağlam kıldı. Ama Yarab! Ne olur o seni böyle şeylerle sına.

³ 3) Bizim gönlümüz bir yalancıya yöneldi ve eziyet çekti. Çünkü bizim gönlümüz onun hile ve oyunlarının kendini yaralayacağından henüz haberdar değil.

⁴ 4) Saçının düğüm üstüne düğüm atmasının sebebi bellidir. O sebep de âşıkların gönlünü vefa bağıyla bağlamaktır.

⁵ 5) Ey Selimi’ o makama ulaşmak ve bir an olsun orada görünmek için tek ümidimiz sensin, bize cömertlik göster.

¹ 1) Senin tazeliğinden ve arzundan feryad edip ölen bir kişiyim. Nasıl olur da senin gibi kıvrak hareket eden sevgilinin yolunda toprak olabilirim. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Benim yüzüme güldüğünden sonra bile talı sözlerinden acı bir lezzet aldım.

³ 3) Bana cevrini âşıkarsen de gam değil, zaten ben senin gizli kahırlarından her an ölüyorum.

4) Her dem ez-men mī-setānī cān ü yārī mī-konī

Ey hezārān cān fedā-yı horde vü ĩn-hā-yı tō. ⁴

5) Rūy-ı germī dāştī ez-mihribānī pīş ez-ĩn

Veh kücā şod māh-ı men ān mihribānīhā-yı tō. ⁵

6) Gül çegān ez-hār-ı müjgān ey sirişk-i lāle-gūn

K‘āb revī men bes-est ĩn-gül-feşānhā-yı tō. ⁶

7) Ber-nişānī ey Selīmī ĩn-gazel-rā ‘arz kon

Tā şevved āgeh ze-bī-nām ü nişānīhā-yı tō. ⁷

191

1) Gerçi bīnem her zamānī sad dil azārī ez-ō

Hergizem ne-gūzeşt der-dil fikr-i bī-zārī ez-ō. ¹

2) Gerçi der-pāy-ı segeş çün hāk hōrem hem hōş-set

Pīş bādā hōrīm çün hest ĩn-hōrī ez-ō. ²

3) Çün şevved ez-zārīem der-kahr ü düşnāmem dehed

Bāz-ı düşnāmī dige hāhem be-sad zārī ez-ō. ³

4) Budenem bī-ō muhāl ü ez-men ān meh-rā melāl

Ger ecel tā key keşem her şermsārī ez-ō. ⁴

⁴ 4) Ey binlerce can, yoluna feda olan sevgili! Her dem benden canımı ve sevgimi vermeme istiyorsun, bunlar zaten senindir.

⁵ 5) (Ey) benim ay gibi sevgilim! Daha önce sıcak yüzünden bana sevgi, muhabbet gösteriyordun. Şimdi o muhabbet nereye gitti?

⁶ 6) Ey lale renkli gözyaşı! Onun kirpik oklarından gül gibi yaşlar akıttın. Senin akıttığın yaşlar bu gülleri sulamaya kâfidir.

⁷ 7) Ey Selimi! O sevgilinin, şöhreti olmayan senden haberdar olması için bu gazeli ona sun.

¹ 1) Her ne kadar gönlüm ondan yüzlerce azar işitse de asla içinden bıkkınlık düşüncesi geçirmez.

² 2) Her ne kadar onun köpeğinin ayağının altındaki toprak gibi hakir olsam da bu hoştur.

³ 3) Benim kavra ve zorluğa düşmemin nedeni feryad etmemdir. Ben yine de yüzlerce feryad ederek ondan ayıplanma ve sözü taleb ediyorum.

⁴ 4) Ben onsuz bir hiçim, ama o ay gibi güzel sevgili benden usanmış. Onun bu usancını ecel geleceğe kadar çekecek miyim?

5) Bende-i ān turre-i zülfem ki hergiz gom ne-şod

Fitne-i ‘āşık keşti ü fen-i tarrārī ez-ō.⁵

6) Nāz rīzān kef-i yār ez-men rūy-ı niyāz

V‘ez men dil dāde ser-bāzī vü dildārī ez-ō.⁶

7) Nīst kābil-ter gulāmī çün Selīmī hāliyā

66b

Gerçi ey sultān-ı hūbān ‘ār mī-dārī ez-ō.⁷

192

1) Be-rev ey cān haber-i dil ber-dildār be-gū

Yek be-yek kıssa-i mā der-nazar-ı yār be-gū.¹

2) Be-kerem ez-ser-i kūyeş be-güzer āheste

Dīgerī rāhem ger coz tō buved yār be-gū.²

3) Şerh-i āşüftegī men cevri-i zülfeş güyī

Ger be-dil gūş koned ez-tō be-tekrār be-gū.³

4) Pīş-i ān kākül-i gül-bū ki perīşānem ez-ō

Her çi kerdīm sipāriş be-tō zinhār be-gū.⁴

5) Coz tō kes āgeh ez-ān gīsū-yı ham der-ham nīst

Hāl-i dīvāne-i zincīr ü zünnār be-gū.⁵

⁵) Âşık için fitne kaynağı olan ve hile ile yankesicilik yapan o kākülün kulu benim.

⁶ 6) Sevgilinin eli naz ederek, yalvarmamı ve gönül ile başımı ona vermemi arzuluyor.

⁷ 7) Ey güzellerin sultanı! Her ne kadar Selimi bundan utansa da (tevazu gösterse de) onun gibi bir köle olmak kimseye nasip değildir.

¹ 1) Ey can! Gönülün haberini sevgiliye götür. Bizim kıssamızı onun huzurunda tek tek söyle, anlat. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Sevgilinin köyünün başından yavaş yavaş gidiyorum, benim senden başka gidecek yerim var mı, söyle!

³ 3) Benim perişan halimi onun saçının cefası şerh etti. Eğer benim gönlüme kulak vermiş olsaydı, tekrar tekrar şerh ederdi.

⁴ 4) Perişan olduğum o gül kokulu saçların önünde sana ne ısmarladığımı asla söyleme.

⁵ 5) Senden başka hiç kimse o kıvrım kıvrım olmuş saçlardan haberdar değildir. Zünnarın ve zincirin deli olmuş halini söyle.

6) Dīde ez-yār nihān haberet hest be-yār

Dil-i mihnet-zede-rā gayr me-pendār be-gū.⁶

7) Çün me-rā mī-küşī ey şūh be-şimşīr-i cefā

Sühanī bārī ez-ān la‘l-i şeker-bār be-gū.⁷

8) Ser-i mā ger be-serdār küşī kārī nīst

‘Ākıbet ser be-kücā mī-küşed īn-kār be-gū.⁸

9) Ey Selīmī ne-koned gūş-ı kesī nāle-i men

Ger kesī hest der-īn künbed-i devvār be-gū.⁹

193

1) Tīrī ne-mī-resed be-dilem ez-kemān-ı tō

Gūyā-kīne ender men ebruvān-ı ō.¹

2) Mī-reft dūş dil be-reh-i gīsū-yı habīb

Gom kerd rāh-ı hīş be-fikir-i miyān-ı ō.²

3) Derdā ki fikr goft ü şonīdeş me-rā be-küşt

Ne-şenūde yek hadīs henüz er zebān-ı ō.³

4) Çābük-süvār-ı men be-sūy-ı sayd mī-reved

Ey eşk-i hīre bāz ne-gīrī ‘inān-ı ō.⁴

67a

⁶ 6) Göz sevgiliden uzak olsa da senin haberin ona ulaşmıştır. Sıkıntı çeken gönlüne söyle de bir daha böyle kötü düşüncelere kapılmasın.

⁷ 7) Ey güzel! Beni cefa kılıcıyla öldürüyorsun. Bari o şeker saçan dudağından (öldürürken de olsa) bir söz çıksın.

⁸ 8) Eğer bizim başımız bir serdarın uğruna gidecekse dert değil. Söyle! Başımız nerede (kimin yolunda) gidecek?

⁹ 9) Ey Selimi! Bu dönen kubbede (dünyada) biri varsa bana söyle, çünkü kimse benim feryadımı duymuyor.

¹ 1) Onun kemanından bir tek ok bile benim gönlüme ulaşmıyor. Sanki o kaşların benimle bir kını var.

² 2) Dün gece gönül sevgilinin saçının yolunda yol alıyordu. Onun arasına düşünce yolunu kaybetti.

³ 3) Onun ağzından tek bir söz işitmediğim halde sadece onun sözünü düşünmekten bile öldüm.

⁴ 4) Ey şaşkın göz! Benim hızlı süvarim ava gidiyor. Yine onun dizginini tutma.

- 5) Āmed ze-nāleet seg-i kūyeş dilā be-teng
Zinhār derd-i ser-i bī-zār āsitān-ı ō.⁵
- 6) Mecnūn ne-dāşt hāl-i men zār ü derd-mend
Meşhūr gerçi geşte çonīn destān-ı ō.⁶
- 7) Pür çeşm pür ze-hūn-ı Selīmī girīst hūn
Her kes şonīd nāle vü āh ü figān-ı ō.⁷

194

- 1) Ān ki cānem dāşt sad peyvend bā-her mūy-ı ō
‘Ākıbet çarhem be-zulm āvāre kerd ez-kūy-ı ō.¹
- 2) Kāşekī z‘īn cān-ı pür-gam hem dilem yābed halās
Çün çonīn mahrūm kerdīdem ze-māh-ı rūy-ı ō.²
- 3) Ey sabā zülfeş perīşān kon ki yād ār v‘ez men
Z‘ān ki mī-dānem ferāmūşī-set dāyīm hūy-ı ō.³
- 4) Der-men-i gam-gīn ne-dārem reh-i bed-īn der-lütf kon
Sūy-ı men būyī resān ez-sünbül-i gül-būy-ı ō.⁴
- 5) Dest ber-ser mī-zenem ber-yād-ı rüzī ger niyāz
Hāl-i dil mī-goftem ser ber-ser zānū-yı ō.⁵
- 6) Men be-derd-i dil ne-dānem der-dīl ān cevri-ı çī-set
Pehlū-yı men hāk şod tā kist der-pehlū-yı ō.⁶

⁵ 5) Ey gönül! Senin feryadından onun köyünün köpeği sıkılmaya başladı. Senin bıkkın başının derdi onun eşliğini rahatsız etmesin.

⁶ 6) Gerçi onun destanı meşhurdur ve söylenip durur. Ama Mecnun benim gibi dertli değildir.

⁷ 7) Selimi'nin feryad ve figanını duyan herkes onun kanla dolu gözlerinden kanlar akıttılar.

¹ 1) Canım onun her bir saç teliyle yüzlerce bağ kurdu. Ama sonunda feleğim beni onun köyünden uzaklaştırıp zulme teslim etti. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Onun ay gibi yüzünden mahrum kaldım. Keşke gamla dolu bu canımdan da gönlüm mahrum olsaydı.

³ 3) Ey Saba rüzgârı! Biliyorum, unutkanlık onun tabiatında vardır. Onun saçlarını perişan et de benim halimi aklına getirsin..

⁴ 4) Gamlı olan ben onun tarafına gidemiyorum. Bari (saba rüzgârı) lütfedip de gül kokulu sümbüllerinden benim tarafıma bir koku getirsin.

⁵ 5) Gönlümün halini arz etmek için başımı onun dizine koyduğum gün hatırıma geldikçe elimi başıma vuruyorum (ah, vah ediyorum).

⁶ 6) Vücudum onun yolunda toprak oldu ama onun canında kim vardır bilmiyorum. Ben gönlüme bu cevri nasıl anlatayım?

7) Ey Selīmī ger firāket geşt der-hicrān sezā-set

Tā çerā ser tāftī ez-halka-i gīsū-yı ō.⁷

195

1) Sürāhī-rā ki dil hūn geşt bī-rūy-ı nigū-yı ō

Buved bī-cām-ı la‘leş girye dāyīm der-gelū-yı ō.¹

2) Meh-i nev bā-şafak k‘ez fahr-i hōd-rā ber-felek mī-dāşt

Fetād ez-secde-i ebrüyeş āhir hūn be-rūy-ı ō.²

3) Buved zūlf-i perīşān-rā ez-ō cem‘iyyetī dāyīm

Be-‘izzet kāş men hem buved mī-yektār-ı müy-ı ō.³

4) Dilā hat gerçi ma‘nī mī-şevved der-rusār-ı nigūy

Perīşān ez-çi dārī hūbeş īn-est hūy-ı ō.⁴

5) Be-meclīs yār çün hāzır buved ‘ayn-ı visālet āh

Nazar kerden çi lāzım her zamān bī-vech sūy-ı ō.⁵

6) Ze-gülşen nīst kūh ü deşt-rā farkī be-pīş-i men

Çü her rāhī ki mī-püyem buved ekser be-sūy-ı ō.⁶

7) Selīmī-rā çi kayd bezm-i ‘aşk ü saltanat bāşed

Çü ‘aşk-ı yār ber-seng-i melāmet zed sebū-yı ō.⁷

⁷ 7) Ey Selimi! Eğer ayrılık seni öldürürse bu sana müstahaktır. Çünkü sen o saçın kemendinden incindin.

¹ 1) O güzel sevgili olmadığı için sürahinin gönlü kan oldu. O sevgilinin dudağının kadehi olmadığı için de her an boğazından gözyaşı döktü. (Bu gazel Sü. 1’de 26b 93. Gazelde)

²) Kendini feleğin sahibi görüp de övünen yeni ay şafakla birlikte onun kaşlarına secde etti ve onun yüzüne kan oturdu. (Bu beyit Sü. 1’de yok)

³ 3) Onun perişan saçları o cemiyette her an beraberler. Keşke ben de onun saçının bir tek kılı olsaydım da bu şerefe nail olsaydım. (Sü. 1’de 2. Beyitte)

⁴ 4) Ey gönül! Hattı güzel yanağına engel oluyor, ama bundan dolayı ne diye perişan oluyorsun? Bu onun huyudur. (Sü. 1’de 3. Beyitte)

⁵ 5) Sevgilinin mecliste hazır bulunması kavuşmanın ta kendisidir. Ah! Ne diye onun tarafına sebepsiz yere bakıyorsun? (Bu beyit Sü. 1’de yok)

⁶ 6) Benim için dağın ve çölün gül bahçesinden bir farkı yoktur. Çünkü benim gittiğim her yol onun tarafına çıkar. (N. F: Be-pīş-i men/Sūy-ı men) (Bu beyit Sü. 1’de 4. Beyitte)

⁷ 7) Selimi için aşk meclisine ve saltanata bağlanmanın bir anlamı yoktur. Çünkü sevgilinin aşkı onun (şarap) testisine melamet taşı atmıştır. (Sü. 1’de 5. Beyitte)

196

- 1) Dem-be-dem ez-pîşem ey reşk-i gül ü nesrîn me-rev
Dîde hōd çendān ne-mî-bîned to-rā çend-în me-rev.¹
- 2) Gerçi pāyet mî-şevved āzūrde ber-rūy-ı zemîn me-rev
Zîr-i pāyet hāk şod cān-ı men-i miskîn me-rev.²
- 3) Dil ki şod āyîne-i hak-bîn şod ze-ruhsār-ı tō çeşm
Nîst îñ-nā-hak ze-pîş-i dîde-i hāk-bîn me-rev.³
- 4) Misl ki rikhā-yı birün āmed be-hūn ez-dîdeem
Keh-keşānem ze-ebleh ey eşk çün pervîn me-rev.⁴
- 5) Hāstem ger dergeheş be-gam revem sūy-ı ‘adem
Goft ez-rāh-ı kerem pîş demî be-nişîn me-rev.⁵
- 6) Mî-şodem ez-dergeheş sūy-ı ‘adem goft ān perî
Ey Selîmî âteşî be-nişān demî nişîn me-rev.⁶

197

- 1) Tā key dilem gam-gîn buved nî gam-güsārî hemçü tō
‘Ayb-set îñ-sengîn velî ez-gül‘izārî hemçü tō.¹
- 2) Bā-în heme şîven felek kem dîde bâşed der-cihān
Çün men cefā-keş ‘āşıkî pür cevri-i yārî hemçü tō.²

¹ 1) Ey gülün ve nesrinin kendisini kıskandığı (sevgili)! Her an önümden geçip gitme. Gerçi göz kendini bile göremiyor ama sen yine de böyle bırakıp gitme. (Bu gazel Sü. 1’de 26b 92. Gazelde)

² 2) Her ne kadar ayağın zeminden incinse de sen yine de gitme. Benim miskin olan canım senin ayağının altına toprak oldu ama sen yine de gitme.

³ 3) Hakkı gören ayna olan gönül senin yanağını kendine göz yaptı. Onun hakkı gören gözünün önünden gidip de ona haksızlık yapma. (Bu beyit Sü. 1’de yok)

⁴ 4) Gözlerimden damarları dışına çıkarısına kanlar aktı. Ey gözyaşı! Aptallık edip de Pervin (Ülker) yıldızı gibi akıp gitme. (Sü. 1’de 3. Beyitte) (N. F: Sü. 1’de 1. Mısra şöyle: Misl ki rikhā be-hūn āyed birün ez-dîdeem)

⁵ 5) Ben onun dergâhında gam talep edip yokluk tarafına ulaşmak istedim. Ama o, ‘‘benim cömertlik yolunun önünde bir an bile eğleşme, git!’’ Dedi. (Bu beyit Sü. 1’de yok)

⁶ 6) Onun dergâhından yokluk tarafına yol alırken o peri şöyle dedi! Ey Selimi!

¹ 1) Ne zamana kadar gönlüm senin gibi bir dert ortağından mahrum kalıp gamlı olacak? Senin gibi bir gül yanaklıya bu taş yüreklilik yakışır mı, bu ayıp değil midir? (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Benim gibi cefa çeken bir âşık ve senin gibi cevri, cefa eden bir sevgili cihanda olmasaydı felek cihanda çok az feryad duyardı.

3) Pinhān berāy-ı katl-i men her dem germī leb bā-rakīb

Kes kasd cānī ger koned ez-kīne yārī hemçü tō.³

68a

4) Dād ez-ki hāhend ehl-i ‘aşk çün Hüsrev-i devrān tōyī

Sayd yekī kerdem men çü nīst şīrīn süvārī hemçü tō.⁴

5) Goftī k‘ez isti‘nā-yı hüsn Yūsuf ‘Āzīz-i Mısr şod

Ārī der-ān eyyām bud sāhib-i vakārī hemçü tō.⁵

6) Ey dil şodī hūn henüz ümīd ez-ān meh be-güstī

Yārab ne-kerded nā-ümīd ümīd-dārī hemçü tō.⁶

7) Goftem ki cānā bā-Selīm ez-lütf be-nişīn sā‘atī

Güftā ki ārāmed kesī bā-bī-karārī hemçü tō.⁷

198

1) Meh-i men sūht me-rā hal-i tarābnākī-i tō

Berk cān mī-cehd ez-costī ü çālākī-i tō.¹

2) Nīst der-savma‘a zūhd ü vera‘ yek hūşyār

Ki ne-dāred hazer ez-mestī ü bī-bākī-i tō.²

3) Tīr efgan be-dilem tā be- ber serem ez-şādī

Çend pāmāl-i reh-i derd buved hākī tō.³

³ 3) Beni öldürmek için rakiple pazarlık ediyorsun, kininden dolayı cana kasteden ancak senin gibi biri olur (kine sığınan ancak senin gibi biri olur).

⁴ 4) Aşk ehli, cihanın içinde senden başka hangi Hüsrev’den adalet taleP etsin? Senin gibi şirin bir süvari yoktur, (çok şükür) ben de sana av oldum.

⁵ 5) ‘‘Yusuf kimseye minnet etmedi ve Mısır’ın azizi oldu’’ dedin. Evet! (Yusuf) o zamanda tıpkı senin gibi vakar sahibiydi, (onun için Mısır’a aziz oldu).

⁶ 6) Ey gönül! Kanla doldun ama henüz o ay gibi güzelden ümidini kesmedin. Yarab! O (âşık) ümitsiz değildir, senden bir ümidi vardır. (Oğullarım dedi, gidin, Yûsuf’la kardeşinden bir haber getirin ve Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin; çünkü kâfir olan topluluktan başka kimsecikler, Allah’ın rahmetinden ümit kesmez. Yusuf Suresi/87. Ayete telmih vardır)

⁷ 7) ‘‘Ey can! Cömertlik göster de Selim ile bir saat otur’’ dedim. ‘‘Senin gibi yerinde sabit olmayan ile kim eğleşsin?’’ dedi.

¹ 1) (Ey) benim ay gibi güzel sevgilim! Senin bu neşeli halin beni yaktı. Şimşek senin bu hareketli halini (görüp) beni (yakmak için) çabalyor. (Bu gazel Sü. 1’de 26a 90. Gazelde)

² 2) Manastırda seninle sarhoş olup da kendinden geçmekten sakınacak tek bir akıl sahibi dahi yoktur.

³ 3) Daha ne zamana kadar senin derd yolunda ayaklar altında ezilen bir toprak olacağım? Gönlüme bir ok düşsün de başım mutluluktan göğe ersin.

4) Pākī ān nev‘ ki gıybet be-hıyānet bāşed

Ger be-hātır güzerānem sıfat-ı pakī-i tō.⁴

5) Ey Selīmī ‘aceb ez-yār cüdā üftādī

Nīst emrüz der-āfāk be-gamnākī-i tō.⁵

199

1) Hün-rīzī dilhā koned ān nergis-i cādū

Her geh ki işāret koned ez-kūşe-i ebrū.¹

2) Yek çeşm-i tōem mī-küşed ez-nāz be-her vech

Çeşm-i digeret mī-konedem zinde ze-yek rev.²

3) Zülfet kec ü bestī girih nāz be-kākül

V‘ez her tarafī ‘arbede ber-hāst ki yāhū.³

4) Tā zahm-ı dil ez-hāk-i deret būy-ı vefā be-rev

Nī hasret-i merhem buvedem nī gam dāred.⁴

68b

5) Ez-zülf ü ruhet der-‘acebem bes ki çeğüne

Teshīr-i meh ü mihr nümüdend dü hindū.⁵

6) Yek ‘işve ze-ebrū-yı tō der-küşten men bes

Ālūde-i hünem çi konī sā‘id ü bāzū.⁶

⁴ 4) Eğer senin temiz sıfatını hatırıma getirirsem hakkında gıybet etmiş ve sana hainlik etmiş olurum, çünkü senin tabiatın benim hatırıma gelemeyecek kadar temizdir.

⁵ 5) Ey Selimi! Yardan ayrı düşün, bundan dolayı şaşılacak bir haldesin. Bugün ufuklarda senin kadar gamlı hiç kimse yoktur.

¹ 1) O nergis gözlü büyücü kaşlarının köşesinden naz ettikçe gönüllerin kanını akıttı.(Bu gazel Sü. 1’de 26a 91. Gazelde)

² 2) Senin bir gözün naz eden bakışı ile beni öldürürken diğer gözün buna mukabil bana hayat veriyor.

³ 3) Kıvrım kıvrım olan saçların üstüne bir de naz kākülünü bağladı. Bundan dolayı her bir taraftan ‘ya hak!’ diye naralar yükseldi.

⁴ 4) Gönülümün yarası senin kapından vefa kokusunu aldı. Ben bundan sonra ne merhemin hasretini çekerim ne de gama düşerim. (Sü. 1’de 5. Beyitte)

⁵ 5) Senin yanağından ve saçından, ‘bu iki Hindu nasıl olur da ayı ve güneşi ele geçiriyor’ diye hayli şaşkınlığa düşüyorum. (Sü. 1’de 6. Beyitte)

⁶ 6) Senin kaşlarının bir tek nazı beni öldürmeye yeter. Ne diye kanımı eline koluna bulaştırıyorsun? (Sü. 1’de 4. Beyitte)

7) Meh-i tal‘at-i men revī çī tābī ze-Selīmī

Pāk-set çü ez-gerv gubār āyīne-i ö.⁷

200.DER-HARFÜ‘L-HĀ

1) Dūd-ı kākül-rā perīşānī me-deh ber-şem‘-i māh

Cāme-i fānūs cāyız nīst der-şebhā siyāh.¹

2) Rūy numūdī vü me-rā ber-hīş hayrān sāhtī

Kūşe-i çeşmī ki mī-mīrem berāy-ı yek nigāh.²

3) Mī-be-rev ān ruh be-hat ü hāl her sâ‘at dilī

Mülk mī-gīred belī şeh çün ziyādet şod sipāh.³

4) Nīst nigū her zamān kerden müşevveş zülf-i ö

Cān-ı çend-īn derd-mend dil derd dāred penāh.⁴

5) Ber-dilem her dem me-neh ez-dāg hāl-i hasretī

Ver ne-hāhem sāht ‘ālem-rā siyāh ze-dūd-ı āh.⁵

6) Ez-Selīmī halk mī-pörsend kānder-i ‘āşk kīst

Küşte-i tīg-i melāmet derd-mend-i bī-günāh.⁶

201

1) Zīr-i her mihr-i ruh-ı yār ki peydā geşte

Ez-husuf bedr-i münīr-īst hüveydā geşte.¹

⁷ 7) (Ey) benim güzel ayım! Selimi'den parlaklığımı ne diye götürdün? Onun aynası tozdan arınmıştır. (Onun aynasına (gönlüne) bakmaya devam et)

¹ 1) Karanlık gecede fenerin üstüne siyah örtü atılmaz. Sen de saçının dumanını ayın mumuna örtü eyleme, onu ayın mumunun üzerine dağıtma. (Bu gazel Sü. 1'de 27a 95. Gazelde)

² 2) Bana yüzünü gösterdi ve bir tek bakışı için ölebileceğim gözünün kenarına beni hayran bıraktı. (Bu beyit Sü. 1'de yok)

³ 3) O yanak, benleri ve ayva tüyleriyle gönle sefer düzenliyor. Şahın askeri çok olursa mülkü ele geçirir. (Sü. 1'de 2. Beyitte)

⁴ 4) O saçları her zaman dağıtman hoş değildir. Çünkü gönlü dertli olan bu kadar can orayı sığınılacak yer bellemiştir. (Sü. 1'de 3. Beyitte)

⁵ 5) Gönlüme her an hasret yarasını verme, alemi ah dumanıyla karalara bağlamak istemiyorum. (Eğer sen gönlüme hasret yarasını verirsen alemi ah dumanımla karalara bağlarım). (N. F: Ez-dāg hāl-i hasretī/ Ez-hāl dāg-ı hasretī// ‘Ālem-rā siyāh ze-dūd-ı āh/ ‘Ālem-rā dil ze-dūd-ı siyāh) (Sü. 1'de 4. Beyitte)

⁶ 6) Halk Selimi'den ‘aşkın melamet kılıcı ile öldürdüğü günahsız dertli (âşık) kimdir?’ diye soruyor. (N.F/Ez-Selīmī/Ey Selīmī) (Sü. 1'de 5. Beyitte)

¹ 1) Sevgilinin saçından yanağının güneşi ortaya çıktı. Sanki ay tutulmasında parlak ay âşık oldu. (Bu gazel Sü. 1'de 28a 98. Gazelde) (N. F: Zīr-i her/ Zīr-i mü)

2) ‘Aşk bāzī be-firāk ü gam ü sabr ü endüh

Heme ez-hicr men-i zār müheyyā gešte.²

3) İntihāb-īst ze-dīvān-ı kemāl-īst hüsn

Matla‘-ı şī‘ir hat-i yār ki imlā gešte.³

69a

4) Dūd-ı āh-ı dil-i ‘uşşāk belā-keş bāşed

Zülf-i müşgīn ki ber-ān ‘arız zibā gešte.⁴

5) Ber-sereş tāc-ı nemed hest çü ebrī ser-keş

Ki şerm-i meh-rūyeş be-‘akab v ‘ā gešte.⁵

6) Ne-resīd-set be-gird kadem-i ō hurşīd

Rūzhā gerçi çonīn bī-ser ü bī-pā gešte.⁶

7) ‘Āşık-ı dil ü yek renk ne-dīde çü Selīm

Sālhā bād-ı sābā gerçi be-her cā gešte.⁷

202

1) Ey dil-i dīvāne bāz ez-lütf-i yārem yād deh

‘İşve-i ruhsār-ı nāzik bīn ü cān berbād deh.¹

2) Z‘īn beter mecnūn kon ey şāh-ı perī-rūyān me-rā

Nergiset-rā pīş ez-īn ‘āşık küşī irşād deh.²

² 2) Aşk oyunu sanki feryad eden bemim; ayrılık, gam, sıkıntı çekmem ve bunlara sabretmem için hazırlanmış. (Sü. 1’de 3. Beyitte)

³ 3) Sevgilinin güzelliği mükemmellik divanından bir seçmedir. O divandaki şiirin matla’ı da sevgilinin hattı ile yazılmıştır.

⁴ 4) Senin yanağına güzellik katan misk kokulu saçların bela çeken âşıkların gönüllerinden çıkan ahın dumanıdır. (Sü. 1’de 2. Beyitte)

⁵ 5) Başının üzerindeki keçe tac, ay gibi yüzünden utanıp da uzaklaşan inatçı bir bulut gibidir.

⁶ 6) Günler her ne kadar böyle ayaksız ve başsız dolaşsa da o güneş gibi sevgilinin ayağının tozu olamaz.

⁷ 7) Sabah yeli yıllarca her yeri dolaştı durdu, ama Selim gibi gönlü aşıkta daim olan kimseyi göremedi. (N. F: ‘Āşık-ı dil/ ‘Āşık-ı yek dil)

¹ 1) Ey deli gönlüm! Yârin, nazik yanağının nazı ile seni nasıl berbad ettiğini, sana nasıl lütfde bulunduğunu hatırına getir. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey ay yüzlülerin şahı! Beni daha beter deli eyle. Nergis gibi gözlerini irşad et de daha önce aşığı nasıl öldürüyorlarsa bundan sonra daha beter öldürsünler.

3) Bāz der-bezm-i visāl-i yār mī-nūšem şarāb

Hūngerī ey çeşm ü dil-rā müjde-i feryād deh.³

4) Zinde me-güzār emşeb v‘ez rüz-ı hicrem bār coz

İn-kader ey merg der-cān kendenem imdād deh.⁴

5) Ey gam cānān çü cānem-rā zebūn kerdī be-derd

Nīm bismil-i merg-rā bārī bud ān sayyād deh.⁵

6) Yā ilāhi bes be-tengem ez-salāh ü ‘ākılī

Tişe-i ez-‘aşk bā-ın ‘akl-ı bī-bünyād deh.⁶

7) Hüsrevī-i ‘āşıkān hāhī Selīmī ez-vefā

Cān-ı şīrīn-rā be-‘aşk ü hālet-i Ferhād deh.⁷

203

1) Ey ciger ez-tūr-i yār cān be-ser-niş neh

Zü çi vefā dīde-i dil be-cefā-niş neh.¹

2) Ey şeh-i şīrīn ü şān Hüsrev-i mülk-i velī

Dest-i terahhim gehī ber-dil-i dervīş neh.²

69b

3) Gerçi şod ez-hançereg rīş-i tenem bī-şumār

Merhemī ez-dāg-ı hīş ber-ser-i her niş neh³

³ 3) Yine sevgilinin kavuşma meclisinde şarab içiyorum. Ey kanla dolmuş gözüm ve gönlüm! Feryadın müjdesini ver.

⁴ 4) Ey ölüm! Ayrılığın yükü canıma tak etti. Bana merhamet et de ayrılık gecesine beni ulaştırma, o geceye varmadan benim canımı al.

⁵ 5) Ey gam! Tıpkı sevgililer gibi canımı derd karşısında güçsüz bıraktın. Madem beni kurban ediyorsun, hiç olmazsa birazını o avcıya bırak.

⁶ 6) Yarabbi! (Derdden) kurtulma (çaresi arayan) bu akıldan çektiğim yeter. Aşkın baltası ile temelsiz kalmış bu akıl binasını yık.

⁷ 7) Selimi! Aşıkların şahı olmakta vefalı isen tatlı canını Ferhad’ın hali gibi aşka teslim et.

¹ 1) Ey ciğer! Sevgilinin okundan canına zehir vur, yoksa gönül gözünü cefa okuna vurmanın ne faydası var?(Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey şirin ve şanlı padişah! Sen velilik mülkünün Hüsrevisin, zaman zaman da olsa merhamet elini dervişin gönlüne koy.

³ 3) Gerçi hançerinden tenimin yaraları pek çok oldu. Ama sen yine de açtığın yaralara kendi zehrini koy.

- 4) Zūd beyā seyl-i eşk hāne-i gam kon harāb
 Şu‘le-keş ey berk-i āh rev be-bed-endīş neh.⁴
- 5) Serv be-bālā-yı ō lāf ze-hübī zedī
 Çün sühan gufte-i hüb kaddem pīş neh.⁵
- 6) Ey ki be-fikr-i gameş kīş tō ez-dest reft
 Mezheb ü İslām nīz ber-ser-i ān kesbeş neh.⁶
- 7) Kūy-ı gamet ey Selīm-i bī-hödī ez-had me-ber
 Lütüf kon ü dest-i sabr ber-dilek-i hīş neh.⁷

204

- 1) Ez-bī-gamī dermān dehem ey gamem irşād deh
 Sīt ü sadā-yı hicr-i ō der-sīne-i nā-şād deh.¹
- 2) Vīrāne şod cismem ze-gam lütüf kon ey cān v‘ez kerem
 Der-seng-i bārān bestem dil-rā be-tō bünyād deh.²
- 3) Ser fitne şod be-her belā-yı ebrū-yı şuhet ez-cefā
 Be-güşā çonīn behr-i Hudā tavr-ı vefāyeş yād deh.³
- 4) Ey behr-i devr ez-rūy-ı ō mürdem be-goft ü gū ō
 Bāş refteem der-kūy-ı ō hākem-rā ber-bād deh.⁴

⁴ 4) Gözyaşı seli çabuk yetiş! Gam evi harab oldu. Ey ahımın şimşegi! Kıvılcımlarını bu kötü düşünceliye saç.

⁵ 5) Servi, o boy ile güzellik konusunda söz yarışına girdi. Madem güzellik sözünü söyledi, boyunu önüme getirsin de (görelim)

⁶ 6) Ey sevgilinin gamının düşüncesiyle dini elinden giden! İslam dinini ve mezhebini de onun yoluna sarfettiklerinin arasına koy.

⁷ 7) Ey kendini kaybetmiş Selimi! Onun köyünde (mecnunlukta) haddi aşma. Kendine acı da dileğini sabrın eline teslim et.

¹ 1) Ey gamım! Derdsiz olmaktan derman arıyorum, bana doğru yolu göster. Mutsuz olan gönlüme onun ayrılığının feryadını ver. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey can! Vücutum gamdan viran oldu, bana lütüf göster. Gönlümü senin rahmet taşlarına bağladım, onlarla beni yeniden imar et.

³ 3) O güzelin kaşlarının her belasında başım fitneye uğradı. Allah rızası için (ellerini) aç (dua et de) o, cefadan hâsıl olan vefalı tavrını hatırına getirsin.

⁴ 4) Ey zamanın hissesi! Onun köyüne gideyim ve orada öleyim, toprağımı da rüzgâr savursun.

5) Çün müy-ı ān nāzik miyān geştem za‘ıf ü nā-tüvān

Bāşed rehem z‘ın bīm-i cān ey gam tō hem imdād deh.⁵

6) Der-kūhsār-ı ibtilā ma‘nī rehānedīş ez-cefā

Ey cān-ı şīrīn būshā ber-tīşe-i Ferhād deh.⁶

7) Goftī Selīmī haste ten zār ez-ki dārī levm ī men

Ey Hüsrev-i şīrīn-dehen dād ez-tō vāzem dād deh.⁷

205

1) Gül gül ez-tāb-ı mey-set ān ‘ārız efrūhte

Bā-per-i pervānhā ber-şem‘-i rüyeş sūhte.¹

2) Ber-ruheş āsib-i eşk-i nāz dil çün dīd goft

Veh çı mihr-set īn ki kevkebhā be-hōd endūhte.²

3) Sāht ber-āteş talā hal tā koned efşān hūsn

Gālib īn-zer kārī ez-üstād-ı sun‘ āmūhte.³

4) Kerde dāg ez-hūsn-i ān rū-rā ki der-bāzār-ı ‘ışk

Hemçü Yūsuf hīş-rā be-her kesī fūrūhte.⁴

5) Z‘āteş-i hūsn-i ruh-ı ān meh hazer kon ey Selīm

K‘ez hevāyeş bāl çend-īn mürğ-i cānhā sūhte.⁵

70a

⁵ 5) Belim tıpkı o saç kılı gibi zayıf ve güçsüz kaldı. Ey gam! Bu can korkusuyla yol alıyorum, bari sen bana yardım eyle.

⁶ 6) Bela dağına mübtela olmaktan mana cefadan kurtulmaktır. Ey şirin can! Öpücüklerini Ferhad'ın kazmasına gönder.

⁷ 7) Sen, seni hasta olan Selimi'nin feryat ederek "bana iyilikte bulun" dediğini söyledin. Ey şirin ağızlı sevgili! Bu arzuyu geri çevirme.

¹ 1) O yanak, şarabın hararetinden gül gibi açıldı. Onun yüzünün mumuna pervanelerin kanatları yandı. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Gönül, yanağına dökülen naz gözyaşlarını gördü ve şöyle dedi: Bu, bütün yıldızları kendinde toplayan nasıl bir güneştir?

³ 3)Güzelliğini herkese göstermek için altını ateşe verdi (Güzelliği ayan olsun diye yüzünü güneşe döndü). Galiba bu altın yapma işini ona yaratmanın ustası olan (Allah) öğretti.

⁴ 4) Aşık, onun güzel yüzü gibi bir sureti vücuduna yara yaptı da bu vesileyle tıpkı Yusuf gibi köle pazarında satılabilsin.

⁵ 5) Ey Selim! Onun yanağının güzelliğinin ateşi nice can kuşlarının kanadını yakmıştır, kendini ondan sakın.

206

1) Menem dūr ez-ruhet bā-mihnet ü endūh hemhāne
Be-sad hasret girifte der-makām-ı derd kaşāne.¹

2) Tō be-nişīn ber-serīr-i devlet-i hūbī şeh-i hūbān
Ki men bāz firāket mī-keşem hōş derd-mendāne.²

3) Men-i miskīn gedā-yı bī-nevā dervīş ü dil-rīşī
Tō şāh-ı şehriyār mülk-i hüsn ü cān-ı cānānem³

4) Dil-i dīvāneem bā-dāg-ı dūrī-i tō hırsend-est
Bud īn sabr ü tahammül kes ne-dār ü yār-i dīvāne.⁴

5) Ze-tūget ārzū dārem ki ser der-pāyet endāzem
Kerem kon rāstī ber-gū murādem mī-dehī yā neh.⁵

6) Selīmī gerçi cānet sūht dūr ez-şem‘-i ruhsāreş
Çi pervā meş‘al-i hurşīd-rā ez-süz-ı pervāne.⁶

207

1) ‘Āteş-i ‘aşket me-rā ey meh çenānī sūhte
K‘ez tenem çīzī ne-mānde gayr cānī sūhte.¹

2) Bes ki der-küy-ı tō şod hākister-i tenhā be-bād
Her taraf ez-‘āşıkī bīnī nişānī sūhte.²

¹ 1) Dert köşkünde yüzlerce hasrete tutulan, yanağından ayrı kaldığı için de keder ve sıkıntıyla ev arkadaşlığı yapan kişi benim. (Bu gazel Sü. 1’de 27a 94. Gazelde)

² 2) (Ey) güzellerin şahı! Sen güzellik devletinin tahtında otur, bu bana yeter. O zaman ben ayrılığına dertliliğe yaraşır biçimde katlanırım.

³ 3) Miskin olan ben, aciz bir kul ve gönlü yaralı bir dervişim. Sen, güzellik mülkünün padişahı ve canların canısın. (Sü. 1’de 5. Beyitte)

⁴ 4) Deli gönlüm senin ayrılığının yarası ile mutludur. Kimse benim gibi deli bir âşık olamadı ve bu sabrı, tahammülü gösteremedi. (Sü. 1’de 3. Beyitte)

⁵ 5) Başım kılıcın ile kesilip de ayaklarına düşün diye arzu ediyorum. Allah için doğru söyle! Bu arzumu yerine getirir misin, getirmez misin? (Sü. 1’de 4. Beyitte)

⁶ 6) Selimi! Senin canın onun yanağından ayrı kalmakla yandı. Zaten güneşin meşalesi pervanenin yanması ile ne diye ilgilensin?

¹ 1) Ey ay gibi güzel sevgili! Aşkın ateşi beni yaktı. Tenimde yanık candan başka bir şey kalmadı. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Rüzgâr, senin köyüne küllerimi taşısa bu münasip olur, böylece âşıklığın nişanı olan yanıklar her bir taraftan görülmüş olur.

3) Der-reh-i ‘aşket be-her menzil ki bīnī mātemī-set

K‘ez semūm-ı derd ü hasret kārvānī sūhte.³

70b

4) Der-zebānhā ō fetād-set ez-leb-i la‘l-set sühan

Gayret-i vasl-ı tō der-her dem zebānī sūhte.⁴

5) Dāghā-yı tāze dārem her ki āyed ber-serem

Merdümī mī-hāhemeş kerden benānī sūhte.⁵

6) Ān seg kū māyil hūn-ı men-set ammā çī sūd

Çün ne-māned ez-men be-gayr üstühān sūhte.⁶

7) Ey Selīmī her ki yād āred ze-men sūz-ı dileş

Bes ki cānem-rā gam-ı ebrū kemānī sūhte.⁷

208

1) Hōş ān k‘ān māh-rā sāzem ze-cān-ı hīş-ten āgeh

Ki nī meh āgehem ez-tavr-ı ō nī ō ze-men āgeh.¹

2) Çenān hāhem ki būsem pāy-ı ān serv-i hīrāmān-rā

Ki nī dāmen buved vākıf ni kereded pirehen āgeh.²

3) Nümūdī leb me-rā küşt ez-siyāset-i çeşmet ey bed kīş

Ma‘āzallah ki kereded nāgeh ān çāh-ı zekān āgeh.³

³ 3) Senin aşkının yolundaki her bir durakta hasret ve dert rüzgârından yanmış kervanların matemi vardır.

⁴ 4) Senin vaslının gayreti her an dilleri yaktı, dudağından çıkan her söz dillere düştü (ve âşıkları yaktı).

⁵ 5) Başımdaki taze yaralara merhem sürmek isteyen her kim olursa onun parmakları yansın istiyorum.

⁶ 6) Biliyorum, o köpek benim kanımı istiyor, ama ne fayda. Bende başkalarına atacak yanık kemik bile kalmadı.

⁷ 7) Ey Selimi! Onun keman kaşlarının gamı canımı pek çok yaktı. Artık beni gören herkes gönül yanıklığının ne demek olduğunu hatırlıyor.

¹ 1) Ne ben o ay gibi sevgilinin tavrından haberdarım ne de o benim halimden haberdar. O ay gibi sevgiliyi kendi canımdan haberdar edeceğim an ne hoş bir andır. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) O salınarak yürüyen servinin ayağını ne eteği ne de gömleği bilecek kadar usulca öpeyim.

³ 3) Ey kötü atıcı! Dudağını gösterdin o da beni gözünün oyunlarıyla öldürdü. . Allah korusun o çene çukurunun bundan ansızın haberi olursa ne olur?

4) Şeb-i gam ki koned sad mû şikānī çeşmem ez-müjgān

Çisān kereded ze-fikr-i ān dü zülf-i pür şiken āgeh.⁴

5) Kefen pür hūn koned çün lāle ber-hāl-i dilem ez-eşk

Ger ez-derdem şeved Ferhād der-zīr-i kefen āgeh.⁵

6) Be-mīred ez-gam-ı ān kad çün serv ü ruh çün gül

Selīmī ger şeved ez-hīş der-taraf-ı çemen āgeh.⁶

209

1) Hemçü eşkem men-i zār ez-nazarī üftāde

Let-i gam hörde vü der-hāk-i derī üftāde.¹

2) Hayfem āyed ki şevem hāk-i kef-i pāy-ı rakīb

Hemçü ān sāye ki ber-rehgüzerī üftāde.²

3) Her kücā bīnem ez-īn dīde-i hūn-āb çekān

Veh ki bā-pāre -i dil yā ciğerī üftāde.³

71a

4) Nīst ser çün sır-ı sevdāyīm ez-derd-i humār

Gayr ze-kes ki sereş ber-siperī üftāde.⁴

5) Bārḥā hūn şode dil-i kāfirem ammā hergiz

Ger segeş-rā bā-ser-i ō güzerī üftāde.⁵

⁴ 4) Gam gecesı onun kirpiklerinin (mahvettiği) gözümü kılı kırk yararcasına inceledi. Ama ne kadar incelerse incelesin o kıvrım kıvrım olmuş iki tel saç tasavvur edemez.

⁵ 5) Eğer Ferhad kefeninin altında derdimden bir an bile haberdar olsaydı, gönlüm için döktüğü gözyaşları tıpkı lale gibi kefenini kıpkırmızı kan eylerdi.

⁶ 6) Eğer Selimi çemendeki servi boylu ve gül yanaklı sevgiliden ansızın haberdar olsaydı gamından ölürdü.

¹ 1) Tıpkı gözyaşım gibi benim feryadım da gözden düştü. Gamın tokadını yedi ve bir kapının toprağına düştü. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Rakibin ayağı senin yoluna gölge gibi izler bıraktı, ıztırabım bundandır.

³ 3) Her nerede kanlı gözlerimden bir damla gördümse ya parçalanmış gönlüme ya da ciğerime düşmüş.

⁴ 4) Bizim başımızdaki sevdanın sırrı sarhoşluk derdinde değildir. O (sevgili) başını siperin arkasına aldı ve (kendini kimseye göstermiyor, bizim sıkıntımız budur).

⁵ 5) Kâfir gönlüm kanla doldu ama köpekler bu kanı görüp de üzerine üşüşürler diye saklıyorum.

6) Behr-i çeşmân-ı tō çün mürdem çeşmem cānā

Mest-i her kūşe ze-gam bī-haberī üftāde.⁶

7) Bī-vefāyī me-kon ey meh hazer ez-āh-ı dilī

Ki der-eflāk ez-ō hem şererī üftāde.⁷

8) Dīd takvīm be-sad girye be-muhabbetem güftā

Āh ber-nām-ı tō hem hayr ü şerī üftāde.⁸

9) Hem meger der-güher nazm-ı Selīmī bāşed

Īn-letāfet ki be-tāc ü kemerī üftāde.⁹

210

1) Bāz ez-sūz-ı dilem çehre ber-efrūhte

Çehre efrūhte ü cān me-rā sūhte.¹

2) Geh cefā gāh vefā geh sitem ü geh bī-dād-ı ō

Çi belāhā-set ki ez-behr-i men endūhte.²

3) Mī-koned hānde be-hāl-i men ü bud mihrī-i tō

Zahm-ı dil-rā ki be-peykān-ı cefā endūhte.³

4) Ez-pey-i hātır-ı ağyār me-rā küştī zār

Fikr kon bende-i hōd-rā beççe efrūhte.⁴

⁶ 6) Ey can! Gözlerimi belki senin gözlerinin felaketinden uzak tutarım ve gamdan habersiz olurum diye öldürdüm.

⁷ 7) Ey benim ay gibi güzel sevgilim! Gönlün ahından sakın. Çünkü ondan feleklere bile kıvılcım düşer.

⁸ 8) Takvim benim ağlamaklı halimimi ve muhabbetimi gördü, şöyle dedi: Ah! Senin payına hem hayır hem de şer düştü.

⁹ 9) Selimi'nin sarayında ve tacında peyda olan bu letafet onun şiiirlerindeki cevherler olsa gerek.

¹ 1) Gönlümün ateşinden yüzüm kızardı. Yüzümün kızarıklığından da canım yandı. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Bazen cefa bazen vefa bazen sitem bazen de zulüm gösteriyorsun. Benim payıma düşen bu belalar nasıl belalardır?

³ 3) (O sevgili) benim halime güldü ve cefa okuyla yanmış yaralı gönlümü daha beter yakıtı.

⁴ 4) Ağyarın hatırına beni öldürdün. Bir düşün, çocuğu nasıl ağlattın?

5) Hiç bā-‘āşık-ı miskîn ne-konî gayr ez-cevr

Vākı‘ā-yı hūb hūnerhā-set ki amūhte.⁵

6) Me-deh in nev şeb ü rüz me-rā tarîkî

Ger çerāgî be-dilem nîz ne-efrūhte.⁶

7) Çāk hāhed zedeneş ‘aşk-ı Selîmî sad bār

Cāme-i sabr ü salāhî ki tō ber-dūhte.⁷

71b

211

1) Nazarî kerd be-men dōst niyāz ālūde

Her niyāzîş be-sad perde-i zār ālūde.³⁵

2) Goftemeş buse be-dāmān ze-gamet yā ber-pā

Goft rev dāmen-i men hest be-nāz ālūde.²

3) Tā dem-i haşr dehed lāle-i gül-gün bîrūn

Hūn-ı Mahmūd ki bā-hāk-i Ayāz ālūde.³

4) Mest-i men dāde dil-i hōd be-def ü çeng-i dırîg

Hayf ez-ān hātır-ı nāzik ki be-sāz ālūde.⁴

5) Hūnhā-yı dil sad ‘āşık-ı zār-set Selîm

Leb-i şîrîn ki be-düşnām-ı tō bāz ālūde.⁵

⁵ 5) Zavallı aşığına cefadan başka bir şey göstermedin. Hüner güzellikle cefayı arada bir karıştırmaktır.

⁶ 6) Eğer gönlümde çıra yakıp da gönlümü kızartmayacaksan beni böyle gece ve gündüz yollara düşürme.

⁷ 7) Selimi'nin aşkı onu parça parça etmek istiyor. Nasıl olsa sabır ve kurtuluş elbisesini sen dikiyorsun.

³⁵ 1) Dost, bana istekli bir şekilde nazar kıldı. Ama bu şekilde nazar ederken bile kendini yüzlerce naz perdesinin arkasına sakladı. (Bu gazel Sü. 1'de 27b 97. Gazelde) (N. F: Perde-i zār/ Perde-i nāz)

² 2) Gamından (kendimi kaybettim) eteğini mi yoksa ayağını mı öpeyim dedim. O da bana "Git! Benim eteğim naz ile bulanmıştır" dedi.

³ 3) Ayaz'ın toprağının bulandığı Mahmud'un kanı ta mahşer gününe kadar gül renkli laleler yetiştirir.

⁴ 4) Sarhoş olan benim gönlüm (derdini anlatmak için) kendine tef ve çengi vasıta kıldı. Ama o nazik düşünceli, saza gönül verdi, yazık!

⁵ 5) Selim! O sevgilinin meşakkatiyle bulanmış (boyanmış) o şirin dudak, feryad eden yüzlerce aşığın gönlünün kanıdır.

212

1) Birün āmed ze-hārgeh yār berek-i ceng ber-beste

Be-kasd-ı hūn sad hemçün men miskīn kemer beste.¹

2) Be-sad şühī ü nāz efrūhte ruhsāre çü gül

Me-rā çün gonca ez-hicrān-ı ō hūn der-ciğer beste.²

3) Be-kavs-ı ebruvān-ı ō ger ārā-yı nazar-bāzī

Ze-tīr-i gamzeeş ez-her taraf rāh-ı nazar beste.³

4) Çü tāk-ı ebrū-yı pür-çīn-i ō dīdī fikrī kon

Ki der-fen-i girih bendī kūdām ehl-i hüner beste.⁴

5) Be-‘aşk-ı ō Selīmī-rā sirişk ü rüy-ı zerdī bes

Ne-dil der-şāhī-i kevnīn yā der-māl ü zer beste.⁵

213.DER-HARFÜ‘L-YE

1) Be-men ki cefā-yı sitem mī-konī

Çü güyem meh-i men kerem mī-konī.¹

2) Be-goftem sühan-güy tā cān dehem

Der-īn güft ü nāz hem mī-konī.²

3) Dırīgā ki ba‘d ez-cefāhā-yı bes

Vefā mī-kon līk kem mī-konī.³

72a

¹ 1) Sevgili, ceng kumaşını (beline) bağladı ve çadırından çıktı. Muhakkak o, kemerini benim gibi yüzlerce miskinin kanını dökmek için bağladı. (Bu gazel Sü. 1’de 27b 96. Gazelde)

² 2) Onun gül gibi yanağında yüzlerce naz ve güzellik parıldadı. Benim ciğerimde ise ayrılıktan gonca gibi kan birikti.

³ 3) Eğer onun kavisli kaşlarında nazarın süsü olursa gamzelerinden her tarafa nazar okları dağılır.

⁴ 4) Eğer onun kıvrım kıvrım olmuş kirpiklerinin kemerini görürsen ‘‘dügüm atma ilminde hangi hüner sahibi onun kadar başarılıdır’’ diye bir düşün. (N. F: Fikrī kon/ Be-kon fikrī// Ehl-i hüner/ Ehl-i sır)

⁵ 5) Selimi için onun aşkından gözyaşı dökmek ve yüz sarartmak kâfidir. O, bu dünyanın ne şahlığını ne malını ne de mülkünü ister.

¹ 1) Ey benim ay gibi güzel sevgilim! Sana cömertlik gösteriyorsun dediğim için bana siteminin cefasını veriyorsun. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Bir söz söyle de canımı vereyim dedim. Bu söze de naz ettin.

³ 3) Bu kadar cefadan sonra azıcık vefa gösteriyorsun, yazık!

4) Ze-‘aşk-ı tō gūyī ki rüsvā şodem

Be-dīn-i fen me-rā mütèhhem mī-konī.⁴

5) Şod ez-haçeret sīneem çāk çāk

Dilem-rā mekr-i dām-ı gam mī-konī.⁵

6) Selīm ez-ō dīden be-kūh-ı belā

Reh-i ‘āşıkī-rā kadem mī-konī.⁶

214

1) Rāz-ı hōd çīst ne-gūyem gerçi yār-i men tōyī

Rāz düşmen şod me-rā çün rāz-dār-ı men tōyī.¹

2) Mī-konem cān der-rakībī mī-konem bā-cān-ı hōd

Tā şodem āgeh ki der-cism-i figār-ı men tōyī.²

3) Bā-vücūd-ı ān ki def^{*} her gamem ez-vasl-ı to-set

Nīst ān kadrem ki gūyem gam-güsār-ı men tōyī.³

4) Güfte-i yā hicr yā küšten ze-men kon ihtiyār

Men ne-dārem ihtiyārī ihtiyār-ı men tōyī.⁴

5) Ser-furū nārem be-noh çarh ez-tefāhūr der-cihān

Geh gehī gūyī ki hāk-i reh-güzār-ı men tōyī.⁵

6) Çün Selīmī saltanat dārem ki vey goftī be-lütf

‘Āşık-ı dīvāne-i bī-i‘tibār men tōyī.⁶

⁴ 4) Senin aşkımdan benim rüsva olduğumu söyledin. (Kararımı verdin ve) ilminle beni suçlu eyledin.

⁵ 5) Gönlümü gam tuzağının hilesi ile avladım. Sinemi de haçerin ile parça parça ettin.

⁶ 6) Selim! Bela dağında ondan bir şey görmek için âşıklık yolunu adımladın.

¹ 1) Sen benim yârim olsan da sırrımı sana nasıl söyleyebilirim? Sen benim sırdaşım olduğun için bile sır bana düşman oldu (bir de söylesem halim nice olur). (Bu gazel Sü. 1’de 28a 99. Gazelde)

² 2) Bedenimdeki yaraların halini daha iyi anlayasın diye onları kendi canıma rakip ettim ve onunla rekabet ettim.

³ 3) Sana kavuşmamla beraber bütün gamlardan kurtulacağım (bunu biliyorum), ama kendimi senin teselli vereceğin değerinde biri olarak da görmüyorum. (Sü. 1’de eksik varak nedeniyle yok)

⁴ 4) Benden ya ölümü ya da ayrılığı talep et, bunlardan birisini seç dedin. Ben nasıl seçeyim, benim ihtiyarım dahi sensin. (Bu beyit Sü. 1’de eksik varak nedeniyle yok)

⁵ 5) Sen zaman zaman da olsa ‘yolumun üzerindeki toprak olabilirsiniz’ dedikten sonra gururumdan cihanda dokuz feleğe dahi boyun eğmem. (Bu beyit Sü. 1’de 29b de, İ. 4’te yok)

⁶ 6) O sevgili, lütfedip de ‘sen benim itibarsız deli aşığımsın’ dediği için Selimi gibi saltanata kavuştum. (Bu beyit Sü. 1’de 29b de, İ. 4’te yok)

215

- 1) Bā-fakīrān ‘ömr-i men īn-bī-vefāyī tā-be-key
Dil-i hōd ez-‘aşk hūn şod dīl-rübāyī tā-be-key.¹
- 2) Āfitāb-ı ‘ālemī ber-mātemī tābī gehī
Zerre-perver şō ze-mazlūmān cūdāyī tā-be-key.²
- 3) Ba‘d ez-īn er zūlf ü rüyet vasl kem cüyem ze-şerm
Çend gūyī rüz ü şeb ez-men gedāyī tā-be-key.³
- 4) Hāl der-deyr-i mugān-set ü be-kūy-ı zühd-kāl
Zāhid mey-nūş īn-zühd ü riyāyī tā-be-key.⁴
- 5) Her şebī tā subh kerdī bā-segān-ı kūy-ı ō

72b

Ey Selīmī pīş-i merdüm hōd nümāyī tā-be-key.⁵

216

- 1) Be-men ey kāş cānān yek sūhan-ı peygām mī-kerdī
Veger ān nīst bārī rug‘e-i i‘lām mī-kerdī.¹
- 2) Eger Ferhād būdī zinde tā eknūn ze-mecnūnī
Çü Şīrīn ‘aşk-rā hem der-cihān bed-nām mī-kerdī.²

¹ 1) Ömrüm o gönül çalan sevgili yüzünden fakirlikle geçiyor, bu daha ne kadar sürecek? Vefasız sevgilinin aşkından gönül kan ile doluyor, bu daha ne kadar sürecek? (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) (Ey) âlemin güneşi! Mazlumlardan daha ne kadar uzak duracaksın? Bir an dahi olsa ışıklarınla matem (gecesini) aydınlat.

³ 3) Gece ve gündüz, kölerden daha ne zamana kadar bu şekilde bahsedeceksin? Yüzünün ve saçımın vaslını daha az arıyorsam bu benim utancımıdır.

⁴ 4) Hal makamı ateşe tapanlarında kilisesindedir. (Ey) sözde zühd köyünde olan zahid, şarap iç; bu riya daha ne zamana kadar sürecek?

⁵ 5) Ey Selimi! Her gece sabaha kadar onun köpekleriyle berabersin. Daha ne zamana kadar halkın önünde gösteriş yapacaksın?

¹ 1) Ey özlem! Sevgililerden bana bir haber gönder, haber gönderdermeyeceksen hiç olmazsa onların hüküm mektubunu gönder. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Eğer Ferhad delilik edip de şimdiye kadar hayatta olsaydı, Şirin’e olan aşkı (benim aşkımin gölgesinde kalır) kötü anılırdı.

3) Ze-girye huşk şod çeşm ü dil-i sad pāre āteş şod

Güzeşt ān hem ki ez-men yek seg-i ō şām mī-kerdī.³

4) Be-devr-i men eger Mecnūn-ı ser-gerdān budī dāyīm

Belā vü mihnet ü derd ez-dil-i men dām mī-kerdī.⁴

5) Veger Cem-rā haber būdī ze-şehenşāhīy-i dünyā

Selīmī hemçü men meyl-i sebū ü cām mī-kerdī.⁵

217

1) Tā girih be-gīsū-yı ‘anber-feşān endāhtī

Fitne vü āşüb der-bāzār-ı cān endāhtī.¹

2) Kes hadīsī ez-tō ne-tüvān-set ki er ō der-miyān

Gerçi serhā-yı ‘azīzān der-miyān endāhtī.²

3) Nakd-i cān goftī be-deh k‘ez-leb dü būsī be-hışmet

Sūd-ı mā hōd hayr-i hōd-rā der-ziyān endāhtī.³

4) Der-dilem cā kerd tīr-i gamze-i sayd efgenet

Āferīn bādā ki nīgū ber-nişān endāhtī.⁴

5) Hāstī tā cān dehem tavk-ı vefā der-kerdenem

Desthā der-kerden cānem ez-ān endāhtī.⁵

³ 3) Gözlerim ağlamaktan kurudu, yüzlerce parçaya ayrılmış gönlüm de ateşle doldu. Onun köpeğine benden ikram edilecek bir akşam yemeği bile kalmadı.

⁴ 4) Başı dönmüş Mecnun benim zamanımda yaşamış olsaydı sürekli benim gönlümde olan bela, sıkıntı ve kederin tuzağı olurdu.

⁵ 5) Eğer Selim, Cem’in dünya padişahlığından haberdar olsaydı tıpkı benim gibi kadehe ve şarab testisine meyl ederdi.

¹ 1) Anber kokulu saçan saçlarına düğüm atınca can pazarına fitne ve karışıklık saldı. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Büyüklerin başlarını meydana attın (bunu biliriz), ama o meydanda senden söz etmeye gücü yetecek kimse yoktur.

³ 3) Can nakdini iki dudağımdan gelecek bir öpücüğe ver dedin. Bizim karımıza karşılık kendi karını ziyana düşürdün.

⁴ 4) Senin attığın avını yakalayan gamze okları gönlümde yer etti. Böyle güzel bir atış ne hoştur.

⁵ 5) Senin vefa gerdanında can vereyim diye arzu ettin. Bundan dolayı ellerini canımın boğazına doladın.

6) Er dehānet kes ne-bū āgeh goftī der-sūhan

Hemçü men sad bī-haber-rā der-gümān endāhtī.⁶

7) Va‘de mī-dārī Selīmī-rā ki hāhem hānedenet

‘Ākībet bī-çāre-rā ber-āsītān endāhtī.⁷

73a

218

1) Suy-ı mā dīdī vü çīn der-ebuvān endāhtī

Katl-i sayd-ı hīş kerdī vü kemān endāhtī.¹

2) Tīz kerdī tīg-i müjgān-rā be-kasd-ı cān ü dil

Ehl-i dil-rā der-zebān-ı merdümān endāhtī.²

3) Dest-i pür dāgem kemer şod der-miyānet rüz-ı vasl

Bāz sūzī ez-muhabbet der-miyān endāhtī.³

4) Hāk-rā ber-mihr ü meh der-hande mī-bīnem ze-gül

Tā tō der-sahn-ı çemen āb-ı dehān endāhtī.⁴

5) Būse-i mey cestem ez-la‘let nümūdī hat-i sebz

Ber-ser-i mā sāye-i āteş-feşān endāhtī.⁵

6) Āb ber-āteş-i to-rā yārī ki mī-zed eşk buved

Ey Selīmī ez-nazar-ı ō-rā çī-sān endāhtī.⁶

⁶ 6) Sözlereinden kimsenin haberdar olmadığımı söyledin. Böyle yaparak benim gibi yüzlerce habersiz şüpheye düşürdün.

⁷ 7) ‘‘Seni çağırıyorum’’ diye Selimi’ye vaatler ediyordun. Sonunda bu çaresizi kapı dışarı ettin.

¹ 1) Bizim tarafımıza baktın ve kaşlarını çattın. Kemanını çektin, avını yakalayıp öldürdün. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Kirpik oklarını can ve gönlü (öldürmek) maksadıyla çabucak fırlattın. Gönül ehlini halkın diline düşürdün.

³ 3) Yara dolu elim kavuşma gününde beline kemer oldu. Muhabbetten o araya bir ateş bıraktın.

⁴ 4) Sen ağzının suyunu çimen bahçesine akıttığın için topraktaki güllerin ay ve güneşe güldüğünü gördüm.

⁵ 5) Dudağından şarap gibi bir buse arıyordum, sen taze hattını gösterdin. Başımıza ateşler saçan bir gölge saldın.

⁶ 6) Ey Selimi! Senin ateşine gözyaşı ile su döken bir tanecik yar vardı. Onu nasıl gözden kaçırdın?

219

- 1) ‘Akl ü hüsem berdī vü tōhmet be-kākül mī-konī
Hāl-i dil mī-dānī vü kasīd-i tegāfūl mī-konī.¹
- 2) Nev-bahār-ı ‘ālemī z‘ān revī ber-vech-i hüsn
Sebze-i nev-hīz-ter-rā şebnem-i gül mī-konī.²
- 3) Hat-i dīvānī rakam şod ber-beyāz-ı ‘ārīzet
Zāhirā emrüz bünyād-ı teressül mī-konī.³
- 4) Geh çü gül mī-hāndī vü dil mī-güşāyī gonca-vār
Kāh ber-gül sāyebān ez-berg-i sünbül mī-konī.⁴
- 5) Būy-ı cān āmed be-dil ez-sebze-i hat cīb
Sākīyā ber-hīz eger fikr-i gül ü mül mī-konī.⁵
- 6) Gāh rīzī la‘l ü dūr ey dīde vü gāhī ‘akīk
Pīş-i merdüm her demī ‘arz-ı tahammül mī-konī.⁶
- 7) Ey sürāhī ez-tō mā hōd dem-be-dem çün mey-hōrīm
Der-miyān-ı merdümān tā çend kul kul mī-konī.⁷
- 8) Ez-sipāh-ı eşk be-tüvān kal‘a-i hışmet girift
Ger ze-fetih ‘adl be-rīzed ān tevekkül mī-konī.⁸

¹ 1) Aklımı başımdan aldın ve suçu saçlarına attın. Sen benim gönlümün halini biliyordun ama bilmez göründün. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Âlemin ilkbaharı yüzünde peyda oldu. Gül yüzünde, taze bitmiş otlar zahir oldu.

³ 3) Divanı hattın ile yanağının sayfasına yazı yazıldı. Bugün harfleri apaçık zahir ettin.

⁴ 4) Bazen gül gibi gülüyor ve gonca misali gönül açıyorsun. Bazen de güle sünbül yaprağıyla gölge yapıyorsun.

⁵ 5) Ey saki! O güzelin taze hattından gönle can kokusu geldi. Eğer gül ve şarabı düşünüyorsan bir an önce harekete geç.

⁶ 6) Ey göz! Bazel lal taşı bazen cevher bazen de akik taşı saçtın. Gözümün önünde her an, sabır nasıl olurmuş onu gösterdin.

⁷ 7) Ey sürahi! Senden her an şarap içiyormuş gibi görünüyoruz. Halkın nazarında daha ne zamana kadar ‘kul kul’ olacağız (konuşulacağız)?

⁸ 8) Eğer, fethettiğinde adalet dağıtacağını bilseydi gözyaşı askeri senin gazap kalene teslim olurdu.

9) Ān büt-i cānī k‘ez-ō yek dem ne-mī-buvedī cüdā

Ey Selīmī çisān bī-ō tahammül mī-konī.⁹

220

1) Destem ne-mī-dehed be-seg-i dōst-ı yār

Dārem ze-dest-i kūteh-i hod şermsārī.¹

2) Cānā çü şād zihī ki men ez-gam şodem helāk

Dāimā ze-gam be-mihnet ü endūh hōrī.²

3) Goftī ki ba‘d ez-īn be-tō bī-dād kem konem

Derdā ki nīst ‘ahd-i tō-rā üstüvārī.³

4) Tā mürdenem teselli-i cān bāşed ez-kerem

Kārī kon ü be-zen be-dilem zahm karī.⁴

5) Kes nīst gayr-ı nāle teskīn ki dehed me-rā

Çün rü nümāyedem ze-gamet bī-karārī.⁵

6) Hemçün Selīmī saltanat-ı vasl bāften

Āsān buved eger konedem baht-i yārī.⁶

221

1) Şādem be-hemīn ber-ser-i kūy-ı tō gāhī

Üfted be-galat ber-menet ez-dūr nigāhī.¹

⁹ 9) Selimi o can putundan bir an dahi ayrı kalmamıştı, şimdi ise ayrı kaldı. Ey Selimi! Onsuza nasıl tahammül edeceksin?

¹ 1) Elim dostun köpeğine dahi ulaşmıyor, (dostun köpeğine bile ulaşmayan bu) kısa elimden daha ne zamana kadar utanacağım?(Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey can! Sen beni gamdan helak olmuş halimle mutlu zannet. Benim yediğim ve içtiğim daima gam ile mihnettir.

³ 3) ‘‘Bundan sonra sana daha az cefa edeceğim’’ dedin. Senin sözün pek sağlam değildir, yazık!

⁴ 4) Ölene kadar cana teselli veren cömertliğini göster de gönlüme yaralar açmaya devam et.

⁵ 5) Artık beni feryattan başka hiçbir şey teskin edemez. Çünkü ben senin gamında kararsızlık gördüm.

⁶ 6) Eğer bana da bir sevgilin saadeti kısmet olursa Selimi gibi kavuşma saltanatına ulaşmak kolay olur.

¹ 1) Senin köyünün başında zaman zaman da olsa, uzaktan bir bakışın bana yanlılıkla değer ümidi ile mutlu oluyorum.

2) Geřt-set be-ümīd-i visālet dil-i rīšem

Sad pāre vü her pāre ez-ō ber-ser-i rāhī.²

3) Būsem kademeř z‘ān ki hevā-dār kadet-set

Her cā ki bā-(e)şkem ze-zemīn reste giyāhī.³

4) Ez-bes ki tō nāzik velī bī-sabr dil-i men

Hāhem be-tō her lahza be-nev ‘özl günāhī.⁴

5) Vasl-ı tō kücā mā be-kücā ey řeh-i hūbān

Der-dīde-i mā bes ki resed gerd-i sipāhī.⁵

6) Vey rev-nümūdī vü çenān mahv tō řod dil

K‘ez gāyet hayret ne-şodeş kuvvet-i āhī.⁶

74a

7) Güyend dil ü dīn ki rebūd ez-tō Selīmī

Şīrīn sühanī ‘işve kerdī çeşm-i siyāhī.⁷

222

1) Ser tā kadem letāfet ü nāz ü melāhatī

Kūteh konem hadīs be-hūbī-i kıyāmetī.¹

2) Gavgā-yı ‘aşk-ı tō dil ü cān-rā fūrū girift

Billah tamām-ı fitne vü aşüb ü āfetī.²

² 2) Benim yaralı gönlüm sana kavuşma ümidiyle yüz parçaya ayrıldı ve her parçasıyla da yolun başında (seni bekliyor).

³ 3) Gözümünden dökülen yaşlar olur da yerde ot bitirir, o otlar da senin hevadar boyuna ulaşır diye senin ayağını öptüm.

⁴ 4) Sen (kullarına karşı) nazıksın ama benim gönlüm kararsız. (Sabırsızlığımdan dolayı) Her an günahıma yeni yeni tövbeler etmek istiyorum.

⁵ 5) Ey güzellerin şahı! Bizim gözümüzden akan yaşlar senin atının kaldırdığı tozlar kadar çoktur, ama senin kavuşman nerede, biz neredeyiz?

⁶ 6) Sen yüzünü gösterdin ve gönlü mahvettin. (Hal böyle iken) ahın çokluğuna şaşmamak gerekir.

⁷ 7) Selimi! Herkes ‘‘o tatlı dilli ve siyah gözlü sevgili sana naz gösterdi ve senden gönül ve iman gitti’ diyor.

¹ 1) Baştanbaşa naz, letafet ve güzellik sahibisin. Sözü kısa keseyim, sen güzelliğin ete kemiğe bürünmüş halisin. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin aşkın ile mücadele etmek canı ve gönlü aciz bıraktı. Vallahi sen tamamen fitne ve karışıklık veren bir güzelsin.

3) Dādī be-vasl rūšenī dīde-i me-rā

Ey serv-i nāz pertev-i nūr-ı kerāmetī.³

4) Yek çend rāh-ı zūhd giriftī dilā velīk

Eknūn ze-‘aşk bāz ‘acāyib melāmetī.⁴

5) Der-‘aşk ey Selīmī şodī gerçi hāk-i reh

Īn-bes ki geşte vālih v‘ān kad ü kāmētī.⁵

223

1) Her kūşe бүtī her tarafī hūr sirīştī

Ez-māhveşān-set tarab-zeden çü behiştī.¹

2) Bāzār ze-nesrīn pūr desteş ze-benefşe

Rūyīde gül ü nesteren er mürekkeb geştī.²

3) Kāfir şoden ü bāde keşīden çi hōş āyed

Bā-dilber-i tersā beççe v‘ez genc geştī.³⁶³

4) Sad secde konem pīş-i бүt ez-mugbeçe güyed

Der-deyr-i me-rā nīz çi buved yek behiştī.⁴

5) Zünnār-ı belā ger ne-fetādī be-kef-i dil

Şāyeste be-peyvend-i gameş rişte ki riştī.⁵

6) Ez-çehre-i hūb er talebī ma‘nī-i nakkāş

‘Īnkār me-kon nīz be-her sūret-i zeştī.⁶

³ 3) Senin kavuşmanın (ümidi bile) gözlerimi parıldattı. Ey nazlı servi! Sen gerçekten de keramet sahibi bir nur saçıcısın.

⁴ 4) Ey gönül! Yine aşktan utanıyorsun, takva sahibi olmaya daha ne kadar devam edeceksin?

⁵ 5) Selimi! Gerçi aşk yolunda toprak oldun ama o boya böyle tutkun bir âşık yaraşır.

¹ 1) Her köşede bir güzel, her tarafta bir güneş....Galiba burası ay gibi güzellerin sevinç çılgınlıkları attığı bir cennettir. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Pazar nesrin ile dolu, elin de menekşe ile. Galiba gül ve nesteren biraraya geldi.

³ 3) Kafır olmak ve içki içmek ne de hoş geldi. O kilisenin güzeli beni genç eyledi, kendime getirdi.

⁴ 4) “Bizim kilsemiz de niçin bir cennet olmasın” diyen o put gibi güzelin önünde secde edeyim.

⁵ 5) Bela zünnarını gönlün eline salmadın ama gamının bağına ancak o iplik yaraşır.

⁶ 6) Senin güzel yüzünden nakkaş ilham almak isterse onu suratını büzüp de reddetme.

7) Yek harf ne-mī-geşt gom er levh-i irâdet

74b

Kes nāme-i ‘isyān-ı Selīm er be-nüviştī.⁷

224

1) Yek rehem kâşkī bārī be-vefā zinde konī

Tā be-key mīrem ü bāzem be-cefā zinde konī.¹

2) Zār-ı mürdem çi şevved ey şeh-i hūbān ki me-rā

Rūy be-nümāyī v‘ez mihr cüdā zinde konī.²

3) Mürde cān yābed eger z‘ān ki hīrāmī ber-hāk

Nīst hācet ki tō kes-rā be-du‘ā zinde konī.³

4) Bā-çenān kāmēt-i bālā eger āyī sūy-ı mā

Derd-mendān belā-rā çi belā zinde konī.⁴

5) Mürdem ez-reşk-i kadet tā ki bud īn-baht-ı bedem

Key kıyāmet şevved ü bāz kücā zinde konī.⁵

6) Ber-ümīdī ki tōyem zīnde konī mürdem bāz

Ger şevved hācetem ez-‘aşk revā zinde konī.⁶

7) Hār me-gūzer ki bāşem be-rehet hemçü Selīm

‘Ār ne-būd be-tō āhir ki me-rā zinde konī.⁷

⁷ 7) Gönüllerin isteğinin yazıldığı levhaya Selimi'nin isyan mektubu yazılıysaydı orada tek bir harf bile zayıp olmazdı.

¹ 1) Beni cefa ile tekrar tekrar öldürmek için daha ne zamana kadar canlı tutacaksın? Canlı tutacaksın da bari bir an olsun vefa ile muamele et. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Ey güzellerin şahı! Cesedim nasıl eryad etmesin? İlk önce bana yüzünü gösterdin ardından da güzelliğinden mahrum bir şekilde hayatta bıraktın.

³ 3) Senin dua ile bir kimseyi canlı kılmana gerek yoktur. Çünkü sen toprakta bir salından ölümler hayat bulur.

⁴ 4) Sen uzun boyunla bizim tarafımıza öylece gelsen dertilere asıl belanın ne olduğunu gösterirdin.

⁵ 5) Senin boyunun utancından öldüm, ama benim kötü talihime bak, ne zaman kıyamet günü geldi ve ben nerede uyandım?

⁶ 6) Eğer aşktan peyda olan arzumu kabul edersen ölü olan beni tekrar dirilteceğini ümit ederim.

⁷ 7) Selimi gibi beni de yolunda canlı kılmaktan çekinme, beni bu isteğimden dolayı hor görme.

225

- 1) Ey nūr-ı meh ze-pertev-i rüyet sirāyetī
Müşk-i hoten ze-‘anber-i müyet kināyetī.¹
- 2) Çend-în hezār ber-gül-i rüy-ı tō der-nevā
Her yek be-‘aşk şöhre-i şehir-i vilāyeti.²
- 3) Pīş-i rakīb hīç be-men nīstet nazar
În-nīz hest ez-tō kemāl-i ‘ināyetī.³
- 4) Ez-derd-i men meşakkat-i Mecnūn nümüne
V‘ez hūbī-i tō kıssa-i Yūsūf hikāyetī.⁴
- 5) Sad bār ger be-tīg-i sitem hūn be-rīzīm
Hāşā ki bāşedem ze-tō hergiz şikāyetī.⁵
- 6) Key vār hem ze-mihnet ü gam çün be-küy-ı derd
Ne-evvel-set rāh-ı gamet-rā ne-gāyetī.⁶

75a

- 7) Ez-yār her kesī be-tarīkī şodend şād
Līkīn Selīm-rā ne-koned kes ri‘āyetī.⁷

226

- 1) Seg-i tōyīm ki ze-mihr īn-kadar nişān dārī
Ki reng-i ‘āşıkī vü büy-ı bī-dilān dārī.¹

¹ 1) Ey ayın nuru yüzünün aydınlığının yansıması olan, saçının kılı da Hoten miskini hatırlatan sevgili!
(Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Kendi vilayetinde aşk ile şöret bulmuş binlerce kişi, senin gül yüzünün tercümanıdır.

³ 3) Rakibin önünde bana hiç nazar etmiyorsun. Bu da senin lütfunun kemale eriştiğinin bir işaretidir.

⁴ 4) Benim derdim Mecnun’un çektiği sıkıntılarınınümunesi, senin güzelliğin de Yusuf kıssasının bir hikâyesi.

⁵ 5) Eğer sitem oklarından yüzlerce kez kan dökersek sakın senden bir şikâyetimiz var sanma.

⁶ 6) Senin dert köyünün ne başı ne de sonu vardır, oradan nasıl kurtulacaksınız?

⁷ 7) Sevgiliden herkes bir yol buldu ve mutlu oldu, ancak Selimi’ye bir kişi dahi yolunu gösterip, hoşgeldin demedi.

¹ 1) Ben, üzerinde âşıklık rengini ve gönülsüzlük kokusunu nişan olarak taşıyan bir köpeğim.(Bu gazel Sü. 1’de yok)

- 2) Tō ey nigār ki mürdīm ez-muhabbet-i tō
Be-mā henüz dil-i hîş ber-gümān dārī.²
- 3) Dilem şod-set be-şīrīn-zebānī-i tō firīb
Velī dırīg ki bā-her kesī zebān dārī.³
- 4) Dil ez-vefā-yı tō v‘ez ‘aşk nīz ber-konedem
Ki bā-rakīb-i besī ‘işve-i nihān dārī.⁴
- 5) Çi lāzım-est bud īn-nev‘ hāb kerden rūz
Ki hemçü çeşm-i Selīmī nigahbān dārī.⁵

227

- 1) Felek ger bā-şeb ü rūz cihānem rām mī-kerdī
Ze-zülf-i ān perī ruhsāre evvel dām mī-kerdī.¹
- 2) Eger āgeh şodī evvel ze-hālem māder-gitī
Me-rā girīnde Mecnūn-ı belā-keş nām mī-kerdī.²
- 3) Ne-mī-şod māyil mihrāb-ı ebrū-yı bütān hergiz
Dil-i divāneem ger rağbet-i İslām mī-kerdī.³
- 4) ‘Azīzān Yūsuf-ı Mısırī eger būdī der-īn devrān
Vefā vü hüsn ü hūbī ez-meh-i men dām mī-kerdī.⁴
- 5) Ne-mī-costem murād-ı dil-i men ez-gītī ger ān dilber
Gehī şādem be-seng-i cevr ü geh düşnām mī-kerdī.⁵

² 2) Ey güzel yüzlü sevgili! Biz senin muhabbetinden öldük, ama sen bize karşı hala gönlünde kuşku taşıyorsun.

³ 3) Gönlüm senin tatlı diline kandı, ama sen herkese bu tatlı dilini gösterdin yazık!

⁴ 4) Gönlül senin aşkından ve vefandan ümit besledi, ancak sen rakibin biriyle gizli gizli cilveleştin.

⁵ 5) Selimi'nin gözleri senden bir bakış yakalamak istiyor ama sen, çok lazımmış gibi gündüz vakti gözlerini kapatıyor, uykuya dalıyorsun.

¹ 1) Eğer felek gece ve gündüz beni itaat altına almak istiyorsa o peri yanaklıının zülfünden tuzak kursun. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Eğer dünyanın anası benim halimden daha önce haberdar olsaydı bana isim olarak "bela çeken Mecun" namını seçerdi.

³ 3) Delim gönlüm eğer İslam'a rağbet etseydi put gibi güzellerin kaşının mihrabına asla meyiletmezdi.

⁴ 4) Azizler! Eğer Mısır'ın Yusuf'u bu zamanda yaşamış olsaydı, benim ay gibi güzelime vefa ve güzellik tuzağı kurardı.

⁵ 5) O güzel bazen cefa taşı atarak bazen de zorluklar çıkararak beni mutlu etseydi gönlüm dünyada başka bir şeyi murat etmezdi.

6) Selīm ez-vasl pīş-i ān meh me-rā bī-sabr ü dil dāred

Çonīn ey kāş bī-sabrī dilem mā dām mī-kerdī.⁶

75b

228

1) Ey şūh men yār-i tōem tō dōst dār kīstī

Her vakt gamhār-ı tōem tō gam-kūsār kīstī.¹

2) Ārāste bezm-i visāl efrūhte çün meh-cemāl

Ey gül bud īn-hüsn ü kemāl ez-nevbahār kīstī.²

3) Ez-hāl-i hōd tā āgehem hāhem be-vaslet cān dehem

Ey cān berā tā vārehem der-intizār kīstī.³

4) Ey çeng der-bezm-i safā ez-derd-i mey-i nābī çerā

Āhir nazar kon ber-kafa kānder kenār kīstī.⁴

5) Behr-i tōem nā-mihribān hemçün Selīmī ,nā-tüvān

Mā-rā ze-yārī sūht cān tā hōd tō yār kīstī.⁵

229

1) Ey dilem-rā der-siyeh zūlf-i tō sergerdānī

Cān-ı bīmār-ı me-rā tīr-i tō yār-ı cānī.¹

⁶ 6) Selim! O ay gibi güzel sevgilinin kavuşma ümidi bizi sabırsız bıraktı. Ey ümid! Bizim sabırsız gönlümüzü öylece yakalıyverdin.

¹ 1) Ey güzel! Ben seni yar belledim, sen kimi dost edindin? Her vakit senin derdini çektim, sen kimi dert ortağı eyledin? (Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Ay gibi parlak yüzünle kavuşma meclisini süsledin. Ey gül gibi güzel sevgili! Bu güzellik ve olgunluk sana hangi bahardan geldi.

³ 3) Ben kendimi birazcık tanıyorsam senin kavuşmana can veririm. Ey can! Birini bekletmekten niye vazgeçmiyorsun? (Beri gel de senin kavuşmana canımı vereyim).

⁴ 4) Ey çeng! Safa meclisinde tatlı şaraptan ne diye inliyorsun? Bir an kafanı çevir de kimin yanındasın bir bak.

⁵ 5) Ey acımasız sevgili! Güçsüz Selimi gibi kendimizi sana feda ettik. Sen sevginle canımızı yaktın, ama sevgini (bize vermedin) kime verdin?

¹ 1) Ey gönlümü saçının karanlığında şaşkın eyleyen! Senin okların benim gönlüm için candan azizdir. (Bu gazel Sü. 1'de yok)

- 2) Īn-çonīn āşüfte vü hayrānegī mahv ān rahm
Her ki bīned hāl-i men hāsıl koned hayrānī.²
- 3) Men kiyem tā rūy-mālem ber-kef pāy-ı seget
Men nehem ez-dür ber-hāk-i reheş pīşānī.³
- 4) Der-dilem düşvārī gam-ı şeb ze-had mī-şod füzün
Nāgehān peyk-i ecel āmed ‘aceb āsānī.⁴
- 5) Güfte hāhem Selīm-rā şarāb-ı derd dād
‘Āşık-ı hōd-rā çi bāşed ger konī mihmānī.⁵

230

- 1) Sebze-est ze-gül ber-āmed āfet-i devrān şodī
Hat be-hūn-ı ‘āşık āverdī belā-yı cān şodī.¹
- 2) Ez-leb-i şīrīn ü çāh-ı gabgabeş hemçün turunc
Rūh-bahş ‘İsā vü sad-ı Yūsuf-ı Ken‘ān şodī.²
- 3) Hem ze-hateş nā-ümīdī hem ze-kākül sergeştī
K‘ez muhabbet der-dilem evvel çü cān mihmān şodī.³
- 4) Bā-hateş ey sebze rüzī kerde teşbīh hōd
‘Ākībet z‘ān rü çonīn bā-hāk-i reh yeksān şodī.⁴

76a

² 2) O merhamet beni mahvediyor, çığına çeviriyor. Halimi gören herkes de sonunda kendini kaybediyor, bana hayran oluyor.

³ 3) Senin yolundan uzağa düşmüşüm, (bu halimle) ben, kim oluyorum da senin köpeğinin ayağını yüzüme süreyim?

⁴ 4) Gam gecesinde gönlümdeki zorluk artıyor, acaba ansızın ecel oku gelse bu zorluğu kolaylaştırmıy mı?

⁵ 5) Selimi'ye derd şarabını ver dersem buna şaşırma. Aşığı misafir etmekte şaşılacak ne vardır?

¹ 1) Gül den peyda olan ayva tüylerin âlemin afeti oldu. Aşığın kanını dökmek için canın belası olan fermanı getirdi.(Bu gazel Sü. 1'de yok)

² 2) Tatlı dudağın can bağışlayan İsa'dır. Turunc gibi olan çenenin altındaki çukur da yüzlerce Kenanlı Yusuf'tur.

³ 3) Her ne kadar hattinden ümitsizliğe düşsem, kâkülünden başım dönse de ne yapayım? Senin muhabbetin gönlüme çok önceden misafir olmuş.

⁴ 4) Ey çimenlik! Sen bir gün kendini onun ayva tüyelerine benzetmeye çalıştın, bundan dolayı da sonunda yerle yeksan oldun.

5) Hem ze-la‘leş nā-ümīdī hem ze-zülfeş sergeştī

Çün Selīm ey dil ‘aceb der-kār-ı hōd hayrān şodī.⁵

231

1) Dīger be-sūy-ı mā nazarī hem ne-mī-konī

Geştīm hāk-i reh güzerī hem ne-mī-konī.¹

2) Dürdāne mī-berī dil-i dīvāne-rā be-nāz

Cān-ı remīde-rā haberī hem ne-mī-konī.²

3) Cān mī-dehīm mā vü tō dārī nazar dırīg

Bā-ehl-i derd ser be-serī hem ne-mī-konī.³

4) Ey dīde eşk-i surh be-ruhsār-ı zerd rīz

Ber-yār sarf sīm ü zerī hem ne-mī-konī.⁴

5) Der-‘aşk ey Selīmī berīdī ze-cümle halk

Ta‘rīf hīç sim-berī hem ne-mī-konī.⁵

232

1) Ne-bāşed gayr-ı eşkem āb-rūyī

Ki ō hem mī-reved her dem be-sūyī.¹

2) Me-renc ey meh eger güyem gam-ı dil

Çi dārem men be-gayr ze-güft ü güy.²

⁵ 5) Ey gönül! Hem onun dudağından ümitsizliğe düştün hem de zülfünden başı dönmüş bir şekilde dolaştın. Tıpkı Selim gibi kendi kendini mahvettin.

¹ 1) Senin yolunun toprağı olduk, ama sen bizim tarafımıza bir bakış bile atmadın. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey inci tanesi gibi olan sevgili! Deli olmuş gönlü nazımla bizden kaçırıyorsun, geriye kalan canımıza da bir haber vermiyorsun.

³ 3) Biz senin için can veriyoruz, sen bir nazar dahi etmiyorsun. Dert ehli ile sohbet etmiyorsun, yazık!

⁴ 4) Ey göz! Kanlı gözyaşlarını sararmış yanağıma dök. Sevgili için gümüş ve altını harcamanın ne sakıncası var?

⁵ 5) Ey selimi halkın ne çektiğini kimse haber edemez, haber eden de o hali bilemez.

¹ 1) Benim gözyaşımın başka övünülecek bir şeyim yoktu. Ama o da her an başka başka yerlere gidiyor.

² 2) Ey ay gibi güzel sevgili! Eğer gönlümün gamını söylersem sakın bana darılma. Senden başka kiminle hasbihal edeyim?

3) Me-kon zāhir hurūc leşker-i küfr

Ki mā-rā bes buved z‘ān zūlf-muyī.³

4) Hemī hāhem ki cān sāzem nisāret

Coz īnem nīst fikr ü ārzūyī.⁴

5) Berāy-ı pāy būs serv kadet

Cevābem her taraf der-cest ü cūyī.⁵

6) Be-fikr-i çeşm bīmār-set Selīmī

76b

Şode ez-zā‘if-ten çün tār-ı müyī.⁶

233

1) Men kiyem cānā ki gūyem gam-gūsār-ı men tōyī

Yā to-rā men bendeem ez-cān ü yār-ı men tōyī.¹

2) Tā kıyāmet düşmen-i hōd bāşem ez-reşk-i vefā

Ger yakīn dānem eknūn dōst dār men tōyī.²

3) Sūy-ı kabr-i men der-āyī zinde kerdem ba‘d merg

Çün şodem vākıf ki ber-revī mezār-ı men tōyī.³

4) Key konem ez-rüzgār hōd şikāyet mā ze-çarh

Z‘ān ki mī-dānem belā-yı rüzgār-ı men tōyī.⁴

³ 3) Küfr askerini üzerimize salma. Çünkü bize o saçın bir tek teli dahi yetiyor.

⁴ 4) Senin yoluna canımı sarfetmekten başka bir düşüncem ve arzum yoktur.

⁵ 5) Servi boylu olan senin ayağını öpmek için (ne yaptın diye sorarsan) cevabım şu olur: (Senin ayağını öpmek için) her tarafa koşturuyorum.

⁶ 6) Selimi gözünün aruzundan hasta oldu. Selimi'nin teni zayıflıktan iğne ipliğe döndü.

¹ 1) Ey can! Ben kimim de sana ‘‘benim dert ortağım sensin, ben senin candan kölenim, sen benim yârimsin’’ diyeyim? (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin bana dost olduğunu şimdi yakinen bilirsem ta kıyamete kadar senin vefanın utancından kendi canıma düşman olurum.

³ 3) Ben öldükten sonra senin mezarımın başına geleceğini bilirsem kabrimde bile hayat bulurum.

⁴ 4) Zamanı ve çarhı bize (bela getiriyor diye) nasıl şikâyet edeyim? Bizim zamanımızın fitnessi sensin, bunu biliyorum.

5) Bī-karārī hem ne-dārem z‘ān ki der-nāmūs-ı ‘aşk

Rūz ü şeb ümīd cān-ı bī-karār-ı men tōyī.⁵

6) Ser-fürū n‘ārem be-noh çarh ez-tefāhhür der-cihān

Ger gehī güyī ki hāk-i reh-güzār-ı men tōyī.⁶

7) Çün Selīmī saltanat dārem ki vey goftī be-lütf

‘Āşık-ı dīvāne pey-i i‘tibār-ı men tōyī.⁷

234

1) Veh ki ān bed hūb-ı mā ne-güzāşt cāy-ı āştī

Nīstyeş güyī be-dil yek zerre rāy-ı āştī.¹

2) Ger hatāyī kerdem ey Türk-i Hoten şermendeem

Yā rızā-yı küştenem deh yā rızā-yı āştī.²

3) Ceng-i men evvel ze-Mecnūnī be-tāb-ı gīsūyet

Buved ekser ber-ümīd-i merhabā-yı āştī.³

4) Āştī şod līk men ez-pür günāhī der-gam

K‘ez ser-i sıdket ‘aceb bāşed safā-yı āştī.⁴

5) Cem‘ āyīd ey refikān k‘ez berāy-ı vasl-ı dōst

Cān-ı şīrīn mī-dehem halvā-bahā-yı āştī.⁵

⁵ 5) Gece ve gündüz benim karasız canının ümidi sensin. Bundan dolayı aşkın şerefinden bir anlık şüpheye düşmem.

⁶ 6) Zaman zaman da olsa “benim yolumun toprağı sensin” dersen cihanda dokuz feleğe dahi boyun eğmem.

⁷ 7) O, lütf gösterip de bana “benim itibarsız deli aşğım sensin” dediği için tıpkı Selimi gibi saltanata sahip oldum.

¹ 1) Bizim kötü tabiatlı güzelimiz gönlünde sulh düşüncesine yer vermedi, sulh makamına bir an olsun oturmadı, yazık! (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Ey Hoten Türk’ü! Eğer ben hata yaparsam ya ölümüne rıza göster ya da beni affetmeye rıza göster, yoksa beni mahcup edersin.

³ 3) Benim mücadelem önceleri parlak saçların içindi. Çünlü onlardan barış geleceği ümidi içindeydim.

⁴ 4) Ben gamın cezasını pek çok defa çektim, sözüme sadık kaldım. Sen ne zaman ahde vefa gösterip de gönle safa vereceksin?

⁵ 5) Ey dostlar! Madem dostun kavuşma meclisine geldiniz, size şirin canımdan sulh helvası vereyim.

6) Kerdeem bahş gam ü mī-hāhem eknūn katl-i hōd

Z‘ān ki ceng-i bī-dilān bāşed berāy-ı āştī.⁶

77a

7) Ey Selīmī leceş hicrān-rā yekī gam buved ü bes

Çī-set çend-īn derd-i gūnāgūn berāy-ı āştī.⁷

235

1) K‘āh der-cān ki derūn-ı dīde menzil mī-konī

Behr ma‘mūrī-i cānem gāret-i dil mī-konī.¹

2) Hōd hem dānī ki kes-rā tāb dīdār-ı tō nīst

Perde-i pīş-i ruhet be-her çı hāsıl mī-konī.²

3) Hāk-rāh-ı ān sehī-kadd şev be-yā ey āfītāb

Sāl ü meh z‘īn herze-i gerdīhā hāsıl mī-konī.³

4) Ger kemān-ebruvān ān-īst ü tīr-i gamze-īn

Her ki pīş āyed be-katleş zūd kābil mī-konī.⁴

5) Gūyī ez-sevdā-yı zūlf ü kākül ō-vār hem

Ey Selīmī gāh gāhī fikr-i bātıl mī-konī.⁵

⁶ 6) Gamına kendimi bağışladım, şimdi de öldürmek istiyorum. Çünkü savaş zamanında barış için geri çekilmek gerekir.

⁷ 7) Ey Selimi! Senin mücadeleden gamdan başka bir şey getirmedi, bu da sana yetti. Daha ne diye barış için türlü türlü dertler çekersin?

¹ 1) Bazen canımda bazen de gözümün içine yuva kuruyorsun. Canımı yeniden imar etmek için gönlü yağma ediyorsun, yazık! (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Senin yüzünün parlaklığı kimsede yoktur, bunu sen de biliyorsun. O halde ne diye yanağına perde çekiyorsun?

³ 3) Ey güneş! Aylarca ve yıllarca başıboş bir şekilde ne diye dolaşıyorsun? Bari gel de o servi boylunun yolunun toprağı ol.

⁴ 4) O kaşlarının kemani, bu da gamzenin oku olduktan sonra önüne katledilmek için gelenleri çabucak katledersin.

⁵ 5) Ey Selimi! Onun saçının ve kākülünün sevdasından kurtulmak istiyorsun, bazen ne de yanlış düşüncelere kapılıyorsun.

236

- 1) Hır-geh nīst ki īn-ki be-cān-ı pūr-āteṣī
Der-hūn niṣesteem çü şafak hemçü meh-veṣī.¹
- 2) Der-zīr-i bārgāh-ı felek levh-i hāk-rā
Kerdem ze-hūn-ı dīde çü taht-ı münakkaṣī.²
- 3) Nahl ez-şerār-ı āh me-rā bes be-bezm-i ‘aşk
Yā ez-nihāl kāmēt serv-i perīveṣī.³
- 4) Çün üstühān-ı pehlū-yı men çüb der-visāk
Pür hūn buved der-āteṣ-i endūh-ı dil-küşī.⁴
- 5) Çün hayme pür ze-yārem vü ez hīş-ten tehī
Yek mū ne-mānde-est ze-men hal-i yāğşī.⁵
- 6) Mī-hāstem ki yār resed nāgeh ez-kazā
Āmed fakīh-i şehir be-‘imāme-i dānişī.⁶
- 7) Goftī Selīm kīst der-iklīm-i ‘āşıkī

77b

Bī-çāre-i hakīr ü fakīr-i belā-keṣī.⁷

237

- 1) Sünbület-rā ber-gül ey meh ‘anber-feşān sāhtī
Hat ber-āverdī vü cem‘ī-rā perīşān sāhtī.¹

¹ 1) Bir ay yüzlü sevgilinin aşkıdan ateşler içinde kalan canım çadırda oturmuyor, şafak gibi kanlar içinde oturuyor. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Feleğin huzurunda onun topraktan olan zeminini kanlı gözyaşlarımla tıpkı nakışlı bir taht gibi kana buladım.

³ 3) Aşk meclisinde ya ahımın kıvılcımlarından ya da o peri gibi servinin boyundan bir fidan benim için kâfidir.

⁴ 4) Gönلümü öldüren gam ateşi tıpkı vücudumdaki kemikler gibi kanla doldu. Bedenimin kemikleri birbirine bağlanmış çöp gibi oldu.

⁵ 5) Bedenim tıpkı bir çadır gibi sevgilinin aşkı ile doludur ama içi boştur. Benim eski halimden bir eser kalmamıştır.

⁶ 6) Sevgili ansızın çıkıp gelir diye beklerken şehrin fıkıh âlimi bilgiçlik nişanı olan sarığıyla çıktı geldi.

⁷ 7) ‘‘Aşk ikliminde Selim kimdir’’ diye sordun. (Ben de sana cevap vereyim): Hor görülmüş bir çaresiz ve bela çeken bir fakir.

¹ 1) Ey ay gibi güzel! Gül gibi yüzüne misk kokusu saçan sünbüllerini saldın, (yanağında) ayva tüyleri bitirdin ve herkesi perişan eyledin. (Bu gazel Sü. 1’de yok)

2) Fitne-i devr-i kamer kerdī gubār-ı küfr-rā

Zülf-rā dām-ı belā-yı sad müselmān sāhtī.²

3) Fitne-i ‘aşk-ı tō der-her cihān ü dil te‘sīr kerd

Halk-rā ez-zinde key hōd peşīmān sāhtī.³

4) Der-firāket sūhtem çendān ki hākister şodem

Ger fenā şod ten-i hōşem ki ārām der-cān sāhtī.⁴

5) Çün Halīl-set sebze-i ez-āteş-ter ber-demīd

Rahne-i ez-küfr der-İslām ü imān sāhtī.⁵

6) Şāne kerdī kākül ü ārāstī mülk-i bekā

Hāne-i çend-īn dil-i dervīş ü Īrān sāhtī.⁶

7) Rūz-ı hicrem reh nümūdī mürdem ez-şevk-i visāl

Ber-men īn-cān dāden düşvār āsān sāhtī.⁷

8) Hat ü zülf ü kākület-rā müttefik kerdī behem

Hak me-pūş ān şehr-i dīn-rā kāfiristān kerdī.⁸

9) Hū girīftī der-gameş bā-mihnet ü derd-i firāk

Ey Selīmī ‘ākıbet ez-derd dermān sāhtī.⁹

² 2) Küfür tozunu (benini) ay devrinin fitnesi eyledin. Saçlarını da Müslümanlar için yüzlerce bela tuzağı eyledin.

³ 3) Senin aşkının fitnesi cihandaki her gönle tesir etti. Halkı canından bezdirdi.

⁴ 4) Senin ayrılığın beni yakıp kül etti, ama sen canımda bir an dahi olsa karar kıldığın için canım hoş oldu.

⁵ 5) Senin ayva tüylerin tıpkı Halil (Hz. İbrahim) gibi ateşten peyda oldu. Sanki küfür çukurundan İslam ve iman meydana geldi. (Hz. İbrahim’in ateşe atılmasına telmih var)

⁶ 6) Saçlarını taradın ve varlık mülkünü süsledin. Bu kadar dervişin gönül evini İran eyledin.

⁷ 7) Sana kavuşmanın şevki ile ölmeyi beklerken sen bize ayrılık gününü lütfettin. Can vermek zordu ama sen ne kadar da kolay ettin.

⁸ 8) Ayva tüylerini ve kâkülünü müttefik kıldım, hakkı gizleyip o din şehrini kâfiristan yaptın.

⁹ 9) Ey Selimi! Ayrılığın derdine ve gamına tutuldun, sonunda da o derd sana derman oldu.

Mukatta‘āt**238**

1) Ez-kad-i tō ‘ömr-i bī-zevālem

Zülf-i siyeh-i tō şerh-i hālem.¹

Şod girye-i hiddetem gelū gīr

Her dem ze-gam-ı tō çend nālem.

239**78a**

2)Korkud birādereş şeh-i şīr me-gīn

Mī-kerd husūmet ze-pey tād ü nigīn.

Kısmet kerdīm tā ber-āsāyed halk

K‘ū zīr-i zemīn girift ü men rüy-ı zemīn.²**Eser-i Hāme Seyyid Abdī.****240**

1) Men kīyem dil dāde- ez-dergeh-i cānān cūdā

Der-beyābān-ı gam ü hasret tenī ez-cān cūdā¹

2) Ān-çenān hū kerde bā-mihnet ki şebhā-yı firak

Sūzedem cān ger be-māned ez-hicrān cūdā²

3) Dōstān ez-men be-cān mādīd tā-key be-şenūyed

Nālehā-yı gam cūdā āhem cūdā efgān cūdā³

¹ 1) Senin boyun benim bitmek tükenmek bilmeyen ömrüm, senin siyah saçın da benim halimin tercümesi. Özlemle akan gözyaşlarım boğazımı düğümledi, her an senin gamınla ettiğim feryatların sonu yok mu? (Bu gazel Sü. 1’de yok)

² 2) Korkut birader husumet eyleyip şahlık tacına ve yüzüğüne meyletti. Allah bizi halka hükamdar eyledi, onu da yerin altına gönderdi.

¹ 1) Ben, sevgilinin dergâhından ayrı düşmüş, gam ve hasret çölünde canından vazgeçmiş bir aşığı. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te bulunmazken Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 7. sırasında yer alır.)

² 2) Derde, kedere o kadar alıştım ki ayrılık gecelerinde bir an olsun hicrandan ayrı düşsem canım yanıyor.

³ 3) Dostlarım! Benim canımın derdini daha ne zamana kadar çekeceksiniz? Feryadım ve ahıma daha ne kadar ilgisiz kalacaksınız?

4) Terk-i cān kon ey dil ender ‘aşk k‘ez şimşir-i hier

Sad ser ez-ten pīş şod her dem der-în meydan cüdā⁴

5) Kes ne-dāned hāl-i zārem līk dāned endekī

Her gedā efgende bāşed çārḥ ez-yārān cüdā⁵

6) Bes kī yār ez-men girīzānest der-me-gīr cefā

Mī-şöd şebḥā hayāleş hem ze-men pinhan cüdā⁶

7) Ey Selīm yār āred dā’imā tīg be-dest

Hāssa behr-i ān ki ez-dest-et koned dāmān cüdā⁷

241

1) Ey ruh-ı gülnār-īst reşk-i meh ü āfītāb

Hayf çenān ‘ārızī rüz ü şeb ender nikāb¹

2) Hüsn-i ruhet gülistān zülf be-rū sāyebān

Hemçü murabbā-yı cān ‘aks-i lebet der-şarāb²

3) Çarḥ-ı zenān-set cām k‘ez dehen-set berde kām

V‘ez mey-i la‘let müdām āteş-i ter-geşte āb³

4) Nīst der āb ü gīlem coz gam-ı dil hāsilem

Berde ze-cān ü dilem ‘aşk-ı tō ārām ü hāb⁴

5) Dūr ze-kūyet mukim reşk berem ez-nesīm

⁴ 4) Ey Gönül! Aşk için canını ver. Çünkü bu meydanda ayrılık kılıcıyla her an yüzden fazla baş, bedeninden ayrılıyor.

⁵ 5) Kimse benim bu dertli halimi bilmiyor. Benim bu halimi ancak feleğin, dostlarından ayırdığı bir kimse bilebilir.

⁶ 6) Sevgili, sırf bana eziyet olsun diye hayalini bile geceleri benden saklıyor, benden bu şekilde kaçıyor.

⁷ 7) Ey Selimi! Sevgili, sırf senin elini kendi eteğinden kesmek için elinde kılıçla geziyor.

¹ 1) Ey narçiçeğine benzeyen yanağı, ayı ve güneşi kıskandıran güzel! Bu kadar güzel bir yüzün gece ve gündüz örtü altında kalması çok yazık. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yok. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 37. sırasında yer alır.)

² 2) Yanağının güzelliği gül bahçesi, saçların da yüzüne gölgelik. Şaraba yansıyan dudağının aksi canın murabbası.

³ 3) Kadeh, senin dudağından lezzet aldığı için zamanın kadınları gibi (raks ediyor). Şarabın, senin dudağının şarabı yanında hiçbir itibarı yoktur.

⁴ 4) Elimde gönül gamından başka varlığım kalmadı. Aşkından, canımda ve gönlümde rahat, huzur kalmadı.

‘Ömr çonîn-râ Selîm key koned ân cân hesâb⁵

242

1) Zihî firâk ü gamet ber-men zebûn şode gâlib

Miyân-ı cānî v‘ez dil ne hâzırî ne gâ’ib¹

2) Helâk sâhtîm z‘ân leb ü dehen kî hande

Be-nüktehâ-yı ‘acîb ü latîfehâ-yı garâ’ib²

3) Çü hat ki ez-leb-i la‘let dehed rakam ne-tüvân kerd

Eger şevend çü yâkût kudsiyân heme kâtib³

4) Dürüst rişte-i ümîd-i mâ be-dân ham-ı zülf-et

Me-pörs silsile-i mâ ze-şeyh ü müftî ü nâ’ib⁴

5) Selîm-râ meh-i men ez-harîm-i vasl be-râned

Eger ne-mî-rev ez-în gâm be-dâm-ı hicr ‘acâ’ib⁵

243

1) Der-dil îñ-dârem ki cân-ı höd konem sarf habîb

Men ber-ânem tâ çi bâşed ez-kazâ âhîr nasîb¹

2) Züğ mî-âmed ki derdem-râ deva sâzed meger

Bâz-geşt ez-der be-çeşm-i hün-feşân miskîn tabîb²

⁵ 5) Senin köyünden uzakta ikamet ediyorum. Yalnızca oradan esen rüzgârı kıskanabiliyorum. Ey Selim: Böyle geçen bir ömür hayattan sayılır mı?

¹ 1) Ey! Gamı ve ayrılığıyla beni yerle bir eden (güzel)! Sen canımın ta içindesin. Bazen gönüldezin bazen de değilsin. (Bu gazel Sü. 1 İ. 4’te yok.) Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 42. sırasında yer alır.)

² 2) Acayip nüktelelerle ve garip latifelerle gülen o dudaktan helak oldum.

³ 3) Melekler, yakut gibi değerli birer kâtip olsalar da senin kırmızı dudacağının etrafında beliren hattınının bir benzeri yazı yazamazlar.

⁴ 4) Bil ki bizim ümit ipliğimizin varacağı yer, senin saçının kıvrımlarıdır. Bizim silsilemizi şeyh, müftü ve naipen sormana gerek yoktur.

⁵ 5) Ey Güzel! Sen, Selimi’yi kavuşma hareminden kovdun. Eğer, Selimi ayrılık eteğinde gamdan ölmezse bu acayip bir şeydir.

¹ 1) Benim gönlümde, canımı sevgilinin yoluna feda etmek vardır. Ben buna azmettim, bakalım sonunda ne olacak? (Bu gazel Sü. 1 İ. 4’te yok) Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 43. sırasında yer alır.)

² 2) Derdime derman olmak için koşa koşa gelen miskin tabip, kapımdan gözleri kanlı bir şekilde döndü gitti.

3) Sad melāmet mī-keşed der-bend-i zülf-i ō dilem

Vāy ber-şahsī ki hem mazlūm bāşed hem garīb ³

4) Bes ki men ez-dīde-i dil me-cū revī ān mehem

Mī-nümāyed pīş-i dil īn-dīde-i zāhīr rakīb ⁴

5) Zāhid ez-deyrem çī mī-hānī mescid ‘ālem-set

Şeyh gūyed essalāt ü zūhd gūyed essalīb⁵

6) Çün bīnem rūy-ı yār ez-hōd reved sad-bār dil

Bā-çonīn dil ey Selīm men ki vü vasl-ı habīb ⁶

244

1) Cān dehem tuhfe revem çün be-ser-i kūy-ı habīb

Tā be-kūyeş zūd hīç kesī bī-takrīb ¹

2) Dīd çeşm-i tō me-rā haste şod ez-dīden men

Veh ki bīmār şod ez-dīden bīmār tabīb ²

3) Dil çü be-revī nefesi bāş ki cān hem be-dehem

Tā būd der kademet sohbet-i mā ber-tertib ³

4) Sühan-rā beççe-sān gūş konem rüz-ı visāl

Mī-nümāyed ze-dehānet çü me-rā nutk ‘acīb ⁴

³ 3) Gönlüm, onun saçının bendinde yüzlerce melamet çekiyor. Hem mazlum hem garip olan o kimsenin vay haline!

⁴ 4) O ay gibi güzeli gönül gözümden başkasıyla aramıyorum. O kadar ki gönlüm, maddi gözüme rakip nazarıyla bakıyor, onu garipsiyor.

⁵ 5) Ey Zahit: Beni kiliseden meyhaneye ne diye çağırıyorsun? Burası öyle bir âlemdir ki Şeyh essalāt, zūhd ehli; essalīb deyip duruyor.

⁶ 6) Yüz parçaya ayrılmış gönlüm, sevgilinin yüzünü görür görmez kendini kaybediyor. Ey Selim: Bu parça parça olmuş gönülle sevgiliden nasıl kavuşma talebinde bulunabilirsin, bunu nasıl istersin?

¹ 1) Bahanesi olmayan hiç kimse, sevgilinin diyarına gidemiyor. Ben de canımı hediye olarak verme bahanesiyle onun diyarına gideyim. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yer almaz.) (Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 43. sırasında yer alır.)

² 2) Gözün, beni gördüğü için hasta oldu. Tabib de hastayı görüp hasta oldu.

³ 3) Mademki gönlümü bir nefeste aldın, o zaman canımı da al. Böylelikle sohbetimizin bir yolu, düzeni olur.

⁴ 4) Kavuşma gününde, ağzında çıkan sözler beni o kadar hayrete düşürüyor ki sözlerini dahi duyamıyorum.

5) Çün Selīm edeb-i ‘aşk nigeh mī-dārem

Çi konem hiç diğēr yād ne-dārem ze-edīb⁵

245

1) Hōş mī-nümāyed ān şeh-i hūbān be-tāc ü taht

Men der-makām-ı mihnet ü şōrīdegī-i baht¹

2) Ber-taht-ı gam neşte v‘ez perdehā-yı çeşm

Efgendeīm lā’ik taht nīz rāhat²

3) Ey serv dest-gīrī-i men kon ki māndeem

Der-dest ü pāy-ı tefrikā çün saye-i dıraht³

4) Der-hāk ü hūn be-eşk nehem ser çü bī-leb-et

Rīzed ze-dīdeem ciğēr-i tāze saht saht⁴

5) Bā-hicr hōş dil ü mey ü derd serhōşem

Men nīstem Selīm mukayyed be-tāc ü taht⁵

246

1) Çend ruzī berde ber-deh zahmet ez-hāk-i deret

Reste būd ez-dīden men çeşm-i şūh-ı kāfīret¹

2) Bī-tōyī mī-mürdem ü nī zinde būdem çün konem

Āmedem tā bāz ez-efgān dehem derd-i seret²

⁵ 5) Selimi, bana aşk adabını öğretecek hiçbir edip hatırlamıyorum. Durum böyleyken aşk adabına nasıl riayet ederim?

¹ 1) O güzellerin şahı, tac ve taht üzerinde; ben de mihnet ve talihsizlik makamındayım. İkimiz de bu makamlarda ne güzel görünüyoruz. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 45. sırasında yer alır.)

² 2) Gam tahtına oturmuşuz ve göz perdelerinden, bu tahta layık eşya tanzim etmişiz.

³ 3) Ey Servi! Tefrikanın elindeyim ve onun ayağının altında tıpkı bir ağaç gölgesi gibi eziliyorum. Bana yardım et, elimden tut.

⁴ 4) Dudağından ayrı kaldıkça taze ciğerim, gözlerimden parça parça dökülüyor. Kan ve toprak içinde gözyaşları dökerek yaşıyorum.

⁵ 5) Gönül, hicran ile hoştur. Derd ve şarab ile sarhoş olmuşum. Selim! Ben, taca ve tahta gönül bağlamış değilim.

¹ 1) Birkaç gündür senin kapının toprağına zahmet vermeyi bıraktığım için o güzel, kafir gözlerin beni görmekten kurtuldu. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 46. sırasında yer alır.)

² 2) Her an senin başını, feryat figan ederek ağrıtıyorum. Ne yapayın, sen olmadan ne ölebiliyorum ne de yaşayabiliyorum.

3) Der-gamet her cā ki mī-büdem şebī ez-hün-ı çeşm

Mi-feşānedem gül bīsad-ı hāb-gāh ü bisteret ³

4) Refte ez-men zindegī dūr ez-tō vü hün geşte dil

‘Ayb kem kon cān-ı men ger teng gīrem ber-deret ⁴

5) Īn-heme hün hōrdem ez-hicret be-pörs āhir gehī

K’ey Selīmī bī-lebem çün būd devr-i sāgaret ⁵

247

1) Dil-i hasret ber-men tā ābile çeşm-i belā-set

Ki pür ez-neşter-i hār-ı gam ü hün-āb-ı cefā-set ¹

2) Nī ze-düzah büdem bīm ne ez-merg elem

Īn heme sūhtegī gam ü mihnet ki me-rā-set ²

3) Der-dilem rāz ferāvān-est velī der-‘ālem

Ehl-i derdī ki bud ü rāz tūvān goft kücā-set ³

4) Der-reh-i ‘aşk eger hāk şodem z‘ān gam nīst

Cesed-i hākī-i men ber-güzer ez-bād-ı sabā-set ⁴

5) Serv-i men ez-tō Selīmī be-cefā dil ne-be-rev

Ber-ser-i küy-ı gam ān sūhte-dil ehl-i vefā-set ⁵

³ 3) Senin gamınla gecelediğim her yerde kanlı gözyaşlarımla yatağına ve yastığına güller saçıyorum.

⁴ 4) Senin kapından gitmiyorum diye beni çok ayıplama. Çünkü senden uzak kaldığımda canım gidiyor ve gönlüm kan oluyor.

⁵ 5) Senin ayrılığında yine kan içiyorum. Merhamet et de bir kez olsun sor: ‘‘Selimi, benim dudağım olmadan kadehin nasıl dönüyordu?’’

¹ 1) Bendeki bu hasret çeken gönül, daima gam dikeninin neşteri ve cefa kanıyla dolan bela gözünün hastalığıdır. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin nüshası’nın gazeller bölümünün 47. sırasında yer alır.)

² 2) Gam ve mihnet beni o kadar yaktı ki artık ne cehennemden korku duyuyorum ne de ölümden elem.

³ 3) Gönlümün sırrı pek çoktur ama bu sırrı kendisine söyleyebileceğim derd ehli nerede?

⁴ 4) Aşk yolunda toprak olursam gam değil. Saba rüzgârı, bedenimin toprağını sana hediye diye getirsin.

⁵ 5) Benim Servim! Selimi, senin cefandan dolayı gönlünü senden çevirmez. Çünkü o gönlü yanık, senin gam köyündeki vefa sahiplerindendir.

248

- 1) Gūş ān māh ki der-halka-i gīsū-yı dütā-set
Sadeḫ-i güher ü dür der-dehen-i ejderha-set ¹
- 2) Gül rüyeş ze-hat sebz besī revnak yāfet
Z‘an ki der-bāg gül ü sebz ü be-gāyet zībā-st ²
- 3) Rū me-gird ān ze-men ey hūr ki der-pākī-i ‘aşk
Nazar men be- ruh-ı hūb-ı tō bī-revī ü riyā-set ³
- 4) Bī-ser ü pā ze-gamet bes ki devīdem her sū
Ber-serem mū ne-būd hār-ı beyaban-ı belā-set ⁴
- 5) Ger seget sūy-ı Selīm āmede ey şūh me-renc
K‘ez vefā pāy-ı seg-i kūy-ı tō ber-dīde-i mā-set ⁵

249

- 1) Zülf-i derhem şodeet vākıf ahval-i men-st
Belki ez-rūy-ı vefā silsile-i hāl-i men-set ¹
- 2) Tā hadeng ne-resed cān ne-koned pervāzī
Nāvek-i hicr-i tō güyī ki per ü bāl-i men-set ²
- 3) Mest nezdīk-i segān-ı tō şodem zülf goft
Em-şeb āşüfte me-dārīş ki abdāl-ı men-set ³

¹ 1) O ay gibi sevgilinin kıvrım kıvrım saçlarının arasından görünen kulağındaki halkalar, ejderhanın ağzındaki inci ve güher sadefine benziyor. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 48. sırasında yer alır.)

² 2) Gül yüzün, ayva tüylerinle ne kadar da güzelleşti. Zaten bahçeye gül ve çimenlik ne kadar da yaraşır.

³ 3) Ey Huri! Benden yüz çevirme. Senin güzel yanağına aşkımin temizliğiyle rıyasız bir şekilde bakıyorum.

⁴ 4) Senin gamından dolayı o kadar çok çırpındım ki başımda saç yerine bela çölünün dikenini peyda oldu.

⁵ 5) Ey Sevgili! Köpeğin, Selimi’nin tarafına geldi diye üzülme, kırılma. Biz vefakarız, senin köyünün köpeğinin ayağının gözümüzün üstünde yeri vardır.

¹ 1) Senin perişan saçların benim halimi bilir. O saçlar tıpkı benim halimin şeceresidir. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 52. sırasında yer alır.)

² 2) Senin okun bana ulaşmadıkça canımda pencereler açılmaz. Senin ayrılık okların tıpkı benim kanatlarımdır.

³ 3) Sarhoş bir şekilde senin köpeğinin yanına gelince saçların şöyle dedi: ‘‘Bu gece ona karışmayın, o benim abdalımdır.’’

4) Ba‘d ez-în türbet-i Mecnûn talebem k‘ân menzil

Kıble-i ehl-i gam ü merkād-i emsal-i men-set ⁴

5) Goftī ey serv-i sehī-kad ki seg-i mā-set Selīm

Ger peşimān ne-şevī devlet ü ikbal-i men-set ⁵

250

1) Hāk-i reh-i mihnetem hicr giyāh-ı men-set

Ebr-i belā ber-serem çetr-i siyāh-ı men-set ¹

2) Ravza-i Rıdvān tamām ‘aks-i gül-i ‘aşk-ı men

Germī-i nār-ı Cahīm ze-āteş-i āh-ı men-set ²

3) Gam būdem kūh kūh līk ne-güyem be-kes

Belki belā vü sitem poşt ü penāh-ı men-set ³

4) Ger dehem ez-gussa cān sır ne-güşāyem ze-‘aşk

Mertebe-i ‘āşikī sır-ı Allah-ı men-set ⁴

5) Ez-gam-ı māh-ruheş geşte çü kāhī tenem

V‘în şerer-i keh-keşān ze-āteş-i kāh-ı men-set ⁵

6) Yār güzeşt ez-Selīm bāz ki āmed be-nāz

Goft Selīmī henüz ber-ser-i rāh-ı men-set ⁶

⁴ 4) Bundan sonra, benim gibilerim mezarı ve gam ehlinin kiblesi olan Mecnun’un türbesini talep edeceğim.

⁵ 5) Ey servi boylu Sevgili! ‘‘Selimi, benim köpeğimdir.’’ demişsin. Bu sözünden pişman olmazsan devlet ve ikbal bizim olur.

¹ 1) Dert, keder yolunun toprağıyım. Ayrılık, benim otumdur. Başımdaki bela bulutları benim kara çadırımdır. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 55. sırasında yer alır.)

² 2) Cennet bahçesi, aşkımanın gülünün yansımasıdır. Cahim cehenneminin harareti de benim ahımın ateşidir.

³ 3) Bu bela ve sitem benim sığınacağım yerdir, diyerek dağlar kadar olan derdimi kimseye söylemiyorum.

⁴ 4) Kederden canım çıksa da aşkın sırrını kimseye söylemem çünkü aşıklık sırrı Allah sırrıdır.

⁵ 5) Bir ay yanaklımın gamından vücudum saman çöpü gibi sapsarı oldu. Samanyolu kıvılcımları da benim saman alevimden peyda oldu.

⁶ 6) Sevgili, Selimi’nin yanından geçip giderken naz ile şöyle dedi: ‘‘ O, henüz benim yolunun başındadır.’’

251

- 1) Şeh-i memālik-i derdem belā penāh-ı men-set
Gam ki bī-had ü pāyān būd sipāh-ı men-set ¹
- 2) Şebem ze-revzen eger māh-ı āsumān āyed
Cehem ze-cāy tasavvūr konem ki māh-ı men-set ²
- 3) Be-rāh-ı ‘aşk-tō cānā besī belā dīdem
Henüz tā ze-firāket çihā be-rāh-ı men-set ³
- 4) Dem ez-muhabbet-i zülf-et zedem hatāyī şod
Velīk ‘afv-ı tō efzūn-ter ez-günāh-ı men-set ⁴
- 5) Ze-dūd-ı dil varakī nakş kerdeem sūyet
Kabūl sāz ki ser-nāme-i siyāh-ı men-set ⁵
- 6) Selīm ber-ser-i kūyet be-hāk-i yek-sān şod
Revā būd ki be-gūyī ki hāk-i rāh-ı men-set ⁶

252

- 1) Sebz-pūşī ki dilem şifte-i hāl-et ō-st
Şeref-i Hızır hemīn-set ki hem kisvet-i ō-set ¹
- 2) Sad çü İdris Nebī bā-heme hūrān-ı behişt
Cān ü dil beste be-yek rişte ki der-hil‘at-i ō-set ²

¹ 1) Dert ülkelerinin padişahıyım; bela, benim sığınağımdır. Sonu olmayan gamlar da benim askerlerimdir. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 56. sırasında yer alır.)

² 2) Geceleri göyüzündeki ay, pencereden görüldüğü zaman onu sevgilim zannediyor ve yerimden heyecanla fırlıyorum.

³ 3) Ey Can! Senin aşkın yolunda nice belalar gördüm. Ayrılığında daha ne belalar göreceğim, bilmiyorum.

⁴ 4) Saçlarından söz açıp hata ettim. Biliyorum, günahım çoktur ama senin merhametin günahımdan da çoktur.

⁵ 5) Gönülümün dumanı ile sana bir mektup yazdım. Bu kara yazıyla yazılmış önsözümü kabul buyur.

⁶ 6) Selim, senin yolunda yerle bir olmuşken ona: ‘‘ O, benim yolumun toprağıdır. ‘’ dememen reva mıdır?

¹ 1) Benim perişan halimin sebebi o yeşiller giymiş güzeldir. Muhakkak! Hızır, onunla aynı renkte elbise giydiği için şeref kazanmıştır. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel, Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 58. sırasında yer alır.)

² 2) İdris gibi yüzlerce Nebi, onun elbisesinde bulunan bir tek ipe cennet hurileriyle beraber can ve gönül bağlamışlardır.

3) Cāmeeş reng koned ‘İsî vü her rûz bereş

Reh-i hurşîd be-germî ze-pey hıdmet-i ò-set ³

4) Serv ez-sāye ki seccāde be-hāk efgendest

Rūzhā secde-künān der-taleb kāmēt-i ò-set ⁴

5) Behr-i ta‘zīm-i segeş cān ü dilem reft henüz

Cān mukassır şode vü dil hacel ez-‘izzet-i ò-set ⁵

6) Be-hudā sun‘-ı hudā-rā be-hudā mī-bīnem

Tā me-rā āmed nazar āyīne-i tal‘at-i ò-set ⁶

7) Ey Selīmī nazar ez-sūret-i ò bāz me-dār

Z’ān ki pīrāye-i ma‘nī heme der-sūret-i ò-set ⁷

253

1) Be-tekellüm ne-güşāyī-i leb ü müşkül hāl-īst

Yek sühan gū ki ver-īn dagdaga mā-rā fāl-īst ¹

2) Na‘l ger berem ü sad dāg peyā-pey çi ‘aceb

Ki be-pāy-ı dilem īn-hem ze-gamet halhāl-īst ²

3) Ze-āteş-i ‘ārız ü ‘aks-i lebet ey Hüsrev-i hüsn

Hat-i ser sebz-i tō gūyī ki nişānı āl-īst ³

³ 3) Onun elbisesini boyayan İsa’dır. Güneş de hizmet etmek için o sevgilinin üzerinde her gün hararetle dolaşıyor.

⁴ 4) Servi, onun boyu gibi bir boya sahip olmak için gündüzleri gölgeden seccadesini toprağa seriyor.

⁵ 5) Canım ve gönlüm, onun köpeğine hürmette bulunmak için henüz gitmişti ki onun şerefini görüp kusurlu ve utanmış bir şekilde (geri döndü).

⁶ 6) Onun güzelliğinin aynasına nazar ettiğimde Allah’ın yaratma vasfını görüyorum.

⁷ 7) Selimi, onun yüzüne tekrar tekrar bakmaktan vazgeçme. Çünkü mananın süsü o yüzdedir.

¹ 1) Ağzımı açıp da bir söz söylemiyorsun. Bu bizi zorda bırakıyor. Biz söz söyle de o sözü uğur sayalım. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 62. sırasında yer alır.)

² 2) Eğer sineme nal kesip arkasından sineme yüzlerce yara açarsan buna şaşılmaz. Bu, gönül ayağıma gamından yapılmış bir halhal olur.

³ 3) Ey güzeller sultanı: Ateş gibi kırmızı yanağının üzerinde beliren hattına dudacağının kırmızılığı da aksedince yüzüne al basmış zannolunur.

4) Rağbet-i küşten-i ‘uşşāk būd çeşm-i to-rā

‘Aceb ĩn-set ki der-katl-i men-et ihmāl-ĭst ⁴

5) Hıç dānĭ ki Selĭmĭ ki būd der-reh-i ‘aşk

Derd-mendĭ be-ser-i kŭy-ı belā abdal-ĭst ⁵

254

1) Cüdā ze-ān meh eger çı yek-dem ez-men derd ü gam gom nĭst

Dem-i āhir eger ũmĭd-i vasl-ı ō būd gam nĭst ¹

2) Zamānĭ gerçi Mecnŭn kerd der-mŭlk-i cŭnŭn ŧāhĭ

Be-coz men mŭlket-i ‘aşk ĩn-zamān ber-kes mŭsellim nĭst ²

3) Perĭşān hālĭ-i Ferhād ü Mecnŭn hōd heme dānend

Velĭ eknŭn çŭ men ŧōrĭde-i der-cŭmle ‘ālem nĭst ³

4) Çenān sāhib-nazar geştem ki her cā yek nazar bĭnem

Be-gayr ez-sŭret-i cānān-ı men nakşĭ mŭressem nĭst ⁴

5) Selĭmĭ rŭ me-tāb ez-pādişāh-ı ‘aşk ü ŧāhĭ kon

Çŭ her kes kŭ ne-verzed ‘aşk mĭ-dānĭ ki ādem nĭst ⁵

255

1) Resĭd eyyām-ı ‘ıyd ü nĭst dil k‘ez yār Hŭrrem nĭst

Me-rā bā-yār ũmĭd-i mŭbārek-bādĭ hem nĭst ¹

⁴ 4) Gŭzlerin, āşıkları ũldŭrmeyi istiyor. Beni ũldŭrmekte acaba neden ihmalkar davranıyor?

⁵ 5) Bu aşk yolundaki Selimi kimdir, hiç bilmiyorsun. O, senin bela köyündeki dertli bir abdalıdır.

¹ 1) O ay gibi sevgiliden ayrı bir an bile yoktur ki gam ve keder olmasın. Sonunda kavuşma ümidi varsa ben buna da razıyım. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüşhası’nın gazeller bölümünün 63. sırasında yer alır.)

² 2) Bir zamanlar delilik mŭlküne Mecnun padişahlık ediyordu. Bu zamanda aşk mŭlkünde benden başkası kalmadı.

³ 3) Ferhat ile Mecnun’un perişan halini herkes bilir fakat şimdi bu alemde benim gibi perişanı yoktur.

⁴ 4) Öyle sahip-nazar oldum ki her nereye baksam orada sevgilimin resminden başka kimsenin resmini göremiyorum.

⁵ 5) Selimi! Aşk padişahından yüz çevirme ve padişah ol. Zaten, aşkı bilmeyen ve aşk için çalışmayan, adam değildir.

¹ 1) Bayram günleri geldi çattı, herkes sevgilisi ile mutlu, mesut. Benim ise sevgiliye ‘‘Mübarek olsun.’’ deme ümidim bile yok. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Gazel Berlin Nüşhası’nın gazeller bölümünün 64. sırasında yer alır.)

2) Çi dānem men cüdā z‘ān meh kıyāmethā-set yā ‘ıyd-set

Ki behr-i bī-dilān ‘ıydī çonīn coz rüz-ı mātem nīst ²

3) Be-yār-ı hīş eger çı ‘ıyd her kes ‘ālemī dāred

Me-rā hem bā-hayāl-i yār-i hōd pervā-yı ‘ālem nīst ³

4) Ne-dīdem māh-ı nev līkin ser dīvānegī dārem

Ki fikr-i ebrū-yı cānāne hem ez-māh-ı nev kem nīst ⁴

5) Me-şev gam-gīn Selīmī ‘ıyd ger desteş ne-būsīdī

Çi hergiz hiç kes-rā kudret-i pā-būs-ı ō hem nīst ⁵

256

1) Hōş ān ‘āşıkī ki der-bezm-i visāleş rüy ü rāhī nīst

Hezārān nāle ez-vaslī ki gāhī hest gāhī nīst ¹

2) Be-cürm-i ‘āşıkī ger mī-konī çend-īn cefā ber-men

Tō hōd dil berdī ey dilber me-rā çend-īn günāhī nīst ²

3) Dilem-rā kesred zūlf-et pāmāl ü dem ne-yārem zed

Çü mazlūmī ki ō-rā dest-i Hindū-yı siyāhī nīst ³

4) Çenān der-dāde-i cānā salā-yı fitne der-‘ālem

Ki īn-ez-belā-yı çeşm-i şūhet hīç rāhī nīst ⁴

² 2) O ay gibi güzelden ayrı kalınca kıyamet mi koştuk bayram mı geldi ne bileyim. Sevgilisinden ayrı kalanlar için böyle bir bayramın matemden farkı yoktur.

³ 3) Bayram geldiğinde herkes kendi sevgilisiyle ayrı bir âlemde yaşar. Ben ise kendi sevgilimin hayaline dalmışım, âlemlerle hiçbir alakam yok.

⁴ 4) Yeni ay'ı göremedim diye çıldırıyorum. Gerçi ben sevgilimin kaşını düşünüyorum, onun yeni aydan bir farkı yok.

⁵ 5) Selimi! Bayramda o sevgilinin elini öpemedim diye gamlanma. Onun ayağını öpmeye bile hiç kimsenin kudreti yoktur.

¹ 1) Senin kavuşma meclisine yol ve yüz bulamayan âşık ne kadar da bahtiyardır. Bazen kavuşup bazen de kavuşamamanın ızdırabı ne kadar da acıdır. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4'te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüşhası'nın gazeller bölümünün 65. sırasında yer alır.)

² 2) Sana âşık olduğum için beni günahkâr sayıp bana cefa ediyorsun. Ey Dilber! Benim gönlümü sen aldın, benim bunda bir günahım yoktur.

³ 3) Saçların, gönlümü ayakaltına aldı yine de gönlümün sesi çıkmadı. Bir Hintli hizmetçiye gücü yetmeyen bu gönlüm, ne kadar mazlum ve zavallıdır.

⁴ 4) Ey Can! Âleme öyle bir fitne saldın ki şüh gözlerinin belasından kaçacak bir yol bile bulunmaz.

5) Me-kon gāhī hadeng ez-men bī-hān ü mān taksīr

Çü gayr ez- küh-1 peykān-1 gamet cān-rā penāh nīst ⁵

6) Be-her sahrā ki giryān kerdeem rev dūr ez-ān kākül

Yakīn mī-dān ki bī-būy-1 gam-1 ‘aşket giyāhī nīst ⁶

7) Selīmī-rā hemī pōrsī ki ez-men çīst maksūdet

Eger dil tākat āred ārzū-yem coz nigāhī nīst ⁷

257

1) Nīst ez-eşk ez-çeşm-i pūr hünem ki bārīden girift

Pāre pare la‘1 ez-kān revī galtīden girift ¹

2) Çeşm hōd ser-geşte Mecnūn pāk gerd ez-eşk-i hūn

Revī ber-pāy-1 seg-i Leylī çü mālīden girift ²

3) ‘Arz-1 cennet kerd nāsīh vālih-i dīdār-rā

Līk ‘aşık hāk-i kūy-1 dōst būsīden girift ³

4) Bülbülü k‘ez būy-1 vasl gül-ruhī pūr hāl şod

Dāg-1 gam der-dil nihād ān-gāh gül çīden girift ⁴

5) Ey Selīmī be-gūzer ez-cān der-taleb-kārī-i dōst

Cān hicāb-set ān ki rāh-1 dōst pūyīden girift ⁵

⁵ 5) Ocağı yıkılan bu zavallıdan okunu esirgeme. Çünkü canın sığınağı bir tek, senin gam oklarından meydana gelen dağ kalmıştır.

⁶ 6) Çok iyi biliyorum ki o saçlardan uzak düştüğümde ağlayarak dolaştığım hiçbir çölde, senin aşkının gam kokusunu taşımayan bir ot yoktur.

⁷ 7) Selimi’ye devamlı şöyle soruyorsun: ‘‘Benden isteğin nedir?’’ Eğer gönül dayanabilirse Selimi’nin arzusu bir bakıştan başkası değildir.

¹ 1) Kanlı gözlerimden akan, gözyaşı değildir. Onlar madenden çıkıp parça parça yuvarlanan değerli taşlardır. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 67. sırasında yer alır.)

² 2) Başı dönmüş divane Mecnun, Leyla’nın köpeğinin ayağına yüz sürünce gözünü kanlı yaşlardan arındırdı.

³ 3) Sevgilinin yüzüne hayran olan aşık, nasih cenneti arz etti. Fakat aşık, eğilip sevgilinin diyarının toprağını öpmeye başladı.

⁴ 4) Sevgilinin gül yanağının kavuşma kokusuyla halden hale giren bülbül, gönlüne gam yarası ulaşınca gül devşirmeye başladı.

⁵ 5) Ey Selimi! Dostu talep et ve canından vazgeç. Çünkü dostun yolunda koşan aşık için can, sadece bir perdeden ibarettir.

258

- 1) Her ki bā-zülf-i çelîpâ ‘aşk verzîden girift
Terk-i takvî kerd ü rāh-ı büt-perestîden girift ¹
- 2) V‘ân ki ò der-gülşen-i ‘aşk ü irâdet seyr kerd
Seyr-i çarh ü ahter ò-râ herze gerdîden girift ²
- 3) Tâ nesîm-i ‘aşk ber-dilhâ-yı müştākân nezd
Der-gülistân-ı vefâ key gonçe handîden girift ³
- 4) Bûd çün bülbül dil-i mâ ber-gül-i vasl-ı habîb
Ebr-i rahmet ber-gil-i âdem çü bārîden girift ⁴
- 5) Tâ ebed devrân be-kām-ı ò-set cām-ı çarh hem
Çün Selîmî her ki devr-i bâde nüşîden girift ⁵

259

- 1) Ger kem şöd ez-yâr be-mâ lütf ü ‘inâyet
Der-ârzû-yı vasl mî-mürdîm nihâyet ¹
- 2) Yârab şeb-i hicran çi belâ-yîst ki hergiz
Der-vey ne-koned coz nefes-i subh sirâyet ²
- 3) Ey mâh-ı sefer-kerde ki dil berdî varakî
Bâz ây ki müştāk-i cemal-îm be-gâyet ³
- 4) Rüşen konem ez-hāk-i deret dâde-i giryân

¹ 1) Senin haça benzeyen saçına âşık olan herkes, zühd ve takvayı bırakıp putperest oldu. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüşhası’nın gazeller bölümünün 68. sırasında yer alır.)

² 2) Senin aşk ve muhabbet bahçende gezen kimsenin nazarında dünya ve yıldızların dönüşü boştur, beyhudedir.

³ 3) Aşk nesîmi, âşıkların fikrinde ve gönlünde olmasaydı vefa gülistanında goncalar nasıl açılırdı?

⁴ 4) Rahmet yağmuru Âdem’in toprağına yağdığında gönlümüz, sevgilinin kavuşma gülüne tıpkı bir bülbül gibi konmuştu.

⁵ 5) Selimi gibi kadeh döndüren herkesin, dünya hizmetkârı olur ve kadehini onun istediği gibi döndürür.

¹ 1) Eğer sevgilinin bize olan lütfü ve yardımı azalırsa kavuşma ümidiyle ölür gideriz. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüşhası’nın gazeller bölümünün 69. sırasında yer alır.)

² 2) Yarab! Ayrılık gecesi nasıl bir beladır? Ona sabahın nefesinden başka bir şey tesir etmiyor.

³ 3) Ey sefere çıkan ay! Gönlünü de aldın gittin. Ne olur geri dön çünkü biz senin cemaline tutkunuz.

Ger bedrake-i reh şödem nūr-ı hidāyet ⁴

5) Hergiz sühanī ez-hat-i sebzet ne-şonīdīm

Her çend ki tūtī būd ez-behr-i hikāyet ⁵

6) Sad şükr ki der-hayl-i segānet be-şumārem

‘Āşık nīm er bāşedem ez-yār şikāyet ⁶

7) Mest mey-i hüsnī be-ser-mend-i şāhī

Ü āgeh ze-Selīmī ne ki cān kerd fedā-yet ⁷

260

1) Sākiyā dāred seher-geh hālet dīger kadeh

Hīz ü meclīs-rā be-yārā hōş be-düz āver kadeh ¹

2) Kūşte-i ‘aşk ü vefā-rā zindegī-i dīger-set

Serhōşān her dem giriften ez-kef-i dilber kadeh ²

3) Zīnet-i zarif sürāhī nīst rindān-rā be-kār

Bāde bāyed sīfālīn-set ger ez-zer-kadeh ³

4) Leb be-dendān mī-güzer der-dāden mey yār ü men

Mī-zenem sad büse ez-şevk-i leb-i ö ber-kadeh ⁴

5) Ey Selīmī bih ki bāşed dā’imā der-bezm-i mā

Mey ze-hün kāfirān ü kāsehā-yı ser kadeh ⁵

⁴ 4) Hidayet nuru bana kılavuzluk ederse ağlayan gözlerimi kapının toprağıyla aydınlatacağım.

⁵ 5) Papağanı hikāye anlattığı için beslerler ancak biz senin taze hattından bir söz işitmedik.

⁶ 6) Çok şükür, ben de onun köpekleri arasında sayılıyorum. Sevgiliden bir şikāyetim olursa aşıklık bana haram olsun.

⁷ 7) Padişahlık tahtı üzerinde güzelliğinin şarabı ile sarhoşsun. Selimi’nin, canını senin için feda ettiğini nereden bileceksin?

¹ 1) Ey Saki! Seher vaktinde kadehin hali bir başka olur. Haydi, kalk ve meclisi kur; bize şarap ver. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 75. sırasında yer alır.)

² 2) Aşk ve vefadan ölenlere başka bir hayat vardır. Bir güzelin elinden kadeh alan sarhoşlar da bu hayata nâil olur.

³ 3) Rindlerin derdi sürahinin süsü değildir. Onlar için önemli olan şaraptır, yoksa sürahinin toprak veya altından olması onları ilgilendirmez.

⁴ 4) Sevgili bana şarap verdiğinde dudağımı ısıyor. . Ben ise onun dudağının arzusuyla şaraba yüzlerce öpücük konduruyorum.

⁵ 5) Ey Selimi! Bizim meclisimizde şarap, kâfirlerin kanı; kadeh de onların kafatasları olmalıdır.

261

1) Dil ki ez-‘aşk-ı tō şeydā şode şeydā-ter bādā

Ber-ser-i kūy-ı gam āşüfte vü rüsva-ter bādā ¹

2) Serv-i kadet ki ez-ō reste gül-i zībāyī

Dem-be-dem tāze-ter ü hōş-ter ü zībā-ter bādā ²

3) Çeşm-i şūhet be-fen-i mekr eger küşt me-rā

Be-fen-i ‘işve-gerī zīrek ü dānā-ter bādā ³

4) Men eger hāk şodem der-reh-i gam rüz be-rüz

Mend ü mertebe-i hüsn-i tō i‘lā-ter bādā ⁴

5) Gerçi gam behr-i tō bisyār muhayyā-set Selīm

Bīş ez-īn ü bih ez-īn nīz muhayyā-ter bādā ⁵

262

1) Rāz-ı ‘aşkeş bīn ki çün ez-dīdeem bīrūn fetād

Nīst pīş-i merdān ber-çeşm-i hōd hem i‘timād ¹

2) Gayr-ı men mü’nīs ne-dāred derd-i men hem gayr-ı ō

Men ze-gam şādānem ü gam hem be-men būd-est şād ²

3) Vasl-ı ō diden hayāl ü dūr ez-ō būden muhāl

Çün konem yārab men-i āşüfte-hāl-i nā-murād ³

¹ 1) Aşkından deli olan gönül daha da deli olsun. Gönül, senin gam köyünde perişan oldu, daha da perişan olsun. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 81. sırasında yer alır.)

² 2) Güzellik gülünü yetiştiren servi boyun her an daha taze, daha hoş ve güzel olsun.

³ 3) Gönül alan bakışların hileyle beni öldürürse buna şaşılmaz. O gözler, naz yapmada daha da mahir ve usta olsun.

⁴ 4) Ben, senin gam yolunda gün gün toprak olayım, alçalayım; senin güzellik mereteben de gün gün daha da yücelsin

⁵ 5) Ey Selim! Gam senin için daima mevcuttur. Fakat mevcut olandan daha da fazla olsun.

¹ 1) Gözlerim, senin aşkının sırrını ortaya döktüğü için değerini yitirdi. Artık ona da bir itimadım kalmadı. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 82. sırasında yer alır.)

² 2) Ne benim ne de gamın birbirimizden başka dostu yoktur. Ben onla mutluyum o da benle mutlu.

³ 3) Onu görmek hayal, ondan uzak kalmak muhal. Yarab! Bu arzusuna ulaşmamış düşkün ne yapsın?

4) Gerd-i rāh-ı derd ü hāk-i āsitān-ı ‘āşıkī

Bih ze-tāc ü taht-ı Keykāvus mülk-i Keykubād ⁴

5) Çün zehr-i tîreş be-cān-ı men hayātī mī-ressed

Ber-Selīmī bih ki ne-güşāyed ü ger şast güşād ⁵

263

1) Nī-hāhem ki ebrūyet me-rā med nazar kereded

Ki ez-vasl-ı tō derd ü firāk-et men pīşter kereded ¹

2) Be-dāg-ı dūryet hōş hāl bāşem çün to-rā bīnem

Berem sad reşk ü hasret ez-hōd ü derdem beter kereded ²

3) Nazar çün efgend sūy-ı rūhet dervīş-i dil-rīşī

Ki çün bīned to-rā fi’l-hāl ez-hōd bī-haber kereded ³

4) Çü mī-dānī tō ey Leylī-sıfat hāl-i esīrī-rā

Ki ez-‘aşket çü Mecnūn rūz ü şeb der-kūh ü ber kereded ⁴

5) Hemī hāhem nehem ser der-beyābānhā ze-gam līkin

Refīkī nīst coz hicrān ki mā-rā hem-sefer kereded ⁵

6) Kīm men tā tō yād ārī me-rā bes devlet ānem

Gehī der-hātret nāgeh hayāl-i men eger kerd ⁶

⁴ 4) Derd yolunda toz ve aşıklık eşliğinde bir toprak olmak Keykavus’un taht ve tacından, Keykubad’ın mülkünden daha iyidir.

⁵ 5) Mademki her okundan canıma bir hayat erişiyor. Ey Selimi; o, artık yaydan elini çekmesin.

¹ 1) Sana kavuştuğumda ayrılığının acısı ve derdim daha da artıyor. Bundan dolayı bana uzun uzun bakmanı istemiyorum. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 84. sırasında yer alır.)

² 2) Seni görünce kendimi bile kıskanır hale geliyorum ve derdim daha da artıyor. Bundan dolayı ayrılığının yarasına bile razıyım.

³ 3) Gönlü yaralı bir derviş, senin yanağının tarafına nasıl nazar etsin? O, seni görür görmez kendini kaybediyor.

⁴ 4) Ey Leyla sıfatlı güzel! Senin aşkımdan Mecnun gibi gece gündüz dağları ve kırları dolaşan esirinin halini nereden bileceksin?

⁵ 5) Gamından dolayı çöllerde başvurmak istemiyorum ama bana ayrılıktan başka bir yol arakadaşı da yok.

⁶ 6) Ben kimim ki beni hatırlamanı isteyeyim? Hayalim, ansızın aklına gelirse bu bana devlettir.

7) Çü yād ārem ki gayrī mī-be-rev nām-1 tō ez-gayret

Revān-1 hūn-āb dil der-gūşe-hā-yı çeşm ter kereded ⁷

8) Der-īn hasret Selīmī cān be-leb āverdeem bāşed

Ki tīg-i yār rūzī ber-ser-i mā cilve-ger kereded ⁸

264

1) Serem ber-āsītān-1 dōst ger pāmāl mī-kerded

Dil-i bed-tāli'em ez-baht hōd hōş hāl mī-kerded ¹

2) Be-kūy-1 hōd me-rā āşüfte dīd ān hūr-peyker goft

Ki īn ser-geşte bes dīvāne vü abdāl mī-kerded ²

3) Be-rīz-i āsiyā-yı çarh āgeh nīstem ez-gam

Çihā ber-ser me-rā ez-dūz māh ü sāl mī-kerded ³

4) Be-dil ger sad sühan dārem me-rā ey meh çi hāl-set īn

Ki çün pīş-i tō mī-āyīm zebānem lāl mī-kerded ⁴

5) Be-tīr-i gamzeet mürğ-i dilem-rā sāhtī besl

Terahhim kon ki der-hūn bī-per ü bī-bāl mī-kerded ⁵

6) Çi mī-pūşī meh-i men ez-Selīmī rüy çün hurşīd

Ki ez-rūyet be-yek dīdār hōş ahval mī-kerded ⁶

⁷ 7) Bir başkası adını anıyor diye düşündükçe kıskançlığımdan gönlümün kanı gözyaşı halinde akıp gidiyor.

⁸ 8) Ey Selimi! Sevgilinin kılıcı ne zaman başıma inecek diye hasretle beklemekten canım dudağıma geldi.

¹ 1) Başım, dostun eşiğinde ayakaltında ezilirse kötü talihli gönlüm bundan bahtiyar olur. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4'te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası'nın gazeller bölümünün 83. sırasında yer alır.)

² 2) O melek yüzlü güzel, köyünde beni başı dönmüş bir halde görünce: " Bu başı dönmüş âşık, daha da kendini kaybediyor." dedi.

³ 3) Bu çarh değirmeninde gamdan dolayı o kadar kötü bir haldeyim ki ayların ve yılların dönmesiyle başımda neler dönüyor farkında değilim.

⁴ 4) Ey ay gibi güzel sevgili! Gönlümde sana söylemek istediğim yüzlerce söz vardır ama huzuruna geldiğimde birden dilim tutuluyor, bu ne haldir?

⁵ 5) Gamze oklarınla gönül kuşunu yaraladın. Kanadı kırılıp kanlar içinde çırpınan o kuşa merhamet et.

⁶ 6) Ey ay gibi güzel sevgili! Güneş gibi yüzünü Selimi'den niçin saklıyorsun? O, senin yüzünü bir an bile görse bir hoş olur.

265

1) Meh-i men ki ruh nümāyed ze-cihān nezzāre bāred

Çü ‘arak koned cebīneş be-kamer sitāre bāred ¹

2) Be-serem ze-çarh bāred gam ü derd bī-ruheş līk

Çü ze-dil berārem āhī heme ber-kenāre bāred ²

3) Gil-i erguvān dehed bār ü şerār-ı āh ān dem

Ze-sirişk-i lāle-gūnem be-seng-i hāre bāred ³

4) Be-girīstī vü kerdī ser-i kūh pāre Ferhād

Ki be-katrehā-yı eşkeş heme seng pāre bāred ⁴

5) Çi koned Selīm çeşmet çü ne-māned āb ü hūn hem

Meger ez-harāret-i dil bes ez-īn şerare bāred ⁵

266

1) Ān ki ez-be-her бүtī na‘l der-āteş vāred

Kāsid-i ‘aşk berāyeş haber-i hōş dāred ¹

2) Müjde bādā be-refīkān-ı gam-ı ‘aşk ki yār

Kasd-ı cān ü dil-i ‘uşşāk-ı belā-keş dāred ²

3) Gerçi ‘āşık ze-gam-ı yār perişan hāl-īst

Zülf-i ō nīst ez-īn hāl müşevveş dāred ³

¹ 1) Benim ay gibi güzel sevgilim, yanağını gösterdiği zaman cihan ona bakar. Alnı terlediği zaman da ay üzerine yıldız yağıyor gibi olur. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 86. sırasında yer alır.)

² 2) Senin yanağından ayrı kalınca başıma gökyüzünden gam ve derd saçılıyor. Ama gönülden bir ah ettim mi hepsi dağılıp gidiyor.

³ 3) Lale renkli gözyaşlarım yalçın kayalara saçılrsa o kayalardan erguvanlar yetişir ve ah kıvılcımları saçılır.

⁴ 4) Ferhad, ağlayarak dağları parçalardı. Gözyaşı katreleriyle bütün taş parçaları yağardı.

⁵ 5) Selim, ne suyu ne de kanı kalmış bu gözleri ne yapsın? O gözler bundan sonra gönül hararetinden, kıvılcımlar saçsın.

¹ 1) Put gibi güzelin aşkından bi-karar olan herkese, aşk postacısı güzel bir haber getirir. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 88. sırasında yer alır.)

² 2) Sevgilinin aşkının gamını çeken aşıklara müjdelersun. O sevgili, bela çeken aşıkların gönlüne ve canına kasdetti.

³ 3) Her ne kadar; aşık, sevgilinin gamından perişan olsa da o sevgilinin saçları da aşık gibi perişandır.

4) Nāvek-i ‘aşk peyāpey resed ez-çeşm-i nigār

‘Āşık ez-sīne-i pür-zahm çü tirkeş dāred ⁴

5) Ey Selīmī be-cihān pāk-i nazar bāş çü mihr

‘Āşık ān-set ki ō hatır-ı bī-gışş dāred ⁵

267

1) Dilem pür dāg-ı hasret geşt ez-hālī ki ō dāred

Me-bādā hiç kâfir-rā çonīn hālī ki ō dāred ¹

2) Der-ān zülf-i perīşān cān-ı miskīnem ki der-bendeş

Be-gayr ez-dil ne-mī-dāned kes ahvālī ki ō dāred ²

3) Dilem bā-dīde-i giryān ki ‘aşkeş mī-koned zahir

Ne-hāhed zinde māned īn-nev‘ ef‘ālī ki ō dāred ³

4) Koned kavlı-i vefā zülfeş ü zed coz kâfirī n’āyed

Ne ez-dīn-set īn-evsā‘ ü akvālī ki ō dāred ⁴

5) Çi güyem vasf-ı hüsn ü zülf ü rüy-ı ān büt-i ra‘nā

Ne-dīde coz Selīmī hiç-kes hālī ki ō dāred ⁵

268

1) Ān tend-hū ze-zülf be-dil tāziyāne zed

Cān ez-firāk sūht ki ber-men çerā ne-zed ¹

⁴ 4) Āşık, yaralı gönlünü tirkeş gibi tuttuğça sevgilinin gözünden aşk okları arka arkaya gelir.

⁵ 5) Ey Selimi! Cihanda güneş gibi temiz bakışlı ol. Āşık odur ki kalbi gıllü gış nedir bilmeye.

¹ 1) Onun beni, vücudua hasret yaraları doldurdu. Bu hale kâfir bile düşmesin. (Bu gazel Sü. 1 ve İ. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüşası’nın gazeller bölümünün 89. sırasında yer alır.)

² 2) Onun saçlarına bağlanmış olan miskin canımın halini, gönülden başkası bilmiyor.

³ 3) Gözlerim, gözyaşı dökerek gönlümün sırrını ifşa ediyor. O böyle işler yapmaya devam ederse gönlüm yaşamayacaktır.

⁴ 4) Saçları vefa sözünü söylüyor ama kâfirlikten başka bir şey yapmıyor. Sözü yaptığı işe uymayana ancak kâfir denir.

⁵ 5) O put gibi güzel sevgilinin yüzünü, saçını nasıl methedeyim? Selimi, ona benzeyen hiç kimseyi görmemiştir.

¹ 1) O sert yaratılışlı sevgilim, gönlüme zülften kamçı vurdu. Can: ‘‘Bana neden vurmadı?’’ diyerek firakından yandı.

2) Hürşîd tâlib-i ruh-ı mâhî-set çün sabâ

K‘ez rûy-ı mihr bûse ber-ân âsitâne zed ²

3) Pür nûr cân-ı ân ki ze-Tûr-ı kemâl-i ‘âşk

Musî-sıfat be-hâl be-râi to-râ ne-zed ³

4) Sûfî me-kon fûsun-ı lebeş gûş z‘ân ki ò

Râh-ı hezâr ehl-i vera‘ z‘în fesâne zed ⁴

5) Ez-hân ü mân me-gû be-Selîmî sūhan ki ò

Evvel be-höd zed âteş ü ân ki be-hâne zed ⁵

269

1) Ger şem‘-i tîr-i cānān te te me-rā be-sūzed

Kūhî şevem ze-peykān-ı her ki me-rā be-sūzed ¹

2) Rûz-ı visāl ey kâş pervane-vār sūzem

Gam bî-ruheş me-bādā nāgeh me-rā be-sūzed ²

3) Z‘în reşk sūzedem cān k‘ân şūh-ı cevri-pîşe

Âteş zened be-gayrî vü ân ki me-rā be-sūzed ³

4) Hākisterem güzārîd be-cāy-ı men be-rāheş

Ne-būd revā ki kahreş bî-reh me-rā be-sūzed ⁴

² 2) Güneş de o ay gibi güzelin peşinden rüzgâr gibi koşuyor. Bu sevgisinden dolayı onun eşiğini öptüyor.

³ 3) Musa Tur Dağı üzerinde Allah’tan kendisine görünmesini istemişti. Kemal-i aşk Tur’u üzerine, Musa gibi senden didar istemeyen aşkın canı hakikaten nur ile doludur.

⁴ 4) Sufi! Onun dudağından çıkan sihirli sözlere kulak verme. O sözler, takva ehlinden binlercesinin yolunu şaşırttı.

⁵ 5) Selimi’ye hanümandan söz etme çünkü o, evvela canını daha sonra da evini, barkını yaktı.

¹ 1) Sevgilinin okunun mumu beni tek tek yakarsa beni yaktığı o ok temreninin her birinden bir dağ kesilirim. (Bu gazel Sü. 1 ve İs. 4’te yer almaz. Bu gazel Berlin Nüshası’nın gazeller bölümünün 100. sırasında yer alır.)

² 2) Yanağından ayrı kalınca gam ile ansızın yanmak istemiyorum. Keşke kavuşma gününde pervane gibi yansam.

³ 3) O, cevri kendine adet edinen güzel; ilk önce başkasını sonra beni yakıyor. İşte ben bundan kıskançlık duyuyorum.

⁴ 4) Külümü, onun yoluna benim yerime bırakın. Onun kahrının beni yolsuz yakması reva değildir.

5) Raksem Selīm çün nūr der-āteş-i muhabbet

K‘ez zindegī bih-est īn ki ān meh me-rā be-sūzed ⁵

⁵ 5) Selimi! O ay gibi sevgilinin beni yakması, yaşamaktan daha iyidir. Sevgili beni yakarsa muhabbet ateşiyile raks ederim.

SONUÇ

Tarihimizin önemli şahsiyetlerinden ve edebiyatımızın değerli şairlerinden olan Yavuz Sultan Selim ve Fatih Sultan Mehmet'in edebi yönlerini, yazmış oldukları eserler üzerinden inceledik. Araştırmamıza kaynaklık eden eserler Yavuz Sultan Selim'in "Selimi" mahlasıyla kaleme aldığı Farsça Divan'ı ve Fatih Sultan Mehmet'in "Avni" mahlasıyla kaleme aldığı Türkçe Divan'ıdır. Bu iki eseri, belirlediğimiz 52 mazmun üzerinden inceledik, şairlerin farklı ve benzer kullarımlarını tespit ettik.

İlk ele aldığımız mazmun; ah (feryat, figan, nale) mazmunudur. Ortak kullarımların yanı sıra Selimi, ah mazmununu işlediği beyitlerinde savaş unsurlarına sıkça yer verir ve aşğın feryadını savaş nefhasına benzetir, onun ordusunun gam ordusu olduğunu söyler. Avni, aşğın feryat etme nedenleri üzerinde daha çok dururken Selimi, aşğın feryadının şiddeti üzerinde durur ve aşğın ahını İsrail'in suruna, şahlık davulunun gümbürtüsüne benzetir. Selimi'nin beyitlerinde bir orkestranın sesini duymak mümkündür.

İkinci ele aldığımız mazmun olan Allah (Huda, hâk, Mevla, Yârab, Rahman, Yezdan, Rabbani, Hüdavend, Zül-minen, İlahi, ilah) mazmununu Selimi, Avni'ye oranla daha yoğun bir şekilde işler. Avni, Allah'ın yüceliğine ve Allah'ın sevgilinin güzellik unsurlarının kaynağı olduğuna dikkat çekerken Selimi, bu kullarımların yanı sıra Allah'ı, sevgilinin dert ve belalarından kurtulmak için sığınılacak yaratıcı olarak beyitlerinde işler.

Üçüncü olarak ele aldığımız Alın (Cebin) mazmunu Avni'de bir beyitte, Selimi'de iki beyitte geçer. Her iki şair de sevgilinin alnını ay, güneş, yıldız gibi parlak unsurlara teşbih eder.

Dördüncü maddemiz olan ay (Mah, meh, kamer) maddesini Avni, klasik çizgide ele alır ve sevgilinin güzellik unsurlarını aya benzetir. Selimi ise Avni'den farklı olarak sevgili için uygun gördüğü tabirlerin içinde ay mazmununu kullanır (gümüş bedenli ay, şeref burcundaki ay vb.). Aynı zamanda ayı, zaman dilimi anlamında da kullanan Selimi, Hz. Muhammed'in yüzünü övdüğü bir beyitinde Ve's-Şems-i Vedduhâ suresinden iktibas yaparak şairlik kabiliyetini gösterir.

Çalışmamızda beşinci sırada yer verdiğimiz ayak toprağı (hâk-i pay) mazmununu her iki şair de edebiyatımızda kullanıldığı gibi yüz sürülen, secde edilen bir unsur olarak ele alır ama Selimi, sevgilinin ayağının toprağını işlediği beyitlerinde,

Avni'ye göre daha mübalağalı bir dil kullanır ve bu mazmunu Avni'ye oranla daha dikkat çekici bir şekilde işler.

Altıncı sırada işlediğimiz ayva tüyleri (hat) mazmununu Selimi, daha geniş bir bakış açısıyla ele alır ve Avni'nin beyitlerinde göremediğimiz söz sanatlarına başvurur.

Baş (ser, kelle) mazmununu ele aldığımızda bu mazmunun, her iki şairde de edebiyatımızda görülen klasik çizginin dışına çıkılmadan beyitlerde işlendiğini görüyoruz.

Ele aldığımız maddeler arasında her iki şairde de çok az görülen Bel (Miyan) maddesinde ortak bir kullanım göze çarpmaz; Avni, bel maddesini zünnar ile birlikte ele alırken Selimi, sevgilinin belinin inceliğine ve aşığın taktığı yaralarla dolu kemere beyitlerinde yer verir.

Edebiyatımızda saç, ayva tüyleri ile birlikte sıkça ele alınan Ben (hal) mazmununu Selimi, Avni'ye göre daha hayali bir şekilde kullanılır sevgilinin benini, güneş gibi yüzde ilerleyen aya benzeterek hayal gücünü n derinliklerini ve şairlik kabiliyetini gösterir.

Bende (Köle) mefhumunun kullanımında Selimi ile Avni arasında bakış açısı bakımından farklılıklar vardır. Avni, köleliği bir varlığa ya da bir şeye köle olma tarzında işlerken Selimi, Avni'nin aksine bir varlığı ya da kavramı köle etme eğilimi içerisindedir. Bunun yanı sıra Selimi, bende mazmununu Avni'ye oranla daha geniş bir şekilde ele alır ve şiirinin etki gücünü artırmak için, sevgiliyi övdüğü beyitlerinde ünlü tarihi şahsiyetleri köle gibi görür ve mübalağa sanatıyla şiirini daha da etkili kılar.

Her iki şair de boy (Kadd, Kamet, Endam) mazmununu ele alırken edebiyatımızda kullanılan tarzın dışına pek çıkmaz ve bu mazmunda çok değişik kullanımlara yer vermez.

Hem Selimi hem de Avni, beyitlerinde yer verdikleri bülbülü, aşığın can bulmuş hali olarak görür ve feryat eden aşığın sembolü olarak şiirlerinde işler. Selimi, Avni'ye göre daha acımasız bir tutum izler ve Avni'nin tutsak olarak gördüğü bülbülü öldürür.

Edebiyatımızda, saltanat sahibi bir padişah olması yönüyle ele alınan Cem (Cemşid), Selimi ve Avni'nin şiirlerinde pek farklı ele alınmaz. İki şair de bu mazmuna ortak bir bakış açısıyla beyitlerinde yer verir.

Sevgilinin içinde bulunduğu mekan olarak tasvir edilen Cennet kavramı, Selimi’de daha yoğun bir şekilde işlenir. Selimi, cenneti içinde barındırdığı veya ilgili olduğu unsurlarla beraber ele alır ve beyitlerinde tenasüp sanatına sıkça yer verir. Avni ise Selimi’nin aksine cennet mazmununu yüzeysel bir bakış açısıyla daha sade bir şekilde ele alır.

On yedinci maddemiz olan Ciğer maddesi, ele alınış itibariyle ortak gibi görünse de şairlerin dikkat çektikleri yön bakımından farklılık gösterir. Avni, aşığın ciğer yaralarının sebeplerine dikkat çekerken Selimi, bu ciğerin durumunu yaptığı ilginç benzetmelerle aşikâr etme derindedir. Yanan ciğerin ateşini yıldırıma benzeterek soyut bir kavramı somutlaştırma yoluna gider.

Cism Ten, Beden) mazmununu her iki şair de aşığın zayıf düşmüş vücudu ve sevgilinin güzellik unsuru olarak beyitlerinde işler. Sevgilinin güzellik unsuru olan beden kullanımında kayda değer bir farklılık göze çarpmazken aşığın zayıf düşmüş ve yaralanmış tenini ifade etmede iki şair arasında farklılıklar ortaya çıkar. Avni, aşığın teninin durumunu doğrudan söylerken Selimi, bu zayıflığı benzetmelerle ortaya koyma yoluna gider. Tıpkı ciğer mazmununda yaptığı gibi benzetmelerle soyut bir durumu somutlaştırır.

Sevgilinin güzellik unsurlarından olan Çene (Zekân)’a Avni’de yer verilmezken Selimi’de iki beyitte yer verilir ve bu mazmunun kullanımında klasik yapının dışına çıkılmaz. Çevgan mazmunu da her iki şairin şiirlerinde çok az kullandığı mazmundur.

Diş (Dendan) maddesinde Selimi, şiirin olanaklarını Avni’ye göre daha iyi kullanır ve Hz. Muhammed’in Uhud Savaşı’nda dişinin kırılmasına telmih yapar. Yakuta benzettiği dişleri Yemen’deki akik taşıyla kıyaslar ve bu mazmunu çok yönlü bir bakış açısıyla ele alır.

Genellikle tatlı ve şirin olması yönüyle ele alına dudak (leb, lal), şairlerin kullanımlarında olumlu-olumsuz çağrışımlar bakımından farklılıklar gösterir. Avni, sevgilinin dudağını olumlu çağrışım uyandıracak şekilde kullanırken Selimi, dudağı söylediği sözlerle insanları büyülemesi gibi olumsuz çağrışımlar uyandıracak şekilde kullanılır. Bu küçük farklılıkların dışında dudak mazmununun kullanımında önemli ayrımlar yoktur.

Şirin'in aşkından dağları delen Ferhat'ın ele alındığı beyitlerde iki şair de Ferhat'ı Mecnun, Vamık gibi şahsiyetlerle beraber ele alırken Selimi'de bu şahsiyetlerin sayısı artar.

Sevgilinin özelliklerinden birisi olan Fitne, her iki şairde de benzer şekillerde kullanılır, sadece Selimi'de, sevgilinin fitne çıkardığı mekânların sayısı daha fazladır. Kullanımlarda bunun dışında pek fazla farklılık göze çarpmaz.

Avni'de rastlanmayan gabgab mazmununa Selimi'de üç beyitte rastlanır. Gabgab mazmununun az kullanımının aksine gam (gussa, dert, bela, elem) mazmunu her iki şairin şiirlerinde sıkça kullanılır. Ortak kullanımın bir hayli fazla olduğu bu mazmunda farklı olan noktalar: Selimi'nin gam kaynağını ve gamı içinde barındıran mekânları çeşitlendirmesi gibi noktalardır. Bunun yanı sıra Selimi'nin, gam mefhumunu işlerken hükümdarlık ve savaşla ilgili unsurları gamla ilişkilendirmesi (gam ordusu, gam askeri vb.) diğer dikkat çeken noktadır.

Gamze mazmununu her iki şair de sevgilinin kaş ve gözü ile ilişkili bir şekilde kullanır. İki şairin gamze kavramını şiirlerinde işleyiş tarzına baktığımızda Selimi'nin gamze mazmununa bir nebze de olsa iyimser yaklaştığını görürüz. Sevgilinin gamzesinin aşığına adalet dağıtması, gamze oklarıyla aşığın gönlüne merhem olması gibi gamzeye ait olumlu özelliklere Selimi'nin beyitlerinde rastlarız.

Gece (şeb, gece-gice, leyl) kelimesi Avni ve Selimi'de genellikle ortak bir düşünce dünyasıyla beyitlerde kullanılır. Fakat gonca mazmununun kullanımında klasik kullanımın dışına çıkan Selimi'dir. Selimi, goncayı gömleğin düğmelerine ve okun ucundaki temrene benzetmek suretiyle Avni'den farklı bir yol izler ve alışlagelmiş benzetmelerin biraz dışına çıkar.

Aşığın ahının dumanının ulaştığı yer olan gökyüzü (Çarh, Felek, Sipihr, Asuman), iki şair tarafından da çeşitli benzetmelerle beyitlerde işlenir. Bu benzetmelerin yaratıcılığı konusunda Selimi'nin bir adım önde olduğu söylenebilir. Selimi, gökyüzünü aya sahip olduğu için övünen ancak sevgilinin önünde utanıp kızıla bürünen bir kişi olarak tasvir eder ve okuyanların hayal gücünü harekete geçirecek hayal oyunlarına başvurur.

Peygamber olan Hz. İsa, Hz. Musa ve Hz. Süleyman, iki şairin beyitlerinde işlenir. Bu peygamberlerden Hz. İsa ve Hz. Süleyman, iki şair tarafından da ele

alınırken Hz. Musa sadece Avni Divan'ında isim olarak zikredilir. Peygamber olup olmadığı hakkında kesin bir bilgi olmayan Hızır ise sadece Selimi Divan'ında ele alınan şahsiyetlerdendir.

Otuz üçüncü madde olarak ele aldığımız hüküm (ferman) mazmunu Avni'de sadece bir beyitte görülür. Selimi'de sayıca fazla olan hüküm (ferman), şairler tarafından farklı bir düşünce dünyasıyla ele alınır. Avni, hüküm sahibi olarak kendisini görürken Selimi, hükmün kaynağını sevgili olarak görür ve ferman sahibinin sevgili olduğunu ifade eder.

Cihanı gösteren aynaya sahip olduğuna inanılan İskender, her iki şairde de genel anlamda aynı özellikler bakımından ele alınan tarihi bir kişiliktir.

Müslümanların kiblesi olan Kâbe, iki şairde de benzer şekilde beyitlerde işlenir. Kadeh mazmunu ise Avni'de daha fazla görülen bir mazmundur. Avni, kullandığı benzetmelerle ve yaptığı söz sanatlarıyla bu mazmunu daha etkili bir şekilde şiirinde ele alır.

Sevgilinin güzellik unsurlarından olan kaş (ebru); vasıfları, benzediği unsurlar vasıtasıyla ele alınır. Şairlerin bu mazmunu ele alma şekilleri birbirinden çok da farklı değildir. İki şair, kaşı benzettikleri unsurlar ve kaşın vasıfları konularında farklı bakış açısına sahiptir.

Kemik mazmunu Avni'de isim olarak zikredilmeyen bir kavramdır. Selimi'de altı beyitte zikredilen bu kavram, aşığın vücut parçası olarak ve bir müzik aleti olan çeng vasıtasıyla ele alınır.

Aşığın gönlünü attığı oklarla parça parça eden kirpik, vasıfları ve benzediği unsurlar vasıtasıyla şiire konu edilir. Yapılan benzetmelerde Selimi, öldürücü ve yaralayıcı vasfı olan kirpikleri savaş kavramını akla getiren kelimelerle (saf yaran ordu, harap etme) birlikte kullanarak Avni'den farklılaşır.

Kulak (benaguş) maddesi Avni'de ele alınmazken Selimi'de sadece iki beyitte zikredilir ve üzerine takılan halka küpe vasıtasıyla şiire konu edilir.

Sevgilinin içinde bulunduğu, rintlerin eğlenme yeri olan meclis, Selimi'de sayıca daha fazla ele alınır ama iki şairin bu mazmunu ele alışlarında çok büyük farklılıklar görülmez.

Sevgilinin olmazsa olmaz özelliklerinden olan naz, Selimi'de yıkıcı özellikleri ön plana çıkarılarak ele alınır. Avni, nazın özelliklerini ve vasıflarını sıralarken Selimi, nazın aşıklara olan yıkıcı ve öldürücü etkisini ön plana çıkarır.

Nergis mazmunu Selimi'de Avni'ye oranla daha çeşitli benzetmelerle kullanılır. Avni'de üç, Selimi'de on üç beyitte zikredilen nergis isminde bakış açısı itibariyle bir farklılık gözlenmez.

Avni'de sadece sevgilinin güzellik unsurlarıyla bağlantılı bir şekilde kullanılan ok mazmunu, Selimi'de gerçek anlamıyla savaş aracı olarak kullanılır. Ok mazmununun kullanımı Selimi'de hem sayıca daha fazladır hem de anlam derinliği bakımından daha fazladır.

Padişah mazmunu Selimi'de Avni'ye oranla daha yoğun kullanılır. Aynı zamanda padişah olan iki şair, bu gerçeği şiirlerinde dile getirir. Avni, sevgiliyi padişah, aşığı da köle olarak görürken Selimi, padişah olarak gördüğü varlıkları çeşitlendirir. Selimi, Allah'ı, Hz. Muhammed'i de padişah olarak görür ve şiirlerinin birçok yerinde padişah olarak gördüğü varlıklardan niyazda bulunur. Selimi, Avni'den farklı olarak mana ve yokluk padişahlığının peşindedir. Bu yönüyle Selimi'nin konuya bakış açısı biraz daha tasavvufidir.

Rengi itibariyle geceye, şekil itibariyle çeşitli varlıklara teşbih edilen saç, Selimi'de sayıca daha fazla işlenir. Şairlerin bu mazmunu ele alış biçimleri genel anlamda birbirinden farklı değildir.

Sürme mazmunu Avni'de bir, Selimi'de iki beyitte ele alınır. Yara mazmunu ise Avni'de sekiz, Selimi'de otuz üç beyitte işlenir. Avni, aşığın yaralarını daha yüzeysel bir şekilde ele alırken Selimi, daha derinlemesine bir bakış açısıyla konuya yaklaşır ve yaptığı benzetmelerle yara mazmununu okuyucunun gözünde resmeder.

Yüz mazmunu, her iki şairde de genel anlamda benzer şekilde ele alınır. Sevgilinin yüzü ay, güneş vb. unsurlara teşbih edilir. Aşığın yüzü ise sarı ve kara olarak değerlendirilir. Bu mazmunu ele alışta iki şair arasındaki fark benzetilen varlıklardaki farklılıktır.

Yaptığımız çalışmada da gördük ki ele aldığımız mazmunları Selimi, Avni'ye oranla daha fazla işlemiştir. Selimi'nin divanının Avni'nin divanından daha hacimli olması bunun bir sebebi olabilir fakat iki şair arasındaki farklılık sadece beyit sayıları

değildir. İncelememizde de görüyoruz ki Avni, mazmunları daha klasik bir çizgide ele alırken Selimi, daha derinlemesine bir bakış açısıyla ele aldığı mazmunlarda, yaptığı benzetme ve söz sanatlarıyla okuyucunun hayal dünyasını harekete geçirecek şiirler kaleme almıştır. Bir diğer farklılık ise Selimi'nin, mazmunları daha mistik bir çerçevede ele alması ve Avni'ye göre daha tasavvufi bir yaklaşımı benimsemesidir.

KAYNAKÇA

- Adivar, Adnan (1982). *Osmanlı Türklerinde İlim*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Afyoncu, Erhan (2001). *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- Ateş Ahmet, Yazıcı Tahsin (1971). *Farsça Dilbilgisi*, MEB, İstanbul.
- Avcı, İsmail (2016). *Şair Osmanlı Padişahlarına Dair Bir Eser: Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 35, Balıkesir.
- Baykal, Bekir Sıtkı. *Fatih Sultan Mehmed'in Muhiti ve Şahsiyeti Üzerine Bir Deneme*.
- Beyânî (2017). *Tezkiretü's-Şu'arâ*, (Haz. Aysun Sungurhan), Ankara.
- Celâl-zâde Mustafa, *Selim-nâme*, (Haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar), KBY/ 1182.
- Çelebi Âşık (2018). *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, (Haz. Filiz Kılıç), Ankara.
- Develioğlu, Ferit (2006). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara.
- Doğan, Muhammet Nur, Avnî (Fâtih) Dîvânı, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü,
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-78360/avni-fatih-divani.html>.
- Gültekin, Hasan (2015). *Yavuz Sultan Selim'in Farsça Beyitleriyle Tercümeleri*, Turkish Studies, 10/8 Ankara.
- İpekten, Haluk (2008). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yay, İstanbul.
- İsen Nustafa, Bilkan Ali Fuat (1997). *Sultan Şairler*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Jacob, Georg (1904). *Der Divan Sultan MehmedsDes Zweiten*, Berlin.
- Kalyon, Filiz (2015). *Yavuz Sultan Selim'in Şiirlerinden Seçmeler-Bârîka-Şeyh Vasfî*, Berikan Yay, Ankara.
- Kanar, Mehmet (2015). *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları.
- Kemal, Yahya (1962). *Eski Şiirin Rüzgarıyla*, Baha Matbaası, İstanbul.
- Kemal Namık (2005). *Osmanlı Tarihi 2*, (Çev. Mücahit Demirel), Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul
- Kemal Namık (2013). *Yavuz Sultan Selim*, (Haz. Kemal Erkan), Çamlıca Yayınları, İstanbul.
- Kınalızâde Hasan Çelebi (2017). *Tezkiretü's-Şu'arâ*, (Haz. Aysun Sungurhan), Ankara.
- Kurnaz, Cemal (2012). *Hayali Bey Divanının Tahlili*, Kurgan Edebiyat, Ankara.
- Lâtîfî (2018). *Tezkiretü's-Şu'arâ Ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, (Haz. Rıdvan Canım), Ankara.
- Maksudoğlu, Mehmet (2011). *Osmanlı Tarihi (1289-1922)*, Ensar Neşriyat, İstanbul.

- Mengi, Mine (2005). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara.
- Pala, İskender (2004). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Riyazi Muhammed Efendi (2017). *Riyâzî 'ş-Şuara*, (Haz. Namık Açıkgöz), Ankara.
- Sakaoğlu, Necdet (1999). "*Selim I (Yavuz)*". *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi. C. 2*. İstanbul: YKY.
- Sakaoğlu, Necdet (2015). *Bu Mülkün Sultanları*, Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- Sehî Beg (2017). *Heşt-Bihişt*, (Haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey Ankara.
- Solak-zāde Mehmet Hemdemî Çelebî (1989). *Solak-Zāde Tarihi*, Cilt 2, Kültür Bakanlığı Yayınları:1089, Ankara.
- Stanford J. Shaw (2008). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Cilt I, (Çev: Mehmet Harmancı), İstanbul.
- Şardağ, Rüştü (1982). *Şair Sultanlar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Şimşirgil, Ahmet (2013). *Kayı III, Osmanlı Tarihi, Haremeyn Hizmetinde*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Şimşirgil Ahmet (2013). *Kayı II, Cihan Devleti/Osmanlı Tarihi*, KTB Yayınları,
- Tarlan Ali Nihat (1946). *Yavuz Sultan Selim Divanı*, Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul
- Uğur Ahmet (1989). *Yavuz Sultan Selim*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları, No:2 Kayseri.
- Yazır Elmalılı Hamdi (2011). *Kur'an-ı Kerim Türkçe Meâli*, Sadeleştiren Kahraman Yusufoğlu.

ÖZ GEÇMİŞ**KİMLİK BİLGİLERİ**

Adı Soyadı : Abdurrahman ZEYBEK

Doğum Yeri : Çivril

Doğum Tarihi : 22. 09. 1988

E-posta : a--zeybek88@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : Nevzat Ertan Lisesi

Lisans : Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans : Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yabancı Dil ve Düzeyi: İngilizce-D

İŞ DENEYİMİ : Meb’de 4 yıl öğretmenlik.

ARAŞTIRMA ALANLARI:**TEZDEN ÜRETİLEN TEBLİĞ VE YAYINLAR:**

